

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

Pillar of the Kingdom

นางสาวนිරนุช เหลือลมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF AN ACTIVITY ORGANIZATION
MODEL TO ENHANCE MORAL AND ETHICS

Pillar of the Kingdom
OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Miss Neeranuch Lualamai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Educational Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง

คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

โดย นางสาวนินรุช เหลือดมัย

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์

ศึกษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกตุ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ สุวรรณมรรคา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณี แกมเกตุ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วันทยา วงศ์ศิลป์ภิรมย์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นินรุช เหลือดมัย: การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (RESEARCH AND DEVELOPMENT OF AN ACTIVITY ORGANIZATION MODEL FOR ENHANCE MORAL AND ETHICS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.วรรณิ์ แกมเกตุ, 290 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียน และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา และแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมจำแนกตามความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรม จริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ทั้ง 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้าน ความเมตตากรุณา และ 3) ด้านความมีระเบียบวินัยในตนเอง ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบแผนการทดลอง แบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One - Group Pretest - Posttest Design) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นประสบการณ์ 2) ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ชั้นศึกษาและวิเคราะห์ 4) ชั้นสรุป 5) ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ และ 6) ชั้นประเมินผล
2. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ทั้งด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา และ ด้านความมีวินัยในตนเอง หลังร่วมกิจกรรมสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01
3. แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.60/91.50 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 77.77
4. ค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อระดับ คุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน มีค่าอิทธิพลอยู่ระหว่าง 0.51- 0.83 ซึ่งหมายความว่า มีค่าอิทธิพลอยู่ใน ระดับปานกลางถึงระดับสูง

ภาควิชา...วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา...วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา...2552.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

498 42270 27: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS: RESEARCH AND DEVELOPMENT/ ACTIVITY ORGANIZATION MODEL/ MORAL AND ETHICS/ ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

NEERANUCH LUALAMAI: RESEARCH AND DEVELOPMENT OF AN ACTIVITY ORGANIZATION MODEL TO ENHANCE MORAL AND ETHICS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS.

THESIS ADVISOR: ASSOCIATE PROFESSOR WANNEE KAEMKATE, Ph.D., 290 pp.

This research aims at developing the pattern for organizing activities to encourage moral and ethics of students and studying the outcome of using such pattern with elementary school students. The research samples consisted of 30 students from grade 6 in 2009 under The office of The Private Education Commission. The data collected by used in this research consisted of plan for organizing activities to encourage moral within elementary school students and moral measurement tool classified according to the level of knowledge on moral, attitude toward moral, ethical reason and behavior based on 3 aspects of ethics: honesty, mercy and self-discipline by The One - Group Pretest - Posttest Design. The results were analyzed by content analysis and t-test for dependent samples. The research were as follows:

1. There were 6 stages for organizing activities to encourage moral of grade 6 students comprising: 1) experience stage 2) knowledge exchange stage 3) study and analysis stage 4) summary stage 5) implementation stage and 6) evaluation stage.
2. Level of knowledge on moral, students experienced posttest had higher knowledge, attitude, ethical reason, moral behavior and aspects of ethics: honesty, mercy and self-discipline than those with pretest at 0.01 statistically significant.
3. The organizing activities to encourage moral of grade 6 students was 81.60/91.50 with 77.77 efficiency.
4. An effect size of activity organization to enhance the level of ethics is between 0.51- 0.83, which means that activity organization were influenced in moderate to high.

Department :..... Educational Research and Psychology.. Student's Signature :.....
 Field of Study : ... Educational Research..... Advisor's Signature :.....
 Academic Year :.2009.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เพราะได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ์ แกมเกตต์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาทางวิชาการและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณท่าน อาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และ ดร.วันทยา วงศ์ศิลป์ภิรมย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แนะเป็น แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ตรวจพิจารณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยการศึกษาและคณาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนร่วม ในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย จนเกิดมีความรู้ในวิทยาการต่างๆ และขอกราบ ขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนนต์ สีลม ที่ให้ความร่วมมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างดี ทั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมภาควิชาวิจัยการศึกษาทุกคนที่ช่วยเหลือและ เป็นแรงใจที่ดีเสมอมา

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณบิดาและพี่สาวที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา คอยกระตุ้น เตือนและอบรมสั่งสอนให้ผู้วิจัยอยู่ในแนวทางที่ดีงามและเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณความดีที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่บุคคลที่เอ่ยมามาข้างต้น ซึ่งล้วนเป็นผู้มี ส่วนร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงลงได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่.....	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	9
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	25
ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	32
ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.....	44
ตอนที่ 5 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	65
ตอนที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง.....	79
ตอนที่ 7 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรม.....	86
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	89
ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย.....	114
3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	117
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	117

	หน้า
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	118
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	118
การตรวจสอบคุณภาพแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม.....	128
การออกแบบการทดลอง.....	133
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	135
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	137
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรม กิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาจากคะแนน แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยสถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples).....	138
ตอนที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.).....	140
ตอนที่ 3 ผลการคำนวณค่าขนาดของอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อระดับคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัย ในตนเอง.....	141
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	143
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผล.....	147
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	156
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	157
รายการอ้างอิง.....	158
ภาคผนวก.....	177
ภาคผนวก ก แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา.....	178
ภาคผนวก ข แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	247

	หน้า
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	288
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	290

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 2.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา.....	20
ตารางที่ 2.2 ตารางสรุปวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะของคุณธรรมจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	22
ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะทางจริยธรรม คุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำแนกตามผู้ศึกษาค้นคว้า.....	24
ตารางที่ 2.4 สรุปทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรม.....	40
ตารางที่ 2.5 แบบสอบถามการวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม.....	58
ตารางที่ 2.6 ลักษณะพฤติกรรมและระดับของจริยธรรม.....	58
ตารางที่ 2.7 ระดับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	59
ตารางที่ 2.8 สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	75
ตารางที่ 3.1 สรุปสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้.....	120
ตารางที่ 3.2 การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	123
ตารางที่ 3.3 ระดับความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	124
ตารางที่ 3.4 การให้คะแนนการตอบแบบวัดเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม.....	126
ตารางที่ 3.5 ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม.....	129
ตารางที่ 3.6 ผลวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	130
ตารางที่ 3.7 ค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	130
ตารางที่ 3.8 ค่าความเที่ยงของแบบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	132
ตารางที่ 3.9 ค่าความเที่ยงของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	132

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 3.10 ค่าความเที่ยงของแบบวัดพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง.....	133
ตารางที่ 3.11 วันที่และจำนวนคาบที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	134
ตารางที่ 4.1 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบ วัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต.....	138
ตารางที่ 4.2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบ วัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความเมตตากฎา.....	139
ตารางที่ 4.3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบ วัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง.....	140
ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรม และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.).....	141
ตารางที่ 4.5 ค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมที่มีต่อระดับคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากฎา และความมีวินัยในตนเอง.....	141

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 ชั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ.....	38
แผนภาพที่ 2.2 สรุปขั้นตอนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์.....	77
แผนภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	114

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ทำให้สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม และวัตถุนิยมที่ทำให้เกิดการมุ่งแสวงหาวัตถุมาป้อนกิเลสของตนเอง เกิดปัญหาทางจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นการขาดระเบียบวินัย การโกหก การประพฤติมิชอบในทางทุจริต เป็นต้น จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ซึ่งให้เห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยได้เสื่อมถอยลง โดยคุณธรรมจริยธรรมจัดเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ช่วยชี้นำแนวทางการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และเปรียบเสมือนเป็นกฎเกณฑ์ป้องกันไม่ให้อสังคมเกิดความวุ่นวาย ซึ่งบุคคลที่พึงมีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น จะต้องได้รับการอบรมและปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรมทั้งจากครอบครัวและสถานศึกษามาตั้งแต่เยาว์วัย ทว่าในยุคที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้คนในสังคมต้องเร่งรีบขาดการดูแลเอาใจใส่กัน โดยเฉพาะครอบครัว บิดามารดาไม่มีเวลาเลี้ยงดูและปลูกฝังสิ่งที่ถูกต้องควรกับบุตรหลาน แต่จะฝากความหวังในการอบรมสั่งสอนไว้กับสถานศึกษา โดยเชื่อมั่นว่าครู อาจารย์รวมทั้งระบบการศึกษาจะสามารถอบรมขัดเกลาและผลิตเยาวชนให้กลายเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาจึงกลายเป็นแหล่งปลูกฝังและอบรมให้ความรู้ทั้งด้านการศึกษาและคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้ระบุให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคนใน 3 มิติ คือ การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ โดยมุ่งให้เกิดการเสริมสร้างความรู้ตามความเหมาะสมของคนทุกกลุ่มทุกวัย เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงก้าวสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง นโยบายด้านสังคมของรัฐบาล ด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2550-2551 ได้ให้ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคน และเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) เน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและนำลงสู่การปฏิบัติ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ได้กำหนดในมาตราที่ 6 มาตราที่ 23 และมาตราที่ 24 (4) ไว้ดังนี้

คุณธรรมจริยธรรม จึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละคน เด็กระดับประถมศึกษาจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจริยธรรมได้ เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้าสังคม ให้เด็กได้มีโอกาสในการมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม (สิริมาภิเษกนันตพงษ์, 2545) สำหรับแนวคิดของแบนดูรา ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบจะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางจริยธรรมของเด็กๆ จะเลียนแบบคนอื่น ด้วยการค้นพบลักษณะตัวแบบต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย อิทธิพลของรูปแบบทางสังคมจะมีผลต่อความคิดทางจริยธรรมของเด็กๆ ซึ่งขึ้นกับประสบการณ์ตรงของตนเอง การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น การฟังคำบอกเล่าและการอ่านบันทึกของผู้อื่น ครูควรใช้หลักการเลียนแบบหรือจำลองแบบในการสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ใหม่ (นวลศิริ เปาโรหิตย์, 2520; ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, 2535; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2541; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544)

จากผลการศึกษาโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(สกศ.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูอาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขวิกฤติคุณธรรมเยาวชนไทย ผลการสำรวจพบว่าคุณธรรมของเยาวชนไทยที่ควรเร่งปลูกฝัง 10 อันดับแรก ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีสัมมาคารวะ ความกตัญญู ปลูกจิตสำนึกที่ดี ความสามัคคี ความมีเหตุผล การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยบุคคลที่มีอิทธิพลและเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนเป็นคนดีมีคุณธรรมมากที่สุด ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ สื่อต่างๆ รวมทั้งสถานศึกษา (วิทยาจารย์, 2550) จากการศึกษาของคุณธรรมและศูนย์วิจัยเอแบคโพลส์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง สถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย ศึกษาจากตัวชี้วัดคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันหมั่นเพียร สติสัมปชัญญะ และจิตอาสา ผลสำรวจพบว่า เมื่อพิจารณาตามอายุกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 30-49 ปี มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่น ด้านระดับการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีคะแนนคุณธรรมจริยธรรมต่ำ กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีคะแนนคุณธรรมสูงกว่าระดับอื่น สำหรับอาชีพที่มีระดับคุณธรรมสูงกว่าอาชีพอื่นคืออาชีพค้าขาย ส่วนอาชีพนักเรียน นักศึกษามีคุณธรรมต่ำกว่าอาชีพอื่น (คุณธรรม, 2550)

ลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็กระดับประถมศึกษาจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อกำหนดลักษณะทางจริยธรรมจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิ กระทรวงศึกษาธิการแนวคิดปรัชญาการศึกษาคาทอลิก และจากสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2547; พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ, 2546; มีเกล กาไรซาบาล, 2542; สำราญ วงศ์เสงี่ยม, 2524) ลักษณะทางจริยธรรมที่ได้กำหนดขึ้นมีหลายด้าน อาทิ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น แต่จริยธรรมที่สำคัญในการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตัวเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศตามมาตรฐานการศึกษา คือ จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2531) ได้ทรงมีพระบรมราชโองการพระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็กประจำปีพุทธศักราช 2521, 2529 และ 2531 ดังข้อความในพระบรมราชโองการตอนหนึ่งกล่าวว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็กๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง” และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า “เด็กต้องหัดทำตัวให้สุภาพอ่อนโยน หมั่นขยันเอาการเอางานเอื้อเพื่อ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจอยู่เสมอให้ติดเป็นนิสัยจะได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ มีความเจริญมั่นคงในชีวิต” “เด็กๆ ทำอะไรต้องหัดให้รู้ตัวการรู้ตัวอยู่เสมอจะทำให้เป็นคนมีระเบียบจะสามารถเล่าเรียนและทำการงานต่างๆ ได้โดยถูกต้องรวดเร็วจะเป็นคนที่จะสร้างความสำเร็จและความเจริญให้แก่ตนเองแก่ส่วนรวมในอนาคตได้อย่างแน่นอน”

จากพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงเน้นถึงความสำคัญในการปลูกฝังให้เด็กมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง ซึ่งจริยธรรมเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของความดีงาม ถ้าหมั่นฝึกอบรมให้เกิดขึ้นกับเด็กเป็นประจำก็จะส่งผลต่อการความคิดและการปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงามต่อไปในอนาคต

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนยังมีอุปสรรคปัญหาในการพัฒนาจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนยังไม่มีทิศทางและเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับเด็กและผู้บริหาร ครูขาดแนวคิด ขาดองค์ความรู้ ขาดแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม (เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป, 2546) และยังมี การเน้นการให้ความรู้ด้านเนื้อหา มาก การสอนยังคงเน้นการบอกหนังสือ โดยละเลยการพัฒนาบุคลิกภาพ และการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก (วัฒนา มัคคสัน, 2539; อ่างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ, 2536) ส่วนการสอนจริยศึกษา พบว่า ไม่บรรลุตามจุดประสงค์ กลับใช้เนื้อหาทางจริยธรรมในการสอนอ่านภาษาไทยและท่องจำ อีกทั้ง ครูส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยายตามเนื้อหา เน้นทางด้านปัญญาหรือความจำ โดยครูทำหน้าที่ให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงทางศาสนาพิธีและศีลธรรมแก่นักเรียน มิได้จัดกิจกรรมให้

เด็กเห็น เข้าใจเลื่อมใสและปฏิบัติจริง มักเป็นผู้สรุปคุณธรรมจริยธรรมแทนการให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหรือลงมือปฏิบัติจะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวได้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องไม่ได้รับการแก้ไขจริงจังและมีได้กระทำอย่างต่อเนื่อง

สำหรับแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าว จึงควรให้ความสำคัญต่อวิธีการการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กให้เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการออกไปใช้ชีวิตในอนาคต องค์ประกอบที่สำคัญที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายในตัวบุคคลและองค์ประกอบภายนอกตัวบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2535) ที่ว่าการศึกษามีกระบวนการถ่ายทอดเท่านั้น แต่การศึกษาเกิดขึ้นจากกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมในการค้นคิดทดลอง การมีปฏิสัมพันธ์และสัมผัสกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป ตามแนวคิดของดิวอี้ (Dewey) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดของผู้เรียนต้องมาจากกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์เสริมและสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ แนวคิดของเพียเจต์และโคลเบอร์ก เน้นพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนา คือ จริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความเจริญของความสามารถทางการเรียนรู้ทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็ก (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2545)

ด้วยเหตุผลจากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในเด็กระดับประถมศึกษา ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมโดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญาสติของเพียเจต์ ซึ่งระดับสติปัญญาจะเป็นตัวช่วยให้แต่ละบุคคลเข้าใจถึงคุณธรรมจริยธรรมและเห็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้เรียนควบคู่ไปกับการมีทักษะและกระบวนการ สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมนี้ จะสามารถเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปพัฒนาในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาและพัฒนาให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและครูในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของชาติให้เป็นคนดีมีคุณภาพต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. รูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาควรมีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนระดับประถมศึกษาให้คุณธรรมจริยธรรมสูงขึ้นหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ตัวแปรตาม คือ ผลการเรียนรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และ 4) ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองของเด็กระดับประถมศึกษา

ผลการเรียนรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดความรู้ เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่วัดจากแบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผล แบบวัดพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยพิจารณาจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ค่าประสิทธิภาพของแผนกิจกรรม ดัชนีประสิทธิผล และค่าขนาดของอิทธิพล

คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การที่นักเรียนประพฤติตนอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและต่อหน้าที่ ไม่เสแสร้ง และไม่เอาเปรียบผู้อื่น ประกอบด้วย

ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนรู้สึกผิดชอบชั่วดีและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดพฤติกรรมที่แสดงออกคือตรงไปตรงมา ไม่พูดหลอกลวง ไม่อยากได้ของผู้อื่นยอมรับผิดจากการกระทำของตนเอง ทำความดีทั้งต่อหน้าและแม้ไม่มีผู้อื่นเห็น ประพฤติตนตามที่พูดและคิด

ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนและบุคคลอื่น หมายถึง การที่นักเรียนมีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่กล่าวคำเท็จ รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ไม่ถือเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยไม่ได้รับอนุญาต

ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ หมายถึง การที่นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย ทำงานด้วยตนเองให้สำเร็จลุล่วงและตรงต่อเวลา

คุณธรรมด้านความเมตตากรุณา หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และมีความสุข เราสามารถแสดงได้ 3 ทางคือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ทางกาย หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกทางการกระทำที่ดีไม่ทำร้ายบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์

ทางวาจา หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกทางคำพูดที่มุ่งให้เกิดกำลังใจแก่ผู้รับฟัง ไม่กล่าวร้ายต่อผู้อื่น

ทางใจ หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิดที่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ไม่อิจฉาริษยา ไม่อาฆาตพยาบาท

คุณธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนสามารถการควบคุมกาย วาจา และใจของตนให้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม ตามข้อตกลง ระเบียบ ข้อบังคับ ประกอบด้วยการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และความตรงต่อเวลา

การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนรู้ตัวเสมอว่ากำลังทำอะไร การควบคุมตนเองทั้งทางกาย วาจา จิตใจให้ปฏิบัติอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ เวลา เงื่อนไข และกฎเกณฑ์ต่างๆ

ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่นักเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ของตน ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

การตรงต่อเวลา หมายถึง การที่นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมหรือทำอะไรตามเวลา หรือสำเร็จตามเวลาที่กำหนดเช่น มาเรียนตรงเวลา ทำงานส่งตรงเวลาที่กำหนด

ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง กระบวนการและผลลัพธ์ของแผนการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียน และผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนจากการทำแบบฝึกหัดทำกิจกรรมและการทำแบบวัดหลังร่วมกิจกรรม

ดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้าด้านความรู้จากการเรียนรู้จากแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมจากการทดสอบก่อนและหลังร่วมกิจกรรม ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตร E.I. ตามวิธีกูดแมน เฟรทเชอร์ และชไนเดอร์ (Goodman, Fretecher and Schneide) ซึ่งมีค่าดัชนีประสิทธิผลควรมีค่ามากกว่า 0.5 จึงจะถือว่ามีประสิทธิภาพ

ค่าขนาดของอิทธิพล หมายถึง ค่าที่แสดงผลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ต่อระดับความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่วัดได้จากแบบวัดคุณธรรมก่อนและหลังร่วมกิจกรรม โดยใช้สูตรการคำนวณและแปลความหมายของ Glass, McGaw and Smith (1981)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครูระดับประถมศึกษาในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และเป็นสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ได้แบบทดสอบความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผล แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีวินัยในตนเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 9 ตอน ดังนี้ ตอนที่หนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่สอง แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง ตอนที่สาม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่สี่ แนวทางการจัดการการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่ห้า แนวคิดทฤษฎีการจัดการการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ตอนที่หก ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง ตอนที่เจ็ด การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรม ตอนที่แปด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตอนที่เก้า กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยเสนอรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสันติสุข ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่เป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กล่าวคือมีการปฏิบัติต่อกัน ทั้งทางสร้างสรรค์และการทำลาย การปลูกฝังจริยธรรมจึงเป็นการสร้างคนให้เป็นคนที่มีความตั้งใจที่ดีงาม ประเสริฐ สมบูรณ์ ขยายขอบเขตคุณความดี การช่วยเหลือผู้อื่นให้พบกับสิ่งที่ดีงาม มีความสุขโดยทั่วกัน ด้วยความรักและเมตตาธรรม คุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นเครื่องค้ำครองโลก ถ้าปราศจากคุณธรรมจริยธรรมเสียแล้วก็จะไม่มีเครื่องมือที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

1.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

1.1.1 ความหมายของคุณธรรม

มีนักวิชาการหลายท่านที่นิยามความหมายของคำว่า คุณธรรม ไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2523) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม คือแนวทางในการประพฤติตนเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข คุณธรรมมีหลายรูปแบบ เช่น คุณธรรมในรูปของศีลธรรม ในรูปของค่านิยมเชิงจริยธรรม และยังรวมถึงค่านิยมในสังคมเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ หรือพฤติกรรมกระทำที่เป็นลักษณะของความดีงามที่สังคมยอมรับ

วีระ บำรุงรักษ์ (2523) ได้ให้คำจำกัดความว่า “คุณธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิดหรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล และเป็นพื้นฐานของการแสดงออกเป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม หรือกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ สภาพจิตที่เป็นกุศลหรือคุณธรรมนั้นเกิดขึ้นได้ เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี (Goodness) และความงาม (Beauty)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี

ยนต์ ชุ่มจิต (2526) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ดังนี้ คุณธรรม หมายถึงคุณ ลักษณะที่เป็นความดีความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละคน โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป

พุทธทาสภิกขุ (2529) ได้ให้คำอธิบายความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ไว้อย่างละเอียดลึกซึ้งดังนี้ คำว่า “คุณ” หมายถึงคำที่มีอยู่ในแต่ละสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือเป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ทำให้จิตใจยินดีก็เรียกว่า “คุณ” ทำให้จิตใจยินร้ายก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ผู้มีจิตหลุดพ้นแล้วด้วยประการทั้งปวง จะอยู่เหนือความหมายของคำนี้ ส่วนคำว่า “ธรรม” มีความหมาย 4 อย่าง คือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเกี่ยวข้อง
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ
4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นเรามีหน้าที่จะต้องมีหรือใช้มันอย่างถูกต้อง

ประภาศรี สีหอำไพ (2535) ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขขั้นสมบูรณ์คือความสุขใจ ผลผลิตของความดีเป็นธรรมะที่กล่าวได้ว่า ทำดีได้ดี

โกสินทร์ รัชสยาพันธ์ (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมตามแนวคิดของเฮมมาลูเอล คานท์ ว่าคุณธรรมคือ ความดีสูงสุดอันเกิดจากเจตนาจำนงที่ดี และจากการปลุกฝังตามแนวคิดของแมคเคนซี ว่าคุณธรรมคืออุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในดวงจิตได้จากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2532) ได้กล่าวว่าคุณธรรม คือ สิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงามหรือควรทำในสิ่งดีงาม เช่น ความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์ต่อผู้เป็นนาย การบริจาคช่วยเหลือผู้อื่นที่ทุกข์ยากกว่า

วคิน อินทสระ (2541) ให้ความหมายของคุณธรรมตามหลักจริยธรรมศาสตร์ไว้ว่า คุณธรรม คือ อุปนิสัยอันดีงาม เป็นความกล้าเลิศแห่งอุปนิสัย

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542) ให้คำจำกัดความไว้ว่า “คุณธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม และทำให้บุคคลมีการพัฒนาจนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเอง มาตรฐานการตัดสินของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก

พรตณฤณ เพชรวิวรรณ์ (2545) กล่าวว่าคุณธรรมหมายถึงคุณงามความดีที่บุคคลยึดมั่นเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

ภาวณี ไสธายะเพชร (2549) คุณธรรมหมายถึงสภาพคุณงามความดีที่บุคคลยึดถือให้ตนเองประสบแต่ความสุขความเจริญ และผลของการปฏิบัติตนให้ดีงามนั้นช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้สังคมประเทศชาติมีความสงบสุขด้วย

จากความหมายของคุณธรรมดังกล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า คุณธรรม คือ หลักของความประพฤติอันดีงามที่มีอยู่ในจิตของคนเรา ซึ่งหลักแห่งความประพฤติอันดีงามนี้ได้มาจากการที่พยายามที่ประพฤติปฏิบัติดี จนเกิดเป็นนิสัยทำให้บุคคลประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

1.1.2 ความหมายของจริยธรรม

ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) คำว่า “จริยธรรม” ให้คำอธิบายไว้หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

ชัยพร วิชชาวุธ (2531) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์การตัดสินใจ ความถูกผิดของพฤติกรรม หลักเกณฑ์การประเมินผลดี ผลเสียของพฤติกรรม และปฏิกิริยาต่อพฤติกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางบวกหรือพฤติกรรมทางลบ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2544) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมเป็นระบบการดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือระบบการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา ครอบคลุมศีลธรรม การฝึกอบรมจิต การปลูกฝังรากฐานคุณธรรมในจิตใจและการสร้างญาณทัศนะต่างๆ ที่เป็นเรื่องของปัญญาภาวนา ในขั้นสูงมองในแง่ไตรสิกขา คือ มีทั้งศีล สมาธิ ภาวนา ครบตลอด

พนัส หันนาครินทร์ (2523) กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตามจริยธรรม เกี้ยวข้องโดยตรงกับความถูกต้องในทางประพฤติซึ่งมีความหมายถึง การกระทำอย่างเสรีภายในขอบเขตของมโนธรรม

อิสรา รัตตศิริ (2540) สรุปความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ของบุคคลที่ปฏิบัติตามแนวทาง หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ ซึ่งเห็นว่าดีงามถูกต้อง

ชัยพร วงศ์วรรณ (2540) กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง แนวทางของการประพฤติตนเป็นคนดี เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดควรละเว้น อะไรควรปฏิบัติ กรมวิชาการ (2541) จริยธรรมนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมใดมีจริยธรรมสูงสังคมนั้นจะมีแต่ความเจริญ ผู้ที่มีจริยธรรมสูงจะประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าอันพึงประสงค์

สมเดช มุงเมือง (2542) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมหรือธรรมจริยา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ตั้งอยู่ในคุณงามความดี โดยเฉพาะในสังคมไทยเรายึดมั่นในคุณงามความดีตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2542) ได้ให้ความหมายว่าจริยธรรม (Ethics) หมายถึง คุณความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจประพฤติหรือกระทำโดยอาศัยหลักของค่านิยมและหลักศีลธรรม เมื่อพบกับสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ “ระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งคำว่าระบบนี้ หมายถึงทั้งสาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำและผลของการกระทำหรือไม่กระทำนั้นตลอดจนกระบวนการเกิดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้ด้วย”

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533) จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม เพื่อก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ประภาศรี สีหอำไพ (2543) ได้อธิบายความหมายของคำว่า จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่ในสภาพที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวความประพฤติอยู่ในเรื่องความดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรมและมโนธรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยมีสำนึกที่จะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามค่านิยมที่พึงประสงค์

จรัล แก้วเบ็ง (2546) จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและต่อการพัฒนาประเทศชาติ

บราวน์ (Brown) (Brown 1965 อ้างถึงใน กฤษดา สารพันธ์, 2542) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่าเป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องจากการกระทำที่ผิดคล้ายกับไวยากรณ์ที่เป็นระบบกฎเกณฑ์ สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างขึ้นมาจากประโยคโครงสร้างที่ไม่ดี จริยธรรมทั้งหลายไม่คงที่เหมือนกับไวยากรณ์ ซึ่งกฎเกณฑ์ของจริยธรรมมีวิวัฒนาการเสมอไป

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) กล่าวถึง จริยธรรมว่าเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมอันนี้จะเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูกโดยสังคมเป็นผู้ตัดสิน

จากความหมายของคำว่าจริยธรรมที่ได้รวบรวมมาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีงาม ในสิ่งที่ถูกที่ควรที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมทั้งทางกายวาจา และจิตใจ ซึ่งอยู่ในกรอบและกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อก่อให้เกิดสันติสุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” จะเห็นว่ามี ความหมายสัมพันธ์กัน กล่าวคือ คุณธรรมเป็นพฤติกรรม ซึ่งมีอยู่ในตัวคนหรือแสดงออกมาจากตัวคน เพื่อเป็นคนดี ส่วนจริยธรรมเป็นความประพฤติที่ดีงามที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม และจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคม อีกทั้งเป็นไปตามจิตสำนึกที่ดีในจิตใจ กระทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ไม่ใช่กระทำเพราะมีกฎระเบียบ หรือภาวะอื่นใดมาบังคับให้ต้องกระทำ ถ้าได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรมผู้นั้น ก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรมอันงดงามด้วย ดังนั้น คำว่า คุณธรรมและจริยธรรมจึงนิยมนำมาใช้คู่กันอยู่เสมอ

1.2 องค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานทางจริยธรรม

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องจริยธรรม มีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบทางจริยธรรม ซึ่งมีผู้กล่าวถึงหลายลักษณะดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2520) ได้แบ่งองค์ประกอบทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ประการคือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมตนเอง การกระทำใดที่ดีที่ควรกระทำ การกระทำใดไม่ดีไม่ควรเว้น ความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา โดยปกติในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

2. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ๆ เจตคติจะเปลี่ยนไปเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเพียเจต์และโคลเบอร์เกอร์ ได้ใช้การอ้างเหตุผลจริยธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงการพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมนิยมชมชอบ หรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น

พระราชวรมุณี (ประยูรท์ ปยุตโต, 2523) ได้แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมเป็น 2 ส่วนคือ

1. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคลจริยธรรมภายในเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

2. จริยธรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมจริยธรรมภายนอกที่บุคคลแสดงออกมาสังเกตได้ เช่น ความมีระเบียบ การเอาใจใส่กับงาน แต่ต้องไม่ตกอยู่ในเงื่อนไขภายนอก

กรมวิชาการได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 2 องค์ประกอบ (กรมวิชาการ, 2527) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านค่านิยมทางจริยธรรม (Moral value) เป็นส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง มีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเห็นคุณค่า ความพอใจ เต็มใจ ปรารถนาที่จะยึดถือหลักจริยธรรมต่างๆ เข้าไว้ในลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของตน ค่านิยมนี้จะมีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ดีงาม สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนยึดถือ

2. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมจริยธรรม (Moral conduct) เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใดๆ ของบุคคล ถ้าสอดคล้องกับมาตรฐานของการประพฤติถูกต้อง ดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรมหรือมีจริยธรรม

เพ็ญแข ประจวบจักษ์ (2538) พื้นฐานพฤติกรรมด้านนี้มุ่งไปที่ความเหมาะสมของพฤติกรรมในการแสดงออก จริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม ไปในทางที่สังคมโดยส่วนรวมยอมรับจริยธรรมแบ่งเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น ถือการกระทำชนิดใดดีควรกระทำและกระทำชนิดใดเลว ควรดเว้นลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ซึ่งหมายถึง สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนิยมชมชอบหรือให้การสนับสนุนในสังคมนั้น ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น มีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคลเพราะทศนคตินั้นรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้น ทศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่จะใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมเพียงอย่างเดียว

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้ จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคลซึ่งจะแสดงให้เห็นสาเหตุให้บุคคลเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอันใดอันหนึ่ง คนที่มีระดับจริยธรรมที่ต่างกันอาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมต่างกัน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านอื่นๆ โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและอารมณ์

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือ งดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในส่วนที่เป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและให้การสนับสนุนได้แก่ การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวมและการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกประการหนึ่ง ได้แก่ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจ หรือในลักษณะที่ยั่วให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์ เช่น โกหกหรือกล่าวเท็จ เป็นต้น

ลำเรียง บุญเรืองรัตน์ (2544) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางจริยธรรม ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้น เป็นความรู้ของมนุษย์ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือเรียนรู้กันว่า การกระทำชนิดใดที่ควรกระทำ

ทำแล้วได้รับการยกย่องสรรเสริญ ไม่เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงความรู้ ความประพฤติว่าสิ่งใดไม่ควรทำ

2. ทักษะคติเกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคล เกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพียงใด

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมว่าประกอบด้วยลักษณะ 4 อย่างคือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ว่าการกระทำใดดีหรือเลว ควรไม่ควรปฏิบัติในทัศนะของสังคม

2. ทักษะคติเชิงจริยธรรม หมายถึง การรวมความรู้และความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ เข้าด้วยกัน

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือ งดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรมหรือมีจริยธรรม

บราวน์ (Brown, 1965) ได้ให้ทัศนะที่สอดคล้องกับโครงการวิจัยทางด้านการศึกษาจริยธรรมไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2523) แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติของความรู้ คือความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถในการตัดสินใจแยกความถูกผิดได้ด้วยการคิด จากความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมใดดี พฤติกรรมใดไม่ดี

2. มิติของความรู้สึก เป็นส่วนประกอบของอารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ ความพึงพอใจ ความเลื่อมใส ศรัทธา ความนิยมยินดีที่จะรับและนำจริยธรรมนั้น มาเป็นแนวปฏิบัติ

3. มิติด้านความประพฤติเป็นส่วนของการแสดงพฤติกรรมต่อตนเองต่อผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นว่า ถูกหรือไม่ถูก

จากองค์ประกอบจริยธรรมทั้ง 5 แนวคิดจะเห็นว่า จริยธรรมประกอบด้วย 2 ส่วนคือ จริยธรรมที่อยู่ภายใน ได้แก่ ความรู้เชิงจริยธรรม ความคิด ความรู้สึก เจตคติ และความเชื่อ รวมทั้ง

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม องค์ประกอบทางจริยธรรมอีกส่วนหนึ่งคือ สิ่งที่ปรากฏภายนอกที่สามารถสังเกตและมองเห็นได้ ได้แก่ ความประพฤติ การกระทำ หรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

1.3 คุณลักษณะทางจริยธรรมที่พึงประสงค์

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กล่าวในความนำว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย มีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ทักษะกระบวนการคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระ เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยึดมั่นในศีลธรรมทำความดี และมีค่านิยมที่ดีงาม (กรมวิชาการ, 2545)

ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544) มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขันการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ ความคิด คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

หลักการแนวคิดนโยบาย พระราชบัญญัติการศึกษา รวมทั้งองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้กำหนดลักษณะจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆ ดังนี้

กรมวิชาการ (ัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2547 อ้างอิงจาก กรมวิชาการ, 2523) ได้รวบรวมลักษณะทางจริยธรรมที่พัฒนาประกอบด้วย

1. เมตตากรุณา
2. ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา มีสติ ไม่ประมาท
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต

4. มีหิริ-โอตตัปปะ

ปรัชญาการศึกษาคาทอลิกให้แนวทางในการจัดการศึกษาตามจิตตารมณ์ของพระวรสาร มุ่งพัฒนาคนโดยรวมทุกด้าน ช่วยให้นักเรียนมีความตระหนักในสิทธิมนุษยชนปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของความดีงาม (มิเกล การไรซาบาล, 2542; สำราญ วงศ์เสงี่ยม, 2524) ได้สรุปคุณลักษณะทางจริยธรรมที่ควรพัฒนา ดังนี้

1. ความรัก
2. ความยุติธรรม
3. ความซื่อสัตย์
4. ความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์
5. ความมีระเบียบวินัย ความอดทน
6. การประกอบกิจเมตตา เพื่อการกุศลและการแบ่งปัน การเสียสละ
7. การใช้ชีวิตด้วยการส่งเสริมความศรัทธาต่อพระเจ้า
8. รักสันติภาพ สร้างสรรค์ความคิด
9. อยู่ร่วมกันในสังคมและกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 และ 2544) ในมาตรา 4 ได้กล่าวถึง คุณธรรมที่พึงประสงค์และมาตรฐานการศึกษา จึงได้จัดทำกรประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านปัจจัย และมาตรฐานด้านกระบวนการ ในมาตรฐานที่ 1 ของด้านผู้เรียนกล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับประถมและมัธยมมี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีวินัย
2. ความซื่อสัตย์สุจริต
3. ความเมตตากรุณา
4. ประหยัด

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2545-2559 (พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ, 2546) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต คือ

1. มีความเพียร รู้จักเก็บออม
2. มีวินัย
3. ซื่อสัตย์ ซินชมคนดี/คนสุจริต
4. มีความสามัคคี

5. มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รักชาติ และรักแผ่นดิน

ปีพุทธศักราช 2550 กระทรวงศึกษาธิการ ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีความมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ดังนั้นเพื่อให้การขับเคลื่อนดังกล่าวมีความชัดเจน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม "๘ คุณธรรมพื้นฐาน" ที่ควรเร่งปลูกฝัง ประกอบด้วย

1. ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทนความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จ ผู้ที่มีความขยันคือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกต้องควรเป็นคนสุจริต มีความพยายามไม่ทอดทิ้ง ถ้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2. ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ เก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจ ปลอดภัยจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช้เล่ห์กล คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน/ องค์กร/ สังคมและประเทศ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิจกรรมารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่มีความสุขภาพ คือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรงวางอำนาจ ข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้มีมารยาทวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใสเป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ผู้ที่ความสะอาดคือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะ ผีกฝนจิตใจมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7. สามัคคี คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาวัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสมานฉันท์

ผู้ที่มีความสามัคคีคือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้การงานสำเร็จ ลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อน มนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้มีข้อกำหนดไว้ตามความเหมาะสม รวมทั้งงานวิจัยที่ได้ศึกษาวิธีการต่างๆ ที่จะพัฒนาระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน รวมทั้งศึกษาสภาพของปัญหาการขาดคุณธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงควรที่จะเร่งพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยวิเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ดังสรุปจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา	
กรมวิชาการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมตตากรุณา 2. ใช้ปัญญาในการ แก้ปัญหา มีสติ ไม่ประมาท 3. มีความซื่อสัตย์สุจริต 4. มีhiri-โอดตปปะ
การศึกษาคาทอลิก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรัก

ตารางที่ 2.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
การศึกษา (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา	
	<ol style="list-style-type: none"> 2. ความยุติธรรม 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่และครูอาจารย์ 5. ความมีระเบียบวินัย ความอดทน 6. การประกอบกิจเมตตา เพื่อการกุศลและการแบ่งปัน การเสียสละ 7. การใช้ชีวิตด้วยการส่งเสริมความศรัทธาต่อพระเจ้า 8. รักสันติภาพ สร้างสรรค์ความคิด 9. อยู่ร่วมกันในสังคมและกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542, 2545 ระดับประถมและมัธยม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวินัย 2. ความซื่อสัตย์สุจริต 3. ความเมตตากรุณา 4. ประหยัด
แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545-2559)	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความเพียร รู้จักเก็บออม 2. มีวินัย 3. ซื่อสัตย์ ซินชมคนดี/คนสุจริต 4. มีความสามัคคี 5. มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รักชาติ และรักแผ่นดิน
มาตรฐานการศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ 2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต 3. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที 4. ผู้เรียนมีความเมตตาโอบอ้อม อารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่เห็นแก่ตัว 5. ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตารางที่ 2.1 วิเคราะห์คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา		
นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา (2550) ๘ คุณธรรมพื้นฐาน	1. ขยัน	2. ประหยัด
	3. ซื่อสัตย์	4. มีวินัย
	5. สุภาพ	6. สะอาด
	7. สามัคคี	8. มีน้ำใจ

ตารางที่ 2.2 ตารางสรุปวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะของคุณธรรม จริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา				
กรมวิชาการ	การศึกษา คาทอลิก	สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา แห่งชาติ 2542,2544	แผนการศึกษา แห่งชาติ (2545-2559)	นโยบายเร่งรัด การปฏิรูป การศึกษา (2550)
1. เมตตากรุณา 2. ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาที่มีสติ ไม่ประมาท 3. มีความซื่อสัตย์สุจริต 4. มีhiri-โอดัปปะ	1. ความรัก 2. ความยุติธรรม 3. ความซื่อสัตย์ 4. ความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ และครูอาจารย์ 5. ความมีระเบียบวินัย และความอดทน 6. การประกอบกิจการเมตตาเพื่อการกุศล การแบ่งปันและการเสียสละ	1. มีวินัย 2. ความซื่อสัตย์สุจริต 3. ความเมตตากรุณา 4. ประหยัด	1. มีความเพียร รู้จักเก็บออม 2. มีวินัย 3. ซื่อสัตย์ ซื่อซนชมคนดี/คนสุจริต 4. มีความสามัคคี 5. มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วม รักชาติ และรักแผ่นดิน	1. ขยัน 2. ประหยัด 3. ซื่อสัตย์ 4. มีวินัย 5. สุภาพ 6. สะอาด 7. สามัคคี 8. มีน้ำใจ

ตารางที่ 2.2 ตารางสรุปวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะของคุณธรรม จริยธรรมตาม
ข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (ต่อ)

คุณลักษณะทางจริยธรรมตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา				
กรมวิชาการ	การศึกษา คาทอลิก	สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา แห่งชาติ 2542,2544	แผนการศึกษา แห่งชาติ (2545-2559)	นโยบายเร่งรัด การปฏิรูป การศึกษา (2550)
	7. การใช้ชีวิตด้วย การส่งเสริมความ ศรัทธาต่อพระเจ้า 8. รักสันติภาพ ส ร ำ ง ส ร ร ค์ ความคิด 9. อยู่ร่วมกันใน สังคม กระทำตน ให้เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น			

จากตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมตามข้อกำหนดของ
องค์กรการศึกษาพบว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีข้อกำหนดคุณลักษณะทางคุณธรรม
จริยธรรมใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยสรุปจากหัวข้อและความหมายที่ใกล้เคียงกันได้ตามข้อกำหนด
ขององค์กรทางการศึกษากำหนดให้ผู้เรียนพึงมีคุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม
สำหรับเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตใน 3 ด้านดังนี้ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา
และความมีวินัยในตนเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มีผู้ศึกษา
เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และแนวทางการแก้ไขพฤติกรรมรวมถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ
เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ตารางที่ 2.3 ตารางวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะทางจริยธรรม คุณลักษณะคุณธรรม
จริยธรรมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำแนกตามผู้ศึกษาค้นคว้า

ที่	ผู้ศึกษา	วินัยในตนเอง	ซื่อสัตย์สุจริต	ประหมัดอดออม	ความรับผิดชอบ	เมตตากรุณา	สามัคคี	อุทิศสาคะ	ยุติธรรม	มีเหตุผล	มารยาท	ขยันหมั่นเพียร	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	กตัญญูกตเวที	เสียสละ
1	พ.อ.อ. สุชาติ กาญจนวสิกุล	✓	✓	✓											
2	ศิริพร อัครวิไลพร (2547)	✓	✓	✓	✓	✓									
3	เนาวนิตย์ มุขสมบัติ (2545)	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓					
4	วันชัย สุมโนจิตราภรณ์ (2532)	✓			✓						✓				
5	ผาณิต เย็นแซ (2544)	✓			✓							✓			
6	สมเดช ใจหวัง (2547)	✓	✓		✓										
7	ประเสริฐ บุญสัน (2546)	✓	✓	✓	✓								✓	✓	
8	ธาริณี มลารวม (2547)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				✓	✓
9	จงจรัส แจ่มจันทร์ (2524)	✓	✓				✓	✓	✓						
10	รุ่งนภา จอนเจดิสัน (2539)	✓	✓										✓	✓	
11	ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524)		✓												
12	ศิริวรรณ เจริญจิตติกุล (2533)		✓												
13	วรวรรณินี ราชสงฆ์ (2541)		✓												
14	สุวิทย์ สุขหมั่น (2546)	✓	✓		✓	✓	✓								
15	สมชาย พุ่มพิมล (2525)					✓									
16	สุนีย์ ชินศักดิ์ (2525)					✓									
17	จรรยา นาคะรัต (2527)												✓		
18	พิมพิไล ทองไพบูลย์ (2528)												✓		
19	ภิกษุญน เจนเจริญวงศ์ (2530)					✓									
20	บรรพต พรประเสริฐ (2531)	✓	✓		✓	✓	✓						✓		
21	รัตนา บำรุงญาติ (2532)					✓									
22	อุษา พึ่งธรรม (2534)					✓									
23	วารีย์ นิยมธรรม (2536)					✓									
24	ศิริวรรณ ฉันทะสานนท์ (2541)												✓		
25	ลาวัณย์ เผือกม่วง (2536)	✓											✓		
26	นราพร ทับถม (2538)	✓													
27	สายพิน ประสูวรรณ (2538)	✓													
28	จันทร์ดี ถนอมคล้าย (2539)	✓													
29	ศศิธร ดีเหมาะ (2539)	✓													
30	ณัฐพล กล้าหาญ (2540)	✓													
รวม		18	13	4	9	10	5	3	2	2	1	1	7	3	1

จากตารางวิเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยได้นำข้อกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ แนวปรัชญาการศึกษาคatholic และจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติมาวิเคราะห์และจากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า เรื่องของคุณธรรมนั้น มีผู้กล่าวถึงมาเป็นเวลานานและมีหลายหัวข้อในการศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกคุณธรรมจริยธรรมที่จะเสริมสร้างนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยคัดเลือกจากคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวถึงในการพัฒนา 10 คนขึ้นไป ดังนั้น ลักษณะจริยธรรมที่เป็นแกนหลักในการพัฒนาครั้งนี้ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีระเบียบวินัย โดยสอดคล้องกับคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ตามข้อกำหนดขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น รวมถึงสอดคล้องจริยธรรมที่ควรเร่งพัฒนาสำหรับเยาวชนไทย (นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2550; กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต

2.1.1 ความหมายของจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

กรมการศาสนา (2521) ได้ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ให้เป็นคนตรง ประพฤติอะไรด้วยน้ำใจจริง

ประเสริฐศรี เอี่ยมครินทร์ (2524) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรง จริ่งใจไม่คิดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

กรมวิชาการ (2528) ได้ให้คำนิยามของความซื่อสัตย์พอสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตรง จริ่งใจไม่คิดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

ดาวณา กิตติสาร (2546) ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงกับความเป็นจริง ประพฤติตรงกับความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2531) ได้ให้ความหมายว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและจริ่งใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง

สุจิตรา สุขसार (2545) ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความจริงใจ ไม่คดโกงหลอกลวงหรือเอาเปรียบผู้อื่นและมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์

มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร (2549) ได้ว่าความซื่อสัตย์หมายถึงความประพฤติที่ยึดหลักแห่งคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์คือ การประพฤติตนอย่างเหมาะสมตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา จิตใจ ต่อหน้าและลับหลัง

2.1.2 ลักษณะของจริยธรรมความซื่อสัตย์ สุจริต

ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติที่ยึดหลักแห่งคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติด้วยความจริงใจ ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นนั้น อาจแบ่งได้เป็นหลายคุณลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้แบ่งยึดเอาเรื่องใดเป็นเกณฑ์ แต่อย่างไรก็ตามมีผู้นิยมแบ่งประเภทของความซื่อสัตย์ออกเป็นลักษณะต่างๆ กัน พอยกตัวอย่างได้ดังนี้

ทวี บุญยเกตุ (2515: อ้างถึงในมาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร, 2549) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง นับว่ามีคุณค่าสูงกว่าอะไรทั้งหมด เพราะผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองจะเป็นผู้มีหิริ-โอตตบปะ มีความละเอียดต่อตนเองในอันที่กระทำความผิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง ไม่เอาเปรียบเพื่อนฝูง มีความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูง

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ใฝ่ตนในทางที่มีขอบอันจะนำความเสียหายให้แก่งานที่ทำอยู่

กรมวิชาการ (2523) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเอง และผู้อื่น โดยจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ การมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การมีความละเอียดเกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดหลอกลวง การไม่คิดโลภของผู้อื่น การยอมรับผิดจากการกระทำของตน

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น คือ การมีความจริงใจต่อผู้อื่น การไม่กล่าวคำเท็จต่อผู้อื่นการรักษาความลับสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต การไม่ทุจริต คือ ควรมีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำหรือได้รับมอบหมาย

และทำให้ดีที่สุด มีความตรงต่อเวลา การไม่ใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางหาผลประโยชน์ส่วนตน การรักษาและปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ คือ การไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ การรักษาความสามัคคีในหมู่คณะ การไม่นำความลับของหมู่คณะไปเปิดเผย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่า แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ไม่ลับลับ ไม่คล้อยตามพวกที่ลากหรือจูงไปในทางเสื่อมเสีย มั่นคงต่อการกระทำดีของตน ไม่คดโกงมีความตั้งใจจริง ประพฤติตรงตามที่พูดและคิด

2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก คือ ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตัว

3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือ มีความซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณพฤติกรรมที่แสดงออก คือ ประพฤติตรงไปตรงมาไม่คิดคดต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง ความซื่อสัตย์ต่อคณะสังคมและประเทศชาติ พฤติกรรมที่แสดงออก คือ ร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน หรือเอาดีเข้าตน ไม่รวมมือกันทำงานใดๆ ที่ผิดกฎหมาย หรือผิดระเบียบข้อบังคับของสังคมหรือหมู่คณะ

ธีระชัย ยุทธยรรยง และคณะ (2539) ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรมความซื่อสัตย์ดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึง ความละเอียดและกระตือรือร้นต่อตนเองในอันที่จะกระทำความผิด ให้ได้ชื่อว่าไม่สุจริต แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่มีใครรู้เห็น สามารถที่จะบังคับยับยั้งตนเองได้ เมื่อมีสิ่งยวนใจที่ทำให้เกิดการทุจริต

2. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูงหมู่คณะ หมายถึง การไม่ทรยศ ไม่โกง หรือเอาเปรียบเพื่อนฝูงและหมู่คณะ ต้องมีความรัก ความหวังดี ความสงสาร ความซื่อตรงและความปรารถนาดีต่อเพื่อนฝูงและหมู่คณะ

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน หมายถึง ความซื่อตรงเที่ยงธรรมไม่เอาเปรียบไม่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนเองในงานที่มีขอบ อันจะทำความเสียหายมาให้แก่งาน หรืออาชีพที่ตนทำอยู่

4. ความซื่อสัตย์ต่อระเบียบ กฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมาย วัฒนธรรม หมายถึง ความซื่อตรง เทียงธรรมต่อระเบียบกฎเกณฑ์ จารีตประเพณี กฎหมาย และวัฒนธรรม ซึ่งยึดถือ และปฏิบัติกันมาว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและถูกต้อง ประพฤติสิ่งที่ดีงามอย่างไร ก็ประพฤติจริงอย่างนั้น ให้เป็นอัครยาศัยดีงามอยู่เสมอ

5. ความซื่อสัตย์ต่อชุมชน หมายถึง การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบกลั่นแกล้ง หรือคดโกงผู้อื่น หรือส่วนรวม ยึดหลักปฏิบัติของสังคมและชุมชนเป็นเกณฑ์ในการประพฤติทางกาย วาจา ใจ ไม่กระทำความผิดกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ

จากคุณลักษณะของพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่กล่าวมา ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรม ของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ไว้อย่างสั้นๆ ชัดเจน และเข้าใจง่าย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรม ความซื่อสัตย์สุจริตที่ควรสร้างเสริมให้กับเด็กระดับประถมศึกษา 3 คุณลักษณะ คือ

1. มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนและบุคคลอื่น
3. มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จริยธรรมในด้านความมีวินัยในตนเอง

สังคมจะอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย เมื่อคนรู้จักเคารพกฎปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคม กำหนดไว้

2.2.1 ความหมายของระเบียบวินัย

วินัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม การมีวินัยเป็นสิ่งที่ ช่วยให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่สังคมยอมรับโดยไม่มีใครมาบังคับ การฝึกวินัยจะเป็นการช่วยให้เด็ก ได้กระทำการต่างๆ โดยคำนึงถึงตนเองและผู้อื่น วินัยที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กนั้นควรจะเป็นวินัยใน ตนเองมากกว่าที่จะเป็นวินัยที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ควรเป็นเรื่องของความ เต็มใจมากกว่าการทำตามคำสั่งหรือเพราะการลงโทษ (ภรณี คุรุรัตน์, 2537) เนื่องจากเด็กมี พื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกันจึงทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่างกัน ออกไป การฝึกให้เด็กมีวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น จึงมีผู้สนใจศึกษาและให้ความหมายของระเบียบ วินัย ไว้ดังนี้

วินัย (Discipline) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) หมายถึง การอยู่ ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการบังคับ หรือควบคุมตนเองให้ประพฤติตามระเบียบ กฎเกณฑ์หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532) ให้ความหมายว่า วินัยในตนเองหมายถึง การที่บุคคลสามารถบังคับควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ ให้ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เวลา และเป็นไปตามเงื่อนไข กฎเกณฑ์ กติกา หรือข้อตกลงที่สังคมกำหนดไว้ด้วยความเต็มใจและจริงจังโดยไม่มี การลวงโทษหรือควบคุม

เสาวนีย์ ศรีมนตรี (2539) กล่าวว่า วินัยในตนเองหมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตาม กฎระเบียบของสังคมโดยเกิดจากความสำนึกขึ้นมาเองแม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่น หรือสิ่งเร้าภายในตนเองเป็นอุปสรรค ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

สุภัค ไหวหากิจ (2543) ให้ความหมายของวินัยในตนเองว่า ความสามารถของบุคคล ในการใช้ความคิดที่ได้จากการเรียนรู้ ควบคุมตนเองให้ประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นการกระทำ โดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับ เกิดจากการตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวินัยในตนเองว่าเป็น พื้นฐานของความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การรอคอย การแก้ปัญหา ของส่วนรวม สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องโดยหลักของเหตุผล โดยไม่ต้องให้ผู้ใด มาคอยควบคุมบังคับ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคคลและส่วนรวมจึงควร ส่งเสริมวินัยในตนเอง ซึ่งการส่งเสริมวินัยในตนเองจะช่วยให้มีความสามารถดังต่อไปนี้

1. ด้านสติปัญญา ช่วยให้ผู้รู้จักคิด ใช้เหตุผล ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ด้านสังคม อารมณ์ และจิตใจ ช่วยให้กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักแบ่งปันและรู้จักการรอคอย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวถึง ความสำคัญของระเบียบ วินัยกับตนเองว่า เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้คนๆ นั้น มีความรับผิดชอบและประสบความสำเร็จ ในชีวิต เริ่มจากการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน

จากความสำคัญของความมีวินัยในตนเองดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การมีวินัยในตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลให้ปรากฏชัดเจนในชีวิตประจำวันและในการ พัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2.2 ลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง

ละมัย กาญจนะประโชติ (2534) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ความเป็นผู้นำ
3. ความซื่อสัตย์สุจริต
4. มีลักษณะมุ่งอนาคต
5. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
6. มีความตรงต่อเวลา
7. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
8. มีความรับผิดชอบ
9. มีความอดทนขยันหมั่นเพียร
10. รู้จักเสียสละและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สายพิน ปรงสุวรรณ (2538) ได้สรุปว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรม

ประกอบไปด้วย

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. ความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีความตรงต่อเวลา
5. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. มีลักษณะมุ่งอนาคต
8. มีความซื่อสัตย์
9. การควบคุมตนเองขยันหมั่นเพียร
10. รู้จักเสียสละและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540) ได้มีการวิเคราะห์พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีวินัยในตนเอง ดังนี้

1. การควบคุมตนเองทั้งกาย วาจา และใจ
2. การยอมรับทั้งผลการกระทำของตนเอง
3. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

4. การตรงต่อเวลา
5. ความมีเหตุผล
6. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคม
7. การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

ศศิรินทร์ นิลจันทร์ (2547) ได้สรุปพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองดังนี้

1. ความรับผิดชอบ
2. ความซื่อตรง
3. การตรงต่อเวลา
4. การควบคุมตนเอง

จากคุณลักษณะของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่กล่าวมา ได้สรุปลักษณะและพฤติกรรมของผู้ที่มีวินัยในตนเองไว้หลายลักษณะอย่างสั้น ๆ ชัดเจน และเข้าใจง่าย สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กระดับประถมศึกษา 3 คุณลักษณะ คือ

1. การควบคุมตนเอง
2. การตรงต่อเวลา
3. ความรับผิดชอบ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมในด้านความเมตตากรุณา

2.3.1 ความหมายของความเมตตากรุณา ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของความเมตตากรุณา ไว้ดังนี้

สมเด็จพระญาณสังวร (2522) กล่าวว่าไว้ว่า เมตตา คือความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขหรือเรียกว่า ไมตรีจิตหรือมิตรจิต ก็คือจิตที่ประกอบด้วยเมตตา คนที่มีมิตรจิตเรียกว่า มิตร ตรงข้ามกับศัตรูหรือไพรี ซึ่งมีจิตที่พยายามมุ่งร้าย เมตตา จึงตรงข้ามกับโทสะพยาบาท เมตตาเป็นเครื่องอุปถัมภ์ ฉะนั้น เมื่อมีเมตตาต่อกันย่อมคิดจะเกื้อกูลให้มีความสุข คิดจะประพาศพิณพาลต่อกันบ้าง ก็ให้อภัยกันไม่ถึงโทษ กรุณา คือ ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่น สัตว์อื่นปราศจากทุกข์ เมื่อเห็นทุกข์เกิดแก่ผู้อื่น ก็พลอยหวนใจสงสารเป็นเหตุให้คิดช่วยทุกข์ภัยของกันและกัน

พระราชวณูณี (ประยูรศักดิ์ ประยูรโม, 2528) ได้ให้ความหมายของความเมตตากรุณา ไว้ดังนี้ เมตตา คือ ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์

ท้าวหน้า (loving-kindness) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ (Compassion)

รุจิร ภูสวาระและคณะ (2541) กล่าวว่าเมตตาหมายถึง ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข ความกรุณาหมายถึงความต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

กรมวิชาการ (2541) กล่าวว่า การแสดงความเมตตา กรุณา ควรปฏิบัติด้วยความจริงใจและไม่หวังผลประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

1. ให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์
2. ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น

จึงสรุปได้ว่า ความเมตตา กรุณา คือความรักใคร่ ปราบปราม ที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข ความเจริญ มีความสงสาร คิดหาวิธีการช่วยเหลือให้ผู้ที่ได้รับความทุกข์ได้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งปราศจากความอาฆาตพยาบาท ทั้งด้วยกาย วาจา และใจ

ตอนที่ 3 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ผลจากโครงสร้างทางสมองและอวัยวะสังการของร่างกายให้คนแสดงออกทางจริยธรรมแตกต่างกัน หลายคนจึงยกให้เป็นผลมาจากพันธุกรรมหรือผลมาจากยีน (Genetic) แต่ก็ให้เปอร์เซ็นต์น้อยกว่าสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาพทางสังคมทั้งหลายที่คนนั้นเจริญเติบโตขึ้นหรือได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมจากสังคมนั้นๆ ครอบครั้ว เพื่อน โรงเรียน สื่อ ล้วนมีอิทธิพลในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างมาก ดังคำกล่าวที่ว่า “คบกับใครตนเองก็เป็นใคร คบกับบัณฑิตตนเองก็เป็นบัณฑิต” ทอมมัส (Thomas, 1986 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) ได้สรุปองค์ประกอบที่ปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับสิ่งแวดล้อม 4 อย่างคือ

1. ความถี่ของประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม
2. ชีวิตเด็กในจุดใดที่สิ่งแวดล้อมให้ประสบการณ์
3. ต้นแบบของคนในสังคมที่อาศัยอยู่
4. ผลพวงของการแสดงออกทางจริยธรรมนั้น

ทฤษฎีพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Theory) เป็นทฤษฎีแรกที่ว่าด้วยเรื่องจริยธรรม โดย Freud (1944) เชื่อว่าจริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Superego or Conscience) ซึ่ง

เด็กได้รับจากบิดามารดา ผู้ใกล้ชิดด้วยการกระทำตนตามแบบอย่าง (Identification) กับบุคคลที่เขาถือเป็นแบบอย่างเป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลอื่นที่เด็กรับเอาบุคลิกลักษณะ ค่านิยม รวมทั้งมาตรฐานทางจริยธรรมในสังคมจากบุคคลที่เด็กเลียนแบบไว้ เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรมแล้ว ย่อมจะเกิดความขัดแย้งในใจถ้าความต้องการส่วนตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะของสังคมที่ตนยอมรับ การพัฒนาทางจริยธรรมบรรลุจุดสูงสุด เมื่อบุคคลเกิดความละเอียดใจในการทำชั่วโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากบุคคลอื่นภายนอก นั่นคือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ลักษณะที่สำคัญอีกประการของทฤษฎีจิตวิเคราะห์อย่างหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงระดับจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่อันเนื่องมาจากการผันแปรทางสังคมและสถานการณ์ในชีวิต จะมีผลกระทบได้รุนแรงน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยเด็กหรือวัยทารกของตน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันท์, 2519)

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้น เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิดเป็นสำคัญ โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรมจริยธรรม โดยจะได้รับการพัฒนาขึ้นในระบบซูเปอร์อีโก้ เด็กจะมุ่งกระทำตนตามกระบวนการถอดแบบ จากการอบรมเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย ทำให้เด็กถอดแบบบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานจริยธรรมในสังคม จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนเอง และเด็กยังยอมรับต่อการให้รางวัลและการลงโทษตัวเองอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมได้รับการปลูกฝังในระบบซูเปอร์อีโก้ของเด็กแล้ว ทุกครั้งที่เขากระทำผิด เขาก็จะลงโทษตนเองด้วยการแสดงความรู้สึกผิด และเมื่อปฏิบัติได้ตามมาตรฐานจริยธรรม ก็จะมีการให้รางวัลแก่ตนเอง ซึ่งแสดงออกด้วยการชื่นชมนิยม ยกย่องตนเอง เป็นต้น

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์

นักจิตวิทยาชาวสวิสผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ผลงานของเขาเกี่ยวข้องกับความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก เน้นถึงความสำคัญของความเป็นมนุษย์ ที่มนุษย์มีความสามารถในการสร้างความรู้ผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏอยู่ในตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด เพียเจท์ ได้อธิบายไว้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม จนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาจึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อยๆ จนเกิดความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ (ทิสนา แคมมณี, 2547) และ

เชื่อว่าเด็กทุกคนตั้งแต่เกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์นี้ทำให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจท์ แบ่งองค์ประกอบที่มีส่วนเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 4 องค์ประกอบคือ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544)

1. วุฒิภาวะ เป็นสภาพร่างกายที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาการทางสติปัญญา ดังนั้น ครูผู้สอนควรจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน

2. ประสบการณ์ ทุกครั้งที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดประสบการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประสบการณ์ คือ ประสบการณ์ที่เนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการคิดหาเหตุผลทางตรรกศาสตร์ซึ่งมีความสำคัญในการแก้ปัญหาต่างๆโดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์

3. การถ่ายทอดความรู้ทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรอบข้างถ่ายทอดความรู้แก่เด็ก โดยผ่านกระบวนการดูซึมประสบการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

4. กระบวนการพัฒนาความสมดุลหรือการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง (self regulation) ซึ่งอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อจะปรับความสมดุลของพัฒนาการ เขาวนปัญญาขึ้นต่อไปอีกขั้นหนึ่งซึ่งสูงกว่า โดยใช้กระบวนการดูซึมประสบการณ์และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

องค์ประกอบเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างทางสมอง นอกจากนี้ เพียเจท์ เน้นเรื่องการเรียนรู้จะเกิดได้ เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้าสังคมนั้นๆ อิทธิพลของทฤษฎีนี้ มีบทบาทในการจัดแนวประสบการณ์ในระดับประถมศึกษา คือ ให้เด็กเรียนรู้โดยให้ออกภาคเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง มีโอกาสเลือก ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการเรียนรู้ตามแนวคิดของเพียเจท์ สรุปพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ เป็นการจัดระบบโครงสร้างทางปัญญาเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการดูซึมประสบการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา อันจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ตามวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม กระบวนการพัฒนาทางสติปัญญานี้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ ซึ่งสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเรียนรู้ได้ตัวเองและเกิดเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาด้วยการแสดงพฤติกรรมและลงมือกระทำ ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละวัย

3.3 ทฤษฎีการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Stages of Moral Development)

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้พัฒนาทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ต่อจากเพียเจท์ โดยมุ่งเน้นทางด้านจริยธรรมและได้เสนอทฤษฎี ระดับขั้นความคิดทางจริยธรรมตามลำดับขั้น (Kohlberg, 1976; วราภรณ์ รักวิชัย, 2529; ดวงเดือน ศาสตราภรณ์, 2535; สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2544; พรรณี ช. เจนจิต, 2545) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับๆ ละ 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้นดังนี้

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ทางสังคม (Preconventional Morality) การตัดสินใจเลือกกระทำโดยทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดต่อผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

1.1 ขั้นการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedience) อายุ 2-7 ปี เป็นระดับขั้นที่ทำตามกฎเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เด็กคิดว่าสิ่งที่ถูกต้องคือไม่ทำผิดกฎ จึงทำให้เด็กเชื่อฟังและเห็นว่าสิ่งที่ปรากฏให้เห็นแล้วไม่ถูกลงโทษคือสิ่งที่ถูกต้อง

1.2 ขั้นกระทำตามความพึงพอใจของตนเอง (Individualism, Instrumental Purpose) อายุ 7-11 ปี เป็นการตัดสินใจกระทำตามกฎตามความสนใจ ความต้องการ และสามารถให้ผู้อื่นกระทำตามตนเองได้ เด็กจะพิจารณาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับการกระทำเมื่อเขาอยากได้รางวัล

2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) ระดับนี้มีในวัยรุ่นและผู้ใหญ่บุคคล จะทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมา แต่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

2.1 ขั้นการกระทำตามความคาดหวังและยอมรับในสังคม (Good-Boy, Nice-Girl Orientation) อายุ 10-13 ปี ใช้หลักการกระทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น เป็นขั้นที่เด็กกระทำสิ่งใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่คาดหวังจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดคิดว่าเป็นเด็กดี โดยเฉพาะครอบครัวและเพื่อน ความถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความหมายสร้างแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่าย เช่น ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ ความเคารพนับถือ ความกตัญญู เด็กจะมีความตระหนักถึงความรู้สึกร่วมกันยึดข้อตกลง และตามความคาดหวังที่ผู้อื่นเห็นชอบ ไม่ได้พิจารณามุมมองสิ่งที่เป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ทั่วไป ทำอะไรมักคำนึงถึงผู้อื่นไม่เป็นตัวของตัวเอง

2.2 ขั้นการกระทำตามระบบและหน้าที่ทางสังคม (Law and Order Orientation) อายุ 13-16 ปี เป็นขั้นที่ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่และกฎระเบียบทางสังคม ตามที่ได้ตกลงยึดกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาหรือให้เกิดความเหมาะสมทางสังคม ความถูกต้องจะพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อสังคม กลุ่ม และสถาบัน คำนึงถึงความเหมาะสมตามความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคม หรือสถาบัน

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ทางสังคม (Postconventional or Principled Morality) เป็นวัยผู้ใหญ่ บุคคลตัดสินใจความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการคิดไตร่ตรองด้วยตนเองแล้วตัดสินใจไปตามความสำคัญมากน้อย มีหลักของตนเอง และหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ

3.1 ชั้นกระทำตามสัญญาสังคมหรือตามสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคล (Social Contract or Utility and Individual Rights) มีความตระหนักถึงความสำคัญของคนส่วนใหญ่ ทั้งค่านิยม ความคิดเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับตนเอง การยึดถือกฎข้อบังคับจะสัมพันธ์กับตนเอง และกลุ่มตามสัญญาของสังคม สนับสนุนให้เกิดค่านิยมและความถูกต้อง เช่น ชีวิต และอิสรภาพ โดยความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม และไม่กระทำตนอันขัดต่อสิทธิของตนเองและผู้สอน มีความรู้สึกมีพันธะผูกพัน (Commitment) ต่อสัญญา โดยยึดหลักที่ว่า การกระทำในสิ่งที่ดีที่สุดในส่วนมาก

3.2 ชั้นกระทำตามกฎจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principles) เป็นการกระทำที่ตัดสินใจตามการเลือกโดยยึดหลักแห่งจริยธรรมของตนเอง กฎหมาย และข้อตกลงทางสังคม เป็นสิ่งที่เที่ยงตรง เพราะตั้งอยู่บนกฎระเบียบตามจริยธรรม ซึ่งเป็นกฎแห่งความยุติธรรมเป็นความเท่าเทียมกันตามสิทธิของมนุษย์ และการเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีในฐานะส่วนบุคคล มีความรู้สึกถึงกฎและการมีพันธะผูกพันกับจริยธรรม หลักมุมมองทางด้านจริยธรรมนั้น เป็นจริยธรรมตามหลักธรรมชาติ

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการของการใช้เหตุผลทางจริยธรรม จะดำเนินไปตามขั้นตอนจากขั้นตอนหนึ่งเรื่อยไปจนถึงขั้นที่หก จะข้ามขั้นไม่ได้ และพัฒนาการอาจจะชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาและเหตุการณ์ทางสังคม ซึ่งพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น ขึ้นอยู่กับการรับรู้ทางสังคม การมีบทบาททางสังคมจะมีส่วนสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งมีความเป็นสากล เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของมนุษย์กับการเรียนรู้ทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ได้กล่าวถึงเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลว่า การตัดสินใจของบุคคล จะอาศัยแนวทางจริยธรรม (Moral Orientation) แนวทางใดแนวทางหนึ่ง ดังนี้

1. การยึดเกณฑ์ปกติตามบรรทัดฐานทางสังคม (Normative Order) มีจุดมุ่งหมายเพื่อการรักษากฎ ระเบียบ บทบาททางสังคมหรือระเบียบทางจริยธรรม พื้นฐานการพิจารณาในการตัดสินใจได้แก่องค์ประกอบของกฎเกณฑ์

2. การยึดผลลัพธ์ที่มีประโยชน์สูงสุด (Utility Consequences) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจทางจริยธรรมถึงความดีหรือเลว ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่ตามมาต่อสวัสดิภาพของผู้อื่นหรือของตนเอง

3. การยึดความยุติธรรมหรือความเป็นธรรม (Justice or Fairness) มีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพ ความเสมอภาค การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันและสนธิสัญญาระหว่างบุคคล

4. การยึดอุดมคติแห่งตน (Ideal-Self) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างตนเป็นคนดี (Good Self) หรือเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ มีมโนธรรมและแรงจูงใจ โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น ข้อจำกัดจากการวิเคราะห์ของนักจิตวิทยา (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2544) พบว่า

(1) ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก บ่งว่า พัฒนาการจริยธรรมต้องเป็นไปตามขั้นจากต่ำลงไปสูง จะข้ามขั้นไม่ได้ จากผลการทดลองของนักจิตวิทยามีข้อพินิจว่า ขั้นพัฒนาการไม่ได้เป็นไปตามลำดับขั้น

(2) ทฤษฎีของโคลเบอร์ก เน้นที่เหตุผลจริยธรรมและไม่ได้เน้นในเรื่องพฤติกรรมที่แสดงโดยบุคคลมีคำสั่งเมื่อเผชิญปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งมักจะไม่ตรงกัน ผลจากการวิจัย พบว่า มีน้อยคนที่จะใช้การตัดสินใจทางจริยธรรมขั้นที่ 6 อาจเป็นเพียงขั้นอุดมการณ์

ข้อจำกัดที่สำคัญพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก เป็นพัฒนาการเหตุผลจริยธรรม ซึ่งต่างจากพฤติกรรมจริยธรรม เช่น เด็กอาจจะเรียนรู้ที่จะบอกเหตุผลที่ใช้ในการแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่างแต่เมื่อถึงเวลาจริยธรรมอาจจะมีพฤติกรรมอีกแบบ ดังนั้นพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรมมิใช่การรับรู้จากการสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น

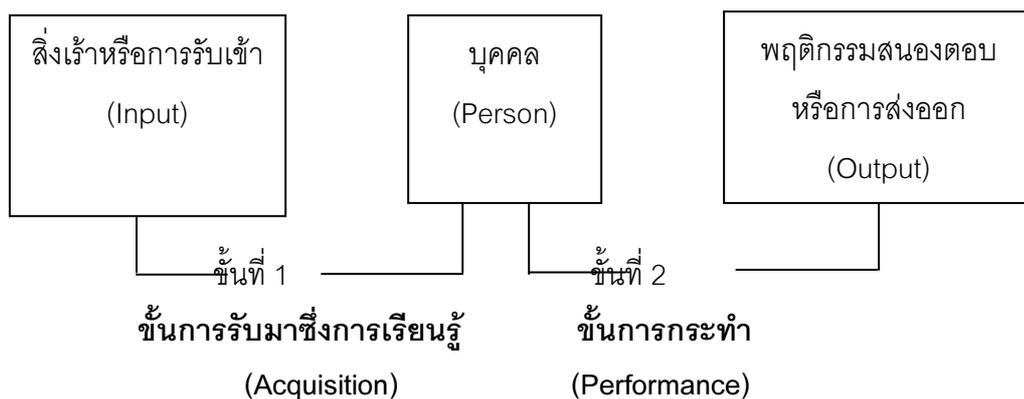
สรุป แนวคิด และทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ยึดหลักที่ว่า จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคล กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจเหล่านั้น จะพัฒนาจากขั้นต่ำสู่ขั้นสูงกว่า ไม่มีการย้อนขึ้นและไม่มีการเร่งขึ้น ซึ่งแต่ละขั้นเป็นผลมาจากการคิดไตร่ตรองจากข้อมูลที่เป็นความเข้าใจส่วนตัว และข้อมูลที่มาจากรวชนะของผู้อื่นที่อยู่สูงกว่าระดับพัฒนาการของตน 1 ขั้น ทำให้เกิดการพัฒนาการทางจริยธรรม

3.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมและการปฏิสัมพันธ์ นักจิตวิทยาที่สำคัญคือ โรเบิร์ต แบนดูรา (Robert Bandura) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา (ดวงเดือน ศาสตราภรณ์, 2535; สมโภชน์ เขี่ยมสุภาสิต, 2541; ธีราพร กุลนันทน์, 2544; อ้างถึงในสุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2544) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากบุคคล หรือจากต้นแบบ

ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านปัญหาซึ่งไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกอย่างเดียว แต่เกิดจากตัวแปรภายในบุคคล การเรียนรู้จึงต้องรวมถึงสิ่งที่เป็นตัวแปรภายในบุคคลด้วยแบบดูราได้อธิบายว่าการเรียนรู้ทางสังคมเกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ด้วยการสังเกตจากต้นแบบ สัญลักษณ์และทุกสิ่งทุกอย่างในสังคม จาก การทดลอง พบว่า ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพะและต้องมีการเข้ารหัส ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดี อย่งไรและจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ซึ่งมีขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ และขั้น การกระทำซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ดังแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 ขั้นตอนของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544)

แบบดูรา ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามี 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attention) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มากจากการสังเกต ถ้าเขาไม่มีความตั้งใจหรือใส่ใจและรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการใส่ใจจะเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น

2. กระบวนการการจดจำ (Retention) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบ ถ้าเขาไม่สามารถจะจดจำได้ถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลจะต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์และจัดโครงสร้างเพื่อให้จำได้ง่ายขึ้นและยังขึ้นกับความสามารถทางปัญญาและโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3. กระบวนการการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปลงสัญลักษณ์ที่จดจำไว้ขึ้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะกระทำได้ดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งที่จดจำได้ในการสังเกตการกระทำของตนเอง การให้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพที่จำได้

4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation) การที่บุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ กระบวนการจูงใจย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสิ่งล่อใจจากภายนอก สิ่งนั้นจะต้องกระตุ้นการรับรู้ เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ เป็นที่ยอมรับของสังคมและพฤติกรรมที่กระทำตามตัวแบบนั้นสามารถที่จะควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ

แบนดูรา ได้ให้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมว่าเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความผิดถูกของพฤติกรรม การคิดการให้เหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของกฎที่ใช้สำหรับการประเมินพฤติกรรมว่าถูกหรือผิด ต้องคิดถึงลักษณะของผู้กระทำ ลักษณะของพฤติกรรมและผลที่ตามมา การตัดสินใจจริยธรรมความผิดถูกของพฤติกรรม จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันและได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดจริยธรรม แบ่งออกเป็น 6 ประการคือ

1. สิ่งที่เรียนรู้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม เมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่ง ก็มีความคาดหวังกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ความคาดหวังนี้ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลที่ตนปรารถนา

2. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง หรือเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่เกิดกับผู้อื่น และจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นบันทึกหรือทำสัญลักษณ์ไว้ หรือจากคำบอกเล่าของผู้อื่น จากวิธีการเรียนรู้หลายรูปแบบ ทำให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

3. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีอำนาจในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ จะทำให้เกิดผลรวมอะไรบ้าง และผลรวมต่างๆ มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่งและนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

5. จริยธรรม เป็นกฎที่ใช้สำหรับการประเมินพฤติกรรมว่าถูกหรือผิด ซึ่งต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้กระทำ ลักษณะของพฤติกรรม และผลที่ตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

สภาพแวดล้อมความรู้สึกของผู้กระทำได้รู้สำนึกผิดหรือยัง และจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ อีกมาก ดังนั้นในการตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมต่างๆ จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันและด้วยน้ำหนักที่แตกต่างกัน

6. การกำกับตนเอง (Self Regulation) การเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรม ทำให้สามารถประเมินพฤติกรรมผู้อื่นและตนเองได้ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ และส่งผลให้การกำกับตนเองให้กระทำในสิ่งที่จะนำไปสู่ปฏิริยาทางบวกและเลี่ยงการกระทำที่จะนำไปสู่ปฏิริยาทางลบ

ทฤษฎีพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อยู่ในกลุ่มปฏิสัมพันธ์เช่นเดียวกับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจท์ ว่าด้วยพฤติกรรมกระบวนการทางสมองและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ การสร้างการเรียนรู้ให้เด็กต้องเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้สัมผัสและตอบสนองกับประสบการณ์จริง (Bell-Gredler, 1986 อ้างในกุลยา ต้นติผลลาชีวะ, 2547)

สรุปในการตัดสินใจเหตุผลทางจริยธรรมนั้น แบนดูรากล่าวว่ายอายุไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดในเรื่องของการให้เหตุผลทางจริยธรรม ความคิดการให้เหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแบบ ซึ่งเด็กจะสังเกตตัวแบบจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่และบุคคลที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก

ตารางที่ 2.4 สรุปทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม		
เพียเจท์ (Piaget)	โคลเบอร์ก (Kohlberg)	แบนดูรา (Bandura)
<p>แนวคิด</p> <p>พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมโดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสมจนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาจึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อยๆ จนเกิดความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่ง</p>	<p>แนวคิด</p> <p>เป็นทฤษฎีที่สืบเนื่องมาจากทฤษฎีของเพียเจท์ วิธีการวิจัยที่โคลเบอร์กใช้คล้ายคลึงกับวิธีการของเพียเจท์ คือ สร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรม ที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างจากการวิเคราะห์คำตอบของผู้ตอบ</p>	<p>แนวคิด</p> <p>แบนดูราได้ให้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรมว่าเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความผิดของพฤติกรรม การคิดการให้เหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของกฎที่ใช้สำหรับการประเมินพฤติกรรมว่าถูกหรือผิด ต้องคิดถึงลักษณะของผู้กระทำลักษณะของ</p>

ตารางที่ 2.4 สรุปทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรม (ต่อ)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม		
เพียเจท์ (Piaget)	โคลเบอร์ก (Kohlberg)	แบนดูรา (Bandura)
<p>เป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ</p> <p>ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา</p> <p>การจัดระบบและรวบรวมกระบวนการต่างๆภายในโครงสร้างทางสติปัญญาและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง</p> <p>แปลงอยู่ตลอดเวลาเป็นสาเหตุให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้นเปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ จึงแบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น แต่ละขั้นของพัฒนาการเป็นการก่อรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งจะสำเร็จในตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของขั้นต่อไป ขั้นต่างๆ มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นการใช้การประสาทสัมผัส (Sensori – Motor Stage) เป็นขั้นทารกแรกเกิด-2 ปี มีการพัฒนาทางความรู้เป็นไปตามแบบแผน (Scheme) ซึ่งเกี่ยวข้องกับโลกของวัยเด็กโดยการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว เช่น การดูด การคลำ การเปิดปาก การดูดนิ้ว การตี การมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งรอบตัว 	<p>วัยต่างๆ โคลเบอร์กได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ออกเป็น 3 ระดับแต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น ทั้งหมด 6 ขั้น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์มี 2 ขั้น คือ ขั้นการลงโทษและเชื่อฟังและขั้นทำตามความพอใจของตน 2. ระดับตามกฎเกณฑ์มี 2 ขั้นคือ ขั้นทำตามความคาดหวังและยอมรับในสังคมและขั้นทำตามหน้าที่ทางสังคม 3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์มี 2 ขั้นคือ ขั้นทำตามสัญญาสังคมหรือประโยชน์ของบุคคลและขั้นทำตามกฎจริยธรรม พัฒนาการใช้เหตุผลจริยธรรมจะเป็นไปตามขั้นตอนข้ามขั้นไม่ได้ แต่การพัฒนาอาจหยุดชะงักอยู่ขั้นใดขั้นหนึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา และเหตุการณ์การพัฒนาจริยธรรมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางสังคม การมีบทบาททางสังคมเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาทฤษฎีกับการเรียนรู้ทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางสติปัญญา <p>จากการวิเคราะห์</p>	<p>พฤติกรรมและผลที่ตามมา การตัดสินใจจริยธรรมความถูกต้องของพฤติกรรม จึงใช้เกณฑ์ที่แตก</p> <p>ต่างกัน และได้เสนอแนวคิดการเกิดจริยธรรมไว้ 6 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สิ่งที่เราเรียนรู้คือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม เมื่อเกิดเหตุการณ์หนึ่ง ก็มีความคาดหวังกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ ความคาดหวังนี้ ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมเพื่อให้เกิดผลที่ตนปรารถนา 2. วิธีการเรียนรู้ ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง หรือเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่เกิดกับผู้อื่นและจากการอ่านสิ่งที่ผู้อื่นบันทึกหรือจากคำบอกเล่าของผู้อื่น จากวิธีการเรียนรู้หลายรูปแบบ ทำให้มนุษย์เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว 3. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้

ตารางที่ 2.4 สรุปทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรม(ต่อ)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม		
เพียเจท์ (Piaget)	โคลเบอร์ก (Kohlberg)	แบนดูรา (Bandura)
<p>2. ขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรม (Preoperational Thought Stage) ตั้งแต่ 2-7 ปี เรียนรู้ที่จะคิดรู้จักใช้สัญลักษณ์แทนวัสดุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวได้และรูปลักษณะภายในระดับของการคิดยังไม่เป็นระบบ</p> <p>3. ขั้นการเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operations Stage) อายุ 7-11ปีเด็กจะเกิดการพัฒนาความสามารถที่คิดอย่างเป็นระบบจะกระทำได้โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรม มีความคิดอย่างเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ทักษะความคิดทางสังคม และมีการพัฒนาทางจริยธรรม</p> <p>4. ขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม (Abstract Operations Stage) อายุ 11 ปีจนถึงผู้ใหญ่เป็นการพัฒนาการทางความคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปสู่การคิดอย่างเป็นนามธรรม สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือ ไปจากข้อมูลที่มีอยู่และตั้งข้อสมมุติฐานได้ รวมถึงการวางแผนแก้ปัญหา พัฒนาการทางสติปัญญา และพัฒนาการทางสังคม หรือจริยธรรมมีความเกี่ยวข้องกัน</p>	<p>นักจิตวิทยา (สรวงศ์ ใต้ตระกูล) ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก กล่าวว่า</p> <p>1. พัฒนาการจริยธรรมต้องเป็นไปตามขั้นจากต่ำลงไปสูง จะข้ามขั้นไม่ได้ จากผลการทดลองของนักจิตวิทยา มีข้อพินิจว่าขั้นพัฒนาการไม่ได้ เป็นไปตามลำดับขั้น</p> <p>2. เน้นที่เหตุผลจริยธรรมและไม่ได้เน้นในเรื่องพฤติกรรมที่แสดงโดยบุคคลมีคำสั่งเผชิญปัญหาทางจริยธรรม ซึ่งมักจะไม่ตรงกัน ผลจากการวิจัย พบว่า มีน้อยคนที่จะใช้การตัดสินใจทางจริยธรรมขั้นที่ 6 อาจเป็นเพียงขั้นอุดมการณ์ พฤติกรรมแต่ละอย่างแต่เมื่อถึงเวลาจริงๆ อาจจะมีพฤติกรรม</p> <p>ข้อจำกัดที่สำคัญ</p> <p>พัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg เป็นพัฒนาการเหตุผลจริยธรรมซึ่งต่างจากพฤติกรรมจริยธรรมเช่น เด็กอาจจะเรียนรู้ที่จะบอกเหตุผลที่ใช้ในการแสดงอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่ตรงกับเหตุผลทางจริยธรรมพัฒนาการเหตุผลทางจริยธรรม มิใช่การรับรู้ จาก</p>	<p>ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์</p> <p>4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่งจะทำให้เกิดผลรวมอะไรบ้าง และผลรวมต่างๆ มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้</p> <p>5. จริยธรรม เป็นกฎที่ใช้สำหรับการประเมินพฤติกรรมว่าถูกหรือผิด ซึ่งต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้กระทำ พฤติกรรมและผลที่ตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สภาพแวดล้อม ความรู้สึกของผู้กระทำ และปัจจัยอื่นๆ ดังนั้นการตัดสินใจความถูกผิดของพฤติกรรมต่างๆ จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน</p> <p>6. การกำกับตนเอง (Self Regulation) การเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรม ทำให้สามารถประเมินพฤติกรรม</p>

ตารางที่ 2.4 สรุปทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานพัฒนาการทางจริยธรรม (ต่อ)

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม		
เพียเจต์ (Piaget)	โคลเบอร์ก (Kohlberg)	แบนดูรา (Bandura)
<p>การพัฒนาจริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจและในการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามระดับขั้นของสติปัญญา จากการวิเคราะห์ทั้ง 15 เล่ม กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาที่มีความหมายคล้ายกัน มี 2 ขั้นคือ</p> <p>1. Heteronomous Stage คือ รับกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมทำตามคำสั่ง</p> <p>2. Autonomous เรียกว่า กฎเกณฑ์คือข้อตกลงระหว่างบุคคล อาจเปลี่ยนแปลงได้ ส่วนธีราพร กุลนานันท์ กล่าวไว้ 3 ขั้น คือ</p> <p>2.1 ขั้นก่อนจริยธรรม (Premoral Stage) อายุ 0-2 ปี</p> <p>2.2 ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (Heteronomous Stage) อายุ 2-8 ปี</p> <p>2.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous Stage) อายุ 8 - 10 ปีขึ้นไป</p>	<p>การสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น เหตุผลจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของบุคคลอื่น</p>	<p>ผู้อื่นและตนเองได้ทั้งในเชิงบวกและลบ ทำให้เกิดการกระทำในสิ่งที่จะนำไปสู่ปฏิกริยาทางบวกและเลี่ยงการกระทำที่จะนำไปสู่ปฏิกริยาทางลบ</p> <p>ข้อจำกัดที่สำคัญ</p> <p>พัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เป็นการเรียนรู้ว่าด้วยพฤติกรรมกระบวนการทางสมองและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ การสร้างการเรียนรู้ให้เด็กต้องเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ได้สัมผัสและตอบสนองกับประสบการณ์จริง ในการตัดสินใจตัดสินเหตุผลทางจริยธรรมนั้นอายุไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดในการให้เหตุผลทางจริยธรรม ความคิดให้เหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแบบ ซึ่งเด็กจะสังเกตตัวแบบจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่และบุคคลที่แวดล้อมรอบตัวเด็ก</p>

จากการศึกษาทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทำให้ทราบว่า โครงสร้างทางสมอง อวัยวะสั่งการทางร่างกาย จิตใจ บุคคล สังคม สภาพแวดล้อมและสื่อต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นการปรับพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรม จะต้องคำนึงถึงหลายประการ ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สิ่งแวดล้อม การ

จัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรปรับให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยโดยใช้การกิจกรรมที่เหมาะสม

ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

4.1 วิธีการปลูกฝังเสริมสร้างจริยธรรม

วิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมที่จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรผสมผสานหลายวิธีเข้าด้วยกัน สำหรับวิธีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมที่พบและใช้กันทั่วไป มี 4 วิธี ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรม
2. การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม
3. กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้ทางสังคม

การปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมวิธีหนึ่งในหลายๆ วิธีที่มาจาก การศึกษาค้นคว้าและทดลองของนักจิตวิทยากลุ่มที่มีชื่อนักพฤติกรรมนิยม (Behaviorists) กระทำ โดยการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่วนนักจิตวิทยาสาขาจิตวิทยาการศึกษา มองว่าแนวคิดของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมนั้นแคบเกินไป เนื่องจากพิจารณาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของบุคคลภายนอกเท่านั้น ในความเป็นจริงมนุษย์มีปัญหา มีความคิด มีความรู้สึก ปัจจัยภายในเหล่านี้น่าจะมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมของบุคคลมากกว่า ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายนอกน่าจะเป็นเพียงตัวที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมมากกว่าที่จะเป็นปัจจัยหลัก ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม จึงมีแนวคิดใหม่เกิดขึ้นจากนักจิตวิทยาสาขาจิตวิทยาการศึกษา เช่น แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา สำหรับความหมายของการปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยาได้กำหนดความหมายของการปรับพฤติกรรมไว้ ดังนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต, 2541)

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต (2541) ได้กล่าวถึงลักษณะของการปรับพฤติกรรมไว้ ดังนี้

1. มุ่งที่พฤติกรรมโดยตรง พฤติกรรมในที่นี้หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำแสดงออก ตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้ยินได้ นับได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออกหรือการตอบสนองเป็นภายในหรือภายนอก เช่น การร้องไห้ การเดิน การคิด การเต้นของชีพจร การอ่านหนังสือ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ต้องสังเกตเห็นได้ และวัดได้ตรงกัน

2. การใช้คำที่เป็นการตีตรา เช่น คำว่า ก้าวร้าว ฉลาด โง่ ซี้เกียจ เก่ง เป็นต้น เพราะคำตีตราเหล่านี้มักจะเป็นคำที่มีความหมายกว้างๆ ที่รวมพฤติกรรมหลายๆ ลักษณะเข้าด้วยกัน จึงทำให้ไม่ชัดเจนยากแก่การสังเกตให้ตรงกัน เนื่องจากต่างคนต่างรับรู้คำตีตรานี้ต่างกันและยากแก่การจัดโปรแกรมการปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ นอกจากนี้บุคคลที่ถูกตีตราอาจจะพยายามทำตนให้มีลักษณะเหมือนกับที่ถูกตีตราด้วย เช่น ถ้าตีตราเด็กว่าซี้เกียจ เด็กอาจจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่าซี้เกียจจริง การตีตรายังทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความอับอายได้ ถ้าการตีตรานั้นเป็นการตีตราในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่นตีตราเด็กว่าเป็นคนเห็นแก่ตัว ซึ่งถ้าผู้ปกครองรู้เข้าก็อาจจะเกิดความอับอายได้ เป็นต้น

3. พฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ปกติหรือไม่ปกติ ย่อมเกิดมาจากการเรียนรู้ในอดีตทั้งสิ้น ดังนั้นพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้

4. การปรับพฤติกรรมจะเน้นที่สภาพและเวลาในปัจจุบันเท่านั้น แม้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในอดีตก็ตาม แต่เงื่อนไขสิ่งเร้าและผลกรรมในสภาพปัจจุบันเป็นตัวกำหนดว่าพฤติกรรมที่เรียนรู้ในอดีตนั้น จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือลดลง ดังนั้น ถ้าสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งเร้าและผลกรรมใดที่ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง หรือลดลงในสภาพปัจจุบันก็จะสามารถทำให้ปรับสิ่งเร้าและผลกรรมนั้นได้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทำให้พฤติกรรมดังกล่าวนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

5. การปรับพฤติกรรมจะเน้นที่วิธีการทางบวกมากกว่าที่จะใช้วิธีการลงโทษในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมจะเน้นที่การเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการทางบวก เพื่อสนับสนุนให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น วิธีการทางบวกเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าการใช้วิธีการลงโทษ นอกจากนี้ การลงโทษยังเป็นวิธีการที่ไม่มีประสิทธิภาพเลยในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ให้ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เนื่องจากการลงโทษเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อการระงับพฤติกรรมเท่านั้น หากใช้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมไม่ แต่ควรจะใช้ในกรณีที่บุคคลมีพฤติกรรมที่มีความรุนแรง ตลอดจนพฤติกรรมนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตได้

6. วิธีการปรับพฤติกรรม สามารถใช้ได้เหมาะสมตามลักษณะปัญหาของแต่ละบุคคล เนื่องจากมีความเชื่อว่าบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การลงโทษวิธีหนึ่งอาจจะใช้ได้ผลกับคนๆ หนึ่ง แต่อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกหลายๆ คนได้ เช่นเดียวกันตัวเสริมแรงตัวหนึ่งอาจจะมีความมีประสิทธิภาพสูงมากเมื่อใช้กับคนบางคน แต่อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเลยถ้าใช้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นในการดำเนินการปรับพฤติกรรมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

7. วิธีการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่ามีประสิทธิภาพและได้ผล โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

สรุป การปรับพฤติกรรม ควรมุ่งที่การกระทำที่เป็นพฤติกรรมโดยตรง ใช้วิธีการเสริมแรงทางบวก คำนึงถึงลักษณะของปัญหาแต่ละคน เน้นสภาพและเวลาในปัจจุบัน ไม่ควรตีตราพฤติกรรมของเด็กและควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้กล่าวถึงการปรับพฤติกรรมเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยใช้หลักการเสริมแรงเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพอใจในการประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ ได้แบ่งเทคนิคการปรับพฤติกรรมไว้ดังนี้

1. เทคนิคที่ใช้เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อน ได้แก่

1.1 การแต่งพฤติกรรม คือ การปลูกฝังให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังขึ้นใหม่ การแต่งพฤติกรรมจะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ครูหรือผู้ปรับแต่งต้องมีทักษะและความสามารถหลาย ๆ ด้าน

1.2 การใช้ตัวแบบ อาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมจากตัวแบบ

2. เทคนิคที่ใช้เพื่อแต่งพฤติกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งอาจเป็นการกระทำให้คงอยู่ หรือเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมให้มากกว่าเดิม

2.1 การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การให้ผลกรรมที่บุคคลพึงพอใจ หลังจากที่ได้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นการเสริมแรงทางบวกกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

2.1.1 การเสริมแรงทางสังคม เป็นการแสดงการยอมรับหรือยกย่อง ทั้งโดยคำพูดและภาษาท่าทาง เช่น การสัมผัส โอบกอด เป็นต้น

2.1.2 หลักของฟรีแม็ค (Premack's Principle) เป็นการใช้กิจกรรมซึ่งผู้เรียนชอบกระทำมากที่สุดมาเป็นตัววางเงื่อนไขเสริมแรง หรือเป็นตัวกระตุ้น

2.1.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการบอกผลของการกระทำนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร

2.1.4 การใช้เบี้ยอรรถกร (Token Economy) คือ การใช้รางวัลหรือแต้มดาวเป็นตัวเสริมแรงเมื่อผู้เรียนรู้ทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.2 การควบคุมตนเอง (Self Control) หมายถึงกระบวนการที่บุคคลใช้วิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีร่วมกัน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย เลือกวิธีการ และดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง (ประเทือง ภูมิภักทราคม, 2535)

4.2 การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม (Values Clarification)

การพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม เป็นกระบวนการหาทางให้คนแต่ละคนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น ซึ่งรวมถึงรู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้รับการพัฒนาโดย แรทส์ ฮาร์มิน และไซมอน (Rathas, Harmin & Simon, 1966) โดยกล่าวถึงการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยมว่า บุคคลจะรับรู้ค่านิยมจากประสบการณ์ของบุคคล มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ค่านิยมของบุคคลจะสามารถปรับแต่งจากการเกิดประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสามารถปฏิบัติการณ์ในโอกาสหรือสถานการณ์ที่ซับซ้อน และจะเกี่ยวข้องกับความถูกต้องหรือผิด ดีหรือชั่ว จริงหรือเท็จ สถานการณ์หรือเงื่อนไขภายใต้การกำหนด โดยพฤติกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความต้องการที่ขัดแย้ง การทำให้สมดุล และจะเกิดการกระทำที่มีพลังแรง ดังนั้น ค่านิยมจึงจะอยู่ในรูปของความบริสุทธิ์และเป็นนามธรรม เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ซับซ้อน โดยที่ค่านิยมจะสะท้อนออกมาเป็นผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ค่านิยมทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคลที่ได้รับ เนื่องจากชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันตามเวลาและสถานที่ ดังนั้นจึงไม่สามารถกำหนดได้ว่าบุคคลจะต้องมีประสบการณ์อย่างไร ไม่สามารถกำหนดว่า สิ่งใดคือค่านิยมที่เหมาะสมกับบุคคล แต่บุคคลสามารถมีกระบวนการ (Process) ที่เหมาะสมในการได้รับค่านิยม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มาจากพื้นฐานที่ว่า สิ่งที่เป็นค่านิยมที่บุคคลควรจะได้รับนั้น สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อบุคคลที่จะสัมพันธ์กับโลก โดยวิธีการทางปัญญาและเกิดความพึงพอใจของบุคคล ทำให้เกิดกระบวนการสร้างค่านิยม (Process of Valuing)

หลักการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม มีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน (Psychological safety) โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการชี้นำความคิดและการกระทำต่างๆ ผู้สอนจะร่วมแสดงความคิดเห็นเท่าที่จำเป็น
2. การใช้กระบวนการเป็นยุทธศาสตร์ (Clarifying strategocs) โดยวิธีจัดกิจกรรมและตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของผลงานด้วยตนเอง

สรุป แนวคิดตามทฤษฎีการพิจารณาสร้างเสริมค่านิยม สามารถช่วยพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้มีความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางชีวิตของเขา ในการแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ แนวทางในการพัฒนาค่านิยม มีพื้นฐานว่า การให้บุคคลได้คำนึงถึงวิธีการเกิดค่านิยมจะทำให้บุคคลรู้จักเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เขาต้องการ และค่านิยมจะสมบูรณ์ได้ เมื่อค่านิยมนั้นส่งเสริมให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถนำมาใช้สอนและ

ฝึกอบรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนให้บุคคลเกิดความกระจำงในค่านิยมของตนเองและสามารถพัฒนาค่านิยมของตนให้สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมของสังคมได้นั้น ควรจัดกิจกรรมหลายๆ ชนิด เช่น กิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การฟัง การซักถาม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีเหตุผลในการคิดและตัดสินใจชัดเจน และยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

4.3 กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้ทางสังคม

1. กระบวนการกลุ่ม

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมไม่อาจใช้ชีวิตหรือทำกิจกรรมได้เพียงลำพัง ดังนั้นธรรมชาติของมนุษย์จึงต้องการที่จะอยู่และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม คำว่ากระบวนการกลุ่ม (Group Process) มีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น พลังของกลุ่ม พลวัตของกลุ่ม กลศาสตร์ของกลุ่ม กลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น ในวงการศึกษายอมรับกันว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ระบบการกลุ่มมีความสำคัญต่อการปลูกฝังเด็กและเยาวชน เพราะเป็นการทำงานที่เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มยังช่วยให้ได้รู้จากการปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ทำให้การเรียนรู้ต่างๆ เติบโตด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นานตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้เข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ, 2540) กระบวนการกลุ่ม (Group Processes) หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่มย่อย และจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2529) สำหรับกาญจนา ไชยพันธุ์ (2541) กระบวนการกลุ่มหมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันด้วยความรู้สึกพึงพอใจและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) กระบวนการกลุ่มจะเริ่มขึ้นนับตั้งแต่มีบุคคล 2 คนขึ้นไปมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เมื่อมนุษย์เข้ามารวมกลุ่มก็จะเกิดเป็นบทบาทของกลุ่มขึ้นมา อิทธิพลของกลุ่มสามารถที่จะขัดเกลา ลักษณะท่าทางของสมาชิกในกลุ่มให้เปลี่ยนแปลงได้ และทิสนา แชมมณี (2547) ได้กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการในการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีการดำเนินงานร่วมกัน

สรุป กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันมีวัตถุประสงค์เดียวกัน เกิดปฏิสัมพันธ์ขึ้นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีอิทธิพลและบทบาท

หน้าที่ต่อกันและกันในกลุ่ม เกิดพลังหรืออำนาจในการกระทำภารกิจใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กระบวนการกลุ่ม เป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยมีวัตถุประสงค์ให้ทุกคนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือเรียนรู้จากการกระทำกิจกรรมด้วยตนเองและนำความรู้ไปเสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ฤกษ์ชัย คุณูปการ, 2539) ทิศนา ขัมมณี (2547) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มโดยทั่วไป ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Active Participation) การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และความกระตือรือร้นที่จะเรียน และเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group Interaction) ข้อมูลต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนข้อมูล และทักษะที่กว้างและหลากหลาย

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง (Experiential- Learning) ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

4. เน้นกระบวนการ (Process - Oriented) ควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้นการเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนลึกซึ้งขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น กิจกรรมซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม มีหลายชนิด ดังต่อไปนี้

(1) เกม (Games) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเล่นร่วมกัน มีเกณฑ์การตัดสินแพ้หรือชนะ สำหรับการใช้เกมในการสอนคุณธรรมนั้น ไม่ควรเน้นเรื่องการแข่งขันมากเกินไป และเมื่อจบเกมแล้วควรมีการวิเคราะห์ แนวคิด คติธรรม รวมถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

(2) บทบาทสมมติ (Role Play) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่กำหนดไว้ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง บทบาทสมมติดังกล่าวมีจุดเด่นที่สำคัญ คือ ต้องมีการอธิบายเกี่ยวกับการแสดงออกของผู้แสดง เพื่อให้เข้าใจเหตุผลและความรู้สึกของผู้แสดงที่แสดงออกเป็นพฤติกรรม

(3) กรณีตัวอย่าง (Case) คือ เรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือเรื่องเล่าสืบต่อ ซึ่งกำหนดขึ้นมาโดยมีประเด็นปัญหาให้สมาชิกคิดค้น อภิปราย เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกได้มีการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นคำตอบของสิ่งที่ต้องการสอน โดยไม่จำเป็นต้องสอนโดยตรง

(4) สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ เลียนแบบของจริงให้ใกล้เคียงกับสภาพเป็นจริงมากที่สุดและให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ ตลอดจนเลือกปฏิบัติจากสถานการณ์หรือสภาพที่เขากำลังเผชิญอยู่

(5) ละคร (Acting) คือ การแสดงที่กำหนดขึ้นเป็นเรื่องราว โดยกำหนดสถานการณ์ บทบาท อารมณ์ คำพูด การแสดงพฤติกรรมต่างๆ ไว้ในบทละครอย่างสมบูรณ์ ผู้แสดงจะแสดงตามบทบาทที่กำหนดไว้ให้ดีที่สุด ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุผลในการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่นมากขึ้น

(6) การอภิปรายรายกลุ่ม (Small Group Discussion) หลังจากแบ่งกลุ่มย่อยและสมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรมจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้สอนจะให้สมาชิกของทุกกลุ่ม อภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนวิเคราะห์การเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน

รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. การบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เนื้อหาวิชาพร้อมๆ กับการฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม

2. การสอนกระบวนการกลุ่มโดยตรง เพื่อฝึกทักษะกระบวนการกลุ่มให้แก่ผู้เรียน โดยตรงการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเทคนิคที่นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองแล้วว่า เป็นการสอนที่สนใจคุณค่าและจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2533) ดังนั้นกระบวนการกลุ่ม จึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับจากกลุ่ม กล่าวคือช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่น

อย่างสนุกสนานและมีชีวิตชีวาจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังความรู้ความเข้าใจซึ่งเกิดจากการได้ปฏิบัติจริงทำให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันอีกด้วย

4.4 หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2535) ได้ใช้หลักการกระบวนการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนจะต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้
2. ทูทงาน / โครงการภายในโรงเรียนสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้
3. บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแบบอย่างที่ดี เชื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
4. การร่วมคิด ร่วมทำของบุคลากรทุกฝ่าย ช่วยให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ผล
5. การที่นักเรียนได้คิด ปฏิบัติ และมีความรู้สึกพึงพอใจในงานกิจกรรม และเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยและคุณธรรมของตนเอง
6. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรคำนึงถึงหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และความแตกต่างระหว่างบุคคล
7. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องทำอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนา
8. การติดตามและประเมินผลต้องทำอย่างเป็นระบบ ทั้งจากผู้อื่นและโดยตนเอง

4.5 หลักการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน ครูผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่ว และให้ผู้เรียนมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิต ภายใต้การตัดสินใจที่ถูกต้อง (ประภาศรี สีหอำไพ, 2543) โดยหลักการในการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม มีดังนี้

1. เน้นฝึกทักษะการคิดเชิงคุณธรรมจริยธรรม การฝึกให้ผู้เรียนคิดจะช่วยให้เกิดความสำนึกและเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม โดยไม่ต้องควบคุมผู้เรียนมากนักเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมขั้นสูง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 กรมวิชาการ, 2545; ทิศนา แคมมณี, 2546)

2. เน้นพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล ครูเรียนควรรู้จักผู้เรียนแต่ละคนเป็นอย่างดี และจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน (สมพงษ์ จิตระดับ, 2529; บุญประกอบ วิสมิตะนันท์, 2527 อ้างถึงในสมาคมครูสังคัมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2533; กรมวิชาการ, 2541; คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2544; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) อาทิ การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับช่วงวัย (สุพล บุญทรง, 2523; สมาคมครูสังคัมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2533; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) สอดคล้องกับระดับทักษะการคิดและการใช้เหตุผล (คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, 2535; สูดใจ บุญอารีย์, 2541; คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2544)

3. เน้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนต่างศาสนา การเน้นสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนต่างศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสามัคคี และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข แม้จะแตกต่างกันทางศาสนา ครูจึงไม่ควรเปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนา แต่พูดในมุมที่แต่ละศาสนามีความสอดคล้องกัน และเปิดกว้างให้ผู้เรียนเข้าใจศาสนาต่างๆ ด้วยใจเป็นกลาง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549)

4. เน้นเชื่อมโยงคุณธรรมจริยธรรมกับชีวิตจริง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ซับซ้อน จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าไปสัมผัสสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ผ่านการการวิเคราะห์ และสนทนาแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการเข้าไปร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

5. เน้นการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาการบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในทุกด้านของชีวิต ซึ่งสามารถทำได้โดยสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรมลงไปในการสอนวิชาต่างๆ โดยครูสอนในแต่ละวิชาควรเข้ามาตกลงร่วมกันว่าจะสอดแทรกลงในลักษณะใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; กรมวิชาการ, 2545; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

6. เน้นการมีส่วนร่วมของสังคม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สถาบันการศึกษาไม่สามารถทำได้โดยลำพัง เนื่องจากความจำกัดในด้านทรัพยากร ดังนั้น สถาบันการศึกษาควรขอความร่วมมือจากบ้าน สถาบันศาสนา (สมพงษ์ จิตระดับ, 2529; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546; กองวิจัยทางการศึกษา, 2546) หน่วยงานด้านการวิจัย (ศูนย์คุณธรรม, 2548) สื่อมวลชน องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานของรัฐ (สมาคมครูสังคัมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2533)

4.6 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรม **ตั้งแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม** (สุกิมล ว่องวานิช และนางลักษณ วัชรชัย, 2543) มีดังต่อไปนี้

1. การสอนจริยธรรมโดยตรง จริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นจะต้องมีการสอนกันอย่างเป็นจริงเป็นจัง โดยจัดให้มีเนื้อหาโครงสร้างที่จะสอนจะเรียนกันอย่างแน่นอน จัดการเรียนการสอนเป็น 2 แบบ คือ แบบมีโครงสร้างแน่นอน และแบบบูรณาการ มีลักษณะดังนี้

1.1 แบบมีโครงสร้างแน่นอน คือ การจัดการสอนจริยธรรมให้เป็นวิชาขึ้นมา โดยเฉพาะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กันมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนช่วยให้การเรียนบรรลุผลได้รวดเร็วขึ้น

1.2 แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดสอนจริยธรรมในลักษณะบูรณาการไปพร้อมกับเนื้อหาวิชาอื่น คือ ไม่มีการจัดเนื้อหาทางจริยธรรมขึ้นเป็นพิเศษ แต่ครูผู้สอนเนื้อหาวิชาต่างๆ อยู่แล้ว เช่น ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี จะต้องพยายามระลึกและควรตระหนักถึงบทบาทในการสอนจริยธรรมของตน และพยายามสอดแทรกแนวนี้ การสอนในลักษณะนี้จะช่วยให้รับประโยชน์ทั้ง 2 ทางคือ จะช่วยให้การเรียนจริยธรรมมีความหมายขึ้นเพราะผู้เรียนได้เห็นถึง ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนและในขณะเดียวกันก็จะช่วยให้การเรียนเนื้อหาวิชานั้นๆ มีความสัมพันธ์กันลึกซึ้งขึ้น

2. การสอนจริยธรรมโดยอ้อม ความเชื่อในแนวนี้มีความคิดว่าจริยธรรมและคุณธรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสอน แต่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ที่แทรกซึมเข้าไป วิธีการที่ดีที่สุดคือ โรงเรียนจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะเรียนรู้จริยธรรมต่างๆ ซึมซับได้เองโดยไม่ต้องมีการสอนและบอกกล่าวกัน หากโรงเรียนมีการจัดระบบที่ดี มีหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ผู้เรียนก็จะมีพัฒนาการเรียนรู้อันจริยธรรมได้มากตามไปด้วย การเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมตามที่เสนอมานี้ มีผู้นำมาใช้ในประเทศไทยกันแล้วทุกแนว แต่ผลที่ได้ยังไม่ชัดเจนนัก จึงเป็นเรื่องที่ยังมีการศึกษาค้นคว้าทดลองกันตลอดมา

4.7 แนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดกับผู้เรียน มีดังต่อไปนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกเกิดความรู้สึกความนึกคิดในการแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเอง ได้ทดลองหรือฝึกประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจในเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นมาจากความเป็นจริง การแสดง

บทบาทสมมติจะให้ความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ยาวนานและลึกซึ้ง และมีเหตุผลโดยตรงต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการปรับและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เมื่อต้องการเผชิญกับสิ่งเหล่านั้นในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน

2. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระน่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมมาก ครูสามารถสร้างกรณีตัวอย่างได้หลายรูปแบบ หลายประเภทโดยการเชื่อมโยงเอาสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อม ชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตาม และยังหาข้อมูลที่เด่นชัดไม่ได้ มาปรับปรุงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างมีกระบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสมนักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลหลายประเภท หลายเหตุการณ์ในรูปแบบของกิจกรรมการสอนที่นำหลักกระบวนการกลุ่มมาใช้ นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการคิดวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา มีความคิดเป็นของตนเองเกิดขึ้น รู้จักประเมินค่าสิ่งต่างๆ และตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล นอกจากนี้นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ ความรู้สึก เจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย ได้พัฒนาทักษะการเป็นผู้นำ การทำงานกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อย และมติของกลุ่ม

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่ดีต้องมุ่งให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสถานการณ์จริง แต่การสอนด้วยสถานการณ์จริงมีปัญหาและข้อจำกัดในเรื่องการลงทุน เวลา และเหตุการณ์ที่ต้องการ ดังนั้นการใช้สถานการณ์จำลองที่ครูจัดเตรียมไว้จะให้นักเรียนมีโอกาสทำกิจกรรมด้วยตนเอง ด้วยการฝึกฝนทักษะต่างๆ ทางสังคม ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีลักษณะของการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน คิดวิเคราะห์วิวินิจฉัยและตัดสินใจด้วยตนเองตามคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง

4. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน หลักการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรม เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เห็นจริงว่าคุณธรรมทั้งหลายเป็นหลักของการปฏิบัติตนโดยชอบ และเป็นแนวทางในการใช้วิธีการที่ถูกต้องเป็นธรรมในการแก้ปัญหาของชีวิตประจำวัน ดังนั้น ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันจึงเป็นสื่อการสอนอย่างหนึ่งที่ครูนำมาจัดเป็นกิจกรรมการสอนได้ ทั้งที่เป็นกิจกรรมชั้นนำกิจกรรมชั้นสอน และกิจกรรมชั้นสรุปบทเรียน

5. กิจกรรมการสอนโดยใช้สื่อการสอน สื่อประเภทของจริง สื่อจำลอง และสื่อเทคโนโลยี ประกอบการบรรยาย

6. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เพลง เป็นการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้เกิดจริยธรรมโดยใช้บทเพลงเข้ามาเป็นสื่อประกอบการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน นำพาไปสู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วย

7. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกม นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นยังอยู่ในวัยที่ชอบเล่นชอบเคล็ดอันไหว หากครูได้นำเกมมาจัดกิจกรรมการสอนด้านพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยจัดเป็นกิจกรรมสลับ คือ จัดสลับกับกิจกรรมหลักที่ใช้เวลาสอนนานๆ เกมเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้เล่นต้องแสดงความสามารถเฉพาะตน หรือความสามารถในการร่วมใจกันของกลุ่มเพื่อนแข่งขันให้ได้ชัยชนะการสอน โดยใช้เกมเป็นสื่อช่วยให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของตน นักเรียนเกิดอารมณ์ สนุกตื่นเต้น การสอนโดยใช้เกม จึงทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน

8. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะและจินตนาการในการวาดภาพ เป็นสื่อการสอนที่ส่งผลในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

9. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแสดงละคร เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ นักเรียนมีโอกาสแสดงความสามารถของตนทั้งในด้านการใช้ทักษะภาษา การแสดงสีหน้าท่าทาง การขับทำนองเสนาะ การร้องเพลง รวมไปถึงการฝึกวางแผนงานร่วมกันอีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความเคร่งเครียด ได้แสดงความรู้สึกนึกคิดที่เก็บไว้ให้เห็นตัวอย่างที่มีชีวิตชีวา และได้ปรับตนให้อยู่กับเพื่อนๆ อย่างมีความสุข

10. กิจกรรมการแสดงหุ่น การเชิดหุ่นเป็นกิจกรรม การสอนด้านจริยธรรมที่มีลักษณะบูรณาการคือ ครูและนักเรียนต้องจัดกิจกรรมทางดนตรีเพื่อใช้ทำนอง และเนื้อร้องบรรเลงเพลงประกอบ นักเรียนต้องฝึกทักษะการเล่านิทาน และฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้จึงเกิดผลงานที่ผสมผสานกัน ช่วยสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงามแก่นักเรียน นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเป็นเจ้าของหุ่นเหล่านั้น หุ่นเป็นตัวแรกของความดีและความชั่ว เรื่องราวที่หุ่นแสดงก็เป็นเรื่องที่เขานำมาดัดแปลงหรือสร้างขึ้นเอง นักเรียนจึงสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของเขาให้หุ่นเป็นผู้แสดง นักเรียนเป็นผู้เชิดหุ่นหรือนักเรียนที่เป็นผู้ดู ต่างก็มีจุดสนใจร่วมกันคือตัวหุ่นความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนิทานที่หุ่นแสดงจึงชัดเจน เหมาะสมสำหรับการอธิบายหลักธรรมที่นำมาสอนให้กระจ่าง

เนื่องจากสังคมไทยอยู่ในช่วงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมไทยต้องการหล่อหลอมพลังแห่งความดีต่างๆ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโดยรวม ความคิดหลักที่สอดคล้องตรงกันก็คือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะต้องใช้หลายๆ วิธีการในลักษณะที่สัมพันธ์กัน คือจะต้องค่อยๆ ปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้แก่เด็ก ก็คือครูที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอน

4.8 การประเมินพฤติกรรมจริยธรรม

การประเมิน (Assessment) ด้านจริยธรรมประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ด้านความรู้ เนื้อหาด้านความรู้สึกหรือเจตคติ และด้านพฤติกรรมหรือความประพฤติ การออกแบบเครื่องมือวัดให้ครอบคลุมต้องวัดทั้ง 3 ส่วน แต่สิ่งที่ต้องการมากที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมเพราะเป็นการแสดงการกระทำ (ลั้วณ สายยศและอังคณา สายยศ, 2542)

สิ่งที่วัดในด้านจริยธรรมมี 4 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) คือ

- 1) วัดความรู้ (Knowledge) เป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม
- 2) วัดทัศนคติหรือเจตคติเชิงจริยธรรม (Attitude) คือ ความโน้มเอียงทางจิตใจ อันเนื่องมาจากการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษของสิ่งนั้น การกระทำ ไม่กระทำในด้านคุณธรรมจริยธรรมขึ้นอยู่กับมองเห็นคุณประโยชน์และโทษเหล่านั้น
- 3) วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral reasoning) คือการวัดเหตุผลที่มาสนับสนุนให้ผู้เรียนกระทำหรือไม่กระทำ
- 4) พฤติกรรมการแสดงออก (Action) เป็นการแสดงออกของนักเรียนในการกระทำดี ละเว้นชั่ว การวัดและการประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องสามารถวัดได้ทั้งการกระทำหรือการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรม

การวัดคุณธรรม จริยธรรม

คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนาในอันที่สร้างสรรค์ ประโยชน์ คุณค่า ตลอดจนความดีความงามให้เกิดขึ้นในสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ เช่น ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความสามัคคี ฯลฯ การวัดคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมนั้น ถ้าจะให้การวัดครอบคลุมแล้ว ควรวัดใน 4 ส่วนคือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535)

1. ความรู้เชิงจริยธรรม เป็นการวัดความรู้ความคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะความคิดว่าสิ่งใด ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ
2. ทัศนคติเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะความรู้สึกโน้มเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อคุณลักษณะทางจริยธรรมนั้น เช่น รู้สึกว่าชอบ - ไม่ชอบ เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย ฯลฯ ต่อคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมแต่ละด้าน
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลในการกระทำที่อ้างถึงเป็นเครื่องแสดงถึงระดับพัฒนาการทางจริยธรรม

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นลักษณะการกระทำหรือการแสดงออกในลักษณะที่สังคมต้องการ และไม่กระทำหรือไม่แสดงออกในลักษณะที่สังคมไม่ต้องการ

การวัดคุณธรรม จริยธรรม ใน 4 ส่วนดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. การวัดความรู้เชิงจริยธรรม

การวัดความรู้เชิงจริยธรรม เป็นการสอบวัดความสามารถด้านพุทธิพิสัยในคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องการวัดเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบ เช่น ต้องการวัดความรู้เชิงจริยธรรมด้านเสียสละ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2535)

(0) “ความเสียสละ” หมายถึงอะไร (ความจำ)

1. การให้
2. การจ่าย
3. การยอม
4. การสูญเสีย
5. การพลัดพราก

(00) ลักษณะใดเป็นการเสียสละ (ความเข้าใจ)

1. การทำบุญ
2. การเสียภาษี
3. การใช้ของเก่า
4. การคืนเงินกู้ยืม
5. การเสียค่าดูมหรสพ

(000) การเสียสละเพื่ออุดมการณ์ ใช้ได้ผลดีในเรื่องเกี่ยวกับอะไร (การนำไปใช้)

1. การกีฬา
2. ความรัก
3. ครอบครัว
4. การเมือง
5. สุขภาพอนามัย

2. การวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม

การวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม เป็นการวัดคุณลักษณะด้านความรู้สึกรู้สึกที่เป็นความเชื่อศรัทธา และพร้อมจะปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมที่ตนยึดถือ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจรายการ เช่น ต้องการวัดทัศนคติต่อการเสียสละอาจวัดโดยใช้เป็นแบบสอบถาม

ตารางที่ 2.5 แบบสอบถามการวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. การเสียสละเป็นสิ่งที่ดีที่ควรปฏิบัติ					
2. การเสียสละเป็นคุณธรรมที่สูงส่ง					
3. การเสียสละเป็นการกระทำที่ไร้เหตุผล					
4. บุคคลที่เสียสละควรได้รับการยกย่อง					
5. กฎหมายแทบจะไม่จำเป็นถ้าคนรู้จักเสียสละ					

3. การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมมีเครื่องมือที่ใช้วัด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์รายบุคคล แบบสำรวจรายการ แบบทดสอบสถานการณ์ ซึ่งการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมจะนิยมวัดโดยใช้แบบทดสอบสถานการณ์ การวัดวิธีนี้จำเป็นต้องให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเหตุผล ซึ่งเหตุผลที่อ้างถึงนั้นแสดงระดับของจริยธรรมที่บุคคลนั้นมี และการพิจารณาเหตุผลที่อ้างอันแสดงถึงระดับความมีจริยธรรมจำเป็นต้องอาศัยกฎเกณฑ์ หลักการหรือทฤษฎีอันสามารถอ้างอิงได้ ซึ่งมีตัวอย่างและแบบวัดโดยใช้สถานการณ์ดังนี้

3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์มีความเชื่อว่า ความคิดและสติปัญญาของบุคคลมีการเจริญตามลำดับขั้นของการพัฒนา เมื่อเข้าอายุเป็นเกณฑ์ในการแบ่งลำดับขั้น และพบว่าจริยธรรมจะแฝงอยู่ในพฤติกรรมและกฎเกณฑ์การเล่นของเด็กตลอดเวลา ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.6 ดังนี้

ตารางที่ 2.6 ลักษณะพฤติกรรมและระดับของจริยธรรม

ลักษณะพฤติกรรม	ระดับของจริยธรรม
ทำเพื่อสนองความต้องการทางกาย	1. ขั้นก่อนจริยธรรม (แรกเกิด - 2 ขวบ)
ทำในสิ่งที่รู้สึกว่าเป็นของตัวเองปลอดภัย	2. ขั้นยึดคำสั่ง (2 - 8 ขวบ)
ทำด้วยความรู้สึกถูกต้องยุติธรรม	3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (8 - 10 ขวบ)

การวัดการตัดสินใจจริยธรรมของเพ็ญเจท์ นั้น พิจารณาเฉพาะชั้นยึดคำสั่ง และชั้นยึดหลักแห่งตนเท่านั้น

ตัวอย่าง นักเรียนรู้สึกพอใจหรือคิดจะทำตามอย่างไร

- จีบแจรงรีบคืนไม้บรรทัดให้เพื่อนทันทีที่ครูบอก
- กู้กโกแบ่งขนมกินกับเพื่อนโดยแลกเปลี่ยนกัน

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพ็ญเจท์ สามารถระบุระดับจริยธรรมของบุคคลในวัยไม่เกิน 10 ขวบเท่านั้น สำหรับผู้ที่มีวัยสูงกว่านี้ไม่สามารถใช้ได้ เพราะเพ็ญเจท์พบว่า เด็กจะบรรลุทั้งพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมขั้นสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 8 - 10 ปี

3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

โคลเบอร์ก เชื่อตามทฤษฎีของเพ็ญเจท์ที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะพัฒนาตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญา และออกมาในรูปแบบของการตัดสินใจจริยธรรมโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพราะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคลในการที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมชนิดใด ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.7 ดังนี้

ตารางที่ 2.7 ระดับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผล	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีก (2 - 7 ปี) การลงโทษ - ทำเพราะกลัวการลงโทษ ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี) - เลือกทำในสิ่งที่จะได้ความพอใจ	ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) - ทำเพื่อตามความเห็นผู้อื่น ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี) - ทำตามกฎหมายและระเบียบของสังคม	ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) - ทำเพราะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่) - ทำเพราะยึดถือความถูกต้อง ความยุติธรรม	ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปี ขึ้นไป)

ตัวอย่าง

ชายคนหนึ่งขับรถด้วยความเร็วเนื่องจากคนที่นั่งมาในรถกำลังเจ็บต้องไปโรงพยาบาล แต่พอถึงสี่แยก รถติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้น ข้าพเจ้าจะหยุดรถ เพราะ

- ตัวข้าพเจ้าต้องบาดเจ็บจากอุบัติเหตุแน่นอน
- กลัวโดนจับต้องเสียค่าปรับ
- คนอื่นจะได้ไม่ว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่เลว
- เพื่อปฏิบัติตามกฎจราจร
- การทำผิดกฎหมายที่ทุกคนยอมรับไม่ควรทำ
- ชีวิตคนป่วยหนึ่งคนมีค่าน้อยกว่าอีกหลายชีวิต ถ้าเกิดอุบัติเหตุ

4. การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม นิยมใช้การวัดโดยแบบทดสอบสถานการณ์ ซึ่งการวัดวิธีนี้จำเป็นต้องให้บุคคลแสดงออกในลักษณะที่สังคมต้องการ ไม่กระทำหรือแสดงออกในลักษณะที่สังคมไม่ต้องการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เพียเจท์ (Piaget) ได้เริ่มศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมมาตั้งแต่ ค.ศ. 1932 จากการศึกษาเขาได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อคำถามของเขาจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์คู่ที่เขากำหนดขึ้น ในสถานการณ์คู่ที่เขากำหนดขึ้นนั้น จะเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เว้นแต่รูปการของปัญหาที่ตามมา จะแตกต่างกันในเรื่องความตั้งใจหรือแรงจูงใจดังตัวอย่างที่เพียเจท์กำหนดเป็นสถานการณ์ขึ้นดังนี้ (Piaget, 1962)

A : เด็กชายตัวเล็กชื่อว่าจอห์นอยู่ในห้องของเขา ถูกเรียกให้ไปรับประทานอาหารเย็น เขาเดินไปยังห้องอาหาร แต่ที่หลังประตูห้องอาหารมีเก้าอี้ตั้งอยู่ และบนเก้าอี้มีถาดพร้อมถ้วยแก้ววางอยู่ 15 ใบ จอห์นไม่ทราบว่ที่หลังประตูมีของเหล่านั้น เขาจึงเปิดประตูเข้าไป ประตูจึงชนเก้าอี้และถาดด้วยแก้วตกลงไปที่พื้นและแตกทั้งหมด

B : เด็กชายตัวเล็กชื่อว่า เฮนรี่ วันหนึ่งขณะที่มารดาออกไปข้างนอก เขาก็พยายามที่จะหยิบขวดแยมจากตู้ถ้วยชาม เขาปีนขึ้นไปบนเก้าอี้และเอื้อมแขนไปหยิบขวดแยม แต่ขณะที่เขาใช้ความพยายามอยู่นั้นเขาก็ไปชนแก้วตกและแตกไป

ลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ผู้ค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมโดยเชื่อตามทฤษฎีของเพียเจท์ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์จะพัฒนาตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญา แต่ค้านว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ไม่ได้พัฒนาถึงจุด

สมบูรณ์เพียงอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอนจากอายุ 11 ถึง 25 ปี

โคลเบอร์ก (Kohlberg.1969) ได้สร้างแบบสอบถามชนิดปลายเปิดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลในการศึกษา โดยเล่าเรื่องจากสถานการณ์สมมุติที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ซึ่งเป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม ให้ผู้ถูกทดสอบฟังก่อน แล้วถามเหตุผลว่า เรื่องอย่างนี้ควรทำหรือไม่ควรทำ เพราะเหตุใด จากนั้นก็นำเอาเหตุผลต่างๆ จากคำตอบมาวิเคราะห์ว่า ส่วนใหญ่แล้วจัดอยู่ในจริยธรรม 3 ระดับ 6 ขั้นตอนที่เขาศึกษาไว้ดังตัวอย่างเรื่องของโคลเบอร์ก ดังนี้ (Kohlberg. n.d. citing Lickona., 1976)

ตัวอย่าง

ในยุโรป สตรีคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แพทย์แนะนำว่ามียาชนิดหนึ่ง ซึ่งค้นพบโดยเภสัชกรในเมืองเดียวกันที่สามารถจะช่วยชีวิตเธอไว้ได้ เภสัชกรผู้นั้นคิดราคาขาย 2,000 เหรียญคือคิดเอากำไรเป็น 10 เท่าของราคาทุน สามีของผู้ป่วยชื่อ เฮนซ์ พยายามไปยืมเงินจากทุกคนที่เขารู้จัก แต่เมื่อรวมกันแล้วก็ได้เพียงครึ่งหนึ่งของราคาขาย เขาบอกกับเภสัชกรว่า ภรรยาของเขา กำลังจะตายและขอร้องให้เภสัชกรลดราคาขายลงหรือขอผลัดไปจ่ายวันหลัง แต่เภสัชกรตอบว่าไม่ได้ ดังนั้น เฮนซ์ จึงสิ้นหวังและตัดสินใจเข้าไปขโมยยาจากร้านขายยาเพื่อช่วยชีวิตภรรยาของเขา

คำถาม

- 1) เฮนซ์ควรจะทำเช่นนั้นหรือไม่ และเพราะเหตุใด
- 2) เป็นหน้าที่ของสามีที่จะต้องขโมยหรือไม่
- 3) ถ้าท่านกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แต่ยังมีร่างกายแข็งแรงพอ ท่านจะขโมยยาเพื่อช่วยชีวิตตนเองหรือไม่

จากที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนาในอันที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ คุณค่าตลอดจนความดีความงามให้เกิดขึ้นในสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความเมตตากรุณา สำหรับการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยจะวัดคุณธรรมจริยธรรมในเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการรู้จักใช้เหตุผลในการเลือกการกระทำ หรือไม่กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อมีสถานการณ์บังคับ เหตุผลนี้จะแสดงให้เห็นทราบถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่ต่างกันอาจมีเบื้องหลังการกระทำที่แตกต่างกัน หรือการกระทำที่เหมือนกัน

การประเมินมีหลายรูปแบบ ซึ่งใช้ในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การประเมินแบบเป็นทางการ การประเมินแบบไม่เป็นทางการ การประเมินสร้างความรู้จักนักเรียนและการพูดคุย การประเมินพัฒนาการเด็ก การประเมินสภาพจริงและพอดโฟลิโอ และการประเมินด้วยการสังเกต ซึ่งเครื่องมือที่ใช้มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น การบันทึกการสังเกต การบันทึกการสนทนา การสัมภาษณ์ การสอบถาม การใช้แบบทดสอบ และการเก็บรวบรวมผลงาน (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์, 2545)

4.9 พัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษา

4.9.1 พัฒนาการทางเชาว์ปัญญา

พือาเจต์ เรียกวัยประถมศึกษานี้ว่า Concrete Operation ซึ่งสรุปได้ว่าวัยนี้เด็กชายมีความสามารถคิดเหตุผลเชิงตรรกได้ สามารถที่จะรับรู้สิ่งแวดล้อมได้ตามความเป็นจริง สามารถที่จะพิจารณาเปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์หลายๆ อย่าง โดยเฉพาะในการจัดของเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ เด็กวัยประถมมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสสาร มีความเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงรูปร่างภายนอกของสสารไม่มีผลต่อสภาพเดิมต่อปริมาณน้ำหนัก และปริมาตร ถ้าให้ดินน้ำมันปั้นเป็นก้อนกลมเท่ากัน 2 ก้อนแก่เด็ก และถามว่าเท่ากันไหม หลังจากที่เด็กตอบว่าเท่ากันแล้ว เอาดินน้ำมันก้อนหนึ่งมาปั้นเป็นรูปยาวเหมือนไส้กรอกหรือตัวด้วงแล้วถามว่ายังคงมีปริมาณเท่ากับดินน้ำมันก้อนกลมหรือไม่ เด็กวัยนี้จะสามารถตอบได้ว่าเท่าเพราะดินน้ำมันรูปยาวมาจากดินน้ำมันก้อนกลม ซึ่งมีปริมาณเท่ากัน ความคงตัวของปริมาตร เป็นความคงตัวที่ค่อนข้างจะยาก ดังนั้น เด็กเล็กบางคนอาจจะไม่เข้าใจ แต่โดยเฉลี่ยแม้เด็กอายุราวๆ 7-8 ขวบจะมีความเข้าใจความคงตัวของปริมาตร นอกจากนี้ เด็กสามารถเปรียบเทียบสิ่งของว่ามากกว่า ใหญ่กว่า ยาวกว่า เข้มกว่า ถ้าหากมีของจริงตั้งให้เด็ก เด็กจะสามารถจัดลำดับได้

พัฒนาการทางด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์เจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายของบทเรียนทั้งทางคณิตศาสตร์ ภาษาและการอ่าน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสามารถอธิบายได้ เด็กมักจะสนใจคำโคลงหรือกลอนที่สอดคล้องกัน หรือปัญหาต่างๆ ที่จะต้องแก้ด้วยความคิด เหตุผล ถ้าแก้ได้ก็จะมีใจความภูมิใจ

สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของวัยนี้ (6-10 ขวบ) เด็กจะนับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดไปกับเด็กโตหรือผู้ใหญ่บอก แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นข้อตกลงระหว่างคนสองคนขึ้นไปเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้เด็กวัยนี้จะพิจารณาความตั้งใจของผู้กระทำผิดในการตัดสินความผิด

ความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา เป็นสิ่งที่ครูควรตระหนักและควรคำนึงถึงความสามารถเฉพาะของเด็ก และพยายามส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนพัฒนาตามศักยภาพของตน นักเรียนบางคนอาจจะมีความสามารถทางเชาว์ปัญญาแตกต่างกันบางคนอาจจะเก่งทางคณิตศาสตร์ บางคนอาจจะเก่งทางภาษา

4.9.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม

แม้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาคจะเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ แต่ผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงความแตกต่างกันมาก เด็กบางคนยังมีความกลัวสัตว์ เช่น งู แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่มีพิษ กลัวความมืด กลัวที่สูง กลัวฟ้าผ่า ฟ้าย่อ แต่สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวที่สุดคือ กลัวว่าจะถูกล้อเพราะแตกต่างกับเพื่อน นอกจากความกลัว เด็กวัยนี้ยังมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียน กลัวว่าจะสอบไม่ได้ จะถูกทำโทษ อาจจะไม่ตั้งใจเรียน นอนหลับในห้องเรียน บางคนอาจแสดงออกโดยการไม่อยู่นิ่ง มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หรือแสดงพฤติกรรมที่ทำให้ความแปลกใจให้แก่คนอื่น เด็กวัยนี้เวลาที่มีอารมณ์โกรธ อาจจะมีการต่อสู้กันทางร่างกาย หรืออาจจะด้วยวาจาโดยการล้อหรือตั้งสมญาพูดจา ถากถาง ชู หรือบางครั้งอาจจะไม่พูดกับคนที่ทำให้โกรธ การแสดงออกอารมณ์โกรธจะแตกต่างกันในหมู่เด็กหญิงและเด็กชาย เด็กหญิงอาจจะต้องใช้เวลาโกรธ การช่วยเด็กที่แสดงความโกรธโดยการทำร้ายผู้อื่น ควรใช้การอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมที่แสดงไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมและควรหาตัวอย่างแบบเพื่อนร่วมวัยที่มีพฤติกรรมที่ดีที่เด็กจะเลียนแบบได้ นอกจากนี้ครูควรพยายามให้แรงเสริมเวลาเด็กสามารถระงับความโกรธได้ การลงโทษเด็กโดยเฉพาะการตีหรือการลงโทษให้เจ็บกาย จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเวลาโกรธมากขึ้น

นอกจากอารมณ์ต่างๆ ดังกล่าว เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เต็มไปด้วยความร่าเริงปิติเบิกบาน เด็กจะสนุกในการเล่น จากการที่ประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ ทั้งทางด้านการเรียนและในการเล่นเกมส์ต่างๆ ข้อสำคัญที่สุด เด็กจะต้องประสบความสำเร็จว่าตนมีสมรรถภาพ

สำหรับพัฒนาการด้านสังคม เด็กวัยนี้จะมีสังคมพิเศษเฉพาะของเด็ก เด็กมักจะรวมกลุ่มตามเพศ การเล่นเกมส์ต่างๆ ก็มักจะแบ่งตามเพศ เพื่อนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ทศนคติและค่านิยมของเด็กวัยนี้ เด็กที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนๆ ในวัยนี้จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ สำหรับเด็กที่มีปัญหาควรจะได้รับการช่วยเหลือจากครู การใช้สังคมดีจะช่วยครูให้ทราบว่า ใครเป็นคนที่เพื่อนรักหรือชอบมากและใครบ้างที่เพื่อนไม่ชอบ เด็กที่ถูกทุกคนไม่ยอมรับเป็นเพื่อนมักจะมีปัญหาด้านความประพฤติ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขการช่วยเหลือของครูจึงจำเป็นมาก

เด็กวัยประถมศึกษาคือเป็นวัยที่เริ่มที่จะใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อน และเริ่มเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือ รู้จักให้และรับ เด็กจะใช้เวลากับเพื่อนร่วมวัยมากขึ้น เพื่อนร่วมวัยเป็น Socialization Agent ที่สำคัญ เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ จากเพื่อน เพื่อนเป็นผู้ที่ให้แรงเสริม ขณะเดียวกันจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมให้คำติชม ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงสำคัญมาก เด็กบางคนอาจจะไม่มีปัญหาไม่มีเพื่อน ครูควรจะพยายามหาสาเหตุว่าอะไรเป็นเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ และพยายามหาทางแก้ไข นอกจากนี้การมีเพื่อนสนิทก็สำคัญสำหรับเด็กวัยนี้ จากการวิจัยพบว่า วัยเด็กประถมศึกษาเป็นวัยที่มีความสุขความพึงพอใจเกี่ยวกับวัยของตน ตรงข้ามกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งไม่มีความพึงพอใจในวัยของตน วัยรุ่นบางคนอาจจะกลับไปอยู่ในวัยเด็กประถมศึกษาเพราะเป็นวัยที่มีความสุข บางคนอยากจะเป็นผู้ใหญ่เร็วขึ้น และเมื่อถามผู้ใหญ่ว่าวัยไหนเป็นวัยที่มีความสุขที่สุด ส่วนมากจะบอกว่าวัยเด็กประถมศึกษา ผู้ใหญ่บางคนยังสามารถเล่าเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยนั้นได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงไม่เป็นการยากที่ครูจะช่วยให้เด็กวัยนี้มีความสุข

การจัดระบบและรวบรวมกระบวนการต่างๆ ภายในโครงสร้างทางสติปัญญาและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เป็นสาเหตุให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจท์เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้นเปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ จึงแบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น แต่ละขั้นของพัฒนาการเป็นการก่อรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งจะสำเร็จในตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของขั้นต่อไป ขั้นต่างๆ มีดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2540; ธีราพร กุลนันทน์, 2544; ดวงเดือน ศาสตราภรณ์, 2535; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544)

1. ขั้นการใช้การประสาทสัมผัส (Sensori - Motor Stage) เป็นขั้นทารกแรกเกิด - 2 ปี มีการพัฒนาการทางความรู้เป็นไปตามแบบแผน (Scheme) ซึ่งเกี่ยวข้องกับโลกของวัยเด็ก

ดังนั้นพัฒนาการของเด็กวัยนี้สามารถสัมผัสกับโลกรอบตัวได้มากขึ้นเป็นผลให้เกิดการสร้างความเข้าใจใหม่โดยการใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว เช่น การดู การคลำ การเปิดปาก การดูดนิ้ว การตี การมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งรอบตนเอง การเลียนแบบ เป็นต้น สามารถแก้ปัญหาได้แม้ว่าจะไม่สามารถที่อธิบายได้

2. ขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรม (Preoperational Thought Stage) ตั้งแต่ 2-7 ปี เรียนรู้ที่จะคิด รู้จักใช้สัญลักษณ์แทนวัสดุสิ่งของที่อยู่รอบๆ ตัวได้ และรูปสัญลักษณ์ภายใน ระดับของการคิดยังไม่เป็นระบบ และไม่มีเหตุผล ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของสังคมจึงเอาแต่ใจตนเอง

ขาดความมีเหตุมีผล ความรู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นขั้นเตรียมการทางสมองที่จะเริ่มมีเหตุผล ไม่สามารถคิดย้อนกลับได้

3. ขั้นการเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operations Stage) อายุ 7-11 ปี เด็กจะเกิดการพัฒนาความสามารถที่คิดอย่างเป็นระบบ จะกระทำได้โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรม มีความคิดอย่างเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ทักษะความคิดทางสังคม และมีการพัฒนาทางจริยธรรม แตกต่างกับเด็กในขั้นก่อนการคิดเป็นรูปธรรมมาก สามารถที่จะเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความคงตัวของสิ่งต่างๆ (Conservation) ลักษณะเด่นของเด็กวัยนี้ คือความสามารถคิดย้อนกลับได้ (Reversibility) สามารถจัดระบบส่วนประกอบเป็นลำดับหรือการเรียงลำดับได้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการแบ่งหมวดหมู่โดยมีเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลัก

4. ขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม (Abstract Operations Stage) อายุ 11 ปีจนถึงผู้ใหญ่ เป็นการพัฒนาการทางความคิดอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปสู่การคิดอย่างเป็นนามธรรม การคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง สามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่และตั้งข้อสมมติฐานได้ รวมถึงการวางแผนแก้ปัญหา ช่วงวัยนี้กระบวนการคิดที่ซับซ้อน ประสพการณ์และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญายังคงทำงานต่อไป เพื่อพัฒนาโครงสร้างทางสติปัญญาของแต่ละคน

สรุป พัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์เป็นการจัดระบบโครงสร้างทางปัญญาเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ประสพการณ์ และกระบวนการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา อันจะก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งตามวุฒิภาวะ ประสพการณ์ และการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม กระบวนการพัฒนาทางสติปัญญานี้เป็นไปตามลำดับ ขั้นตอนเปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้ ซึ่งสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาด้วยการแสดงพฤติกรรมและลงมือกระทำ ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละวัย และเด็กในวัยระดับประถมศึกษาอยู่นั้นอยู่ในช่วงเวลาที่อยากรู้อยากลอง และจะใช้เวลาในการอยู่กับเพื่อนและมีพฤติกรรมในการเลียนแบบฉะนั้นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสพการณ์ให้นักเรียนได้เรียนจากการปฏิบัติจะทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในคุณธรรมและจริยธรรมได้มากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 แนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสพการณ์ (Experiential Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสพการณ์เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ในกระบวนการการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่

รวมถึงอารมณ์ ความรู้สึกและแง่คิดระหว่างบุคคล (Zuber-Skerrit, 1989 อ้างถึงในสุนีย์ ละกำป็น, 2541) การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและมีความหมายต่อคน เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรม อันส่งผลต่อการคิดการปฏิบัติหรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพัน ความต้องการและความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป (ทิตนา เขมมณี, 2547) การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตั้งแต่ ค.ศ. 1916 โดยนักปรัชญาอเมริกันที่รู้จักกันในวงการศึกษาคือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวถึงประสบการณ์ในความหมายที่ว่า ทุกอย่างที่มีมนุษย์กระทำ คิดและรู้สึก รวมถึงการทบทวน (Reflection) ลงมือกระทำ (Active doing) และเกิดผลตามมา (Undergoing) การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสิ่งนั้นๆ อย่างเป็นทางการเรียกว่า ประสบการณ์ของมนุษย์ ส่วนกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ประสบการณ์ (Reconstruction of experience) โดยการเรียนรู้เกิดจากการกระทำต่อสิ่งหนึ่ง แล้วมีผลปรากฏออกมา จนกว่าจะได้ผลหรือความรู้เป็นที่พอใจ ซึ่งหมายถึง การมีประสบการณ์ที่ดีที่สุด การพัฒนาทางสติปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาที่เรียกว่า การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) (บรรจง จันทรสา, 2527)

5.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มีผู้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้

คอส์ป (มาลีรัตน์ บุญอนันนบุตร, 2549 อ้างถึงใน Kolb, 1984) เน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ความหมายการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ คือ กระบวนการเปลี่ยนประสบการณ์ไปสู่ความรู้ และขึ้นปฏิบัติ

เบอร์นาร์ต (มาลีรัตน์ บุญอนันนบุตร, 2549 อ้างถึงใน Bernard, 1996) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงโดยการกระทำ (Doing) การคิดทบทวนเกี่ยวกับการกระทำ (Reflection) หรือการเรียนรู้โดยทางอ้อม โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ หรือโดยการสังเกตผู้อื่น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตการทำงาน และการศึกษามีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล 2) มีการคิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ 3) เกิดความรู้และความหมายอันเป็นผลจากการคิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ และ 4) มีการประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติ

ชัยพร วิชชาวุธ (2542) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ คือ การจัดประสบการณ์ตรงให้เกิดการเรียนรู้เอง โดยตัวเองเป็นผู้ลงมือทำ (Active learning) หรือการเรียนรู้จากการสังเกต (Observation learning) ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเอง เน้นที่ประสบการณ์ตรงกับการสังเกตเพื่อให้เกิดการฉุคิด/ฉุรู้ (Insight) ส่วนการเรียนรู้ทางอ้อมโดยการฟัง อ่าน เห็นผ่านสื่อ มีบทบาทน้อยในการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

ทิตินา แชมมณี (2547) ให้ความหมาย การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential - Learning) หมายถึง การดำเนินการที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อนแล้วจึงเรียนย้อนไปสังเกตพบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกัน จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่างๆ ในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงนำความคิดหรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ต่อไป

ดังนั้นการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หมายถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์ตรงทั้งโดยธรรมชาติหรือสถานการณ์จำลอง รวมทั้งการสังเกตประสบการณ์ของบุคคลอื่น การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้นโดยอาศัยกระบวนการคิดทบทวน วิเคราะห์ผลสะท้อนต่อประสบการณ์นั้นๆ นำไปสู่การประมวลผลสรุปและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สัมพันธ์กับแนวคิดพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ ที่ว่าการเรียนรู้จะเกิดได้เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ในการเข้าสังคมนั้นๆ อิทธิพลของทฤษฎีนี้มีบทบาทในการจัดแนวประสบการณ์ให้กับผู้เรียนคือ ให้เด็กเรียนรู้โดยให้โอกาสเด็กในการเล่น สำรวจ ทดลอง เลือกรับรู้ ค้นคว้าหาความรู้ คำตอบ ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง ฉะนั้นการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

5.2 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้อธิบายลักษณะการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ไว้ดังนี้

เบอร์นาร์ด (มาลีรัตน์ บุญอนันนบุตร, 2549 อ้างถึงใน Bernard, 1996) อธิบายว่าการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีลักษณะสำคัญ คือ

1. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการกระทำ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

โดยเท่าเทียมกับผู้สอน เช่น บทบาทสมมติ การแสดงละคร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้สนุกสนานมากขึ้น

2. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้คิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง เนื่องจากประสบการณ์อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าจะมีการเรียนรู้เกิดขึ้น ความสำคัญจึงอยู่ที่การบูรณาการประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม โดยผ่านกระบวนการคิดทบทวน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยลำพังหรือเกิดขึ้นโดยกระบวนการกลุ่มจากการอภิปราย

3. ผู้สอนยอมรับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตีค่าให้ ความหมายหรือแปลความในสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอ เพราะการให้คุณค่าเป็นบทบาทของผู้เรียนเอง ผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าเป็นครู ผู้บรรยายหรือผู้นำ

4. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความ เข้าใจของผู้เรียนและการสร้างมุมมองต่างๆ ตามความคิดของผู้เรียนเอง

5. ประสบการณ์ของบุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีค่าผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้คิดทบทวน เกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีตเพื่อวางแผนสำหรับอนาคต จึงกล่าวได้ว่าเป็นการพยายามใช้ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

6. มีการรับฟังซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ ผู้สอนไม่เพียงแต่รับฟังทุกคน แต่ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังซึ่งกันและกัน โดยเคารพในความเป็นบุคคลและแสดงบทบาทในการ เป็นผู้ฟังที่ดี

ทิสนา แชมมณี (2547) ได้เสนอตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ไว้ดังนี้

1. ผู้สอนมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) ในเรื่องการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ลงไปประสบด้วยตนเอง

2. ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น

3. ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน จากประสบการณ์ที่ได้รับ

4. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ และสมมติฐานต่างๆ ที่สร้างขึ้น ไป ทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

5. ผู้สอนมีการติดตามผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการทดลองและ ประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนความคิด หลักการ และสมมติฐาน ตามความเหมาะสม

6. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผล โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียนประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย

สรุป ลักษณะการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่กล่าวมา ผู้เรียนต้องมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องมีการคิดทบทวนและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ในอดีตกับปัจจุบัน และอนาคต การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกคนคือ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด ความรู้สึกและการกระทำ สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

5.3 รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีหลายรูปแบบ ขอกล่าวเฉพาะของคอล์ป, ชัยพร วิชาวุธ และรูปแบบของ CCP (Christian Communities Program) ดังนี้

รูปแบบของคอล์ป (The Kolb's Model)

แนวคิดของคอล์ป (Kolb) เกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า กระบวนการสร้างการเรียนรู้เกิดจากการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ กล่าวคือ การเรียนรู้จากประสบการณ์เริ่มที่ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จากนั้นผู้เรียนสังเกตแล้วเกิดความคิดอย่างไตร่ตรอง ต่อจากนั้นผู้เรียนสร้างเป็นแนวคิดเชิงนามธรรม แล้วสรุปเป็นหลักการให้ครอบคลุมกว้างขวาง และผู้เรียนทดสอบการใช้แนวคิดหรือหลักการที่ได้มาใหม่ในสถานการณ์อื่นอีก ผู้เรียนได้เผชิญประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมใหม่อีก เป็นการเริ่มต้นวงจรของการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเกิดการสร้างความรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นความรู้ใหม่ต่อไป

จากแนวคิดของคอล์ป (Kolb) สามารถเห็นได้ชัดเจนว่าสอดคล้องกับแนวคิดของดีวอี้ (Dewey, 1975) กล่าวคือ ประสบการณ์จะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดประสบการณ์ ซึ่งในช่วงแรกของชีวิตได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากการสัมผัสจำเป็นต้องเป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองพัฒนาสู่ประสบการณ์ที่ได้จากการกระทำและประสบการณ์ที่ได้จากการใช้ การสังเกตหรือการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลในการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปนามธรรม ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ที่จัดให้ ดังนั้น คอล์ป ได้แบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ได้ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 การเรียนรู้ทุกสิ่งจะเริ่มต้นได้ดีด้วยการจัดหาประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรมไม่ใช่เป็นการเริ่มต้นที่ดี ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจะต้องมีการสังเกตคิดใคร่ครวญอย่างพินิจพิจารณาหลังจากได้ประสบพบเห็นแล้ว เพื่อนำไปสู่ขั้นที่ 3 คือ การสรุปหาหลักการ ซึ่งเป็นนามธรรมและการเรียนรู้จะได้ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อผู้เรียนได้นำสิ่งที่สรุปได้ไปทดลองปฏิบัติว่าได้ผลจริงหรือไม่ในสถานการณ์จริง ในขั้นตอนที่ 4 (ชัยพร วิชาวุธ, 2542)

รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ ต่อไปนี้

1. การสร้างประสบการณ์รูปธรรม โดยใช้การอ่าน การยกตัวอย่างกรณีศึกษา ปัญหา การสังเกต สถานการณ์จำลอง หนังสือ ภาพยนตร์ เกม
2. การสังเกตอย่างไตร่ตรอง โดยใช้การจดบันทึก การระดมสมอง การอภิปราย
3. แนวคิดเชิงนามธรรม โดยใช้การจุด การสร้างโมเดล การวิเคราะห์โครงการ
4. การทดลองปฏิบัติ โดยใช้การปฏิบัติภาคสนาม โครงการกรณีศึกษา สถานการณ์ สมมติการทดลองในห้องปฏิบัติการตามทักษะของคอล์ป ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์เชิงรูปธรรม โดยผ่านการสะท้อนประสบการณ์ในด้านต่างๆ และปรับประสบการณ์เหล่านั้นมาสู่การทดลอง และการปฏิบัติกับปัญหาจริง จากการศึกษาเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นที่การแก้ปัญหาการสะท้อนคิด และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทฤษฎีของคอล์ปจึงเข้ากับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งมีเพียงใช้ประโยชน์กับการเรียนรู้ที่ยืดงานเป็นหลัก (Work-Based Learning) แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการคิดที่ซับซ้อน (Cognitive Complexity) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Critical Thinking) เข้าใจในเนื้อหาความรู้ (Content Knowledge) มีแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to Learn) มีความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving Ability) และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการทำงานได้ง่ายขึ้น

5.4 รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของชัยพร วิชชาวุธ (2542)

- 1) ให้ประสบการณ์ตรง โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ประสบด้วยตนเอง สิ่งที่ได้ประสบพบเห็นเรียกว่า ประสบการณ์ กับการสังเกต โดยฟัง อ่าน โดยผ่านสื่อ
 - 2) การทบทวน เมื่อผู้เรียนได้ประสบการณ์แล้ว ผู้เรียนอาจมีการเรียนรู้ หรือไม่มีก็ได้ ดังนั้น เพื่อให้แน่ใจว่าเกิดการเรียนรู้จริงก็ต้องให้ผู้เรียนได้ทบทวนโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง หน้าที่ของผู้สอนก็คือ การกระตุ้น เหนี่ยวนำ (Facilitator) ให้เกิดการเรียนรู้
 - 3) การวิเคราะห์ หลังจากได้มีการทบทวนแล้ว ผู้เรียนอาจจะยังไม่เข้าใจในรายละเอียด ไม่ทราบสาเหตุ การวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์หาสาเหตุว่าเหตุใดจึงเรียนรู้ได้ดี เหตุใดจึงเรียนรู้ได้ไม่ดี ปัญหาอยู่ตรงไหน ทำไมจึงเกิดปัญหา หากจะทำใหม่จะทำอย่างไร
 - 4) สรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ แล้วนำไปประยุกต์ ต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนใหม่
- นอกจากนี้ ชัยพร วิชชาวุธ (2542) ยังได้กล่าวถึงการพัฒนาจริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกต้อง เกิดจากองค์ประกอบ 2 อย่างคือ เหตุผลและความเข้าใจของบุคคล และประสบการณ์ที่ได้รับ เนื่องจากมีการรับข้อมูลใหม่ การกระทำของผู้อื่นก็ตาม จะเกิด

การจำแนกและบูรณาการข้อมูล (Discrimination and Integration) แล้วนำไปจัดระเบียบ โครงสร้างทางปัญญาของตนเองจนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่มาทดแทนความเข้าใจเก่า ซึ่งทำให้เกิดเป็นจริยธรรมใหม่ที่มีคุณภาพและระดับสูงกว่ามาแทนที่จริยธรรมเดิม จริยธรรมจึงมิได้เกิดจากการเรียนรู้เพียงอย่างเดียวแต่เกิดจากการสังเกต และการคิดไตร่ตรองของบุคคล

5.5 รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ของแบบ CCP (Christian - Communities Program)

การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของแบบ CCP เป็นแนวการจัดการเรียนรู้จากการ สอนศาสนาคาทอลิกรูปแบบหนึ่งซึ่ง ใช้กระบวนการสร้างกลุ่มคริสตชน โดยบาทหลวงจอห์น เอ็ม คาลเล (John M. Carle) พระสงฆ์คณะเยซุอิต ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้น ในช่วงปี ค.ศ. 1970 แนวคิด หลักในการสอนคำสอน คือ พระเยซูคริสตเจ้า พระเจ้าผู้ทรงเสด็จกลับคืนพระชนมชีพได้ทรงเผย แสดงพระองค์เอง (อ้างวาติกันการเผยแสดงของพระเจ้า ข้อ2) มิติด้านความเชื่อของมนุษย์ที่ ตอบสนองต่อการเผยแสดงของพระเจ้าทั้งในแบบที่ละคน แบบสองคนและแบบกลุ่มและ เครื่องหมายแห่งกาลเวลา (Sign of times) ทั้งในระดับสังคมและระดับเทววิทยา ในระดับสังคม เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ได้ตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้และวิเคราะห์ผลต่างๆ ที่มีต่อจิตสำนึกของมนุษย์ ในระดับเทวิทยานำการวิเคราะห์ สถานการณ์ของมนุษย์โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาไตร่ตรองด้านความเชื่อ เพื่อให้รู้เห็น ติความและประกาศความหมายของเครื่องหมายแห่งกาลเวลาด้วยวิธีการตรวจสอบค้นความจริง ด้วยการสังเกตวิเคราะห์ความจริงที่ได้สังเกตแล้ว และพิจารณาไตร่ตรองด้วยความเชื่อในความ จริงอันนั้น สรุปเป็นหลักการขั้นต้น 3 ประการ คือ การสอนโดยใช้ประสบการณ์ ใช้มิติสิ่งแวดล้อม และใช้โครงสร้างของกลุ่ม (Rufino B. Legaspi, 1975) เพื่อพัฒนาการสอนศาสนาคาทอลิก (สอน คำสอน) ด้วยการพิจารณาเอกสารทางเทววิทยา และเอกสารการสอนคำสอนของสังคายนา วาติกันครั้งที่สอง ทั้งในส่วนที่ประสบความสำเร็จและได้ผลน้อย ซึ่งในช่วงนั้นเป็นช่วงของการฟื้นฟู ด้านการพัฒนาวิธีการสอนคำสอน โดยยึดหลักเครื่องหมายแห่งกาลเวลา(Sign of times) เป็น จุดเริ่มต้น โดยการนำเหตุการณ์แต่ละช่วงมาวิเคราะห์และอาศัยพระวาจาพระเจ้า(จากพระคัมภีร์) กระตุ้นผู้เรียนให้ตื่นตัว (Awareness) และเข้าใจพระประสงค์ของพระเจ้าในแต่ละเหตุการณ์ ด้วย การสร้างกลุ่มคริสตชน (Community Building)ยึดกระบวนการความร่วมมืออาศัยการทำงานแบบ ประสานกัน (Concerted Action) ของพระสงฆ์ นักบวช ครู และคริสตชน ตามหน้าที่ของแต่ละคน เป็นการเน้นผู้เรียนให้เกิดความซาบซึ้งเข้าไปถึงจิตใจ ต่อมามีการนำไปพัฒนาใช้ทั้งในระบบ

โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน สำหรับในระบบโรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้มีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่ผ่านมา และเหตุการณ์ในปัจจุบันมีการแบ่งปันประสบการณ์แสดงความคิดเห็นในกลุ่มย่อยภายในห้องเรียน ทั้งได้ลงมือปฏิบัติ จากการสรุปสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ทั้งของตนเองและการแบ่งปันจากผู้อื่นเป็นผู้ลงมือกระทำ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีหลักการบนพื้นฐานของการเรียนการสอนจากแนวคิดของดิวอี้ (Dewey) การเรียนรู้โดยการกระทำที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากสถานการณ์ที่จัดขึ้น จาก การสังเกต และบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีส่วนร่วม โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยๆ อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งในระยะแรกๆ ได้จัดเป็นชุดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องจากพระคัมภีร์ โดยทำเป็นรายเดือนจัดส่งไปตามโรงเรียนต่างๆ ที่สนใจใช้วิธีนี้ ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา รวมถึงในกลุ่มผู้ใหญ่ด้วย พร้อมกับคู่มือการใช้ประกอบการเรียน (สมบุญ งามประสิทธิ์ ม.ป.ป. 4-9; คณะกรรมการคำสอนแห่งประเทศไทย, 2525) ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มีขั้นตอนดังนี้

1. ประสบการณ์ ผู้เรียนได้เกิดเรียนรู้ โดยประสาททั้ง 5 ซึ่งขั้นตอนนี้เริ่มจากประสบการณ์โดยเน้นกิจกรรมที่ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของผู้เรียน เช่น การได้สัมผัส ได้เห็น ได้ฟัง และได้อ่าน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้งห้าจะถูกส่งผ่านไปยังสมองหรือสติปัญญา ซึ่งจะทำหน้าที่วินิจฉัยตัดสินว่าอะไรเป็นอะไร ขั้นนี้คือ เพื่อให้พบความหมายของสิ่งที่มากระทบประสาททั้งห้า ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจขึ้น

3. ขึ้นคำสอนหรือประกาศข่าวดี สิ่งที่สมองหรือสติปัญญาวิเคราะห์ว่าเป็นอะไร โดยธรรมชาติจะเชื่อมโยงไปถึงจิตใจซึ่งจะทำหน้าที่กลั่นกรอง คือ โดยมุ่งให้เนื้อหาที่สอนนั้นให้เกิดความประทับใจในตัวผู้เรียนว่าเป็นสิ่งที่ดี และมีคุณค่า น่าจะรับไว้ จึงเกิดความกระหายที่จะได้ความดีนั้น

4. การปฏิบัติ หรือการนำไปใช้ เมื่อจิตใจเกิดความรู้สึกระหาย ก็ผลักดันให้ผู้เรียนกระทำหรือแสดงกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา เช่น รู้สึกว่าดีก็ยิ้ม หัวเราะ ยื่นมือ ฯลฯ หรือ รู้สึกว่าไม่ดี ก็หน้าซีด ตัวสั่น วิงหนี ฯลฯ ขั้นนี้คือ การนำผู้เรียนให้ตอบสนองด้วยการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิตจริง เช่น การปฏิบัติหน้าที่แห่งความรัก การช่วยเหลือเพื่อน การปฏิบัติตามสัญญา เป็นต้น

5.6 รูปแบบดังกล่าวสามารถใช้วิธีการหรือกิจกรรมต่อไปนี้

1. การสร้างประสบการณ์ โดยจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การอ่าน การฟัง การมอง การชิม การจับ ด้วยกิจกรรมเพลง เกม การละคร การเล่านิทาน การแสดง บทบาทสมมติ กิจกรรมกลุ่ม การสาธิต การยกตัวอย่าง กรณีศึกษาปัญหา การสังเกต สถานการณ์จำลอง หนังสือ ภาพยนตร์

2. การวิเคราะห์ โดยใช้การจดบันทึก การระดมสมอง การอภิปราย

3. เนื้อหา ใช้เนื้อหาทางพระคัมภีร์เป็นแกนหลักในการสอน

4. การปฏิบัติ/การนำไปใช้ โดยใช้การปฏิบัติในกรณีศึกษา สถานการณ์สมมติ และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของรูปแบบ CCP เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน โดยผ่านทางประสบการณ์ด้วยการกระทำ การสังเกต การเลียนแบบ การร่วมมือ และการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา กล่าวคือ ประสบการณ์จะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมตัวบุคคล สิ่งแวดล้อมที่เป็นสถานการณ์ธรรมชาติ ด้วยการสังเกตจากผู้อื่นและฟังคำบอกเล่าหรืออ่านบันทึกของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออก และผลของการกระทำนั้นๆ เป็นจริยธรรมแบบสังคมประกิต สอดคล้องกับวิธีการกระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจในการจัดการเรียนการสอนที่มีความสำคัญต่อการปลูกฝังเด็กและเยาวชน ช่วยให้ได้รู้จากการปฏิบัติจริง มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนอื่น ๆ ทำให้การเรียนรู้ต่างๆ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา เป็นผลให้ผู้เรียนซาบซึ้งและจดจำได้นาน ตลอดจนสามารถฝึกนิสัยให้เข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ, 2540) มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการค้นพบด้วยตนเอง เน้นกระบวนการ (Process Oriented) ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application of knowledge) โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน (ทีศนา เขมมณี, 2537)

สรุป การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของรูปแบบ CCP เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งเป็นการประสานระหว่างการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาใช้เป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้ และเป็นการศึกษาที่เพิ่มประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ดังนั้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จึงรวมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนในห้องปฏิบัติการ การจำลองสถานการณ์ การอภิปราย การบรรยาย การเขียนรายงาน การจัดทัศนศึกษา การจัดเกม บทบาทสมมติ บทความตีพิมพ์ในวารสาร การออกภาคสนาม การนำเสนอปาก

เปล่า การวิจัยสนาม การเรียนรู้ทางวิชาชีพต่างๆ และการสาธิต และเป็นกระบวนการของการจัดการ ศึกษาทั้งเป็นหลักการเรียนรู้สำคัญของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประกอบด้วยหลักการเรียนรู้พื้นฐาน 2 อย่าง คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) (พรปภัตสร ปริญาญกุล, 2546)

จากการศึกษาและสังเคราะห์หลักการและขั้นตอนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของแบบ CCP มีความสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของดิวอี้ (Dewey) ว่าด้วย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง ต้องมาจากกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน โดยผ่านประสบการณ์รวมทั้งสิ่งที่เรียนรู้ ที่เกิดจากการกระทำ ความคิดและรู้สึก รวมถึงการทบทวน ลงมือกระทำ และเกิดผลตามมาเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสิ่งนั้นๆ อย่างเป็นกระบวนการ

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Constructivism) มีพื้นฐานมาจากการวิจัยของเพียเจท์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก โดยเด็กเป็นผู้สร้างความรู้จากสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมเป็นโครงสร้างทางปัญญา ซึ่งการพัฒนาทางจริยธรรมจะพัฒนาตามระดับสติปัญญาของแต่ละคน ลักษณะเด่นคือ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำและสร้างความรู้ (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2544)

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 4-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อให้สู่เป้าหมายของกลุ่มด้วยการฟังพา ช่วยเหลือ ปรึกษา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกระบวนการกลุ่มซึ่งการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเทคนิคที่นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองแล้วว่าเป็นการสอนที่คนคิด ค่านิยม และจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2544) ดังนั้น กระบวนการกลุ่มจึงส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้และปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับจากกลุ่ม กล่าวคือ ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทำให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามความต้องการของกลุ่ม มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสนุกสนานและมีชีวิตชีวาจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังความรู้และความเข้าใจซึ่งเกิดจากการได้ปฏิบัติจริง ทำให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพอันเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน (Johnson and Johnson. 1974 : 213-240 ; Cooperative learning. Online ; Roger T.Johnson and David W. Johnson. Online)

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เป็นการเรียนรู้ที่เกิดพฤติกรรมจากตัวแบบ และการเรียนรู้จากการเลียนแบบหรือการเรียนรู้โดยการสังเกต เด็กจะเรียนรู้และเลียนแบบจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับพฤติกรรมของเด็กที่แตกต่างกันมาก จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัยทางจริยธรรมได้ (Bandura, 1977)

ตารางที่ 2.8 สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)		
คอลป์ (Kolb)	ชัยพร วิชชาวุธ	CCP (Christian Communities Program)
<p>แนวคิด</p> <p>เน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ไปสู่ความรู้ และขั้นปฏิบัติ</p> <p>ขั้นตอนการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience) 2. การสังเกตใคร่ครวญ (Reflective Observation) 3. สรุปหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization) 4. ทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation) <p>เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม เห็นได้ชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรม</p>	<p>แนวคิด</p> <p>เน้นประสบการณ์ตรงกับการสังเกต เพื่อให้เกิดการจุกคิด/จุกรู้ (Insight) โดยตัวเองเป็นผู้ลงมือกระทำ หรือการฟัง อ่าน การเห็นโดยผ่านสื่อ</p> <p>ขั้นตอนการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประสบการณ์ตรง 2. การทบทวนเพื่อให้แน่ใจว่าเกิดการเรียนรู้จริง 3. วิเคราะห์เป็นการหาสาเหตุหรือเหตุผล 4. สรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ 5. ขั้นประยุกต์ เมื่อนำมาใช้ ต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนใหม่ ซึ่งการเกิดจริยธรรมตามความเชื่อของโคลเบอร์ก 	<p>แนวคิด</p> <p>เน้นประสบการณ์การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้ง การสังเกต และบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยๆ ให้มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในพระคัมภีร์ทางศาสนา</p> <p>ขั้นตอนการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ประสบการณ์ 2. การวิเคราะห์ 3. ขั้นคำสอนหรือประกาศข่าวดีโดยมุ่งที่เนื้อหา 4. การปฏิบัติหรือการนำไปใช้ เป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีพัฒนาการมาจากแนวคิดของดิวิต

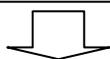
ตารางที่ 2.8 สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (ต่อ)

รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)		
คอล์ป (Kolb)	ชัยพร วิชาวุธ	CCP (Christian Communities Program)
อันส่งผลต่อการคิดการปฏิบัติ หรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง	กล่าวว่า จริยธรรมเกิดจากองค์ประกอบจริยธรรมเดิม 2 อย่าง คือ เหตุผลและความเข้าใจของบุคคล และประสบการณ์ที่ได้รับ เนื่องจากมีการรับข้อมูลใหม่ไม่มาจากการรับฟังทัศนะหรือเห็นการกระทำของผู้อื่นก็ตาม จะเกิดการจำแนกและบูรณาการข้อมูล (Discrimination and Tergration) แล้วนำไปจัดระเบียบโครงสร้างทางปัญญาของตน จนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่มาทดแทนความเข้าใจเก่าทำให้เกิดเป็นจริยธรรมใหม่ที่มีคุณภาพและระดับสูงกว่ามาแทนที่	(Dewey) ใช้ในการศึกษา ระดับประถม – กลุ่มผู้ใหญ่เป็นการเรียนที่เน้นการกระทำได้รับการกระตุ้นให้คิด ทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง มีการรับฟังซึ่งกันและกัน ผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง มีการสะท้อนความคิด อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น การติดตามผล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกความคิดเห็น

จากแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในตารางที่ 2.8 นั้น สามารถนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทั้ง 3 แนวคิดของ คอล์ป (Kolb), ชัยพร วิชาวุธ และ CCP (Christian Communities Program) มาปรับเป็นขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ดังแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 สรุปขั้นตอนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

คอล์ป (Kolb)	ชัยพร วิชาวุธ	CCP
ขั้นตอนการเรียนรู้ 1. ประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience) 2. การสังเกตใคร่ครวญ (Reflective Observation) 3. สรุปหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization) 4. ทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)	ชัยพร วิชาวุธ ขั้นตอนการเรียนรู้ 1. ประสบการณ์ตรง 2. การทบทวนเพื่อให้แน่ใจว่าเกิดการเรียนรู้จริง 3. วิเคราะห์เป็นการหาสาเหตุหรือเหตุผล 4. สรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ 5. ขึ้นประยุกต์ เมื่อนำมาใช้ต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนใหม่	CCP ขั้นตอนการเรียนรู้ 1. ประสบการณ์ 2. การวิเคราะห์ 3. ขึ้นคำสอนหรือประกาศข่าวดีโดยมุ่งที่เนื้อหา 4. การปฏิบัติหรือการนำไปใช้

การพัฒนารูปแบบขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

1. **ขั้นประสบการณ์** เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง
2. **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นการแสวงหา/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ศึกษาด้วยกิจกรรมกับเพื่อน/ กลุ่ม
3. **ขั้นศึกษาและวิเคราะห์** เป็นการทำความเข้าใจผสมผสานระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่
4. **ขั้นสรุป** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
5. **ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้** เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ที่ได้แก่ผู้อื่น
6. **ขั้นประเมินผล**

จากแผนภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ได้กระทำจริงด้วยการเรียนรู้อย่างอิสระเรียนรู้ด้วยตนเองใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ เพราะการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องสอนให้เข้าใจ สอนให้เกิดความสำนึกในคุณค่า และเกิดทัศนคติที่ดีสอนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยการให้ทดลองปฏิบัติจริง สอนโดยแนะแนวทางให้ได้ตัดสินใจเอง แล้วรู้จักประยุกต์ใช้ได้ ผู้วิจัยจึงนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทั้ง 3 แนวคิดของคอล์บ (Kolb), ชัยพร วิชาวุธ และ CCP (Christian Communities Program) มาสรุปเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนเพื่อใช้แนวทางของการจัดการเรียนรู้เน้นประสบการณ์ตรงกับเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทั้งความรู้ เจตคติที่ดี และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยเพิ่มในส่วนของขั้นประเมินผล เนื่องจากการจัดกิจกรรมผู้จัดและผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรจะต้องมีการประเมินผลถึงปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และผลของการจัดกิจกรรม ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. **ขั้นประสบการณ์** เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเองเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์เดิมโดยตรงหรือการจัดสถานการณ์จำลอง การสมมติเหตุการณ์

2. **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นการแสวงหา/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ศึกษาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้วยกิจกรรมกับเพื่อน/กลุ่มเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นกลุ่มเล็ก โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม มีการช่วยเหลือและการยอมรับกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกและเห็นความสำคัญของการร่วมมือกัน เป็นการเรียนรู้ด้วยการคิดและลงมือกระทำไปสู่จุดประสงค์ร่วมกัน

3. **ขั้นศึกษาและวิเคราะห์** เป็นการทำความเข้าใจผสมผสานระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษา เป็นการวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่เด็กในกลุ่มได้ร่วมกันคิดพิจารณาจากประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้จัด

4. **ขั้นสรุป** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่เป็นผลจากการที่เด็กได้ร่วมกันทบทวนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือได้ค้นพบจากการเรียนรู้

5. **ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้** เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ที่ได้แก่ผู้อื่น ขั้นการประยุกต์ใช้สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมว่าสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างไร จากสถานการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

6. **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองเป็นการประเมินผลสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมาทั้งหมดที่นักเรียนได้เรียนรู้ อาจใช้ในรู้แบบการประเมินตนเอง แบบสอบถาม การบันทึกความดีที่ได้ปฏิบัติเป็นประจำ เป็นต้น

ตอนที่ 6 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองเป็นกระบวนการค้นหาความรู้ความจริงโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์แบบหนึ่งซึ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงของตัวแปรในการทดลองที่เกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่ได้รับการควบคุมอย่างรัดกุม เพื่อศึกษาว่าเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่จัดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่แท้จริงของผลหรือปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้นหรือไม่ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพปกติกับที่เกิดขึ้นในสภาพที่ได้รับการควบคุมตามเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นความจริงต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการอธิบาย ทำนาย และควบคุมได้

การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยประเภทเดียวที่พยายามศึกษาผลกระทบของตัวแปรและเป็นประเภทเดียวที่มีการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และผลในการศึกษาทดลอง เห็นผลของตัวแปรอิสระเพียงตัวแปรเดียวที่ส่งผลต่อตัวแปรตามเพียง 1 ตัว หรือมากกว่า ตัวแปรอิสระในการวิจัยเชิงทดลองจะต้องพาดพิงถึงบ่อยๆ ในฐานะที่เป็นตัวแปรทดลอง (Experimental Variable) หรือตัวแปรจัดกระทำ (Treatment Variable) สำหรับตัวแปรตามนั้นเรียกว่าตัวแปรเกณฑ์ (Criterion Variable) หรือตัวแปรผลลัพธ์ (Outcome Variable) จะนำเสนอผล (Results) หรือผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้จากการศึกษาการวิจัยเชิงทดลองเป็นการศึกษาจากสาเหตุไปหาผลคือต้องการจะทราบว่าตัวแปรที่ศึกษานั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นจริงหรือไม่ เช่น ถ้าเกิด X แล้วจะต้องเกิด Y หรือไม่ (If X the Y) ดังนั้นถ้าจะกล่าวให้เห็นชัดขึ้นก็อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปรากฏการณ์ต่างๆ และถือกันว่าเป็นการวิจัยที่ให้ความเชื่อถือในผลการวิจัยที่ดีที่สุด

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงทดลอง

ในการวิจัยเชิงทดลองมักจะมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภทคือ

2.1 กลุ่มทดลอง (Experimental group) หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกระทำในการทดลอง นิยมใช้สัญลักษณ์ E

2.2 กลุ่มควบคุม (Control group) หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจัดให้มีลักษณะเหมือนกลุ่มทดลอง แต่ไม่ได้รับการจัดกระทำ คงปล่อยให้เป็นไปตามสภาพธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง นิยมใช้สัญลักษณ์ C

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเชิงทดลอง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงทดลองยิ่งขึ้น จึงขอกล่าวถึงตัวแปรที่สำคัญในการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมี 4 ชนิดดังนี้

3.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable) เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อที่จะทำการทดลองว่าเป็น “สาเหตุ” หรือไม่ ตัวแปรอิสระนี้บางทีเรียกว่า ตัวแปรการทดลอง (Experimental Variable) หรือตัวแปรจัดกระทำ นิยมใช้สัญลักษณ์ X

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่าเป็น “ผล” ที่เกิดจาก “สาเหตุ” หรือไม่ นิยมใช้สัญลักษณ์ Y

3.3 ตัวแปรเชื่อมโยง (Intervening Variable) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวแปรสอดแทรกเกิดขึ้นจากกระบวนการทางจิตวิทยาระหว่างดำเนินการทดลอง จึงไม่สามารถควบคุมตัวแปรชนิดนี้ได้และมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วย จากการที่ตัวแปรนี้เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม จึงอาจเรียกว่า ตัวแปรภายในก็ได้ เช่น ความโกรธ ความวิตกกังวล การปรับตัว การจูงใจ เป็นต้น

3.4 ตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวแปรภายนอก (Extraneous Variable) เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นและอาจมีอิทธิพลต่อผลการทดลอง โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือไม่ต้องการทราบตัวแปรชนิดนี้ นักวิจัยสามารถกำหนดวิธีการควบคุมได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวแปรควบคุม (Control Variable) ตัวแปรแทรกซ้อนอาจเกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน ดังนี้

1) จากกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองทำให้เกิดตัวแปรแทรกซ้อนได้มากมาย เช่น อายุ ความรู้พื้นฐาน ระดับการศึกษา เชื้อชาติ บุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัดสภาพของครอบครัว ความสนใจ เจตคติ เป็นต้น

2) จากวิธีดำเนินการทดลองและการทดสอบในการวิจัยเชิงทดลอง วิธีดำเนินการทดลองและการทดสอบก็อาจมีตัวแปรแทรกซ้อนเกิดขึ้นด้วย เช่น ความผิดพลาดในวิธีดำเนินการคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ทดสอบเวลาที่ใช้ทดสอบ ความลำเอียง ความคลาดเคลื่อนของเวลาที่ใช้ในการทดลอง

3) จากแหล่งภายนอก สิ่งแวดล้อมก็มีส่วนทำให้เกิดตัวแปรแทรกซ้อนในการวิจัยเชิงทดลองได้เหมือนกัน เช่น บรรยากาศขณะทดลอง เสียงรบกวน สถานที่ที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ แต่ตัวแปรแทรกซ้อนเหล่านี้ ผู้ทำการวิจัยสามารถควบคุมได้

3. การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน

ได้กล่าวมาแล้วว่า ในการวิจัยเชิงทดลองนั้นย่อมมีตัวแปรแทรกซ้อนเกิดขึ้นเสมอ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องควบคุมตัวแปรชนิดนี้ให้หมดไป เพื่อจะได้ทราบว่าตัวแปรตามเป็นผลมาจากตัวแปรอิสระอย่างแท้จริง การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนนิยมใช้หลักการควบคุมที่เรียกว่า Max-Min-Con Principle ดังต่อไปนี้

3.1 เพื่อความแปรปรวนที่เป็นระบบให้มากที่สุด (Maximized Systematic Variance) เป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนโดยการเพิ่มความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม หรือความแปรปรวนเนื่องมาจากการทดลองให้สูงสุด ซึ่งทำได้โดยการกำหนดวิธีการทดลองให้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมให้แตกต่างกันและเป็นอิสระซึ่งกันและกัน ตลอดจนควบคุมเวลาและสภาวะของการทดลองให้เหมาะสม เพื่อให้สามารถจัดกระทำกับตัวแปรอิสระให้ส่งผลต่อตัวแปรตามมากที่สุด

3.2 ลดความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน (Minimized error variance) เป็นการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนโดยการทำให้ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าน้อยที่สุดหรือเป็นศูนย์ ซึ่งความคลาดเคลื่อน (Error) แบ่งได้เป็น 2 ชนิดดังนี้

1) ความคลาดเคลื่อนอย่างมีระบบ (Systematic Error) เป็นความคลาดเคลื่อนที่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ความบกพร่องของเครื่องมือวัด การจับเวลาทดสอบผิดพลาด เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถแก้ไขความคลาดเคลื่อนนี้ได้ กล่าวคือ ถ้าทราบว่าเครื่องมือวัดมีความบกพร่องก็แก้ความคลาดเคลื่อนได้โดยการสร้างเครื่องมือวัดให้มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง ตลอดจนให้มีความเป็นปรนัย และมีประสิทธิภาพสูงด้วย

2) ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random Error) เป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ทำให้เกิดความไม่เท่ากันของโอกาสในการเกิดขึ้นของตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ความเหนื่อยความประมาทเล็กน้อย การเดาของผู้ถูกทดลอง ความสนใจ อารมณ์ สุขภาพ ร่างกาย ฯลฯ ความคลาดเคลื่อนชนิดนี้สามารถแก้ไขโดยใช้กฎการแจกแจงปกติ (Normal Distribution Law) คำนวณหาค่าสถิติเพื่อจัดกระทำกับความคลาดเคลื่อนนี้

3.3 ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่ส่งผลอย่างมีระบบ (Control Extraneous Systematic Variance) เป็นการควบคุมหรือขจัดให้ตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทดลองออกให้หมด เพื่อให้ตัวแปรตามที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากตัวแปรอิสระเท่านั้น มีวิธีการทำดังนี้

1) การสุ่ม (Randomization) วิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด เป็นการกระทำให้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มออกมาจากกลุ่มประชากรมีคุณสมบัติด้านต่างๆ พอกๆ กัน จึงสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้เป็นอย่างไร การสุ่มในการวิจัยเชิงทดลองมี 2 แบบ คือ

- การสุ่มแบบกำหนด (Random Assignment) หมายถึง ทุกๆ คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะมีความเท่าเทียมกันและแต่ละคนจะถูกสุ่มให้ได้รับเงื่อนไขการทดลองหรือการควบคุม

- การสุ่มแบบเลือกสรร (Random Selection) หมายถึงทุกๆ สมาชิกของประชากรที่มีความเท่าเทียมกันจะถูกเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง

2) การเพิ่มตัวแปร (Add to the Design) ในกรณีที่ตัวแปรแทรกซ้อนบางตัวควบคุมได้ยาก ก็ให้เอาตัวแปรนั้นเพิ่มเข้าไปโดยถือว่าเป็นตัวแปรอิสระที่จะต้องศึกษาด้วย

- การจับคู่ (Matching) เป็นการใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน คือ ให้มีลักษณะของตัวแปรแทรกซ้อนในระดับที่เท่าๆ กัน การจับคู่มี 2 แบบคือ

- จับกลุ่ม (Matched Group) เป็นการจัดให้ทั้ง 2 กลุ่มมีคุณสมบัติเหมือนกัน โดยมีได้ค่านึงถึงว่าสมาชิกในกลุ่มจะเท่ากันเป็นรายบุคคลหรือไม่ ซึ่งทำได้โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มแล้วนำทั้ง 2 กลุ่มหรือหลายๆ กลุ่มมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และความแปรปรวน (S_2) ถ้าพบว่าแตกต่างกัน ก็ต้องจัดกลุ่มใหม่เพื่อได้กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน

3) จับคู่รายบุคคล (Matched Subjects) เป็นการจัดให้บุคคลที่มีความเหมือนกันหรือเท่าเทียมกันมาจับคู่กัน แล้วแยกออกเป็นคนละกลุ่ม ทำเช่นนี้จนได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ ก็จะได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีคุณสมบัติทุกด้านเหมือนกัน นำ 2 กลุ่มนี้มาทดสอบดูนัยสำคัญเชิงสถิติเพื่อดูความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และความแปรปรวนเช่นเดียวกับการจับกลุ่ม

4) การใช้สถิติ (Statistical Control) เทคนิควิธีการทางสถิติที่สามารถนำมาควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ก็คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) จะสามารถปรับคุณสมบัติที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างได้ ทำให้ผลที่ปรากฏเป็นผลจากการทดลองเท่านั้น

5) การตัดทิ้ง (Elimination) เป็นการขจัดตัวแปรที่คิดว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดลองออกไป เช่น ถ้าคิดว่าความสนใจเกี่ยวข้องกับการทดลองและจะไม่เอามาเป็นตัวแปร

อิสระ จำเป็นจะต้องตัดตัวแปรนี้ออกไป วิธีการก็คือเลือกเอากลุ่มตัวอย่างที่มีความสนใจเหมือนกัน เป็นต้น

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเที่ยงตรงของการทดลอง

ตัวแปรแทรกซ้อน (Extraneous Variables) เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นและอาจมีอิทธิพลต่อผลการวิจัยต่างๆ ที่เราไม่ต้องการทราบ หรืออยากให้เกิดขึ้นแต่อย่างใดในการทำวิจัย โดยเฉพาะการทดลองมุ่งจะควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนให้หมด จึงใช้หลัก Max-Min-Con. Principle มาใช้ ซึ่งมีหลักดังนี้

1. พยายามเพิ่มความแปรปรวนของตัวแปรตามอันเนื่องมาจากตัวแปรอิสระให้มีค่ามากที่สุด (Maximize Systematic Variance)

2. พยายามลดความแปรปรวนของคลาดเคลื่อนต่างๆ ให้มีค่าน้อยที่สุด (Minimize Error Variance) หรือทำให้ σ_e มีค่าเท่ากับศูนย์

3. พยายามควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่ส่งผลอย่างมีระบบ (Control Extraneous Systematic Variance) เป็นการพยายามให้ตัวแปรตามเกิดขึ้นมาจากตัวแปรอิสระเท่านั้น

4. โดยใช้สถิติควบคุม (Statistic Control) เช่น การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance)

5. การออกแบบการทดลอง (Experiment Design) ด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้ค่าความแปรปรวนทั้งหมด σ มีค่าสูงสุด และความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน σ_e มีค่าต่ำสุดจนเป็นศูนย์ความเที่ยงตรงมี 2 ประเภท คือ

ความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) หมายถึง สภาพการณ์ซึ่งความแตกต่างของตัวแปรตามเป็นผลโดยตรงมาจากการจัดกระทำตัวแปรอิสระมิใช่ตัวแปรอื่น ถ้าหากสามารถอธิบายได้ว่าผลของการทดลองเป็นผลที่เกิดขึ้นเพราะตัวแปรอื่นไม่ใช่เกิดจากตัวแปรอิสระแล้ว การทดลองนั้นก็ขาดความเที่ยงตรง ระดับของผลที่เกิดจากการกระทำตัวแปรอิสระ ก็คือระดับของความเที่ยงตรงภายในของการวิจัยเชิงทดลองซึ่งมีปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ประวัติของกลุ่มตัวอย่าง (History) หมายถึง เหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทดสอบครั้งแรกกับการทดสอบครั้งหลัง (Pretest and Posttest) ซึ่งไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการจัดกระทำ (Treatment) ในการทดลอง แต่อาจจะมีผลต่อการปฏิบัติของตัวแปร

2. วุฒิภาวะ (Maturation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางกายหรือทางจิตภายในตัวอย่างในช่วงระยะเวลาที่ทดลองนั้น ตัวอย่างอายุมากขึ้น มีความเหนื่อยล้า เกิดความกังวล ให้ความร่วมมือมากขึ้น เป็นต้น

3. การทดสอบ (Testing) หมายถึง การได้คะแนนสูงขึ้นในการสอบภายหลัง (Posttest) ซึ่งเป็นผลมาจากการสอบก่อน (Pretest) ของตัวอย่าง นั่นก็คือการสอบก่อนจะช่วยให้ได้คะแนนสูงขึ้นในการสอบภายหลัง ไม่ว่าจะได้รับการกระทำหรือไม่ หรือได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือไม่ ระหว่างการสอบทั้งสองนั้นก็ตาม ถ้าช่วงห่างของเวลาสอบทั้งสองครั้งมีระยะเวลาสั้นแล้ว แนวโน้มจะเกิดเหตุการณ์อย่างนี้ได้ง่ายขึ้น ยิ่งถ้าหากการสอบก่อน (Posttest) เป็นการวัดความจำ คัพท์ หรือการแก้สมการในคณิตศาสตร์

4. เครื่องมือที่ใช้ (Instrumentation) หมายถึง การขาดความเชื่อมั่น (Reliability) หรือขาดความคงเส้นคงวาของเครื่องมือในการวัด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความไม่เที่ยงตรงในการวัดหรือเครื่องมือเสื่อมคุณภาพ เช่น ข้อสอบก่อน (Pretest) และข้อสอบภายหลัง (Posttest) มีความยากง่ายไม่เท่ากัน การวัดข้อมูลด้วยการสังเกตเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ เป็นต้น

5. การถดถอยทางสถิติ (Statistical Regression) มักเกิดขึ้นจากการเลือกตัวอย่างที่มีคะแนนสูงมากหรือต่ำมากในการสอบก่อนและมีแนวโน้มที่จะได้คะแนนที่เข้าใกล้ค่าเฉลี่ยในการสอบภายหลัง ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เป็นไปตามธรรมชาติไม่ใช่เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอิสระ

6. ความแตกต่างในการเลือกตัวอย่าง (Differential Selection) มักเกิดจากการเลือกกลุ่มทดลองที่มีความแตกต่างกันมากมาใช้ทดลองหรือเลือกกลุ่มทดลองที่มีอยู่แล้ว เช่น การเลือกนักเรียนจากชั้นที่มีอยู่แล้ว เมื่อผู้ทดลองมีความแตกต่างกันตั้งแต่ต้น ผลของการทดลองก็ย่อมจะแตกต่างกัน

7. การขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง (Experimental mortality) มักเกิดขึ้นในการทดลองที่กินระยะเวลายาวนานตัวอย่างอาจจะถูกตัดตอนไปหรือขาดหายไปจากการทดลอง โดยไม่สามารถร่วมในกลุ่มทดลองได้จนครบกระบวนการ ถ้าตัวอย่างเป็นผู้อาสาสมัคร (Volunteer) เมื่อไม่สามารถทนต่อสภาพการทดลองหรือมีเวลาไม่พอ ก็ออกไปจากกลุ่มทดลอง ตัวอย่างที่อยู่ร่วมในกลุ่มทดลองจนสิ้นสุดกระบวนการ จึงอาจเป็นคนที่มีความร่วมมือสูง มีแรงจูงใจสูง ซึ่งอาจไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของประชากร

8. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเลือกกับวุฒิภาวะและอื่นๆ (Selection Maturation Interaction, Etc) หมายความว่า ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการทดลอง เช่น เลือกจากกลุ่มที่เป็นกลุ่มหรือเป็นชั้นอยู่แล้ว กลุ่มหนึ่งอาจได้เปรียบอีกกลุ่มหนึ่งจากการที่ได้รับการกระทำเหมือนกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวุฒิภาวะ ประวัติความเป็นมาหรือการทดสอบของตัวอย่างแม้ว่าการทดสอบครั้งแรกคะแนนของกลุ่มทั้งสองจะเท่ากัน

ความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) หมายถึง สภาพการณ์ที่ผลของการทดลองนั้นสามารถนำไปขยายความ สรุปล้างอิงหรือนำไปใช้กับกลุ่มอื่นหรือในสิ่งแวดล้อม

อื่น นอกเหนือสภาวะของการทดลองหรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ผลของการศึกษาซึ่งสนับสนุนยืนยันความสัมพันธ์ของเหตุและผลนั้นสามารถยืนยันได้อีกในกลุ่มอื่น ในสิ่งแวดล้อมอื่น ในเวลาอื่นตราบเท่าที่เงื่อนไขในการศึกษานั้นยังคงคล้ายของเดิม

ความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) มีอยู่ 3 ประเภทดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงประชากร (Population Validity) หมายถึงสภาพการณ์ที่ผลของการทดลองจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถพาดพิงไปยังประชากรได้
2. ความเที่ยงตรงเชิงสภาพแวดล้อม (Ecological Validity) หมายถึงสภาพการณ์ที่ผลของการทดลองจากสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนด สามารถพาดพิงไปยังสภาพแวดล้อมอื่นๆ ได้
3. ความเที่ยงตรงเชิงเวลา (Temporal Validity) หมายถึง สภาพการณ์ที่ผลของการทดลองที่ได้จากเหตุการณ์ปัจจุบัน สามารถนำไปใช้พาดพิงกับช่วงเวลาอื่นๆ ได้

5. รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง

รูปแบบของการวิจัยเชิงทดลองมีอยู่ด้วยกันหลากหลายรูปแบบแต่ละรูปแบบก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป รูปแบบที่ดีจะสามารถควบคุมตัวแปรคุกคามได้มาก ส่วนรูปแบบที่ไม่ดีจะควบคุมตัวแปรคุกคามได้น้อย ตัวแปรคุกคามนี้ถ้าควบคุมไว้ได้มากเท่าไร ย่อมเป็นผลให้งานวิจัยเชิงทดลองมีความเที่ยงตรงภายในมากยิ่งขึ้น

5.1 จุดมุ่งหมายในการใช้รูปแบบการวิจัย

การใช้รูปแบบการวิจัยมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้น 2 ประการ คือ 1) เพื่อให้ได้คำตอบของปัญหาการวิจัย และ 2) เพื่อควบคุมความแปรปรวน การใช้รูปแบบการวิจัยจะเป็นตัวช่วยค้นหาคำตอบของปัญหาของการวิจัย และยังช่วยให้ผู้วิจัยในการควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรทดลอง ควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรภายนอกและควบคุมความคลาดเคลื่อน การวิจัยประเภทต่างๆ ก็มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมหาคำตอบเพื่อตอบปัญหาการวิจัย แต่ในหัวข้อนี้เราจะอธิบายและพูดถึงการใช้รูปแบบการวิจัยซึ่งมีจุดมุ่งหมายใหญ่ก็คือการควบคุมความแปรปรวน

รูปแบบของการวิจัยถูกคิดขึ้นช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างเที่ยงตรง เป็นปรนัย มีความถูกต้องแม่นยำและมีความเป็นไปได้ในทางสถิติ การวางแผนการวิจัย ต้องมีความรอบคอบและกระทำให้เห็นเป็นประจักษ์โดยมีหลักฐานมาสนับสนุนปัญหาการวิจัย ปัญหาการวิจัยจะต้องอยู่ในรูปของสมมติฐานที่ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบได้เชิงประจักษ์รูปแบบการวิจัยเมื่อใช้อย่างระมัดระวังก็จะสามารถให้ผลที่ไว้วางใจได้และมีความเที่ยงตรงในคำตอบของปัญหาการวิจัยที่ถูกสรุปไว้ในรูปของสมมติฐานรูปแบบการวิจัยที่สร้างขึ้นจะไม่บอกเราอย่างแน่ชัดในสิ่งที่เราทำ แต่จะแนะนำเราว่าการสังเกตควรจะทำอย่างไร ตลอดจนชนิดของสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบของการวิจัย ได้แก่

1. รูปแบบการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design)

1.1 The One-Shot Case Study Design

1.2 The One-Group Pretest-Posttest Design

1.3 The Static-Group Comparison Design

2. รูปแบบการทดลองแท้จริง (True Experimental Design)

ส่วนประกอบที่จำเป็นของรูปแบบการทดลองแท้จริงคือ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบกำหนด (Randomly assigned) การสุ่มแบบกำหนดเป็นเทคนิคที่มีอำนาจมากสำหรับการควบคุมคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ให้มีความเที่ยงตรงภายใน

2.1 The Randomized Posttest-Only Control Group Design

2.2 The Randomized Pretest-Posttest Control Group Design

2.3 The Randomized Solomon Four-Group Design

3. รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design)

รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองจะไม่รวมการใช้วิธีการสุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยเป็นผู้ใช้รูปแบบการวิจัยอาจจะไว้วางใจใช้เทคนิคการวิจัยแบบอื่นๆ สำหรับควบคุมการคุกคามความเที่ยงตรงภายใน เราจะอธิบายเทคนิคบางเทคนิคในรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองดังนี้

3.1 The Matching Only Design

3.2 Counterbalanced Designs

3.3 Time-Series Designs

3.4 Factorial Designs

สรุปการวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยที่ศึกษาผลของตัวแปร การค้นความจริง ผลการวิจัยที่ออกมาเชื่อถือถือ ผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษารื่องที่ทำให้เข้าใจและออกแบบการวิจัยให้ตรงกับสิ่งที่เราจะค้นหาโดยต้องป้องกันถึงตัวแปรภายนอกที่อาจส่งผลถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นด้วย

ตอนที่ 7 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรม

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน (Developmental Testing) คือ การนำชุดการสอนนั้นๆ ไปทดลองใช้ (Tryout) โดยการนำไปใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปสอนจริง (Trial run) ต่อไป

7.1 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอน

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพสามารถกระทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ลักษณะคือ

1. การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (Transitional Behavior) คือการประเมินผลต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมย่อยๆ หลากๆ อย่างเรียกว่ากระบวนการ (Process) ของผู้เรียน ซึ่งเราสามารถสังเกตได้จากการประกอบกิจกรรมกลุ่ม (รายงานของกลุ่ม) การปฏิบัติงานรายบุคคล ได้แก่ งานที่มอบหมายและกิจกรรมอื่นใดที่ผู้สอนกำหนดไว้ เราจะกำหนดให้ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเป็น E_1 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เป็น E_2

2. การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (Terminal Behavior) คือ การประเมินผล ผลลัพธ์ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนในเนื้อหาแต่ละหน่วย โดยพิจารณาผลการสอบหลังเรียน ประสิทธิภาพของชุดการสอนจะพิจารณาจากเกณฑ์ที่ผู้ผลิตชุดการสอนจะได้ออกมา กำหนดขึ้นว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับใด จึงจะเป็นที่ยอมรับได้ว่าอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ โดยจะกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ในส่วนของกระบวนการและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมอื่นใดที่กำหนดไว้ในชุดการสอนของผู้เรียนทุกคน (E_1) และเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของผลการสอบหลังเรียนของผู้เรียน (E_2) นั่นคือ E_1/E_2 จะเท่ากับ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ความหมายในการตั้งเกณฑ์นั้น ถ้าหากเราตั้งเกณฑ์ค่า $E_1/E_2 = 90/90$ นั้น หมายความว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจากชุดการสอนแล้ว คำนวณผลเฉลี่ยคะแนนที่ผู้เรียน คำนวณผลเฉลี่ยของคะแนนที่ผู้เรียนทุกคนสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้ผลเฉลี่ย 90% และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ย 90% การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใด ผู้ผลิตชุดการสอนจะเป็นผู้พิจารณา ตั้งได้ตามความเหมาะสม โดยปกติเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ ความจำ ก็มักจะตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 80/80 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาวิชาที่เป็นความรู้ทางด้านทักษะหรือเจตคติที่จำเป็นจะต้องใช้ระยะค่อนข้างยาวนาน ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ ดังนั้น จึงอาจตั้งต่ำกว่า เช่น 75/75 เป็นต้น

การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน สามารถดูได้จากการหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึง ค่าเฉลี่ยของคะแนนความก้าวหน้า ในการเรียนรู้จากชุดการสอนนั้นซึ่งคำนวณได้จากสูตรของ Goodman, Fletcher and Schneider (1980) ดังนี้

$$EI = \frac{\text{คะแนนสอบหลังเรียน} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}}$$

เมื่อ EI คือ ค่าดัชนีประสิทธิผล จะต้องได้ค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอนนั้นๆ

7.2 เกณฑ์การยอมรับประสิทธิภาพชุดการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (252: 36) กล่าวว่า ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจโดยเห็นว่า “เนื้อหาเป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80/80 85/85 หรือ 90/90 เนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษาอาจตั้งต่ำกว่า คือ 75/75 แต่ไม่ควรตั้งต่ำ เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดก็มักได้ผลเท่านั้น” “หลังจากการทดลองภาคสนาม เมื่อได้ค่า E_1/E_2 แล้วจึงนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อาจจะอนุโลมให้มีระดับผิดพลาดได้ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ 2.5 ถึง 5 เปอร์เซ็นต์ การยอมรับเกณฑ์ประสิทธิภาพ การยอมรับประสิทธิภาพของชุดการสอนอาจกำหนดไว้ 3 ระดับ “สูงกว่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนอาจกำหนดไว้ 3 ระดับ “เท่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนเท่ากับ หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้แต่ไม่เกิน 2.5 % “ต่ำกว่าเกณฑ์” เมื่อประสิทธิภาพของชุดการสอนต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ไม่ต่ำกว่า 2.5 % ถือว่ายังมีประสิทธิภาพที่ยอมรับได้

ในกรณีที่มีค่าใดค่าหนึ่งเป็นที่ยอมรับ แต่ในขณะที่อีกค่าหนึ่งต่ำกว่าที่จะยอมรับได้ เช่น กำหนดเกณฑ์ไว้ 90/90 เมื่อทดลองได้ค่า $E_1/E_2 = 86/92$ ในกรณีที่จะต้องนำชุดการสอนมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) แล้วนำไปทดลองอีกครั้ง หากผลที่ได้ ออกมาว่า $E_1/E_2 = 93/95$ ก็จะอภิปรายผลได้ว่า “ผลการทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการสอนพบว่า ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้” หากผลที่ได้ออกมาว่า $E_1/E_2 = 89/91$ จะเห็นได้ว่าค่า E_1 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาเกณฑ์การยอมรับ จะเห็นว่ายังมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับได้ว่า “ผลการทดลองประสิทธิภาพชุดการสอน พบว่า ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นมีประสิทธิภาพของกระบวนการต่ำกว่าเกณฑ์แต่ยังเป็นที่ยอมรับได้ ในขณะที่ประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่าเกณฑ์ องค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องปรับปรุงในการหาประสิทธิภาพของชุดการสอน”

จากที่กล่าวมาข้างต้น การหาประสิทธิภาพชุดการสอนเป็นการยืนยันว่า ชุดการสอนที่ผลิตขึ้น เมื่อนำไปใช้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบชุดการสอน จะเห็นได้ว่าการทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการสอน จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ดังนี้คือ

1. การหาประสิทธิภาพสื่อการสอน
2. การหาประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอน
3. การหาประสิทธิภาพแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2525) ได้กล่าวอ้างถึงว่ายังมีแนวความคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม ที่เสนอโดยนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่แตกต่างกัน 4 วิธี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม ถือว่าค่านิยมคือหลักการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้อง และควรแก่การยึดถือ กระบวนการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจ่างค่านิยม มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนพบด้วยตนเองว่าหลักการประพฤติปฏิบัติของตนเองต่อสิ่งต่างๆ เป็นอย่างไร และหลักการที่ดีที่ถูกที่ควรตามธรรมชาติของตนเองเป็นอย่างไร

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวความคิดพื้นฐานของนักทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม คือ การช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อในทัศนคติในพฤติกรรมและในความรู้สึกของตนเอง หน้าที่ของครูในการปลูกฝังค่านิยมคือการชี้แนะ หรือจัดการให้มีการชี้แนะเพื่อให้นักเรียนเกิดการอุทิศตนขึ้นมาว่า ความเชื่อทัศนคติ พฤติกรรม และความรู้สึกของตนที่มีต่อสิ่งหนึ่งๆ

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล มีแนวคิดพื้นฐานตามธรรมชาติของโคลเบิร์ต จริยธรรมหมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูกต้องของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาข้อผูกพันกับอายุของบุคคล วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามธรรมชาติของทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินควรถูกผิดด้วยเหตุในระดับสูง และอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์สังคมตามธรรมชาติ การพัฒนาจริยธรรมไม่อาจกระทำด้วยการสอน ไม่อาจกระทำด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดู จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละคนตามลำดับขั้น และตามระดับพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกพันกับอายุ กิจกรรมที่เป็นหัวใจของการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีในการปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผลในชั้นเรียนคือ การอภิปรายแลกเปลี่ยนทรรศนะ

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม วิธีการของการปรับพฤติกรรมตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการ

ลงโทษ วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามความคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม และถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไข เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริม

4. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม ถือว่าจริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม มีแนวความคิดพื้นฐานว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น

อีกส่วนหนึ่งจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านบันทึกของผู้อื่น การเรียนรู้ประเภทหลังนี้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง วิธีการปลูกฝังจริยธรรม โดยการจัดประสบการณ์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมอะไร นำไปสู่ผลกระทบอะไร และผลกระทบนั้นน่าปรารถนาเพียงไร การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรมนี้ จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ต่างๆ ตัวอย่างและคำบอก และถ้าหากคำบอกมีลักษณะเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ต่างๆ จากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างที่ประสบด้วยแล้ว การเรียนรู้ก็จะเกิดในลักษณะที่ตรงไปและมีประสิทธิผลมากขึ้น

วัฒนา ปราณวิทยา และคณะ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมกลุ่มตัวอย่าง เป็นครูจำนวน 13 คน นักเรียนชายจำนวน 21 คน นักเรียนหญิงจำนวน 24 คน ของโรงเรียนพุทธศรีสรีพิบูล จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้นจำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์ครู เรื่องการใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมนักเรียนกิจกรรมสำหรับฝึกจริยธรรมนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม ด้านการไม่ตรงต่อเวลา และแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับการตรงต่อเวลา 3 ประเภทได้แก่ การเข้าแถว การส่งงาน และการเปลี่ยนห้องเรียน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และ Stem - leaf Diagram ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมตรงต่อเวลาของนักเรียนก่อนใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมและหลังใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมแตกต่างกัน คือ หลังใช้กิจกรรมทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ เล่น เกม กำหนดเวลาและอ่านหนังสือกำหนดเวลา การควบคุมโดยกลุ่มกิจกรรมลูกโซ่กำหนดเวลา และการตระหนักถึงการตรงต่อเวลา การควบคุมโดยกลุ่ม กิจกรรมลูกโซ่กำหนดเวลา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตรงต่อเวลาดีขึ้น และหลังจากทิ้งช่วงเวลาเพื่อดูความคงทนของพฤติกรรม แล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการตรงต่อเวลาดีขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดเจน

จินตนา ทวีวัฒน์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหาร วิทยาลัยครูภาคตะวันตก เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเอง

ของนักศึกษาครู” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษา ครู และศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ และผู้บริหาร จำนวน 198 คน และ 120 คน ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ แบบตรวจคำตอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ บทบาทด้านการสอน และบทบาทนอกเหนือการสอน และแบบคำถามปลายเปิด (Open - ended) เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t - test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการสอน อาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า อาจารย์ควรมีบทบาทในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครูทุกด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้มีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม ความอดทน มานะพยายาม ความกล้าหาญ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การวางตัวตามกาลเทศะ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพและยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม และการให้ความร่วมมือกับส่วนรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. บทบาทนอกเหนือการสอน ได้แก่ ด้านกิจกรรม การให้ความร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ บุคลิกภาพ และการวางตัวของอาจารย์ อาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าอาจารย์มีบทบาทมาก ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านกิจกรรม อาจารย์มีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย ส่งเสริมให้ร่วมกันจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมในวันสำคัญ ส่งเสริมให้ร่วมรับผิดชอบในการดูแลความสะอาดเรียบร้อยในชั้นเรียน อาคารเรียน เป็นต้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนในวัย 6-12 ขวบ ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้สามารถดูดซึมจริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังเองโดยผู้ใหญ่ไม่เสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป
2. ให้เด็กได้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี เพื่อเด็กได้ประพฤติปฏิบัติตาม
3. เสนอปัญหาให้เด็กได้ศึกษาวิเคราะห์จนเกิดความสำนึก (Self - Realization) มากขึ้น และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองโดยไม่รู้ตัว

4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อขัดเกลาความคิดของเด็กให้ประณีตและพัฒนาจริยธรรม

5. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาหาประสบการณ์ทางวิชาการซึ่งสามารถพัฒนาจริยธรรมได้

6. สร้างและปฏิบัติตามจริยธรรมที่ผู้ใหญ่และเด็กยอมรับร่วมกัน

กรมการศาสนา (2531) ได้เสนอวิธีการสอนจริยศึกษาในห้องเรียนไว้ 7 วิธี คือการบรรยาย หรือปาฐกถา การอภิปราย การแก้ปัญหา การแบ่งกลุ่มทำ กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ การสืบสวนสอบสวน และการไต่สวน

สุรวัช ศรีวัช (2531) กล่าวถึงการสอนเพื่อให้เกิดคุณธรรม ให้เป็นคนดีนั้น วิธีสอนหรือกิจกรรมควรอยู่ในรูปแบบที่ตั้งขึ้นให้เด็กคิด ป้อนคำถามให้เด็กตอบ สอนให้เด็กเกิดความรู้ เกิดความเชื่อและยอมรับไปปฏิบัติจริงๆ องค์ประกอบที่จะทำ ให้เด็กปฏิบัติยอมขึ้นอยู่กับการจูงใจให้อยากทำ การเสริมพลัง (การให้รางวัล การลงโทษ) และความคงเส้นคงวามีกฎเกณฑ์แน่นอน ดังนั้น การสอนจริยศึกษาที่เป็นไปได้ คือ

1. การสอนแบบสอบสวน - สืบสวน เน้นเรื่องขบวนการให้เด็กได้ค้นหาคำตอบโดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการสังเกต วิचारณ์ สังเคราะห์ ประเมินผล และตัดสินใจ

2. การสอนแบบแก้ปัญหา เน้นการจัดประสบการณ์เผชิญปัญหา และหาวิธีแก้ปัญหา เด็กได้เนื้อหาสาระในความรู้พร้อมกับขบวนการไปด้วย

3. การสอนแบบกิจกรรม โดยให้เด็กได้นำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้แบบสร้างสถานการณ์ แบบแสดงบทบาทสมมติ แบบกลุ่มสัมพันธ์

กรมวิชาการ (2532) ได้ทดลองใช้รูปแบบการสอนจริยธรรม 2 รูปแบบ คือ การปรับพฤติกรรม และการสอนแบบเสริมสร้างเจตคติ ซึ่งการสอนแต่ละรูปแบบมี สาระสำคัญ คือ รูปแบบการปรับพฤติกรรม เป็นวิธีสอนโดยการประยุกต์หลักพฤติกรรมไปใช้สอน เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดจริยธรรมที่ต้องการ ส่วนรูปแบบการสอนเสริมสร้างเจตคติเป็นวิธีสอนที่เน้นตัวนักเรียน ทั้งจิตใจ และการกระทำ ด้วยการพยายามส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนที่มีมาโดยกำเนิด และครูพยายามหาทางให้นักเรียนใช้การสังเกตควบคู่กับความรู้ผสมผสานกับความรับผิดชอบในการสร้างพฤติกรรม โดยพยายามให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถของตนมารับผิดชอบในการเรียนรู้ นั่นคือพยายามหาทางให้นักเรียนเกิดเจตคติขึ้นในตัวเองเสียก่อน เมื่อเขาพอใจก็จะรับผิดชอบ โดยครูไม่ต้องบอก โดยให้เขาใช้ความคิดและการตัดสินใจควบคู่กันไปด้วย ผลการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยให้ข้อสรุปว่า รูปแบบการสอนโดยการปรับพฤติกรรมให้ผลเหนือกว่ารูปแบบการสอนโดยการสร้างเจตคติในการสอนจริยธรรมระดับประถมศึกษา แต่ในระดับมัธยมศึกษา รูปแบบการสอนทั้ง 2 รูปแบบ

ให้ผลไม่ต่างกัน และในการศึกษาทั้ง 2 ระดับ แบบการสอนที่นำ มาทดลองใช้ในการวิจัยได้ผลในทางที่ดีมากกว่ารูปแบบการสอนตามปกติ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยก็เน้นว่าการทดลองสอนเสริมสร้างจริยธรรมที่จัดขึ้นประสบผลสำเร็จมากในระดับประถมศึกษา และประสบความสำเร็จปานกลางในระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เป็นการชี้แนะว่าการปลูกฝังจริยธรรมน่าจะจัดทำกันอย่างเข้มแข็งจริงจังตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นระยะที่สามารถเพิ่มพูนคุณสมบัติจริยธรรม

แสง จันทร์งาม (2532) กล่าวถึงวิธีสอนจริยธรรมในห้องเรียนว่า ควรประกอบด้วยขั้นตอนใหม่ๆ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการเรียน โดยการวางจุดมุ่งหมายประจำ บทเรียนให้ชัดเจนในบทหนึ่งควรมีจุดมุ่งหมายทางจริยธรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน โดยที่ต้องดึงความสนใจของเด็ก เพื่อนำเข้าสู่เนื้อหาสาระของบทเรียน การสอนอาจใช้การเล่าเรื่องประกอบการสอนจริยธรรม และใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาประกอบด้วย จะช่วยให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นทบทวนเรื่องราว โดยการใช้คำถามให้นักเรียนทุกคนได้ตอบ นอกจากถามในเรื่องราวแล้ว ควรถามเกี่ยวกับคุณค่าจริยธรรมด้วยว่า ที่ตัวละครในเรื่องพูดหรือทำเช่นนั้นดีหรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสรุปย่อหลักจริยธรรม ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหัวใจของบทเรียนที่จะดั่งกิ่งอยู่ในโสตประสาทของเด็ก คอยเตือนเด็กอยู่ตลอดเวลา ครูควรเตรียมบทสรุปไว้ล่วงหน้า โดยแบ่งเป็นข้อความที่กะทัดรัดลึกซึ้งจับใจ ถ้าเป็นกลอนได้ก็ยิ่งดี

วิจิตร ลินสิริ (2532) ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงวิธีการสอน เพื่อปลูกฝังจริยธรรมว่า วิธีหนึ่งที่น่าจะใช้สอนได้ คือ วิธีการสอนที่เน้นปฏิบัติ โดยสอนตามระดับการสอน ดังนี้ ระดับแรกคือ สอนให้จำ ระดับที่ 2 สอนให้เข้าใจ ระดับที่ 3 สอนให้สำนึก ระดับที่ 4 สอนให้นำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ให้ถูกต้อง และระดับที่ 5 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของการสอนจริยศึกษา คือ สอนให้ติดเป็นนิสัย

สุภาพร สุขเจริญ (2531; บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร วัดอุปประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 440 คน เป็นนักเรียนชาย 220 คน เป็นนักเรียนหญิง 220 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 40 ข้อ มีเนื้อหาทางจริยธรรมจำนวน 6 เรื่อง คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา ความอดทนอดกลั้น ความกตัญญูกตเวทิตะ และแบบวัดพฤติกรรมทางจริยธรรม โดยศึกษาจากแบบทดสอบทางจริยธรรม

ของนิทรา วรณะ และคนอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มนิสิตปริญญาโทหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ทางจริยธรรมสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ามโนทัศน์ทางจริยธรรมไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อครอบครัวของนักเรียนมีการรับสื่อมวลชนอยู่ในระดับมาก

สมพงษ์ สมภักดี (2536: บทคัดย่อ) ได้วิจัยปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งหมด 7 ด้าน คือด้านความขยัน การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และควมมีวินัย พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน และเมื่อพิจารณาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร พบว่า มีปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนแต่ละด้านและร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานโรงเรียนขนาดต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีทัศนะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ฉันทนา อุดมสิน (2537) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามคุณลักษณะ 6 ด้าน คือ ด้านการเรียนด้านสุขภาพอนามัย ด้านอุปนิสัย ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ด้านพลเมืองที่ดีของชาติ ตามความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ และผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่เป็นจริงอยู่ในระดับที่ดีทั้ง 6 ด้านส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับที่ดีมากทั้ง 6 ด้าน

กัลยา สุวรรณรอด (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน

การศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2536 จำนวน 1,077 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากประชากรทั้งหมด 9,580 คน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนที่ชัดเจนมีเพียง 6 ประการคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้นำและความอดทนมีความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 44.5% องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชายมี 5 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา และความเป็นผู้นำ มีความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 43.8% ส่วนองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนหญิงมี 3 องค์ประกอบคือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความซื่อสัตย์ มีความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 47.9 % ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ .9198

เกื้อกูล รัตโนภาส (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามทัศนะของผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนของเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก มีทัศนะต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาด้านการอบรม สั่งสอน การจัดกิจกรรม และการเสริมแรง และด้านการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการติดต่อผลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของครูในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าแตกต่างกันในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิไล แสงเหมือนขวัญ (2537) ได้หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านคุณธรรมที่ประเมินโดยตนเอง ครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีการศึกษา 2536 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 จำนวน 2,258 คน และครูผู้สอน จำนวน 21 คน เครื่องมือที่สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า เพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนดในด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และความประหยัด จำนวนทั้งสิ้น 27 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการประเมินโดยบุคคลต่างๆ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนผลการประเมินโดยครูผู้สอนกับเพื่อนสนิท ครูผู้สอนกับเพื่อนร่วมงาน ผลการประเมินไม่แตกต่างกัน และแบบวัดที่สร้างมีความเที่ยงตรงเชิงปรากฏโดยการพิจารณาตัดลินของผู้เชี่ยวชาญ ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบอยู่ระดับปานกลาง (มีน้ำหนักถ่วงตั้งแต่ .3111-.5981) และมีค่าความเชื่อมั่นในช่วงตั้งแต่ .6918 ถึง .9271 ส่วนความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความเที่ยงตรงเชิงจำแนกของแบบวัดทั้ง 5 ฉบับที่ประเมินโดยบุคคลต่างๆ กัน โดยอาศัยหลักการของวิธีเมตริกซ์ลักษณะหลากวิธี พบว่า ได้ค่าสหสัมพันธ์ที่แสดงถึงความเที่ยงตรงเชิงเหมือนมีค่าตั้งแต่ .177 ถึง .344 และค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกมีค่าตั้งแต่ .048 ถึง .351

อภิญา มานะโรจน์ (2538) ได้ทำการศึกษาศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าสามารถสรุปวิธีการปลูกฝังคุณธรรมนักศึกษาได้ดังนี้

1. ต้องสร้างศรัทธาให้เกิดแก่คุณธรรมจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการปลูกฝังคุณธรรมและการทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี การปลูกฝังคุณธรรมต้องคำนึงถึงวัยและขั้นตอนการพัฒนาจริยธรรม
2. วิธีการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม วิธีสอนประเภทให้ครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้มีหน้าที่บรรยายถามตอบ มอบงาน วิธีการสอนประเภทให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง การสอนอภิปราย สาธิต ศึกษา ค้นคว้ารายงาน
3. ด้านนโยบายและแผนในการปลูกฝังคุณธรรม มหาวิทยาลัยมีการกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน มีการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมส่งเสริมในด้านต่างๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม โดยเป้าหมายคือผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและเป็นผู้มีคุณธรรม มีจรรยาบรรณ
4. คุณธรรมที่นิสิตได้รับการปลูกฝังจากมหาวิทยาลัย นิสิตได้รับการปลูกฝังคุณธรรมด้านความรับผิดชอบมากที่สุด นอกจากนั้นก็มียุทธธรรมการรู้จักตนเอง ใฝ่รู้ อยู่เสมอ ไตร่ตรอง เหตุผลรับผิดชอบต่อส่วนรวม
5. ปัจจัยที่มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรมนิสิต ทุกกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมนิสิตมากที่สุด อาจารย์ที่ปรึกษามีส่วนในการพัฒนาคุณธรรมมากที่สุด กลุ่มนิสิตเห็นว่าเพื่อนมีการปลูกฝังคุณธรรม นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยก็มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมนิสิต

6. ผลการวิเคราะห์หลักสูตร พบว่าการปลูกฝังคุณธรรมของมหาวิทยาลัยด้านหลักสูตร จะจัดให้นิสิตปริญญาตรีทุกคณะ หลักสูตรแบ่งเป็น 2 หมวด คือ หมวดการศึกษาทั่วไป และหมวด วิชาเฉพาะเนื้อหาวิชาเน้นคำว่า คุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบ

7. การจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนได้ปฏิบัติหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม 9 ประการในระดับมากทุกประเด็น

8. การจัดกิจกรรมนิสิต อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมได้ปฏิบัติหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม 9 ประการในระดับมากทุกประเด็น

9. ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนิสิต พบว่าฝ่ายนิสิต สัมพันธ์ส่งเสริมคุณธรรมความรับผิดชอบ การรู้จักตนเอง ฝ่ายวิชาการส่งเสริมคุณธรรมความรับผิดชอบ และศีลธรรม ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมส่งเสริมความรับผิดชอบ ศีลธรรม ฝ่ายพัฒนาสังคม และบำเพ็ญประโยชน์ส่งเสริมคุณธรรมเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความรับผิดชอบต่อ

ถวิล คุณเศรษฐ์ (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมและแนวโน้ม พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม และแนวโน้ม พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมจำแนกผลตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพศ อาชีพหลักของครอบครัว และสถานภาพของครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 610 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบ หลายขั้นตอนและการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) แบบ สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 2) แบบสอบถามพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมและแนวโน้ม พฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรม จริยธรรมทางสังคมด้านความยุติธรรม นักเรียนแสดงออกมากที่สุด ด้านความเมตตา กรุณา แสดงออกน้อยที่สุด (2) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน และนักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน (3) นักเรียนชายและ นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านความ ซื่อสัตย์ ด้านความยุติธรรม ด้านสามัคคีและพฤติกรรมจริยธรรมด้านอื่นๆ (4) นักเรียนที่มี สถานภาพครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านความยุติธรรม (5) ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและอาชีพหลัก ของครอบครัว และที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือ ด้านความเมตตา กรุณาในด้านแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรม ทางสังคม (6) นักเรียนแสดงออกมากที่สุดคือ ด้านการเห็นประโยชน์ส่วนรวม และแสดงออกด้าน

ความเมตตากรุณาน้อยที่สุด (7) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน (8) นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการเห็นประโยชน์ส่วนรวม ด้านความสามัคคี และพฤติกรรมจริยธรรมอื่นๆ (9) นักเรียนที่มีอาชีพหลักของครอบครัวและสถานภาพของครอบครัวแตกต่างกัน แนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (10) ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มพฤติกรรมทางสังคมมากที่สุดคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและอาชีพหลักของครอบครัว และที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือสถานภาพของครอบครัว

รัชนี้ ชังชู (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อพัฒนาจริยธรรมและความสามารถด้านทักษะของนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนปราโมชวิทยา รามอินทรา เพื่อศึกษาพัฒนาการจริยธรรมและความสามารถด้านทักษะและผลงานในการปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนปราโมชวิทยา รามอินทรา ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพัฒนาการจริยธรรมเชิงพฤติกรรมจริยธรรม โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมพัฒนาการจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ในกิจกรรมส่งเสริมคณิตศาสตร์ นันทนาการแนะแนว ทักษะศึกษา สุขศึกษา วิชาพยาบาลอาหารและโภชนาการ ส่งเสริมพละนาฏศิลป์ และมีพัฒนาการจริยธรรมระดับปานกลาง ในกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย อนุรักษ์ศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมภาษาไทย ส่งเสริมภาษาอังกฤษ ศาสนา และการใช้ห้องสมุด

2. นักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น มีพัฒนาการจริยธรรมเชิงเหตุผลสูงถึงจริยธรรมระดับดีมาก ในด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความยุติธรรม การตรงต่อเวลา ส่วนด้านความขยันอดทน เสียสละ ด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับดี

3. นักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น มีความสามารถด้านผลงานและทักษะปฏิบัติงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีผลงานระดับสูง ในกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมคณิตศาสตร์แนะแนว และมีทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง ในกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม นันทนาการและแนะแนว

เดือนเด่นหล้า ชัยปริญญา (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกวางใจศึกษา อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังจริยธรรม ด้วยการใช้ตัวแบบบุคคลจริง ผู้รับการทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกวางใจศึกษา โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปรับปรุงมาจากหน่วย

ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประกอบด้วยแผนการทดลองสอนใช้ตัวแบบบุคคลจริง และแบบสอบถามวัดจริยธรรม เครื่องมือทั้ง 2 ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบบุคคลจริงมีการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ฐิติวรรณ สุขใส (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมคุณธรรมทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การถ่ายทอดการปฏิบัติตามแนวพุทธ การเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเอง การถ่ายทอดวิถีชีวิตตามแนวพุทธ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมคุณธรรม นักเรียนในโรงเรียนภาครัฐมีพฤติกรรมคุณธรรมทางศาสนาต่ำกว่าโรงเรียนภาคเอกชน นักเรียนเพศหญิงมีพฤติกรรมคุณธรรมสูงกว่าเพศชาย พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธมากเท่าใดเด็กจะได้รับการถ่ายทอดจากบิดามารดามากเท่านั้น ครอบครัวมีรายได้มากถ่ายทอดได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

มณฑล หนูสีใส (2542) ได้ศึกษาลักษณะและความสัมพันธ์ของการเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมจริยธรรมของวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมจริยธรรมตามประสบการณ์ตรงกับพฤติกรรมจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเช่นเดียวกับพฤติกรรมจริยธรรมตามความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงกับพฤติกรรมจริยธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการเปิดรับสื่อมวลชนกับการเปิดรับสื่อบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กัน ผู้ที่เปิดรับสื่อจากช่องทางและปริมาณต่างกันมีการรับรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมทางจริยธรรมไม่แตกต่างกัน และมีข้อคิดเห็นว่า สื่อยังมีผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมนักเรียนยังไม่ชัดเจน แต่จริยธรรมตามวัฒนธรรมไทยยังเป็นที่พึงปรารถนาของสมาชิกในสังคม และมีการถ่ายทอดผ่านสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน ดังนั้น องค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมกับการพัฒนาจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคม เช่น ส่งเสริมบิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่ดูรายการร่วมกับเด็กและเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก ส่งเสริมให้ครูกระตุ้นการเรียนรู้ด้านจริยธรรมโดยใช้รายการโทรทัศน์เป็นกรณีศึกษา อย่าปล่อยให้สภาพแวดล้อมทางสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การเข้าถึงวัฒนธรรมผ่านสื่อที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ส่งผลต่อสายใยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

จุฑาวดี วรรณวิเศษ และคณะ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า

1. ด้านการบริหารเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการส่งเสริมจริยศึกษาในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นการที่ครูประจำชั้นควรเยี่ยมบ้านนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนทุกโรงเรียนได้ดำเนินการเพียงระดับปานกลาง

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยศึกษาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุดเกือบทุกด้าน โดยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

3.1 กิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษาที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญๆ และไม่ชอบมากที่สุด คือ การจัดบวชสามเณรหมู่ในภาคฤดูร้อน

3.2 ระยะเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษามากที่สุดคือ ทุกวันศุกร์ และในคาบวิชาพุทธศาสนา

3.3 บุคลากรที่มีบทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คือ ครูทุกคน รองลงมาคือ ครูฝ่ายจริยศึกษา

3.4 รูปแบบการส่งเสริมความประพฤติที่นักเรียนต้องการมากที่สุด คือ ผู้ที่ประพฤติดีควรได้รับการยกย่องเป็นเกียรติบัตรการมีวินัยในตนเอง รู้ผิดรู้ชอบด้วยตนเอง และการระบุคะแนนความประพฤติในใบรับรองวุฒิ

4. ผลการเปรียบเทียบสภาพการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนหญิงมีทัศนคติการจัดการส่งเสริมจริยศึกษาสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญสถิติระดับ 0.01 ในภาพรวมด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ยกเว้นด้านบริหารเพื่อส่งเสริมจริยศึกษาด้านเดียวที่นักเรียนหญิงมีทัศนคติไม่แตกต่างกับนักเรียนชาย

5. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนขนาดต่างๆ พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ขนาดกลางส่งเสริมจริยศึกษาสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.05

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม ผลการวิจัยพบว่า ข้อแรกปัญหาจากการทำประเพณีให้ทันสมัยทำให้คนรุ่นใหม่ดูถูกวัฒนธรรมและความรู้เดิม ยกย่องผู้มีอำนาจทางการเงินและวัตถุ ซึ่งจากปัญหานี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางแก้ไขโครงการสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชน ปรับปรุงหลักสูตร และการสอนกิจกรรมใน

ทุกสาขา ให้สัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ และเกิดความรู้ถึงผลกระทบต่างๆ ที่มีต่อสังคม ข้อที่สองปัญหาจากการสื่อสารและสื่อมวลชนยุคใหม่มีบทบาทอย่างมากในการสร้างค่านิยมของคนไทย มหาวิทยาลัยควรพัฒนาความสำนึกในบทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนในการเรียนการสอน

รัศมี โพนเมืองหล้า (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 15 คน โรงเรียนผไทอุทิศศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

พอเพ็ญ ไกรนรา (2545) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ใช้บริการ สำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมที่เชื่อมโยงรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอลลีป กับกระบวนการพยาบาล ใช้ทดลองกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 16 คน เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ใช้เวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมปฏิบัติด้านทักษะความสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการในภาพรวม และทักษะย่อยด้านการฟังผู้ใช้บริการมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ส่วนทักษะการใช้ภาษาท่าทางและภาษาถ้อยคำในการพยาบาลและทักษะการให้ข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการไม่พบความแตกต่าง นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจ ต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นด้านระยะเวลาการฝึกอบรมซึ่งมีระยะสั้น สำหรับด้านวิทยากรมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากในการนำไปใช้จริง

เยาวดี สุวรรณนาคะ (2545) ได้พัฒนากระบวนการอบรมโดยการใช้การเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาล (ต่อเนื่อง) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพระพุทธรบาท พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง สัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อนและความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เพิ่มมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากความคิดเห็นของนักศึกษาพบว่า การอบรมด้วยวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดความสนุกสนาน คลายเครียด มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น รู้จักทำงานในชีวิตร่วมกับผู้อื่น เกิดความรักความผูกพันและความรู้สึกที่ดีต่อกัน

จิราพร วัฒนศรีสิน (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยประเมินพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและเจตคติเชิงจริยธรรม พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณาและความซื่อสัตย์ นักศึกษาพยาบาลที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา และความซื่อสัตย์สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรภัสสร ปริญาญาณกุล (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานในด้านทักษะการปฏิบัติ การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม ขั้นตอนการสอนมี 4 ขั้นตอน คือการสร้างประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรมขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสรุปและขั้นประยุกต์ใช้สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและความสามารถในการทำงานสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญยิ่ง เชื้อนิล (2544) ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง พบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมจริยธรรมด้านการสอนและการนิเทศมาในระดับมาก ส่วนด้านการบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรมมีการส่งเสริมในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาในการดำเนินงานพบว่า มีอยู่ในระดับน้อย โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีสภาพการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนแตกต่างกันทั้ง 5 ด้าน ขนาดของโรงเรียนต่างกันมีปัญหาในการดำเนินงานต่างกัน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสอนและการนิเทศ การบริหาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านจัดกิจกรรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) ได้นำเสนอเรื่อง “การสร้างบัณฑิตให้มีจิตสำนึกจริยธรรม” ซึ่งบทความนี้ได้แนะนำครูอาจารย์ ให้หวนกลับมาคำนึงถึงระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างจิตสำนึกทางจริยธรรมภาคปฏิบัติ เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ “ที่ไม่ก่อปัญหา” แต่เป็นคนที่รังสรรค์สิ่งที่ดีงามเพื่อสังคมและประเทศชาติ ยืนหยัดในความถูกต้องและดีงามอย่างมั่นคง สิ่งที่คุณครูควรปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

1. แทรกหัวข้อจริยธรรมประยุกต์ในทุกวิชาที่สอน

หลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรมีการสอนจริยธรรมแทรกเป็นส่วนหนึ่งของทุกๆ วิชาในลักษณะประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชานั้น ไม่จำเป็นต้องแยกสอนวิชาจริยธรรมต่างหาก แต่เป็นบทหนึ่งในหลักสูตรนั้น เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม หากหลักสูตรทั้งหมด

15 บท ใน 1 บท จะต้องกล่าวถึงปัญหาจริยธรรมในอุตสาหกรรม โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า การดำเนิน อุตสาหกรรมภายนอกเป็นอย่างไร และจริยธรรมที่ถูกต้องเป็นอย่างไร รวมทั้งชี้ให้เห็นแนวทางและ จุดยืนที่นักศึกษาจะสามารถประยุกต์ใช้ได้เมื่อเรียนจบออกไป ชี้ให้เห็นประเด็นทางคุณธรรมและ จริยธรรมว่าส่งผลเสียหายมากน้อยเพียงใด การสอนเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญเกิดความ เข้าใจ และเห็นมิตिकุณธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียน และรู้หลักการในการดำเนินชีวิตจริงด้วย

2. สอนเชิงบูรณาการวิชาสาขาต่างๆ อย่างเชื่อมโยง

การที่นักศึกษาจะสามารถใช้จริยธรรมได้อย่างถูกต้องในสังคมต่อไปได้นั้น จำเป็น ที่จะต้องมีความเข้าใจโลก สังคม และชีวิต เพื่อที่จะไม่ทำร้ายผู้อื่น เช่นนักศึกษาวิชานิติศาสตร์ ต้องมีความรู้ในเรื่องของกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อจะได้ไม่ใช้ฐานันดรของตนหมิ่น ประมาท หรือทำร้ายผู้อื่น นักเศรษฐศาสตร์ต้องเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคมวิทยาของ สังคมไทยเพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายด้านต่างๆ ได้อย่างมีความเข้าใจความเป็นไทย เป็นต้น นักศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ โดยมีการศึกษาเชิงบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน

3. สอนวิชาจริยธรรมประยุกต์ “ลึกซึ้ง” เป็นวิชาเฉพาะของสาขาวิชาจริยธรรมของแต่ละ สาขาวิชา ควรมีวิชาที่แยกออกมาเฉพาะด้วย โดยมุ่งเน้นที่จะกล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณในวิชานั้นๆ เพื่อให้เกิดความลึกซึ้งในการตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่เกิดขึ้น ในสภาพปัจจุบัน และร่วมกันพยายามหาทางออกในแนวทางที่ถูกต้อง โดยชี้ให้เห็นว่า การขาด จริยธรรมในปัจจุบันรุนแรงเพียงใด และหากระบบธุรกิจทั้งหมดปราศจากจรรยาบรรณ จะเกิด ผลร้ายอย่างไรกับตนเอง องค์กร และประเทศชาติ ขณะเดียวกันก็ควรสอนให้รู้ซึ่งถึงปรัชญา เบื้องหลังของวิชานั้นๆ ที่ส่วนใหญ่จะไม่มุ่งเพียงแค่ประกอบอาชีพ แต่มุ่งเพื่อการเรียนรู้ และการรับใช้ สังคมเป็นหลัก

4. สนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมสร้างสรรค์จริยธรรมสถาบันการศึกษาควรมีการ สนับสนุนให้นักศึกษาทุกคน เข้าร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมด้านต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในความดีงาม ในคุณค่าการเสียสละเพื่อผู้อื่น ผ่านประสบการณ์การ ช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ผู้ตกทุกข์ได้ยากลำบากเดือดร้อน เช่น นักศึกษามีโอกาสช่วยแก้ปัญหา ช่วยเหลือผู้ยากไร้ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจสามารถนำความรู้ที่เรียนไปช่วยคนได้จริงๆ เขาก็จะรู้สึก ประทับใจในประสบการณ์ของคุณธรรมจริยธรรมที่เขามีอยู่นั้น สิ่งนี้จะติดตรึงอยู่ในดวงใจในความคิด ของเขา เมื่อจบการศึกษาออกไปทำงานก็必将มีความปรารถนาใคร่จะช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ

5. สอนด้วย “แบบอย่างชีวิต” ของอาจารย์ผู้สอน สภาพจริยธรรมที่ตกต่ำเช่นนี้ เกิดขึ้น ในทุกระดับชั้นของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในระดับผู้นำของประเทศ ไม่ว่าจะ

นักการเมือง ครูบาอาจารย์ พ่อแม่ สื่อมวลชน บุคคลเหล่านี้ควรจะประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อาจารย์ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการอบรมปมนิสัย ให้ความรู้แก่ศิษย์ ควรจะเป็นผู้ที่ประพฤติตนแบบผู้ทรงศีลมีวัตรปฏิบัติที่ดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ได้สามารถสอน บริหารงานด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ชนิดที่เรียกว่า Management by Example เนื่องจากการกระทำหรือการปฏิบัติเป็นกิจวัตรจนติดเป็นนิสัยนั้นมีน้ำหนักมากกว่าคำพูดที่สอนไปพูดไปปาวๆ แต่ทำไม่ได้มากมายนัก เมื่ออาจารย์ตระหนักดีว่าตนเองมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษามากเพียงใด ก็ควรมีความสังวร ระวังไม่ประพฤติตนไปในทางชั่วช้าเสียหายให้เด็กเลียนแบบ หรือนำไปพูดติดใจนินทาได้ อาจารย์นั้นเทียบไปแล้วก็ใกล้ๆ กันกับผู้พิพากษาที่ต้องวางตัว รักษาตัว รักษาความห่างระหว่างอาจารย์กับศิษย์ไว้ในระยะที่พอเหมาะ หากไปเข้าวงดื่มเหล้า เทียวฟังเพลง หรือเข้าชองหาความสุขจากนารีด้วยกันกับศิษย์แล้ว ความเชื่อถือศรัทธา เคารพก็ย่อมลดลงไปเป็นธรรมดา ผู้พิพากษานั้นต้องระมัดระวังตนอย่างยิ่ง เช่น ไม่ไปดื่มสุราตามร้านอาหารริมทางให้เป็นทีประเจิดประเจ้อ ไม่รับของขวัญจากจำเลย หรือทนายความ เป็นต้น การที่ต้องรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพไว้อย่างยิ่งยวดนี้ทำให้บุคคลในหลายๆ แวดวงวิชาชีพต้องมีความสมถะ วางตนไว้ให้เหมาะสม และห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายทั้งปวง จึงจะทรงความศักดิ์สิทธิ์แห่งวิชาชีพของตนไว้อย่างสูงส่งน่าเคารพนับถือได้

กรมวิชาการ (2545) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ใฝ่สัมฤทธิ์และหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดนเป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐาน

การทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกรมการรักษาดินแดน ในทางปฏิบัติสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะของการบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นอีกทั้งให้ผู้เรียนได้ค้นพบและใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่ เลือกลงตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ เน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต คุณลักษณะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างดีและมีความสุข เช่น กิจกรรมการสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ศีลธรรม และจริยธรรม กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ในลักษณะของการเข้าค่ายต่างๆ หรืออาจแยกจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะทางได้ เช่น จัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์โดยมุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ ชุมนุมต่างๆ เพื่อการร่วมกันคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดความสนุก ความสุข และพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้แม้จะแยกจัดกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมแนะแนวเข้าไปด้วย เพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 1,208 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้วัดคือ แบบสอบถามวัดคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตามแบบของฮาร์เตอร์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .9596 วิเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมโดยใช้โปรแกรม SPSS สังกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ PC และหมุนแกนแบบ ออโรทอนอล วิธีแวกซ์ และเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนหญิงและชาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม 1 องค์ประกอบคือ จริยธรรม เมื่อเปรียบเทียบนักเรียนชายและหญิงพบว่าด้านความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านวินัยด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านประหยัด และด้านความกตัญญู แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐ บุญสันต์ (2546) ศึกษาพฤติกรรมการทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตสะพานสูง มีวัตถุประสงค์

เพื่อ ศึกษาาระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความกตัญญูตเวที สรุปได้ว่า นักเรียนทั้งชายและหญิงมีระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในระดับปานกลางด้านความกตัญญูตเวทีอยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่นๆ เปรียบเทียบระหว่างเพศชาย เพศหญิง พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะด้าน พบว่าความรับผิดชอบ ความประหยัดของนักเรียนชายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 จำแนกตามระดับการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกันระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.5

พรธณี หงษ์พันธ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ทั้ง 18 มาตรฐาน โดยภาพรวมมีความจำเป็นต้องเน้นอยู่ในระดับ "ปานกลาง"

2) ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ที่มีความจำเป็นต้องเน้นและพัฒนาผู้เรียนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธิดา เลิศพรประสพโชค (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1) วิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมี 5 องค์ประกอบ คือ ความรับผิดชอบ วินัย กตัญญู ความมีเหตุผล และมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

2) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่าคุณลักษณะความรับผิดชอบ วินัย กตัญญู และด้านจิตใจเป็นประชาธิปไตย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความมีเหตุผลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ของนักเรียนที่มีระดับชั้นประถมศึกษาต่างกัน พบว่า คุณลักษณะความรับผิดชอบเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกัน โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่แตกต่างกัน ส่วนคุณลักษณะด้านอื่นๆ ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้นครูและผู้บริหารสามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิดโดยให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในที่นี้ขอเสนอแนะการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง 5 ลักษณะคือ กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน/ ประจำสัปดาห์ กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร ประกอบด้วยพิธีแสดงตนเป็นพุทธมาชกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา เรียนธรรมศึกษา

2. กิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำวันประกอบด้วยกิจกรรมหน้าเสาธง กระทำเพื่อระลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบนิ่ง กิจกรรมน้องไหว้พี่ กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิต กิจกรรมประจำสัปดาห์ ประกอบด้วย สวดมนต์ สรภัญญะประจำสัปดาห์ ทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์

3. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษาฯ สถานศึกษาจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาโดยประดับธงสีเหลือง ธงธรรมจักร

4. กิจกรรมพิเศษอื่นๆ ประกอบด้วยกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมบันทึกรักดีของผู้ปฏิบัติธรรม กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคติธรรม) กิจกรรมนิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน และกิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที

ทิศนา ขัมมณี (2542) ได้กล่าวถึง การสอนจริยศึกษาว่า ควรจะสอนในแนวทาง ดังนี้คือ สอนให้เข้าใจ สอนให้เกิดความสำนึกในคุณค่า และเกิดทัศนคติที่ดีสอนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยการให้ทดลองปฏิบัติจริง สอนโดยแนะแนวทางให้ได้ตัดสินใจเอง แล้วรู้จักประยุกต์ใช้ได้สรุปได้ว่าข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนั้น สามารถจัดทำได้ใน 3 แนวทาง ดังนี้

แนวที่ 1 สอนให้เข้าใจ ให้มีการปฏิบัติจริง ให้รู้จักคิดหาเหตุผลทางจริยธรรมและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

แนวที่ 2 เป็นการสอนที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงขั้นยอมรับไปปฏิบัติจนเป็นนิสัย

แนวที่ 3 ควรใช้รูปแบบการสอนด้วยวิธีต่างๆ หลายวิธี และควรมีการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น จัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การสร้างสถานการณ์

จำลอง การพาไปศึกษานอกสถานที่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และรวมทั้งให้ใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

พงษ์นิรันดร์ นัมคณิศรณ (2540) ได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของครูประถมศึกษาในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี พบว่า ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี มีปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน ด้านสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน ด้านการประพฤติปฏิบัติของครูและด้านการเรียนการสอน ส่วนด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนนักเรียนมีปัญหาในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียนอยู่ในระดับน้อยและได้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียนของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา อายุ และประเภทของวิชาที่สอน พบว่า

1. ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรีมีปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียนของครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียนของครูที่มีอายุต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เรียนของครูที่สอนประเภทวิชาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ถวิล อรัญเวศ (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านการเรียนการสอนจริยศึกษา ดังนี้

1. การสอนจริยศึกษา ครูควรวางพื้นฐานทางด้านจิตใจให้เด็กพร้อมที่จะเรียนก่อนเช่น ให้ฝึกสมาธิชั่วขณะ จากนั้นก็ใช้สื่อเป็นตัวนำ เข้าหาหลักธรรมที่จะสอน เช่น ภาพข่าว กรณีตัวอย่าง ให้นักเรียนได้ทราบปัญหาหรือพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับคุณธรรม ให้นักเรียนอภิปรายวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ให้นักเรียนเลือกวิธีแก้ปัญหา และให้นักเรียนสรุปวิธีแก้ปัญหานั้นดีเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

2. การสอนจริยศึกษาแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีสอนหลายๆ วิธี สำหรับงานวิจัยนี้ก็ประยุกต์เอาพุทธวิธีในการสอนหลาย ๆ วิธีมาสอน โดยใช้วิธีสัจสี่เป็นรูปแบบการสอนหลัก ส่วนวิธีสอนอื่นๆ ก็แทรกเข้าตามขั้นตอนต่างๆ ของวิธีสอนแบบวิธีสัจสี่

3. การสอนจริยศึกษาต้องทำ ต่อเนื่องและประสานสัมพันธ์กันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพราะวิชานี้ไม่สามารถเรียนจบในชั้นเรียนได้ พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติต้องติดตามอบรมนอกห้องเรียนด้วย

4. การวัดผล ควรมีคะแนนความประพฤติด้วย

5. การนำงานวิจัยไปใช้กับนักเรียน ควรใช้ให้เหมาะสมกับชั้น โดยเฉพาะป.5 - 6 ซึ่งเป็นวัยเริ่มเข้าสู่การคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม สามารถอภิปรายแยกแยะปัญหาได้

จิรภรณ์ วสุวัต (2540) ได้วิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของวัยเด็กอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองใช้โปรแกรม กลุ่มทดลองมีคะแนนจริยธรรมทางสังคมด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน ด้านการให้และรับประสบการณ์ร่วมกัน สูงกว่าการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537) ศึกษาเรื่องผลของการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี ปีการศึกษา 2536 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้บทบาทสมมุติและกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แก่นคุณ วิเศษการ (2539) ศึกษาเรื่องผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 32 คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 50 นาที เป็นเวลาติดต่อกัน 4 สัปดาห์ รวม 12 ครั้ง โดยใช้กิจกรรมแบบกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับกิจกรรมปกติที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ ผลการวิจัยปรากฏว่าเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น หลังจากได้รับกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาโรช บัวศรี (2532) กล่าวว่า วิธีดำเนินการเพื่อสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้น กระทำได้ ดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำโรงเรียนเพื่อทำการกำหนดแผนงานในเรื่องจริยธรรมตลอดทั้งปีและคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนกำหนดการนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2. จัดให้มีแผนงานการสอนโดยดำเนินการดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษาบรมและการปฏิบัติเรื่องจริยธรรมเช่น

(1) คณะครูร่วมกันประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

(2) ชี้แจงกระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นว่าการประพฤติ

ตนตามแนวทางจริยธรรม

(3) ตั้งกลุ่มหรือชุมนุมจริยศึกษาขึ้นในโรงเรียน

2.2 จัดให้มีการอบรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

ฉันทนา จันทร์บรรจง (2541) ได้ศึกษาถึงผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการที่พึงประสงค์สำหรับพัฒนาคุณธรรมในเด็กโดยใช้เทคนิคเดลฟาย โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมที่พึงประสงค์ 7 ประการ คือ ปัญญาธรรม เมตตาธรรม ขันติธรรม สุจริตธรรม วิริยะธรรม คารวะธรรมและสามัคคีธรรม ซึ่งได้ข้อสรุปว่า ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มนักวิชาการและพัฒนาคุณธรรมเห็นด้วยมากที่สุดว่าคุณธรรมทั้ง 7 ประการดังกล่าว เป็นสิ่งที่พึงประสงค์สำหรับเด็กและเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเห็นว่าสุจริตธรรมควรเป็นลำดับแรก ส่วนวิธีการที่พึงประสงค์สำหรับการพัฒนา ซึ่งได้แก่ 1) สอนจริยธรรมศึกษาเป็นวิชาบังคับ 2) แทรกในทุกวิชา 3) เลือกรูปแบบคุณธรรมที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน 4) วางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเป็นระบบ 5) ครูเป็นแบบอย่างที่ดี 6) จัดบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณธรรม 7) จัดให้มีสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและรุ่นพี่ 8) จัดให้มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ใหญ่ 9) จัดให้สัมผัสกับธรรมชาติ และ 10) ให้โอกาสแสดงออกถึงสิ่งดีงามและรับรางวัล

พยุงค์ดี จันทร์สุรินทร์ (2541) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมจริยธรรมในการเรียน การสอนมี 5 ขั้นตอน คือ

1. การให้ความรู้ขั้นสูง ควรจะให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ เด็กจะนำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม และจะเกิดความขัดแย้ง หรือความไม่สมดุลทางความคิด ความไม่สมดุลจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กเกิดมีการปรับโครงสร้างทางความคิดของตน เกิดความสมดุล

ขึ้นใหม่จะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นสูงกว่าเดิม (ตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาของเพียเจท์)

2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัวและเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ร่วมกัน สังคม และมนุษยชาติ

3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรที่จะได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ตัวเองเป็นอยู่และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม ไม่ยึดอยู่แต่ตนเอง (ตามหลักทฤษฎีของ Kohlberg)

4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นได้จากกลุ่มเพื่อนซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่างและคล้อยตามลักษณะของเพื่อนไปโดยง่าย กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่

5. การเลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษาหนึ่ง ที่มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ และเพื่อน

งานวิจัยในต่างประเทศ

จิวเวลล์ (Jewell 2001) ได้ศึกษาเรื่องการวัดการพัฒนาทางจริยธรรม ความรู้สึก การคิด และการกระทำ บทความนี้ศึกษาว่า บุคคลที่พัฒนาทางจริยธรรมแล้วเป็นบุคคลที่รู้สึกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาจริยธรรมหรือไม่ หรือปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมอย่างเข้มแข็งหรือไม่ หรือเข้าใจประเด็นปัญหาจริยธรรมหรือไม่ หรือปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมหรือไม่เมื่อจัดการกับคนอื่น มีประเด็นโต้แย้งกันว่า ความหมายของคำว่าจริยธรรม เกี่ยวข้องกับวิธีที่คนควรจะทำต่อกันอย่างไรและโต้แย้งกันว่าการศึกษาจริยธรรม ควรจะจัดการกับการกระทำของคนในฐานะที่คนทำงานอยู่ภายในกลุ่มแนวโน้มในการศึกษาสำหรับคนมีความสามารถพิเศษ เพื่อมุ่งเน้นสภาพทางความรู้ของแต่ละบุคคลเมื่ออภิปรายเรื่องการพัฒนาจริยธรรม เช่น ความรักความยุติธรรม หรือแนวโน้มที่จะวัดการพัฒนาทางความรู้ความเข้าใจ เช่น การรู้จักหลักจริยธรรมสากลพิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวเกินความจำเป็นและเป็นเรื่องไม่เพียงพอทางแนวคิด บทความนี้ทำสังเขปขั้นตอน 6 ขั้นตอน ในการพิจารณาตัดสินจริยธรรมตามแบบของลอว์เรนซ์ โคล์เบิร์ต คือ การลงมือทำและการเชื่อฟัง ความมุ่งหมายทางเครื่องมือของแต่ละบุคคล และการแลกเปลี่ยน ความคาดหวังร่วมกันระหว่างบุคคลความสัมพันธ์และความเป็นไปตามความคาดหวัง ระบบสังคมและการรักษาความสำนึกทางสังคมสิทธิที่มีก่อนและสัญญาทางสังคม หรือสาธารณประโยชน์ และหลักจริยธรรมสากล ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า งานวิจัยของ Kohlberg คนคิดอย่างไร

Dodge and Pettit (2005) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมของเด็ก ได้แก่ แรงจูงใจจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ครอบครัวและบุคคลอื่นที่มีอำนาจเหนือตน เช่น เพื่อน ครู ญาติพี่น้อง เด็กที่โตกว่า โดยเชื่อว่า พฤติกรรมจริยธรรมของเด็กนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามธรรมชาติ เนื่องจากได้รับอิทธิพลอย่างน้อย 3 ประการคือ เปลี่ยนแปลงตามความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจเปลี่ยนเพราะสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเปลี่ยนเพราะอยู่ในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ และ Dodge and Pettit เชื่อว่า สิ่งสำคัญที่เด็กจะมีพฤติกรรมแสดงออกอย่างไรขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม เพราะถ้าเด็กได้รับการยอมรับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เด็กก็จะยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม แต่ในทางตรงข้าม ความไม่เสมอภาคเท่าเทียมและไม่เป็นธรรม เด็กจะมีพฤติกรรมที่แปลกแยกจากสังคม และอาจถึงขั้นต่อต้านสังคม นอกจากนี้ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมจริยธรรมของเด็ก ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมีอยู่ 3 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) ในระดับนี้ เด็กจะปฏิบัติตามสิ่งที่บุคคลในครอบครัวให้กระทำ และเรียนรู้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีจากผลที่ได้กระทำแล้วโดนลงโทษหรือได้รับรางวัล

2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เด็กได้รับการถ่ายทอดจากสังคมหลายๆ แหล่ง ได้แก่ ครอบครัว สังคม และเพื่อน ซึ่งเด็กจะกระทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น หรือทำตามหน้าที่และกฎเกณฑ์ทางสังคม

3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Postconventional Level) ในระดับนี้ เด็กจะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำขึ้นอยู่กับความคิดและเหตุผลของตน โดยจะยึดความถูกต้อง ความยุติธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกันของสังคมเป็นหลักในการตัดสินใจ

และจากที่กล่าวมา ผู้วิจัย (William) ได้นำกระบวนการทางสังคม (The Social Information Processing - SIP) ที่กล่าวไว้ในงานวิจัยของ Crick&Dodge, 1997 โดย SIP ที่ผู้วิจัยนำมาใช้นี้ ใช้แนวทางทางสังคมด้านความไม่ยุติธรรมและความไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันมาศึกษาพฤติกรรมของเด็ก โดยมีลักษณะดังนี้ ลักษณะความก้าวร้าวที่ปรากฏเพื่อโต้ตอบทางสังคม โดยแสดงออกมาทางอารมณ์ความรู้สึก

ฮามเมอร์ (Hamer, 2000) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ พบว่า การนำเอาเทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาใช้ในชั้นเรียนช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ

วิลเลียม และเกร์ฟ (Williams and Graf. <http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp.html>. 1991) ได้ศึกษาเรื่องผลการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่มีต่อการได้มาซึ่งความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญ และทัศนคติของนักศึกษา โดยการทำวิจัยกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 202 คนในวิชามนุษย์สัมพันธ์ โดยแบ่งกลุ่มทดลอง 103 คน และกลุ่มควบคุม 99 คน ซึ่งกลุ่มทดลองสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอล์ป และกลุ่มควบคุมสอนโดยการสอนแบบดั้งเดิม กลุ่มทดลองใช้การสอนโดยใช้วิดีโอและการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีทักษะความเชี่ยวชาญ และได้รับความรู้เพิ่มขึ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

โฮแกนและคริสติน (Hogan & Christine; <http://thailis-db.car.chula.ac.th/abift/detail.nsp.html>. 1992) ได้ศึกษาเรื่องการนำรูปแบบการสอนประสบการณ์มาใช้ในการสอนวิชาพฤติกรรมองค์กร ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การช่วยเหลือกันในการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยใช้การสอนโดยใช้กรณีศึกษาการทำรายงาน การทำกิจกรรมกลุ่ม และการสอนด้วยแบบสอบถาม การเขียนตอบสั้นๆ การเขียนอภิปราย และตัวอย่างจากกรณีศึกษา

แวงซองตินา (<http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9978530.html>. 2000) วิจัยเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้ประสบการณ์: กรณีศึกษาในโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ในเลโซโตผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคของการนำหลักสูตรเชิงประสบการณ์ เพราะเน้นในเรื่องประชาธิปไตยความเป็นอิสระ และความเท่าเทียมกัน เทคนิคการสอนที่ใช้คือการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทสมมติ และการแสดง แต่อุปสรรคที่พบในการนำการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มาใช้ คือ โครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างการบริหารของมหาวิทยาลัยและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานไม่ประสานกันระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนในการทำกิจกรรมภายนอกห้องเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์สามารถพัฒนานักเรียนให้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นสามารถใช้ได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายด้วยกระบวนการกลุ่มการอภิปรายการเล่านิทาน บทบาทสมมติ เกม เป็นต้น จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงและสามารถนำมาบูรณาการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้เกิดในสังคมไทยโดยเฉพาะในเด็กระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นวัยของการเรียนรู้และพัฒนา

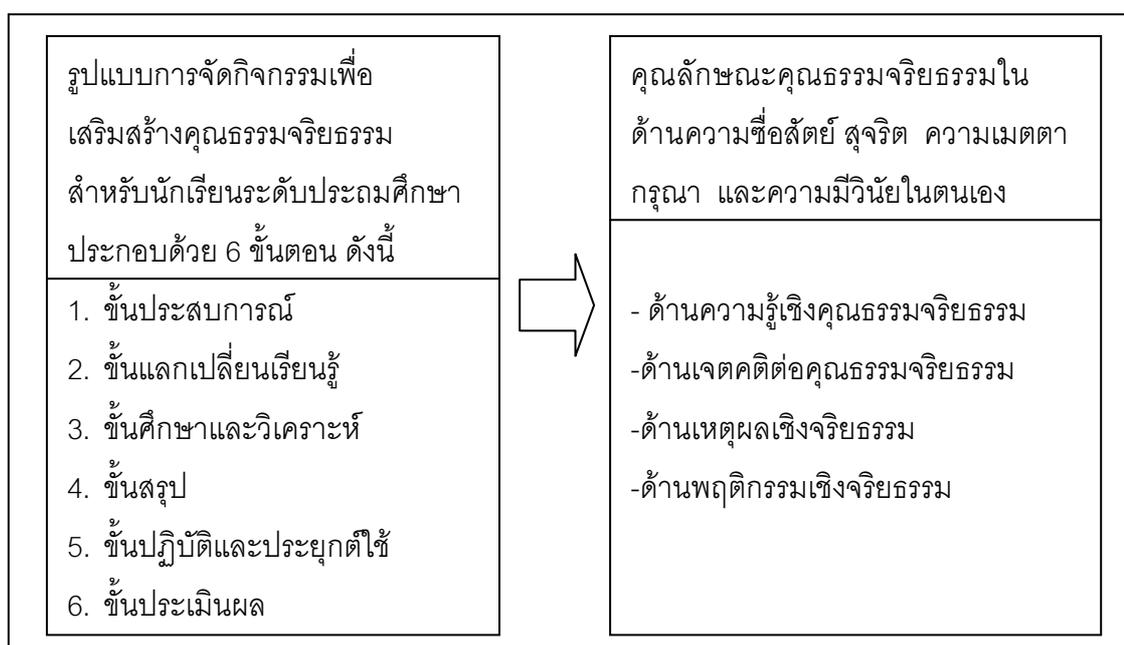
ในทุกด้านให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานในการวิจัยที่จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 9 กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมและรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ โดยศึกษาคุณลักษณะจริยธรรมจากข้อกำหนดขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อนำคุณลักษณะจริยธรรมที่สำคัญมาพัฒนา พบว่า คุณธรรมที่ควรพัฒนา ได้แก่ คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา และด้านความความมีวินัยในตนเอง และศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ตามแบบคอล์ป (Kolb) ชัยพร วิชชาวุธ และ CCP เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นศึกษา และวิเคราะห์ ขั้นสรุปขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ขั้นประเมินผล ดังแผนภาพที่ 2.3 ดังนี้

แผนภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการกระทำหรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ในกระบวนการการเรียนรู้ ไม่เพียงแต่ด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่รวมถึงอารมณ์ ความรู้สึก และแง่คิดระหว่างบุคคล (Zuber - Skerrit, 989 อ้างถึงใน สุนีย์ ละกำป็น, 2541) การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเนื่องจากการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเรียนรู้เชิงนามธรรม อันส่งผลต่อการคิด การปฏิบัติ หรือการกระทำใหม่ๆ ต่อไป การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง และจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผูกพัน ความต้องการ และความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ต่อไป (ทศนา เขมมณี, 2547)

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตั้งแต่ ค.ศ. 1916 โดยนักปรัชญาอเมริกันที่รู้จักกันในวงการศึกษาคือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวถึงประสบการณ์ในความหมายที่ว่า ทุกอย่างที่มีมนุษย์กระทำ คิด ความรู้สึก รวมถึงการทบทวน (Reflection) ลงมือกระทำ (Doing) และเกิดผลตามมา (Undergoing) การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสิ่งนั้นๆ อย่างเป็นกระบวนการเรียกว่า ประสบการณ์ของมนุษย์ ส่วนกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ประสบการณ์ (Reconstruction of Experience) โดยการเรียนรู้เกิดจากการกระทำต่อสิ่งหนึ่ง แล้วมีผลปรากฏออกมาจนกว่าจะได้ผลหรือความรู้เป็นที่พอใจ ซึ่งหมายถึงการมีประสบการณ์ที่ดีที่สุด การพัฒนาการทางสติปัญญาถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) (บรรจง จันทรสภา, 2527) ซึ่งการจัดกิจกรรมแบบเน้นประสบการณ์นี้ สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับ วิลเลียม และแกร์ฟ (Williams and Graf. www.http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp.) และพรประภัสสร ปริญญาญกุล, 2547 ที่ว่าการสอนตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทำให้เกิดทักษะความรู้และทัศนคติที่ดีขึ้น งานวิจัยของจิราพร วัฒนศรีสิน, 2547 ได้ศึกษาการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมของนักศึกษา พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อความเมตตา กรุณา และความซื่อสัตย์ โดยนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อความเมตตา กรุณา และความซื่อสัตย์ สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเสริมสร้างคุณธรรมในตัวบุคคล จึงควรให้ความรู้ สอนให้เข้าใจ ลงมือปฏิบัติให้เกิดเจตคติและพฤติกรรมที่ดี รู้จักคิดและหาเหตุผลทางจริยธรรม อีกทั้ง

ควรใช้รูปแบบการสอนด้วยวิธีต่างๆ หลายวิธี โดยควรมีการจัดกิจกรรมประกอบการเรียน การสอน เช่น จัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกม การสร้างสถานการณ์จำลอง การพาไปศึกษา นอกสถานที่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และให้ใช้อุปกรณ์การสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ตรง รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด (ทศนา เขมมณี ,2542)

จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบเน้น ประสบการณ์เป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกิดความเข้าใจและสามารถ นำไปปฏิบัติได้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในครั้งนี่ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น จะส่งผลให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมี ระดับคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองที่ สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นจะมีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ที่กำหนด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา โดยมีวิธีการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เหตุผลที่เลือกศึกษานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนที่เป็นช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นระดับชั้นสูงสุดในโรงเรียนควรได้รับการอบรมเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่รุ่นน้องและยังเป็นวัยที่อยู่ในช่วงแห่งการเรียนรู้และรับการสื่อสารอย่างรวดเร็ว รวมทั้งอยู่ในช่วงรอยต่อการก้าวเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นและตามพัฒนาการทางเซวาร์ปัญญาจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของเด็กในวัยนี้เด็กจะนับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดจากสิ่งที่ผู้ใหญ่บอก และทฤษฎีของโคลเบอร์ก เชื่อว่า เด็กในวัยนี้จะอยู่ในช่วงยึดถือและปฏิบัติ ซึ่งถ้าได้รับการเรียนรู้ในด้านคุณธรรมจริยธรรมในทางที่ถูกต้องจะยึดถือตามกฎเกณฑ์นี้ตลอดไป ทำให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกโรงเรียน และขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกนักเรียน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกโรงเรียน โดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกดังนี้

1.1 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่เกิน 1,000 คน ผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนการสอนแบบคาทอลิก

1.2 เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสอดคล้องกับคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่ผู้วิจัยศึกษา

1.3 เป็นโรงเรียนที่มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนขึ้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และสอดคล้องมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน: มาตรฐานด้านผู้เรียนตามแนวการประเมินภายนอก

1.4 ผู้บริหารและบุคลากรมีความต้องการที่จะพัฒนาโรงเรียนและยินดีให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการศึกษา รวมทั้งการเก็บข้อมูลตลอดการดำเนินการวิจัย
ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกนักเรียน

วิธีการคัดเลือกโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6 ห้องเรียน พิจารณาจากผลการประเมินคะแนนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2551 ที่มีระดับคะแนนต่ำในด้านที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตา กรุณา ความมีวินัยในตนเอง และมีระดับผลการเรียนใกล้เคียงกันจำนวน 30 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรตาม คือ ผลการเรียนรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 2) เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม 3) เหตุผลเชิงจริยธรรม และ 4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง

ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 2) แบบวัดคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านความรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม ด้านเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีวิธีการสร้างดังนี้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์สภาพปัญหาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสังเคราะห์ระดับความสำคัญของคุณลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม ศึกษาความหมาย รายละเอียดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา และด้านความมีวินัยในตนเอง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ของคอล์ป, ชัยพร วิชชาวุธ และแบบ CCP (Christian Communities Program) และศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรม จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากข้อมูลพื้นฐานข้างต้น นำสาระแนวคิดที่ได้มาสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ให้มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง เพราะการค้นพบด้วยตนเองจะทำให้จดจำได้ดีมีความหมายโดยตรงต่อนักเรียน โดยส่งผลให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมที่แสดงออก สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้ โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นประสบการณ์ 2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ 4) ขั้นสรุปผล 5) ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ และ 6) ขั้นประเมินผล ซึ่งการสร้างแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนี้ ไม่อยู่ในหลักสูตรหรืออยู่ในกลุ่มสาระวิชาใด แต่เป็นกิจกรรมเสริมเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจ เกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีเจตคติที่ดีต่อคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม โดยมีขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลและนิยามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองเพื่อกำหนดสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ของคุณธรรมทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 สรุปสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง/เนื้อหา/สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนคาบ
<p>ความซื่อสัตย์สุจริต</p> <p>การประพฤติทั้งทางกาย วาจาและใจ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและต่อหน้าที่ ไม่เสแสร้ง และไม่เอาเปรียบผู้อื่นถือว่าบุคคลนั้นมีความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนั้นจะเป็นที่เคารพนับถือของผู้อื่นทั่วไป คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะได้รับความสบายใจ ความภาคภูมิใจ ความไว้วางใจ ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ตนเองและครอบครัว ทั้งยังทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุข</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) อธิบายความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริตได้ 2) เปรียบเทียบให้เห็นผลดีของความซื่อสัตย์สุจริตและผลเสียของความไม่ซื่อสัตย์สุจริตที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 3) อธิบายความรู้สึกของตนเองที่กระทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและไม่ซื่อสัตย์สุจริตได้ 	9
<p>ความเมตตากรุณา</p> <p>ความเมตตากรุณา คือ ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และมีความสุขสามารถแสดงได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจาและทางใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทางกายเป็นการแสดงออกทางการกระทำที่ดี ไม่ทำร้ายบุคคล หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ - ทางวาจาเป็นการแสดงออกทางคำพูดที่มุ่งให้เกิดกำลังใจแก่ผู้รับฟัง - ทางใจเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิดที่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ไม่อิจฉาริษยา ไม่อาฆาตพยาบาท 	<ol style="list-style-type: none"> 1) อธิบายความสำคัญของความเมตตากรุณาได้ 2) เปรียบเทียบให้เห็นผลดีของการมี ความเมตตากรุณา และผลเสียของการขาดความเมตตากรุณา 3) อธิบายวิธีการปฏิบัติและการฝึกปฏิบัติตนเป็นผู้มีความเมตตาด้วยการช่วยเหลือ ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เสียสละ กำลังกาย กำลังใจด้วยวิธีการต่างๆ ได้ ผ่านทางสถานการณ์ต่างๆ 	9
<p>ความมีระเบียบวินัยในตนเอง</p> <p>ความมีระเบียบวินัยประกอบด้วยการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) อธิบายความสำคัญและพฤติกรรมของผู้ที่ปฏิบัติตนมีระเบียบวินัยได้ 2) เปรียบเทียบให้เห็นผลดีของการ 	9

ตารางที่ 3.1 สรุปสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้

เรื่อง/เนื้อหา/สาระสำคัญ	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนคาบ
ความตรงต่อเวลา ซึ่งจะส่งผลให้อยู่ร่วมกันของคนในสังคมเกิดความสงบสุข บุคคลที่เพียบพร้อมต้องมีระเบียบวินัยในตนเอง และระเบียบวินัยทางสังคม กฎ ระเบียบ คำสั่งสอน กติกา ล้วนเป็นข้อปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของการอยู่ร่วมกัน การประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ	ปฏิบัติ และผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบและการควบคุมตนเอง 3) อธิบายความรู้สึกของตนเอง และชื่นชมบุคคลอื่นที่มีการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเอง	

1.2 เขียนแผนการจัดกิจกรรม โดยแต่ละแผนการจัดกิจกรรมประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

1) เรื่อง เป็นส่วนที่ระบุประเด็นหรือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้รับรู้ประกอบด้วยคุณธรรมทั้ง 3 ด้านคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

2) เวลาที่ใช้ เป็นการกำหนดเวลาโดยประมาณในการจัดกิจกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในครั้งนี้ ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมละ 20 นาที เนื่องจากเด็กในวัยนี้จะมีการรับรู้ จดจำและสนใจอยู่ในระดับเวลาประมาณ 20 นาที

3) จุดประสงค์การจัดกิจกรรม เป็นส่วนที่บอกความคาดหวังถึงผลที่จะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อจบการร่วมกิจกรรม

4) สาระสำคัญ เป็นส่วนที่บอกถึงแนวคิดเรื่องที่ทำกิจกรรม

5) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มาบูรณาการปรับขั้นตอนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะคุณธรรม จริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

(1) ขั้นประสบการณ์ เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเองเป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์เดิมโดยตรงหรือสมมุติเหตุการณ์

(2) **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นการแสวงหา/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ศึกษาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้วยกิจกรรมกับเพื่อน/กลุ่มเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นกลุ่มเล็ก โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่มมีการช่วยเหลือและการยอมรับกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกและเห็นความสำคัญของการร่วมมือกัน เป็นการเรียนรู้ด้วยการคิดและลงมือกระทำไปสู่จุดประสงค์ร่วมกัน

(3) **ขั้นศึกษาและวิเคราะห์** เป็นการทำความเข้าใจสถานการณ์ระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษา เป็นการวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่เด็กในกลุ่มได้ร่วมกันคิดพิจารณาจากประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้จัด

(4) **ขั้นสรุป** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่เป็นผลจากการที่เด็กได้ร่วมกันทบทวนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือได้ค้นพบจากการเรียนรู้

(5) **ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้** เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ที่ได้แก่ผู้อื่น ขั้นการประยุกต์ใช้สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมว่าสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างไร จากสถานการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

(6) **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองเป็นการประเมินผลสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมาทั้งหมดที่นักเรียนได้เรียนรู้ อาจใช้ในรูปแบบการประเมินตนเองแบบสอบถาม หรือการบันทึกความดีที่ปฏิบัติเป็นประจำ เป็นต้น

6) การประเมินผล เป็นการระบุถึงวิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนในระหว่างการดำเนินกิจกรรมและหลังสิ้นสุดกิจกรรม

7) **สื่อ อุปกรณ์ แหล่งวิทยาการ** เป็นการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับในการดำเนินกิจกรรมของนักเรียน

8) **บันทึกหลังกิจกรรม** เป็นการบันทึกการสังเกตหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม วิธีการและเทคนิคการจัดกิจกรรมที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงรูปแบบการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาประกอบด้วยคุณธรรม 3 เรื่องในแต่ละเรื่องจะดำเนินกิจกรรม 3 กิจกรรมดังสรุปได้จากตารางการจัดกิจกรรมตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

เรื่อง	แผนการจัดกิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	จำนวนคาบ
1. ความซื่อสัตย์สุจริต	1	กิจกรรมซื่อสัตย์ต่อตนเอง	3
	2	กิจกรรมความดีของฉัน	3
	3	กิจกรรมนิทานเล่มเล็ก	3
2. ความเมตตากรุณา	4	กิจกรรมเมตตาปราณี ดีอย่างไร	3
	5	กิจกรรมเมตตาธรรมคำจูนโลก	3
	6	กิจกรรมคิดดี ทำดี มีเมตตา	3
3. ความมีวินัยในตนเอง	7	กิจกรรมการควบคุมตนเอง	3
	8	กิจกรรมตรงต่อเวลา	3
	9	กิจกรรมความรับผิดชอบ	3
รวม			27

การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีขั้นตอนดังนี้ คือ

1. นำแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ จุดประสงค์ รูปแบบการจัดกิจกรรมและการประเมินผล ตลอดจนให้คำแนะนำในส่วนที่บกพร่อง มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. นำแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษา

3. นำแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่มลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับคือ ระดับความเหมาะสมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ระดับความคิดเห็น

ระดับคะแนนเฉลี่ย

เหมาะสมมากที่สุด

4.50 - 5.00

เหมาะสมมาก

3.50 - 4.49

เหมาะสมปานกลาง

2.50 - 3.49

เหมาะสมน้อย 1.50 - 2.49

เหมาะสมน้อยที่สุด 1.00 - 1.49

โดยให้แผนการจัดกิจกรรมที่มีค่าความเหมาะสมของค่าเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป จึงถือว่าเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่ใช้ได้ ซึ่งได้ผลการประเมินแผนการจัดกิจกรรมทั้ง 9 แผน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ระดับความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

แผนการจัดกิจกรรม	ระดับคะแนน ค่าเฉลี่ย	ระดับความเหมาะสม
แผนกิจกรรมที่ 1 ซื่อสัตย์ต่อตนเอง	4.52	เหมาะสมมากที่สุด
แผนกิจกรรมที่ 2 ความดีของฉัน	4.36	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 3 นิทานเล่มเล็ก	4.44	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 4 ความเมตตากรุณา	4.35	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 5 เมตตาคำจูนโลก	4.39	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 6 คิดดี ทำดี มีเมตตา	4.39	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 7 การควบคุมตนเอง	4.33	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 8 ตรงต่อเวลา	4.32	เหมาะสมมาก
แผนกิจกรรมที่ 9 ความรับผิดชอบ	4.43	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3.3 ระดับความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ใช้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน จำนวนแผนการจัดกิจกรรมทั้งหมด 9 แผน กิจกรรมมีระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.32 - 4.52 แผนกิจกรรมที่ 1 มีระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และแผนกิจกรรมที่ 2 - 9 มีระดับความคิดเห็นเหมาะสมมาก แผนกิจกรรมทุกแผนมีระดับคะแนนเฉลี่ยเกินกว่าเกณฑ์ 3.51 ถือว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

4. นำแผนการจัดกิจกรรมที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสม

5. นำแผนการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ Try out ครั้งที่ 1 กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 15 คน กลุ่มที่ 1 เน้นความซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มที่ 2 เน้นความเมตตากรุณา กลุ่มที่ 3 เน้นความมีวินัยในตนเอง ใช้เวลา 1 สัปดาห์ หลังจากการทดลองใช้ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงในเรื่องของกิจกรรมที่จะต้องใช้เวลาในการทำงานและเนื้อหาปรับให้กระชับเพื่อให้เหมาะกับเวลาเสริมใบงานและใบความรู้เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนนอกเวลาปฏิบัติกิจกรรม

6. ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมโดยนำแผนการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 15 คน กลุ่มแรก เน้นความซื่อสัตย์สุจริต กลุ่มที่สอง เน้นความเมตตากรุณา กลุ่มที่สาม เน้นความมีวินัยในตนเอง ใช้เวลา 1 สัปดาห์หลังจากการทดลอง ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมเรื่องของการยกตัวอย่างในการทำควมดี เรื่องเล่านิทานในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง เพื่อให้เป็นรูปธรรมและเห็นเด่นชัดมากขึ้น

7. ปรับปรุงแผนกิจกรรมให้เหมาะสมและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน

2. แบบวัดคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมครั้งนี้ โดยได้ศึกษาและดำเนินการสร้าง ดังนี้

2.1 สร้างแบบวัดเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณาและความมีวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัด โดยศึกษาเนื้อหาจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยสร้างแบบวัดความรู้เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 20 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อ รวมเป็นจำนวน 60 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก (Multiple Choices) ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

2.2 สร้างแบบวัดเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดโดยศึกษาเนื้อหาจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยสร้างแบบวัดเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 20 ข้อ ความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อ รวมเป็นจำนวน 60 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็น Likert Scale มีระดับการให้คะแนนดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 การให้คะแนนการตอบแบบวัดเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม

ระดับ	ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก (Positive Scale)		ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale)	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน	1	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน	5	คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน

4.50 - 5.00	นักเรียนมีเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมในระดับสูงมาก
3.50 - 4.49	นักเรียนมีเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมในระดับค่อนข้างสูง
2.50 - 3.49	นักเรียนมีเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	นักเรียนมีเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมในระดับค่อนข้างต่ำ
1.00 - 1.49	นักเรียนมีเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรมในระดับต่ำ

2.3 สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณาและความมีวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบโดยศึกษาเนื้อหาจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยสร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 20 ข้อ ความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อ รวมเป็นจำนวน 60 ข้อ สร้างโดยการประยุกต์ระดับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ในแต่ละขั้นซึ่งปรับความยากง่ายของข้อคำถามและระดับการให้เหตุผลให้เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งโคลเบอร์กมีระดับขั้นทั้งหมด 6 ขั้น แต่ในขั้นที่ 6 นั้น ถือเป็นขั้นหลักจริยธรรมสากลเป็นขั้นที่เกิดจากการใช้วิจารณญาณ และในทางทฤษฎียังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทั้งหมด 5 ขั้น ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ ขั้นที่ 2 ระดับยึดตนเองเป็นหลัก ขั้นที่ 5 ระดับกฎเกณฑ์ ขั้นที่ 4 ระดับระบบสังคม ขั้นที่ 6 ระดับเหนือกฎเกณฑ์มีลักษณะเป็นแบบทดสอบสถานการณ์แบบปรนัย 5 ตัวเลือก มีระดับการให้คะแนนดังนี้

- คำตอบ ที่อยู่ในขั้นที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์จริยธรรมจากภายนอก
ลักษณะการให้เหตุผลคือ รู้ว่าดีหรือไม่ดี ถูก/ไม่ถูก ไม่คำนึงถึงสิ่งอื่น
ทำเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกทำโทษ ให้ 1 คะแนน
- คำตอบ ที่อยู่ในขั้นที่ 2 ระดับยึดตนเองเป็นหลัก
ลักษณะการให้เหตุผลคือ การทำตามหน้าที่สนองความต้องการไม่ได้
คำนึงถึงใคร หรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อาจทำเพื่อหวังประโยชน์
ให้ 2 คะแนน
- คำตอบ ที่อยู่ในขั้นที่ 3 ระดับกฎเกณฑ์
ลักษณะการให้เหตุผล คือ ต้องการเป็นคนดีตามทัศนคติของตนเองและ
ของผู้อื่น การคาดหวังที่จะได้รับการยอมรับหรือคำชื่นชมจากบุคคลอื่น
ให้ 3 คะแนน
- คำตอบ ที่อยู่ในขั้นที่ 4 ระดับระบบสังคม
ลักษณะการให้เหตุผลคือ รู้ผิดชอบชั่วดี ทำตามกฎระเบียบ ประพฤติถูกต้อง
เคารพกฎ ทำเพื่อความสงบสุขของส่วนรวมและสังคม ให้ 4 คะแนน
- คำตอบ ที่อยู่ในขั้นที่ 5 ระดับเหนือกฎเกณฑ์
ลักษณะการให้เหตุผลคือ การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องโดยมีการพิจารณา
ไตร่ตรองถึงประโยชน์ของตนและบุคคลอื่น สามารถเปรียบเทียบสิ่ง
ที่ถูกและสิ่งที่ผิด คำนึงถึงหลักคุณธรรมได้ ให้ 5 คะแนน

2.4 สร้างแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณาและ
ความมีวินัยในตนเองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยศึกษา
เนื้อหาจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยสร้างแบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์
สุจริต จำนวน 20 ข้อ ความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อ รวม
เป็นจำนวน 60 ข้อ มีลักษณะเป็น Likert scale มีระดับการให้คะแนนดังนี้ คือ

ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก (Positive Scale) ในการตอบมีการให้คะแนนดังนี้

- มากที่สุด เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติทุกครั้ง ได้ 5 คะแนน
- มาก เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติเกือบทุกครั้ง ได้ 4 คะแนน
- ปานกลาง เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยๆ แต่ไม่เป็นประจำ
ได้ 3 คะแนน

น้อย เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติมานานๆ ครั้งได้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนเกือบไม่ปฏิบัติเลย ได้ 1 คะแนน

ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale) ในการตอบมีการให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนเกือบไม่ปฏิบัติเลย ได้ 1 คะแนน

มาก เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติมานานๆ ครั้งได้ 2 คะแนน

ปานกลาง เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยๆ แต่ไม่เป็นประจำ
ได้ 3 คะแนน

น้อย เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่ปฏิบัติเกือบทุกครั้ง ได้ 4 คะแนน

น้อยที่สุด เมื่อข้อความตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติทุกครั้ง ได้ 5 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน

4.50 - 5.00 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับมาก

2.50 - 3.49 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับน้อย

1.00 - 1.49 นักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางคุณธรรมจริยธรรมในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยมีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดพร้อมทั้งนิยามเชิงปฏิบัติการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจสอบแบบวัดที่สร้างขึ้น 2 ด้านคือการวัดนิยามเชิงปฏิบัติการและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ซึ่งการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดนี้ใช้ดัชนี IOC (Index of Congruence) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาสำหรับผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ให้คะแนน +1 ข้อความที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจว่าข้อความมีความเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 ข้อความที่ไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความตรงเชิงเนื้อหาคือค่าดัชนี IOC ต้องมากกว่า 0.5 ($IOC \geq 0.50$) จึงจะถือว่าข้อความหรือข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี.2544, อ้างถึงใน สุพัตรา แสงสุวรรณ, 2549)

ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มาคำนวณค่า IOC เป็นรายข้อและคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดจากตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 ค่าดัชนี IOC ของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรม

แบบวัด	จำนวนข้อ	ค่า IOC
<u>ด้านความซื่อสัตย์สุจริต</u>		
1.1 แบบวัดความรู้	20	0.60 - 1.00
1.2 แบบวัดเจตคติ	20	0.60 - 1.00
1.3 แบบวัดเหตุผล	20	0.60 - 1.00
1.4 แบบวัดพฤติกรรม	20	0.60 - 1.00
<u>ด้านความเมตตากรุณา</u>		
1.1 แบบวัดความรู้	20	0.60 - 1.00
1.2 แบบวัดเจตคติ	20	0.60 - 1.00
1.3 แบบวัดเหตุผล	20	0.60 - 1.00
1.4 แบบวัดพฤติกรรม	20	0.60 - 1.00
<u>ด้านความมีวินัยในตนเอง</u>		
1.1 แบบวัดความรู้	20	0.60 - 1.00
1.2 แบบวัดเจตคติ	20	0.60 - 1.00
1.3 แบบวัดเหตุผล	20	0.60 - 1.00
1.4 แบบวัดพฤติกรรม	20	0.60 - 1.00

ข้อสอบทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.5 ($IOC \geq 0.50$) จึงจะถือว่าแบบวัดมีความสอดคล้องกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัด ผู้วิจัยจึงคัดเลือกแบบวัดไว้ทั้งหมด นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเป็นรายข้อ ผู้วิจัยจึงนำไปปรับปรุงเป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อปรับปรุงและหาคุณภาพของแบบวัด

2. วิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับจะแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

2.1 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 3 ด้าน คือด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 3.6 - 3.7

ตารางที่ 3.6 ผลวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และ
ความมีวินัยในตนเอง

แบบวัด	ค่าความยาก	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเที่ยง
ความซื่อสัตย์สุจริต	0.26 - 0.56	0.29 - 0.67	0.7570
ความเมตตากรุณา	0.23 - 0.56	0.32 - 0.67	0.7891
ความมีวินัยในตนเอง	0.33 - 0.54	0.26 - 0.67	0.7780

ตารางที่ 3.7 ค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความ
เมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

ข้อที่	ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แบบทดสอบวัดความรู้ (Try out)					
	ความซื่อสัตย์สุจริต	ความซื่อสัตย์สุจริต	ความเมตตากรุณา	ความเมตตากรุณา	ความมีวินัยในตนเอง	ความมีวินัยในตนเอง
	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.56	0.29	0.54	0.67	0.53	0.47
2	0.48	0.23	0.50	0.40	0.50	0.27
3	0.56	0.54	0.50	0.53	0.43	0.52
4	0.53	0.47	0.53	0.34	0.56	0.54
5	0.56	0.67	0.46	0.60	0.33	0.45
6	0.50	0.53	0.56	0.40	0.43	0.39
7	0.56	0.54	0.36	0.39	0.33	0.45
8	0.40	0.46	0.53	0.60	0.56	0.54
9	0.50	0.40	0.36	0.39	0.46	0.46
10	0.53	0.60	0.40	0.46	0.43	0.26
11	0.56	0.54	0.23	0.41	0.43	0.39
12	0.50	0.53	0.36	0.52	0.50	0.53
13	0.36	0.38	0.46	0.46	0.56	0.54
14	0.50	0.40	0.36	0.51	0.36	0.52
15	0.50	0.53	0.53	0.47	0.56	0.41

ตารางที่ 3.7 ค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา และความมีวินัยในตนเอง (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) แบบทดสอบวัดความรู้ (Try out)					
	ความซื่อสัตย์สุจริต	ความซื่อสัตย์สุจริต	ความเมตตากรุณา	ความเมตตากรุณา	ความมีวินัยในตนเอง	ความมีวินัยในตนเอง
	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
16	0.53	0.53	0.40	0.32	0.50	0.67
17	0.43	0.53	0.46	0.60	0.43	0.39
18	0.50	0.53	0.56	0.54	0.53	0.47
19	0.26	0.35	0.46	0.32	0.53	0.47
20	0.56	0.54	0.56	0.41	0.46	0.46

จากตารางที่ 3.6 และ 3.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน จากแบบวัดความรู้ทั้ง 3 ด้าน มีค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ดังนี้

แบบวัดความรู้เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.26 - 0.56 ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระดับปานกลางถึงค่อนข้างยาก และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.29 - 0.67 ซึ่งสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ในระดับพอใช้ถึงดีมาก คำนวณค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดเท่ากับ 0.757

แบบวัดความรู้เกี่ยวกับความเมตตา กรุณา มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.23 - 0.56 ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระดับปานกลางถึงค่อนข้างยาก และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.67 ซึ่งสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ในระดับพอใช้ถึงดีมาก คำนวณค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดเท่ากับ 0.789

แบบวัดความรู้เกี่ยวกับความมีวินัยในตนเอง มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.33 - 0.54 ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระดับปานกลางถึงค่อนข้างยาก และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26 - 0.67 ซึ่งสามารถแจกแจงนักเรียนกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้ในระดับพอใช้ถึงดีมาก คำนวณค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR20) ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดเท่ากับ 0.778

2.2 แบบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยได้นำแบบที่ตรวจแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 20 คน แล้วนำผลการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามสูตรของครอนบาค (α coefficient Cronbach) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 3.8 ดังนี้

ตารางที่ 3.8 ค่าความเที่ยงของแบบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

คุณธรรมจริยธรรม	ค่าความเที่ยง (Reliability)
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.8146
ด้านความเมตตากรุณา	0.8795
ด้านความมีวินัยในตนเอง	0.8785

จากตารางที่ 3.8 พบว่า แบบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.8146 - 0.8795 จากเกณฑ์การพิจารณาความเที่ยงที่ใช้ได้ ควรมีค่าความเที่ยงไม่ต่ำกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) แสดงว่าแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพระดับดีและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2.3 แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยได้นำแบบที่ตรวจแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 20 คน แล้วนำผลการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามสูตรของครอนบาค (α coefficient Cronbach) ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 3.9 ดังนี้

ตารางที่ 3.9 ค่าความเที่ยงของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

คุณธรรมจริยธรรม	ค่าความเที่ยง (Reliability)
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.8146
ด้านความเมตตากรุณา	0.8348
ด้านความมีวินัยในตนเอง	0.7694

จากตารางที่ 3.9 พบว่า แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7694 - 0.8348 จากเกณฑ์การพิจารณาความเที่ยงที่ใช้ได้ ควรมีค่าความเที่ยงไม่ต่ำกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) แสดงว่า แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพระดับดีและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

2.4 แบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ผู้วิจัยได้นำแบบที่ตรวจแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 20 คน แล้วนำผลการทดลองไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามสูตรของครอนบาค (α coefficient Cronbach) ซึ่งผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงทั้งฉบับ แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 3.10 ดังนี้

ตารางที่ 3.10 ค่าความเที่ยงของแบบวัดพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

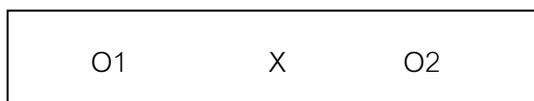
คุณธรรมจริยธรรม	ค่าความเที่ยง (Reliability)
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	0.8528
ด้านความเมตตากรุณา	0.8976
ด้านความมีวินัยในตนเอง	0.8815

จากตารางที่ 3.10 พบว่า แบบสอบถามพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.8528 - 0.8976 จากเกณฑ์การพิจารณาความเที่ยงที่ใช้ได้ควรมีค่าความเที่ยงไม่ต่ำกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) แสดงว่า แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพระดับดีและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การออกแบบการทดลอง

การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการวัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการวิจัยพัฒนา โดยใช้แบบศึกษากลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One Group Pretest - Posttest Design) ซึ่งเขียนเป็นรูปแบบการวิจัยได้ดังนี้

แบบแผนการทดลองแบบ The One Group Pretest – Posttest Design

- กำหนดให้
- O1 คือ การทดสอบและเก็บข้อมูลพื้นฐานก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
 - X คือ การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมโดยกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น
 - O2 คือ การทดสอบและเก็บข้อมูลหลังการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนในการจัดกิจกรรมโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6
2. ผู้วิจัยชี้แจงการดำเนินกิจกรรมและนัดหมายเวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับผู้บริหารและคุณครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ด้วยตนเองโดยใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 3 เดือน ดังตารางแสดงระยะเวลาในจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 3.11 วันที่และจำนวนคาบที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

กิจกรรม	วันที่	คาบ/20นาที
ปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม	2 พ.ย. 52	1
ทดสอบก่อนร่วมกิจกรรมความซื่อสัตย์	3 - 5 พ.ย. 52	3
แผนกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมซื่อสัตย์ต่อตนเอง	6 - 10 พ.ย. 52	3
แผนกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมความดีของฉัน	11 - 13 พ.ย. 52	3

ตารางที่ 3.11 วันที่และจำนวนคาบที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่	คาบ/20นาที
แผนกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมนิทานเล่มเล็ก	16 - 18 พ.ย. 52	3
ทดสอบหลังร่วมกิจกรรมความซื่อสัตย์	19 - 20 ,23 พ.ย. 52	3
ทดสอบก่อนร่วมกิจกรรมความเมตตากรุณา	24 - 26 พ.ย. 52	3
แผนกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมเมตตาปราณีดีอย่างไร	27 พ.ย. ,1-2 ธ.ค. 52	3
แผนกิจกรรมที่ 5 กิจกรรมเมตตาธรรมค้ำจุนโลก	3 - 4 , 8 ธ.ค. 52	3
แผนกิจกรรมที่ 6 กิจกรรมคิดดี ทำดี มีเมตตา	9 ,11,14 ธ.ค. 52	3
ทดสอบหลังร่วมกิจกรรมความเมตตากรุณา	15 - 17 ธ.ค. 52	3
ทดสอบก่อนร่วมกิจกรรมความมีวินัยในตนเอง	5 - 7 ม.ค. 53	3
แผนกิจกรรมที่ 7 กิจกรรมควบคุมตนเอง	8 , 11 - 12 ม.ค. 53	3
แผนกิจกรรมที่ 8 กิจกรรมตรงต่อเวลา	13 - 15 ม.ค. 53	3
แผนกิจกรรมที่ 9 กิจกรรมความรับผิดชอบ	18 - 20 ม.ค. 53	3
ทดสอบหลังร่วมกิจกรรมความมีวินัยในตนเอง	21 - 22, 25 ม.ค. 53	3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test for dependent samples)

2. วิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งตั้งตามเกณฑ์ 80/80 โดยมีวิธีการหาค่าประสิทธิภาพ ดังนี้

หาเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนแบบฝึกหัด หรือกิจกรรมอื่นใดที่กำหนดไว้ในชุดการสอนของผู้เรียนทุกคนที่ไม่ใช่แบบทดสอบหลังเรียน = E_1 และเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของผลการสอบหลังเรียนของผู้เรียน = E_2 นั่นคือ E_1/E_2

3. ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้สูตร E.I. ตามวิธีของกูดแมน เฟรทเชอร์ และชไนเดอร์ (Goodman, Fretecher and Schneide) (เผชิญ กิจระการ, 2546) สูตรการคำนวณค่าดัชนี มีดังนี้

$$EI = \frac{\text{คะแนนสอบหลังเรียน} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนสอบก่อนเรียน}}$$

เมื่อ EI คือ ค่าดัชนีประสิทธิผล จะต้องได้ค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. ค่าขนาดของอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีวินัยในตนเอง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Glass, McGaw and Smith 1981 (ดนตรี หะหรับ, 2551) ดังนี้

$$d = \frac{\bar{X}_{\text{Post}} - \bar{X}_{\text{Pre}}}{SD_{\text{Pre}}}$$

โดย \bar{X}_{Post} = ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง

\bar{X}_{Pre} = ค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง

SD_{Pre} = ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลอง

การแปลความหมายของขนาดอิทธิพล

$0 < d < 0.3$ = มีขนาดอิทธิพลเล็กน้อย

$0.3 < d < 0.5$ = มีขนาดอิทธิพลปานกลาง

$d > 0.7$ = มีขนาดอิทธิพลสูง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาใช้ระเบียบวิธีวิจัยการทดลอง โดยใช้แบบศึกษา กลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One Group Pretest - Posttest Design) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ ประการแรก เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษา ประการที่สอง เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการ นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรม (Pretest) และหลังร่วมกิจกรรม (Posttest) ของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากคะแนนของแบบวัด คุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดย สถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

ตอนที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

ตอนที่ 3 ผลการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความ ซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ ข้อมูลมีความสะดวกยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปร ต่างๆ ในการนำเสนอดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
E1	แทน	ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการแผนการจัดกิจกรรม
E2	แทน	ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของแผนการจัดกิจกรรม
E.I.	แทน	ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรม

d	แทน	ขนาดอิทธิพล (Effect Size)
t	แทน	การทดสอบด้วยค่าสถิติที (t – test for dependent samples)
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (* ที่ระดับ .05)

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรม (Pretest) และหลังร่วมกิจกรรม (Posttest) ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากคะแนนของแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยสถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) ดังตารางที่ 4.1 – 4.3

ตารางที่ 4.1 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต

คุณธรรมจริยธรรม	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต				
<u>ความรู้</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	11.90	1.86	29.926	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	18.43	1.43		
<u>เจตคติ</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	63.80	3.45	26.836	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	88.20	3.66		
<u>เหตุผลเชิงจริยธรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	57.66	4.65	39.706	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	87.40	2.52		
<u>พฤติกรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	71.20	5.01	19.547	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	89.03	3.14		

จากตารางที่ 4.1 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า หลังร่วมกิจกรรมนักเรียน

มีความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความเมตตากรุณา

คุณธรรมจริยธรรม	\bar{X}	SD	t	p
ด้านความเมตตากรุณา				
<u>ความรู้</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	12.23	1.73	25.975	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	18.66	0.88		
<u>เจตคติ</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	63.70	3.89	26.124	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	86.86	2.44		
<u>เหตุผลเชิงจริยธรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	63.40	4.67	26.173	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	84.60	2.34		
<u>พฤติกรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	60.53	3.69	24.076	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	79.66	2.42		

จากตารางที่ 4.2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความเมตตากรุณา พบว่า หลังร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง

คุณธรรมจริยธรรม	\bar{X}	SD	t	p
ด้านความมีวินัยในตนเอง				
<u>ความรู้</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	14.10	2.12	27.273	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	17.86	2.04		
<u>เจตคติ</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	58.76	3.79	22.981	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	78.00	3.24		
<u>เหตุผลเชิงจริยธรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	56.50	4.04	22.751	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	79.63	3.16		
<u>พฤติกรรม</u>				
ก่อนร่วมกิจกรรม	57.73	2.85	24.008	0.000
หลังร่วมกิจกรรม	79.86	3.62		

จากตารางที่ 4.3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณธรรมจริยธรรมระหว่างแบบวัดก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง พบว่า หลังร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ได้จากผลคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดท้ายกิจกรรมของนักเรียน (E1) และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบวัดหลังร่วมกิจกรรม ส่วนการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ได้จากคะแนนทดสอบจากแบบวัดก่อนและหลังร่วมกิจกรรม เพื่อหาค่าคะแนนของความก้าวหน้าในการเรียนรู้จากแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

รายการ	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	\bar{X}	E	E.I.
แบบทดสอบระหว่าง เรียนทั้ง 9 แผน (E1)	30	90	72.00	81.60	0.77
แบบวัดความรู้คุณธรรม จริยธรรม 3 ด้าน (E2)	30	60	54.90	91.50	

จากตารางที่ 4.4 พบว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเป็นมีค่าประสิทธิภาพ 81.60/91.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/ 80 และได้ค่าดัชนีประสิทธิผล E.I. เท่ากับ 0.77 คิดเป็นร้อยละ 77.7 ถือว่ามีแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประสิทธิผล เพราะได้ค่าเกินกว่า 0.5 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 ผลการหาค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยการใช้การคำนวณสูตรของ Glass, Mc Gaw and Smith, 1981 และมีการแปลความค่าขนาดของอิทธิพลเป็น 3 ระดับคือ ระดับน้อย ปานกลาง และสูง ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมที่มีต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

คุณธรรมจริยธรรม	N	\bar{X} (Pretest)	\bar{X} (Posttest)	SD	d	การ แปลผล
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต						
ความรู้	30	50.00	57.32	9.90	0.73	สูง
เจตคติ	30	47.77	52.96	9.83	0.53	ปานกลาง
เหตุผลเชิงจริยธรรม	30	49.81	52.45	5.15	0.51	ปานกลาง
พฤติกรรม	30	50.02	55.03	8.77	0.57	ปานกลาง
ด้านความเมตตากรุณา						
ความรู้	30	51.00	57.14	8.81	0.73	สูง

ตารางที่ 4.5 ค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมที่มีต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง (ต่อ)

คุณธรรมจริยธรรม	N	\bar{X} (Pretest)	\bar{X} (Posttest)	SD	d	การ แปรผล
เจตคติ	30	50.74	55.88	8.70	0.58	ปานกลาง
เหตุผลเชิงจริยธรรม	30	50.33	55.28	9.62	0.52	ปานกลาง
พฤติกรรม	30	50.11	57.27	9.44	0.76	สูง
ด้านความมีวินัยในตนเอง						
ความรู้	30	51.80	57.17	6.44	0.83	สูง
เจตคติ	30	49.95	54.95	9.88	0.51	ปานกลาง
เหตุผลเชิงจริยธรรม	30	49.65	54.61	9.36	0.53	ปานกลาง
พฤติกรรม	30	49.61	56.59	8.91	0.78	สูง

จากตารางที่ 4.5 ค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมในเรื่อง 1) ความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า วิธีสอนด้วยแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนมีอิทธิพลต่อความรู้ในระดับสูง คือ 0.73 และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เจตคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม ในระดับปานกลาง คือ 0.57, 0.53 และ 0.51 ตามลำดับ แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้ของนักเรียน 2) ความเมตตากรุณา พบว่า วิธีสอนด้วยแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม และความรู้ อยู่ที่ 0.76 และ 0.73 ขณะที่ค่าอิทธิพลปานกลางต่อเจตคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ที่ 0.58 และ 0.52 ตามลำดับ แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้และพฤติกรรมของนักเรียน 3) ความมีวินัยในตนเอง พบว่า วิธีสอนด้วยแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนมีอิทธิพลสูงต่อความรู้ และพฤติกรรม อยู่ที่ 0.83 และ 0.78 โดยมีค่าอิทธิพลปานกลางต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม และเจตคติอยู่ที่ 0.53 และ 0.51 แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมมีอิทธิพลต่ออย่างมากต่อความรู้และพฤติกรรมของนักเรียน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรก เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประการที่สอง เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการทดลองเบื้องต้น (Pre - Experimental Design) เป็นการศึกษาในกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (The One Group Pretest - Posttest Design)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น และตัวแปรตามคือ ผลการเรียนรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านเจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม และ 4) ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยปรับขั้นตอนจากแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มาสร้างขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะกับเด็กระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นประสบการณ์ (2) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ (4) ขั้นสรุป (5) ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ (6) ขั้นประเมินผล โดยแผนการจัดกิจกรรมได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.32 – 4.52 และมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ถึงเหมาะสมมากที่สุด 2) แบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมครอบคลุมเนื้อหาในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยได้รับการตรวจสอบของคุณภาพแบบวัดจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.7570 – 0.8976

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนทำการทดสอบด้วยแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ประกอบด้วยแบบวัดความรู้ แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และดำเนินการตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 9 กิจกรรม และให้นักเรียนทำการทดสอบแบบวัดคุณธรรมจริยธรรมหลังร่วมกิจกรรมโดยดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 27 คาบ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - มกราคม ปีการศึกษา 2552 ภาคเรียนที่ 2 รวมเวลา 3 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมระหว่างก่อนร่วมกิจกรรมและหลังร่วมกิจกรรม โดยจำแนกตามการเรียนรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบที (t -test for dependent samples) ตอนที่ 2 ผลการหาค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) โดยใช้สูตร E.I. ตามวิธีของกู๊ดแมน เฟรทเชอร์ และ ชไนเดอร์ (Goodman, Fretecher and Schneide) (เผชญิ กิจระการ, 2546) และ ตอนที่ 3 ผลการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Glass, Mc Gaw and Smith, 1981

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะและองค์ประกอบของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา คือ การนำแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาใช้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรม ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนที่ออกแบบตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์นั้นมีลักษณะและองค์ประกอบดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อจัดกิจกรรมจบแล้วผู้เรียนต้องเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น เนื่องจากในขั้นตอนการจัดกิจกรรมได้ใช้รูปแบบเน้นประสบการณ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีการทำงานกลุ่มร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องความรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่ดีต่อคุณธรรมจริยธรรม มีเหตุผลเชิงจริยธรรม และมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

เนื้อหา จะประกอบด้วยเนื้อหาหลักของคุณลักษณะคุณธรรมทั้ง 3 ด้านคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

กระบวนการจัดกิจกรรม ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนี้ ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้นมีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังนี้

1. **ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน** เป็นการนำเสนอ และดึงความสนใจของผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ในกิจกรรม เช่น การนำด้วยเกม เพลง และการเล่านิทานเพื่อเป็นการเริ่มต้นเข้าสู่บทเรียนตามเนื้อหาการเรียนที่กำหนดไว้

2. กระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

2.1 **ขั้นประสบการณ์** เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมเกี่ยวกับความรู้ การคิดและการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์เดิมโดยตรงหรือการจัดสถานการณ์จำลอง

2.2 **ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นการแสวงหา/ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ศึกษาในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้วยกิจกรรมกับเพื่อน/ กลุ่มเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นกลุ่มเล็ก โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม มีการช่วยเหลือและการยอมรับกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกและเห็นความสำคัญของการร่วมมือกัน เป็นการเรียนรู้ด้วยการคิดและลงมือกระทำไปสู่จุดประสงค์ร่วมกัน

2.3 **ขั้นศึกษาและวิเคราะห์** เป็นการทำความเข้าใจผสมระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษา เป็นการวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่เด็กในกลุ่มได้ร่วมกันพิจารณาจากประสบการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้จัด

2.4 **ขั้นสรุป** เป็นการสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ที่เป็นผลจากการที่เด็กได้ร่วมกันทบทวนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือได้ค้นพบจากการเรียนรู้

2.5 ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้ที่ได้แก่ผู้อื่น ขั้นการประยุกต์ใช้ สิ่งที่ได้ก็จะได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมว่า สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างไรจากสถานการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

2.6 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองเป็นการประเมินผล สิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมาทั้งหมดที่นักเรียนได้เรียนรู้ อาจใช้ในรูปแบบการประเมินตนเอง แบบสอบถาม การบันทึกการปฏิบัติความดีที่ได้กระทำเป็นประจำ เป็นต้น

3. สื่อในการจัดกิจกรรม ใช้สื่อที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนกิจกรรม การเตรียมงานเพื่อฝึกทักษะต่างๆ การเตรียมใบความรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและค้นคว้าให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จริงและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การประเมินผล ประเมินเพื่อวัดความรู้ในแต่ละกิจกรรม โดยใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย จากการทำแบบฝึกหัดทำกิจกรรม การทำใบงานของผู้เรียน

2. ผลของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.1 นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนจำแนกตามความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 2) ด้านความเมตตากรุณา และ 3) ด้านความมีระเบียบวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 จากการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน ตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมแบบเน้นประสบการณ์ในแต่ละแผนกิจกรรม ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา จากผลคะแนนแบบฝึกหัดทำกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละกิจกรรม และการทดสอบในด้านความรู้หลังร่วมกิจกรรม พบว่า แผนการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.60/91.50 แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรู้ได้ ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ส่วนค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.7777 แสดงว่าหลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.77

2.3. ค่าขนาดอิทธิพล

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้าน พบว่า 1) ความซื่อสัตย์สุจริต แผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลสูงต่อความรู้ คือ 0.73 และแผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลปานกลางต่อพฤติกรรม เจตคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม คือ 0.57, 0.53 และ 0.51 ตามลำดับ 2) ความเมตตากรุณา แผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมและความรู้ คือ 0.76 และ 0.73 และแผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลปานกลางต่อเจตคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม อยู่ที่ 0.58 และ 0.52 ส่วน 3) ความมีวินัยในตนเอง แผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลสูงต่อความรู้และพฤติกรรม คือ 0.83 และ 0.78 และแผนกิจกรรมมีค่าอิทธิพลปานกลางต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมและเจตคติอยู่ที่ 0.53 และ 0.51

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่น่าเสนอข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นแกนหลักเพื่อจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์ รวมทั้งสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึกและการปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้นอย่างเป็นกระบวนการ ผู้เรียนได้ร่วมกันวางแผนการทำงานและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญดังกล่าวทำให้เกิดรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทั้ง 6 ขั้นตอนคือ ขั้นประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ขั้นสรุปผล ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ และขั้นประเมินผล สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้

ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี มีเหตุผลเชิงจริยธรรมและมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมที่ดีขึ้น เนื่องจากขั้นตอนในการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นในการจัด ประสบการณ์ให้นักเรียน เริ่มจากขั้นประสบการณ์เป็นการให้นักเรียนได้ทบทวนประสบการณ์ของตนเองในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง สำรวจความรู้เดิมจากกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์ การค้นหา คำตอบจากเรื่องที่กำหนดให้ เมื่อผู้เรียนได้คิดและตอบก็จะทราบว่าแต่ละคนมีความรู้มี แนวความคิดและมีการปฏิบัติในด้านคุณธรรมนั้นๆ อย่างไรบ้าง ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนได้มี โอกาสพูดคุยเล่าเรื่องประสบการณ์ของตนเองทั้งในด้านดีและในด้านไม่ดี ได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดควร ปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติจากประสบการณ์ที่ได้แลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม นอกจากนั้น ยังได้เสนอ ความคิดเห็นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งในชั้นศึกษาและวิเคราะห์ ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดง ความคิดเห็นของตนเอง ยอมรับฟังในความคิดเห็นของผู้อื่น พูดหรืออธิบายสิ่งต่างๆ ที่ได้กระทำ กิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่ม วิเคราะห์ถึงผลดีของการปฏิบัติและผลเสียของการไม่ปฏิบัติตาม คุณธรรมด้านต่างๆ ในขั้นนี้เป็นขั้นที่ต้องจัดกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การบรรยาย การเล่นนิทาน การเล่นเกม การแสดงบทบาทสมมติ การทำงานตามกระบวนการกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถส่งผลให้นักเรียนได้รับรู้จากการวิเคราะห์ การอภิปรายร่วมกัน ผสมผสานประสบการณ์เดิมและการเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (สิริวรรณ ฉันทนะสานนท์, 2541; พนิดา จันทกรานต์, 2544; พอเพ็ญ ไกรนรา, 2545; เยาวดี สุวรรณนาคะ, 2545; จิราพร รัตนศรีสิน, 2547; พรปภัสสร ปริญาญกุล, 2547) ซึ่งประสบการณ์ความรู้สึกและความคิดเห็น ของแต่ละบุคคลก็จะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญเพราะการได้พูดคุย ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมความคิดและเหตุผลของตนเองและ ผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ขั้นสรุป ขั้นตอนนี้เน้นว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งเพราะเป็นขั้นตอน ที่ให้ผู้เรียนได้ทบทวน รวบรวม เชื่อมโยงความรู้และความคิดเห็นต่างๆ จากขั้นตอน การศึกษาและวิเคราะห์ จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนถึงแนวคิดและการปฏิบัติในด้านคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม จากการสังเกตของผู้วิจัย ช่วงแรก ของการจัดกิจกรรม นักเรียนยังไม่ค่อยกล้าที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็น และในบางประเด็นนักเรียนยังไม่สามารถสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงคอยพูดชักจูง ให้คำแนะนำในการสรุปในแต่ละประเด็นเพื่อให้บทสรุปเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ขั้นปฏิบัติ และนำไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นหาแนวทางในการนำความรู้ที่ได้

จากการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมไปใช้ปฏิบัติจริง โดยเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นและฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดเป็นนิสัย ชั้นประเมินผลเป็นขั้นตอนมีผู้วิจัยเพิ่มขึ้นมาจากแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์เดิม โดยในขั้นนี้จะเป็นการประเมินผลของตนเองในรูปแบบการประเมินตนเอง การบันทึกความดีที่ปฏิบัติเป็นประจำ เพราะการบันทึกความดีเป็นประจำจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกตนเองให้มีวินัยต่อตนเองในการบันทึกให้เป็นประจำสม่ำเสมอ และมีความซื่อสัตย์ที่จะบันทึกความดีที่ได้กระทำตามความเป็นจริง นอกจากนั้นการบันทึกเป็นประจำยังส่งผลให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าในการทำความดี มีความภาคภูมิใจในความดีที่ตนได้ปฏิบัติ ซึ่งมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักของคุณธรรมจริยธรรมที่ได้ศึกษา ดังนั้น ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ดังกล่าว สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจากประสบการณ์ของตนเองสอดคล้องกับ ปรัชญาการศึกษาของดีวอี้ (Dewey) ที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำและแนวคิดของแบนดูรา (Bandura) ที่ว่า พฤติกรรมกระบวนกรสมองและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ การสร้างการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริง เพราะการจัดกิจกรรมที่หลากหลายจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติตนเองให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับทิสนา แชมมณี (2550) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์การค้นพบความจริงใดๆ จากประสบการณ์ของตนเองมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง จดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน เป็นผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของผู้เรียนได้

ประเด็นที่ 2 ผลของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีระดับความรู้ทางคุณธรรมจริยธรรม เจตคติต่อคุณธรรมจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงคุณธรรมจริยธรรมของคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 3 ด้านได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความเมตตา

กรุณา และ 3) ความมีวินัยในตนเอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบหลังร่วมกิจกรรม (Posttest) ทั้ง 3 ด้านสูงกว่าค่าเฉลี่ยการทดสอบก่อนร่วมกิจกรรม (Pretest) ทั้งนี้ หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองสูงขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดของเพียเจต์และโคลเบอร์กที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมมีลักษณะ เช่นเดียวกันกับพัฒนาการทางสติปัญญาคือ เมื่อมนุษย์เติบโตและเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ความสามารถทางสติปัญญาก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น จริยธรรมก็จะมีการพัฒนาขึ้นไปตามระดับ สติปัญญาด้วย (Piaget อ้างถึงในพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542) จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมในแต่ละชั้นตอนผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสนุกสนานเมื่อใช้ กิจกรรมกลุ่ม ดังนั้น การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ จึงควรจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยมีการศึกษาหาความรู้จากเหตุการณ์ที่กำหนดให้ และปฏิบัติจากการร่วมกิจกรรมกลุ่มสนทนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ร่วมกันใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ถึงผลดี -ผลเสียของการปฏิบัติ และสรุปร่วมกัน การแสดงบทบาทสมมติ การแต่งนิทาน การจดบันทึกความดีของตนเองที่ได้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้จะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีระเบียบ ได้ชื่นชมและเห็นคุณค่าในการทำความดีในด้านต่างๆ และหมั่นฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยและปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ กิจกรรมต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นนี้ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ใหม่จากตนเองและผู้อื่น (กุลยา ตันติผลลาชีวะ, 2547) มีความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สิ่งที่สำคัญคือ เกิดคุณธรรมจริยธรรม ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปัน มีความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก เกิดการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน โดยทิตินา แชมมณี (2542) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้ใดสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และหากกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียนโดยตรงก็จะยิ่งช่วยให้การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ เจริญจิตติกุล (2533) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติมีการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวรรณณีนี ราชสงฆ์ (2541) พบว่า เด็กที่ได้รับการใช้เทคนิคแม่แบบและบทบาทสมมติมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนสิริวรรณ ฉันทนะสานนท์ (2541) พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่า

นักเรียนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคอเลอร์และเบร์ย์ 1978 (อ้างถึงในมาลิวีร์ตัน บุญอนันตบุตร, 2549) พบว่า ทักษะคิดของเด็กมีความมั่นคง สอดคล้องกับสวิตซ์ สุขหมั่น (2546) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มมี พัฒนาการทางพฤติกรรมจริยธรรมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนัยวรรณ จินตสุวานนท์ (2546) พบว่า นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีการควบคุม ตนเองก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกรรณิการ์ พงษ์เลิศวุฒิ (2547) พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทานประกอบละครสร้างสรรค์ ก่อนและระหว่างจัดกิจกรรมโดยเฉลี่ยรวมและจำแนกรายด้านในแต่ละช่วงสัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงกล่าวได้ว่า การจัดประสบการณ์หรือรูปแบบการเรียนรู้ แบบเน้นประสบการณ์ในกิจกรรมต่างๆ ให้กับผู้เรียนสามารถพัฒนาจริยธรรมของเด็กระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับเยาวดี สุวรรณนาคะ (2545) พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เพิ่มมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ และจากความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่า การอบรมด้วยวิธีการการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ ทำให้เกิดความสนุกสนานคลายเครียด มีความสามัคคีช่วยเหลือกันและกันมากขึ้นรู้จักทำงานใน ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เกิดความรักความผูกพันและความรู้สึกที่ดีต่อกัน และจิราพร วัฒนศรีสิน (2547) พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมด้วยขั้นตอน 6 ขั้นตอน คือ คิดและลงมือทำ การแสดงออก การร่วมมือ การทบทวน การวิเคราะห์ และการสรุปผล ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มีพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบความ เมตตากรุณา และความซื่อสัตย์ สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้อง กับพรประภัสสร ปริญาญกุล (2547) พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ ด้วย 4 ขั้นตอน คือ สร้างประสบการณ์ อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสรุปและขั้นประยุกต์ มี คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาความสามารถในการทำงานเป็นทีม และความสามารถในด้านทักษะการทำงานสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 การที่แผนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษาที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาระดับความรู้ เจตคติ เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิง จริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเองของผู้เรียนได้ เนื่องมาจากเหตุผลหลายประการดังนี้

ประการที่ 1 แผนกิจกรรมที่ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิด ตั้งประสบการณ์เก่าผสมผสานประสบการณ์ใหม่และวิเคราะห์ให้ถูกต้องตามหลักของคุณธรรมที่ได้ศึกษา

ประการที่ 2 การนำขั้นตอนรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทำให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติ ฝึกการคิดค้นหาคำตอบโดยใช้ทั้งความรู้จากประสบการณ์เดิม และใช้ประสบการณ์ใหม่ที่พบเจอผสมผสานกันอย่างเหมาะสม เมื่อนักเรียนได้ผ่านกระบวนการลงมือและมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นจึงทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษาเพราะคุณธรรมจริยธรรมสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ในวัยเด็กถ้าจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เหมาะสม

ประการที่ 3 การร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนจะถูกกระตุ้นด้วยคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ซึ่งนักเรียนจะมีโอกาสได้ฝึกคิดฝึกพูดและเรียนรู้ตลอดเวลา ด้วยกิจกรรมที่ออกแบบมาในแต่ละขั้นตอน การดำเนินกิจกรรมและในการทำใบงานต่างๆ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษา เช่น การแต่งนิทานคุณธรรม นักเรียนจะได้ร่วมกันวางแผนการทำงาน แสดงออกถึงความคิดด้วยเหตุและผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดีต่อการทำงานพร้อมกับการเรียนรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษา จึงส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการตัดสินใจ

ประการที่ 4 ในชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ กิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนได้ลงมือในการปฏิบัติตามการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนจะบอกได้ว่าจะมีวิธีในการปฏิบัติให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมตามที่ได้ศึกษาอย่างไรบ้างสามารถบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ อีกทั้งต้องทำใบกิจกรรมหรือสรุปขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับรู้เช่นการอภิปรายหน้าชั้นเรียน การจัดป้ายนิเทศกิจกรรมเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองและเห็นคุณค่าในการทำความดี

ประการที่ 5 ขั้นตอนในการประเมินผลเป็นการให้นักเรียนได้ประเมินตนเองในสิ่งที่ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่ศึกษานักเรียนจะสรุปได้ว่า สิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี สิ่งไหนที่ควรปฏิบัติ หรือสิ่งไหนที่ไม่ควรปฏิบัติ อีกทั้งยังมีการบันทึกความดีตามคุณธรรมจริยธรรมที่นักเรียน

ปฏิบัติในทุกวันเพื่อเป็นการฝึกตนเองให้ทำความดีอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมนี้จะส่งผลถึงพฤติกรรมในการปฏิบัติของนักเรียนในอนาคต

จากกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทั้ง 6 ขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนนักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง โดยจากการสังเกต การสอบถาม การตอบคำถาม การบันทึกความดีของผู้เรียนในระหว่างการดำเนินการทดลอง ซึ่งชัยพร วิชาวุธและคณะ (2531) ได้กล่าวถึงการเกิดจริยธรรมตามความเชื่อของโคลเบอร์กว่า จริยธรรมเกิดจากองค์ประกอบ 2 อย่างคือ เหตุผลและความเข้าใจของบุคคลและประสบการณ์ที่ได้รับ เนื่องจากเมื่อมีการรับข้อมูลใหม่ไม่ว่าจะได้รับจากการรับฟัง การเล่าเรื่อง การเห็นแบบอย่างการกระทำของผู้อื่นก็ตามจะเกิดการจำแนกและบูรณาการจนเกิดเป็นความเข้าใจใหม่มาทดแทนความเข้าใจเก่า ซึ่งทำให้เกิดจริยธรรมในตัวบุคคลในระดับสูงขึ้นเพราะเมื่อผู้เรียนได้เกิดการรับรู้เรื่องราวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรมและเมื่อเห็นว่าจะมีผลในทางบวกก็จะเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาและนำไปปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยและยึดไว้เป็นคุณธรรมประจำใจตลอดไป

ประเด็นที่ 3 การนำแผนกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สร้างขึ้นนั้นเหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือในชั้นที่มีความใกล้เคียง โดยลักษณะกิจกรรมภายในแผนกิจกรรมจะเน้นที่ให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่สร้างขึ้นควรจะมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้ ครูผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความมีวินัยในตนเอง ให้เข้าใจเพื่อที่จะได้นำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ทั้ง 6 ขั้นตอนไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ด้านสื่อการเรียนรู้และเอกสารใบงาน ใบกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรม ตามแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียน ครูผู้สอนต้องศึกษา เกี่ยวกับขั้นตอนในการใช้ในแต่ละคาบ และจัดเตรียมให้พร้อมตามจำนวนเพื่อให้การดำเนิน กิจกรรมราบรื่น

3. ด้านการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรม ครูผู้สอนต้องยอมรับและเปิดโอกาสให้กับ นักเรียน ให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แลกเปลี่ยนการเรียนรู้กับเพื่อน ให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและเห็นคุณค่าในตนเอง และต้องให้อิสระในความคิดของนักเรียนคุณครู เป็นเพียงผู้คอยดูแลและชี้แนะแนวทางเท่านั้น

4. ด้านบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนั้น ครูจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการคิด มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) ในเรื่องที่เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือประสบการณ์ด้วยตนเอง มีการรับฟังซึ่งกันและกันจัดเป็นหัวใจของการ เรียนรู้ ผู้สอนไม่เพียงแต่รับฟังทุกคนแต่ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังซึ่งกันและกัน โดยเคารพใน ความเป็นบุคคลและแสดงบทบาทในการเป็นผู้ฟังที่ดี ยอมรับการเรียนรู้ของผู้เรียนจาก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ตีค่าให้ความหมายหรือแปลความในสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอ เพราะการ ให้ความสำคัญเป็นบทบาทของผู้เรียนเอง ผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าเป็น ครู ผู้บรรยายหรือผู้นำ

5. ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมแบบบันทึกทำแผนกิจกรรมให้ พร้อมและทำการบันทึกที่ระหว่างและหลังการจัดกิจกรรมเพื่อนำผลมาประเมินปรับปรุงการจัด กิจกรรมและต้องตรวจใบกิจกรรมของนักเรียนหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมรวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียน บันทึกความดีให้เป็นประจำสม่ำเสมอ

ประเด็นที่ 4 ข้อจำกัดของแบบแผนการทดลอง

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษาในที่สร้างขึ้นครั้งนี้ ได้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงทดลองแบบการทดลอง เบื้องต้น (Pre - Experimental Design) แบบ The One Group Pretest - Posttest Design ด้วย ข้อจำกัดในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง เนื่องจากทำได้ยากในการจัดการเรียนการสอนใน สถานศึกษา ซึ่งมีรูปแบบการเรียนการสอนที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกนักเรียนจาก ระดับคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในปีการศึกษา 2551 และมีระดับผลการเรียน

ที่ใกล้เคียงกันเข้าสู่กลุ่มการทดลอง เพื่อให้มีระดับผลการเรียนที่เท่าเทียมกัน ในการวิจัยครั้งนี้ยังมีภาวะคุกคามที่มีต่อความตรงภายใน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการควบคุมบางส่วนดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้จากการทำข้อสอบชุดเดิม เนื่องจากการทดลองก่อนและหลังด้วยแบบวัดชุดเดียวกัน อาจเกิดจากความรู้ในการทำข้อสอบครั้งแรก ผู้วิจัยจึงควบคุมโดยการจัดดำเนินการวิจัยให้มีช่วงห่างระหว่างการ Pretest และ Posttest ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนห่างกันเป็นเวลา 3 สัปดาห์

2. การใช้เครื่องมือในการวิจัย ก่อนนำเครื่องมือไปใช้ได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งความตรงและความเที่ยง การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ทำโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแผนการจัดกิจกรรมและแบบวัดที่สร้างขึ้น โดยการตรวจสอบใช้ค่าดัชนี IOC (Item Objective Congruence) และตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง

3. ระหว่างทดลองอาจเกิดการขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยควบคุมโดยการชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างก่อนทำการทดลองเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนตามแผนที่ผู้วิจัยออกแบบอย่างครบถ้วน และมีการชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมและใช้แรงเสริมในการทำกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อป้องกันการขาดหายของกลุ่มตัวอย่าง

4. ระดับความรู้ที่อาจไม่เท่าเทียมกันอาจส่งผลกระทบต่อความตรง ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกันทั้งในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมโดยดูจากคะแนนการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนในปีการศึกษา 2551 และระดับความรู้ โดยดูจากระดับผลการเรียนที่มีความใกล้เคียงกัน และเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยเดียวกันซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อายุ 10-12 ปี

จากการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองพบว่า การวิจัยเชิงทดลอง Pre – Experimental Design แบบ (The One Group Pretest - Posttest Design) ถึงแม้จะมีข้อดีคือ มีความเที่ยงตรงภายในเพราะมีข้อมูลในการช่วยเปรียบเทียบคือ การทดสอบก่อนและหลังร่วมกิจกรรม แต่ก็มีข้อจำกัดเช่นกันได้แก่ อิทธิพลของการทดสอบก่อน อาจมีผลต่อการทดสอบซ้ำหลังร่วมกิจกรรม (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2545) และที่สำคัญคือการเลือกกลุ่มแบบเจาะจงเพียงกลุ่มเดียวไม่มีการควบคุมตัวแปรแทรก ได้แก่ ระดับสติปัญญา ทักษะสติปัญญา หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอาจส่งผลกระทบต่อคะแนนจากการทดลองได้ ดังนั้น จึงอาจไม่มั่นใจในการสรุปผล

เพื่ออ้างอิงไปยังประชากรทั้งหมดได้ การวิจัยแบบนี้จึงเหมาะที่จะนำไปใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยเฉพาะ การวิจัยเชิงทดลองยังมีแนวทางในการใช้ระเบียบวิธีวิจัยในแบบแผนอื่นเช่น Pretest - Posttest Control Group, Randomized Control - Group Posttest Only Design และ Randomized Solomon Four - Group Design เป็นต้น ซึ่งจะสามารถควบคุมตัวแปรและและความเที่ยงตรงในการอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนสามารถนำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้กับนักเรียน ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์จริง ฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถปฏิบัติตนได้ตามหลักความถูกต้องของคุณธรรมจริยธรรม

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนโยบายให้คุณครูได้นำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไปใช้ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

3. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมนานๆ ซึ่งหากมีข้อจำกัดในด้านเวลา อาจจะไม่สามารถพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นเพราะว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมไม่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในระยะสั้น ต้องมีการพัฒนาและสะสมประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง หรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งมีการติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนักเรียนเกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ดีและต่อเนื่อง

4. การวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้ตามลำดับขั้นตอนของโคลเบอร์ก ได้ปรับขั้นตอนการให้เหตุผลแต่ละระดับชั้น และความยากง่ายของข้อคำถามให้เหมาะสมกับเด็กระดับประถมศึกษา การนำไปใช้อาจไม่จำเป็นต้องใช้ตามระดับชั้นของโคลเบอร์ก ซึ่งการนำแบบวัดไปใช้อาจปรับให้เหมาะสมกับเวลาและความสามารถของเด็ก เนื่องจากเด็กในวัยระดับประถมศึกษาจะมีความอดทนในการอ่านไม่มากนัก โดยควรตั้งเป็นคำถามที่วัดผลปลายทางรวมทั้งปรับจำนวนข้อให้มีความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นที่มีความใกล้เคียงกัน
2. ควรมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่นๆ ของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เช่น ความเสียสละ การเห็นคุณค่าของผู้อื่น การมีสัมมาคารวะ เป็นต้น
3. ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
4. ควรมีการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อใช้ประกอบแผนกิจกรรมที่สร้างขึ้น เพื่อเพิ่มความสนใจของผู้เรียนและสามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน

“ภาคผนวก”

ภาคผนวก ก

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

กิจกรรมที่ 1 ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ผู้จัดทำ นางสาวนිරนุช เหลืออภัย

สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองคือการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้สัญญากับตนเอง เช่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่ดีหรือตั้งใจงดเว้นการกระทำที่ไม่ดี ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองเป็นผู้ที่ซื่อตรงทั้งต่อหน้าและลับหลัง สามารถควบคุมตนเองให้กระทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม และการซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองยังเป็นพื้นฐานของการซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่นต่อไปด้วย

จุดประสงค์

1. บอกความหมายและคุณลักษณะของความเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง
2. บอกแนวทางการปฏิบัติตนที่แสดงถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
3. อภิปรายถึงผลดี-ผลเสียของการซื่อสัตย์ต่อตนเองและไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

สนทนาเกี่ยวกับเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความหมาย คุณลักษณะของความซื่อสัตย์สุจริต คำว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคำที่ได้ยินกันเสมอเมื่อเรากระทำผิดแล้วยอมรับผิด ก็มักจะได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ว่า เป็นคนซื่อสัตย์ หรือสิ่งใดที่เราเก็บได้ที่ไม่ใช่ของเรา เราส่งคืนเจ้าของก็จะได้คำชมว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต **ครูเล่านิทานเรื่อง “ของขวัญของอันล้าค่า”**

เรื่องของขวัญอันล้าค่า

ที่หมู่บ้านหนึ่งยังมีชายชราคนหนึ่งแก่มาก ใบหน้าของเขายังคงอิมเอิบเปล่งประกาย เลือดฝาดร่างกายของเขาแข็งแรง ตายังไม่ฝ้าฟาง หูก็ยังไม่วุ่น เขามีลูกหลานมากมาย แต่เขาก็ยังเป็นคนจัดการทุกสิ่งทุกอย่างภายในครอบครัว ปีนี้เขาตัดสินใจว่าจะเลือกใครคนหนึ่งจากลูกชาย 15 คน ของเขามาสืบทอดภารกิจที่บ้านเสียที แต่ว่าจะเลือกใครดีละ ชายชราพยายามคิดหาวิธีต่างๆ

เมื่อชายชราคิดวิธีที่ดีที่สุดได้ จึงสั่งให้ลูกชายทั้ง 15 คน มาพบแล้วแจกเมล็ดดอกไม้ให้ลูกๆ คนละ 1 เมล็ด พร้อมทั้งบอกว่า ใครสามารถปลูกเมล็ดพืชนี้ให้งอกงาม จนออกดอกบานสะพรั่งภายใน 3 เดือน คนนั้นจะได้เป็นผู้สืบทอดมรดกต่อไป เมื่อลูกๆ ได้เมล็ดพืชมาแล้วต่างนำไปปลูกดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ลูกชายคนเล็กของเขาชื่อทองดี เมื่อได้เมล็ดดอกไม้ไปแล้วเขาก็นำไป

ปลูกในกระถาง รดน้ำเอาใจใส่เป็นอย่างดีทุกวันทุกคืน แต่เมล็ดนั้นก็ไม่ได้งอกกล้าสักที ทองดีรู้สึก เศร้าโศกเสียใจมาก และเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว สามเดือนต่อมาฤดูร้อนย่างกรายมาถึงแล้ว ชายชราผู้เป็นพ่อกำหนดว่าวันนี้จะเป็นวันคัดเลือกดอกไม้ของลูก ลูกๆ ทุกคนต่างอุ้มกระถางดอกไม้ที่ ออกดอกบานสะพรั่งอย่างสวยงามมาให้ผู้เป็นพ่อชม เพื่อรอการคัดเลือก ชายชราเดินตรวจ ดอกไม้ที่สวยงามในมือของลูกๆ ด้วยสีหน้าที่ไม่มีแววยินดีแม้แต่น้อย เขาเดินตรวจจากบุตรชายคนโต มาจนถึงบุตรชายคนที่ 14 โดยมีได้หยุดเลย เมื่อเดินมาถึงทองดี บุตรชายคนสุดท้ายที่ยืนถือ กระถางเปล่าที่ไม่มีทั้งต้นไม้และดอกไม้ ชายชราจึงหยุดก็อยู่ตรงนั้น ทองดีน้ำตาไหลพราก กล่าว กับบิดาอย่างสำนึกผิดว่า

“พ่อครับผมไม่มีดอกไม้จะมอบให้พ่อ” ชายชรากลับแยมยิ้มและพูดอย่างยินดีปรีดา ว่า “ลูกเอ๋ย สิ่งที่คุณมอบให้พ่อนั้นมีค่ายิ่งกว่าดอกไม้มากมายนัก” “อะไรหรือครับ”

“**ความซื่อสัตย์**ไงล่ะ”

ลูกชายทุกคนเมื่อได้ฟังก็ต่างมองหน้ากันและกันแล้วถามผู้เป็นพ่อว่า เรื่องราวเป็น อย่างไรกันแน่ ชายชราจึงเปิดเผยความลับต่อลูกๆ ว่า ที่แท้เมล็ดพืชที่ตนแจกแก่ลูกๆ นั้น เป็น เมล็ดพืชที่นำไปควั่นสุกแล้ว ดังนั้น ต้นไม้ที่ผลิดอกสวยงามเหล่านั้น ล้วนมาจากเมล็ดพืชจากที่ อื่น ไม่ใช่เมล็ดพืชที่ผู้เป็นพ่อแจกให้ ดอกไม้พวกนี้เป็นสัญลักษณ์ยืนยันความไม่ซื่อสัตย์สุจริตของ พวกเขา สุดท้ายชายชราจึงกล่าวอบรมลูกๆ ว่า “ขอให้ลูกๆ จงเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตเถิด ความ ซื่อสัตย์สุจริตเป็นสมบัติอันล้ำค่าของคนเรา”

2 กิจกรรมการเรียนรู้

2.1. ชั้นประสบการณ์

1. สนทนาร่วมกับนักเรียนเกี่ยวกับนิทานเรื่องของขวัญอันล้ำค่า และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตว่านักเรียนได้มีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์สุจริตอย่างไรบ้าง

2. กิจกรรมค้นหาความหมายของคำว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ศึกษาจาก เหตุการณ์ที่กำหนดให้ ดังนี้

นิภาเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะเมื่อนิภาตั้งใจจะทำอะไรก็ตามก็ จะพยายามทำสิ่งนั้นให้สำเร็จทุกครั้ง เช่น ตอนใกล้สอบ นิภาตั้งใจว่าจะต้องอ่านหนังสือและทำ ความเข้าใจกับบทเรียนให้ดีเสียก่อน แล้วจึงจะออกไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน นิภาปฏิบัติเช่นนั้น เพื่อนๆ จึงพากันชื่นชมว่านิภามีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง นักเรียนคิดว่าความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หมายถึงอะไร

กิจกรรมค้นหาความหมายของคำว่า “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” โดยการสอบถามจากผู้รู้ ศึกษาจากใบความรู้แล้วสรุปความหมายตามความเข้าใจของนักเรียน ตามใบกิจกรรมความหมายของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

2.2. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ศึกษาลักษณะของผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

นักเรียนเข้ากลุ่มละ 5 คน (ตามความเหมาะสม) นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ค้นคว้าในกิจกรรม “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” ภายในกลุ่ม เล่าประสบการณ์ของนักเรียนหรือที่ได้ประสบกับเหตุการณ์จริงเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อตนเองให้เพื่อนในกลุ่มฟัง และแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองนั้นควรมีลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร ในรูปแบบ Mind Mapping นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.3. ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

จากกิจกรรมลักษณะของผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง หลังจากที่นักเรียนฟังการนำเสนอของเพื่อนแล้ว ทราบว่าลักษณะของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองควรมีลักษณะหรือการกระทำอย่างไร แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาและวิเคราะห์ถึงผลดี-ผลเสีย ของการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง จากเหตุการณ์ที่กำหนดให้และทำลงในใบกิจกรรมผลดี-ผลเสีย พร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.4. ชั้นสรุป

หลังจากที่นักเรียนนำเสนอจากกิจกรรม ผลดี-ผลเสีย แล้วสุ่มถามนักเรียนในเรื่องของความสำคัญของการเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และอธิบายเพิ่มเติมในสิ่งที่นักเรียนอาจจะยังไม่เข้าใจ

2.5. ชั้นปฏิบัติและนำไปใช้

จากกิจกรรมที่ศึกษา นักเรียนอภิปรายร่วมกันว่าจะนำความรู้จากสิ่งที่ได้ความรู้จากการร่วมกิจกรรม และใบความรู้เรื่อง ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร โดยเขียนวิธีการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง แล้วติดผลงานภายในห้องเรียน

2.6. ชั้นประเมินผล

นักเรียนจะประเมินตนเอง ผ่านการบันทึกความดีลงในสมุดบันทึกประจำตัวของนักเรียนในด้านความซื่อสัตย์สุจริต ทำแบบฝึกคำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 1

3. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ การร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ซักถาม
2. ตรวจสอบจากการบันทึกความดี
3. ตรวจสอบจากใบกิจกรรม
4. ตรวจสอบแบบฝึกคำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 1

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม “ความหมายของคำว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ”
3. ใบกิจกรรม “ ผลดี- ผลเสีย ”
4. แบบบันทึกความดี

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 1 ความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติอย่างตรงไปตรงมา จริงใจ ไม่เอาเปรียบใคร ทั้งทางกาย วาจา และใจ

ลักษณะของคนซื่อสัตย์สุจริต

1. คิดอย่างไรทำอย่างนั้น
2. มีความจริงใจต่อผู้อื่นและยินดีเป็นมิตรกับทุกคน
3. รักความสงบ ไม่ชอบให้เกิดการแตกแยกในหมู่คณะ
4. รักความถูกต้อง และความยุติธรรมยิ่งกว่าสิ่งใด

แนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

1. ต้องฝึกให้เป็นคนที่จริงใจ คือ พูดและทำตามที่คิด
2. ต้องพูดจริงทำจริง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงให้เปลี่ยนแปลงไป
3. เมื่อรับปากหรือสัญญากับใครไว้ต้องไม่บิดพลิ้วหรือหลีกเลียงไม่ทำตามที่ตกลงไว้
4. พูดแต่สิ่งที่ดีและสร้างสรรค์ ไม่พูดในสิ่งทีก่อให้เกิดความแตกแยก หรือพูดจนคนอื่นเข้าใจไขว้เขว ทำให้ทะเลาะวิวาทกันได้
5. ต้องไม่ลำเอียงเห็นแก่พวกพ้องจนอาจทำความผิดข้อโกงของส่วนรวมมาเป็นของตน หรือเอาเปรียบผู้อื่นจนเขาได้รับความเดือดร้อน

ประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริต

1. ทำให้ได้รับการยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น
2. ทำให้มีความสุขทั้งกายและใจที่ปฏิบัติเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต
3. ทำให้มีชีวิตที่สุขสงบ ห่างไกลจากความสับสนวุ่นวายทั้งปวง
4. ทำให้วงศ์ตระกูลมีชื่อเสียงในทางที่ดี

แนวคิด คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนหรือได้รับความทุกข์จากการกระทำของตน อีกทั้งยังได้รับความไว้วางใจจากคนอื่นอีกด้วย

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 1

“ค้นหาความหมาย ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง”

คำชี้แจง ศึกษาเหตุการณ์ที่กำหนดให้และค้นหาความหมายของคำว่า ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยการสอบถามจากผู้รู้ พระหรือนักบวช ผู้อาวุโส แล้วสรุปความหมายตามความเข้าใจ ของนักเรียน

“นิภาเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะเมื่อนิภาตั้งใจจะทำอะไรก็ตามก็จะพยายาม ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จทุกครั้ง เช่น ตอนใกล้สอบนิภาตั้งใจว่าจะต้องอ่านหนังสือและทำความเข้าใจ กับบทเรียนให้ดีเสียก่อนแล้วจึงจะออกไปเที่ยวเล่นกับเพื่อน นิภาก็ปฏิบัติเช่นนั้น เพื่อนๆ จึงพากันชื่นชมว่านิภามีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง”

จากการสอบถาม

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองหมายถึง

.....

.....

.....

ตามความเข้าใจของข้าพเจ้า

.....

.....

.....

ความซื่อสัตย์ต่อตนเองหมายถึง

.....

.....

.....

กลุ่ม.....

ใบกิจกรรมที่ 2

“ผลดี-ผลเสีย”

คำชี้แจง นักเรียนช่วยกันสรุปผลดี-ผลเสียของการไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ลงในตารางด้านล่าง

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

1. ด.ญ.
2. ด.ญ.
3. ด.ญ.
4. ด.ญ.
5. ด.ญ.

ผลดีของความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ผลเสียของความไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

คำถามชวนคิดท้ายแผนกิจกรรมที่ 1

คำชี้แจง นักเรียน X ทับข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดคือลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

ก. พูดจริงทำจริง	ข. พูดอย่างทำอย่าง
ค. พูดจากลับกลอก	ง. พูดจาสุภาพเรียบร้อย
2. ถ้านักเรียนเก็บกระเป๋าสตางค์ได้สิ่งทีนักเรียนควรปฏิบัติมากที่สุดคือข้อใด

ก. เก็บไปให้คุณพ่อคุณแม่ใช้	ข. รีบเก็บไว้ไม่บอกใคร
ค. เก็บแล้วประกาศหาเจ้าของ	ง. เก็บขึ้นมาดูแล้วก็วางไว้ที่เดิม
3. บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะได้รับผลดีอย่างไร

ก. ทำให้การเรียนดีขึ้น	ข. ทำให้ทางบ้านมีฐานะมั่นคง
ค. มีความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจ	ง. เป็นคนที่มีสุภาพเรียบร้อย
4. บุคคลใดสมควรได้รับการยกย่องชมเชยว่าเป็นคนดีมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองมากที่สุด

ก. หน้อยปกป้องความผิดให้เพื่อน
ข. นกยอมรับผิดเมื่อตนกระทำความผิดจริง
ค. นิดแอบหยิบดินสอของเพื่อนไปใช้โดยไม่บอกกล่าว
ง. น้อยเอาชนะมที่ใกล้หมดอายุไปให้เพื่อนรับประทาน
5. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะพฤติกรรมของความซื่อสัตย์สุจริต

ก. ทำตามสิ่งที่ตนได้พูด	ข. พูดจริงทำจริง
ค. พูดจากลับกลอก	ง. คิดอย่างไรพูดอย่างนั้น
6. บุคคลใดที่ขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง

ก. จอยทำการบ้านด้วยตนเอง	ข. ตุ่นทำการบ้านส่งครูทุกครั้ง
ค. เปิ้ลไม่เคยมาโรงเรียนสาย	ง. อ้อยดูคำตบข้อสอบของเพื่อน ขณะทำข้อสอบ

คำถามชวนคิดท้ายแผนกิจกรรมที่ 1

7. ข้อใดเป็นการกระทำที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองมากที่สุด
- ก. มาโรงเรียนได้ทันเวลาเป็นประจำ ข. รู้จักการประหยัดคอดออม
- ค. ทำการบ้านด้วยตนเอง ง. แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น
8. คนในสังคมส่วนใหญ่ต้องการที่จะคบกับคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเพราะเหตุใด
- ก. เป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาด ข. เป็นคนที่มีความเป็นกันเอง
- ค. เป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ง. เป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือไว้ใจได้
9. ข้อใดกล่าวได้ถูกต้องที่สุด
- ก. คนที่ซื่อสัตย์สุจริตจะต้องทำตาสีที่คนอื่นพูดเสมอ
- ข. คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเมื่อทำผิดต้องกล้ายอมรับผิด
- ค. คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตทำเฉพาะเวลาที่มีคนอื่นเห็นเท่านั้น
- ง. คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่พูดตามความเป็นจริงจะได้เป็นที่พอใจของคนอื่น
10. ข้อใดไม่ใช่แนวทางการปฏิบัติที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต
- ก. พูดจริงทำจริง
- ข. รับปากกับใครต้องทำให้ได้
- ค. เอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาสเหมาะสม
- ง. คิดอย่างไรทำอย่างนั้นด้วยความจริงใจ

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 ความดีของฉัน (ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนและบุคคลอื่น) จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนිරนุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ต่อผู้อื่น ต่อเพื่อน ต่อครอบครัว เป็นผู้ที่ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์ ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ยังได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่น

จุดประสงค์

1. อธิบายความหมายและความสำคัญของความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนและบุคคลอื่นได้
2. บอกประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนและบุคคลอื่น

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

ดูรูปภาพจากใบกิจกรรม “คิดอย่างไร” และสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับภาพที่เห็น ถ้าเป็นนักเรียนคิดอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1. ชั้นประสบการณ์

สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องของการทำความดี ว่านักเรียนเคยกระทำความดีอย่างไรบ้าง นอกจากการทำความดีต่อตนเองแล้วนักเรียนเคยกระทำความดีให้กับบุคคลอื่นบ้างหรือไม่ เช่น เพื่อน หรือคนในครอบครัว และเพื่อนๆ เคยทำความดีกับเราบ้างหรือไม่ แล้วเล่าประสบการณ์ตัวอย่างของตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นให้เพื่อนภายในกลุ่มฟัง

2.2. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนฟังนิทานชาดก เรื่อง “รอดตัวเพราะรักษาสัจย์”

นิทานชาดก เรื่อง รอดตัวเพราะรักษาสัตย์

ครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์ ได้เสวยชาติเป็นลูกโค วันหนึ่งแม่โคได้ซ่อนลูกโคไว้แล้วออกไปหาอาหารกินในป่า แล้วไปพบกับเสือโคร่งที่กำลังออกหากินเช่นกัน เสือโคร่งกำลังจะกินแม่โค แต่แม่โคขอร้องไว้ว่า “ ถ้าท่านจะกินข้าพเจ้าเสียแล้ว ข้าขอผลัด ขอให้ข้าได้กลับไปหาลูกแล้วให้นมลูกกินให้อิ่มก่อนแล้วข้าจะกลับมาให้เจ้ากิน” เสือโคร่งก็ยอมให้แม่โคกลับไปหาลูก ครั้นแม่โคกลับมาหาลูกก็รีบให้ลูกกินนม พร้อมทั้งกล่าวสิ่งเสียกับลูกๆ แล้วก็กลับมาให้เสือโคร่งกิน ลูกโคเมื่อทราบเรื่องก็ขอตามแม่ไปด้วย จะขอตายตามแม่ด้วย เสือโคร่งเห็นว่าแม่โคเป็นโคที่มีความซื่อสัตย์ที่รักษาสัตย์จะยอมกลับมาให้ตนกินเป็นอาหารไม่ยอมหนีไป จึงกล่าวชมเชยแม่โคและยอมปล่อยตัวแม่โคไม่กินแม่โคอีก แม่โคจึงได้กลับไปอยู่กับลูกๆต่อไป (จากหนังสือจริยธรรมจริยาเล่ม 5 ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี อ้างถึงในคู่มือปฏิบัติการกรมสร้างนิตยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษากรมวิชาการ, 2522) หลังจากที่นักเรียนฟังนิทานนักเรียนแบ่งกลุ่มละ 5 คน (หรือตามความเหมาะสมร่วมกันอภิปรายข้อคิดที่ได้จากการฟังนิทาน)

2.3. ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

นักเรียนแต่ละกลุ่ม นักเรียนร่วมกันระดมความคิดความหมายของคำว่า “ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น” โดยสามารถศึกษาได้จากใบความรู้ แล้วให้ช่วยวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ควรมีพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างไร อย่างน้อย 5 ตัวอย่าง แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.4. ชั้นสรุป

ร่วมกันสรุปถึงความจำเป็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นทำอย่างไรในกลุ่มของนักเรียนจึงจะมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่น

2.5. ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

นักเรียนเขียนบรรยายการเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น (ตามใบกิจกรรมความดีของฉัน) และจากกิจกรรมนักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

2.6. ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยการเขียนบรรยายการเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น (ตามใบกิจกรรมความดีของฉันที่กำหนด) และบันทึกในเล่มบันทึกความดี

3. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ชักถาม
2. ใบกิจกรรม “ความดีที่ฉันทำ”
3. ตรวจสอบจากการบันทึกความดี

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

- กระดาษ A 4
- ใบกิจกรรม “คิดอย่างไร”
- ใบกิจกรรม “ความดีของฉัน”
- สมุดบันทึกความดี

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 2

คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่คู่กัน มักถูกกล่าวและนำไปปฏิบัติด้วยกันเสมอ ดังนั้นคนที่มี
มีความซื่อสัตย์มักจะเป็นคนที่สุจริตด้วย

ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความประพฤติตรงและจริงใจโดยไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่
หลอกลวงใคร

สุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ความประพฤติชอบ ทั้งท่วงท่าย วาจา และทางใจ

ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ประพฤติตรง และจริงใจ
โดยไม่คิดคดทรยศ ไม่โกงใคร ไม่หลอกลวงใคร

ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่พูดปด รับผิดชอบงานของตน
ด้วยความซื่อสัตย์ ดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของตน

ความซื่อสัตย์สุจริตต่อเพื่อนและบุคคลอื่น เช่น มีความจริงใจ พูดแต่ความจริง ช่วยเหลือ
ผู้อื่นด้วยความจริงใจ ไม่อยากได้ของคนอื่นมาเป็นของเรา

ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ เช่น ขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบ
ด้วยความรับผิดชอบ

ลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

1. **พูดจริง** คือ พูดความจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง พูดความจริงตามที่ได้รู้หรือที่ได้เห็น
มาโดยไม่เสริมเติมแต่ง
2. **รักษาคำพูด** คือ พูดอย่างไรก็ทำตามที่ทำอย่างเคร่งครัด
3. **ตรงไปตรงมา** คือ รู้สึกอย่างไร คิดอย่างไรก็ทำหรือพูดไปตามที่รู้สึกหรือตามอย่างที่คิด
4. **ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง** และมีความกล้า คือ เมื่อทำความผิดก็กล้าที่รับผิดชอบ
หลอกลวง

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและเป็นคุณธรรมที่มีความจำเป็นต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมในครอบครัว สังคมโรงเรียน หรือสังคมของการทำงาน คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต จะเป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง เชื่อถือได้ และจะได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น สังคมที่มีคนซื่อสัตย์มากๆ จะเป็นสังคมที่สงบสุข เพราะไม่มีความหวาดระแวง และเอาัดเอาเปรียบกัน จนก่อให้เกิดปัญหาตามมา

แหล่งสืบค้น

www.duangden.com

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 4
คิดอย่างไร

นักเรียนดูรูปภาพ แล้วเติมคำพูดลงในช่องว่างให้ได้ใจความสมบูรณ์

ใบกิจกรรมที่ 4

ความดีของฉัน

คำชี้แจง นักเรียนเขียนบรรยายความดีที่ทำในหัวข้อชื่อสัตว์ต่อผู้อื่น ตามหัวข้อที่กำหนด
ให้ความดีของฉันที่ชื่อสัตว์ต่อผู้อื่น

สิ่งที่ฉันได้กระทำคือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ความรู้สึกหลังจากที่ได้กระทำคือ

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 2

คำชี้แจง นักเรียนใส่เครื่องหมาย✓ในช่องว่างหน้าข้อที่ถูกและใส่เครื่องหมาย ✕ ในช่องว่างหน้าข้อที่ผิด

1.บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตโดยไม่พูดเท็จจะมีผลดีโดยเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่น่าไว้วางใจของคนทั่วไป
2.เมื่อเราสัญญากับเพื่อนแล้วเราอาจจะทำตามสัญญาหรือไม่ก็ได้
3.ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึงประพฤติดี ประพฤติชอบจริงใจไม่คิดคด
4.การกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตจะนำไปสู่การมีชื่อเสียงที่ดีได้
5.เมื่อต้องพูดโกหกเพื่อปกป้องตนเองให้รอดจากความผิดและเพื่อความสบายใจของผู้ใหญ่จึงถือเป็นเรื่องที่ถูกต้อง
6.การที่เราสนิทกับเพื่อนมากๆ เมื่อเราลืมสิ่งของเห็นของเพื่อนที่สนิทวางอยู่เราก็หยิบไปใช้ได้เลยไม่น่าเกียจ
7.การเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้อื่นเวลาจะทำก็ต้องทำเฉพาะต่อหน้าคนอื่นเพราะว่าจะได้รับคำชื่นชม
8.นักควรรได้รับการยกย่องชมเชยว่าเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เพราะช่วยปกป้องความผิดของเพื่อนไม่ให้คุณครูรู้
9. “คนขับรถแท็กซี่เจอกระเป๋าตังค์ตกอยู่ในรถ จึงหยิบเงินออกก่อนแล้วไปแจ้งความที่สถานีตำรวจเพื่อตามหาเจ้าของ” ถือว่าคนขับรถแท็กซี่เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
10.คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะเป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง และเป็นที่น่าเชื่อถือตาของผู้อื่น

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมที่ 3 นิทานเล่มเล็ก (ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่) จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ มิสสินุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่สำหรับวัยของการเป็นนักเรียน หมายถึงการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างจริงจัง อย่างดีที่สุด ไม่หลีกเลียง แต่ต้องเอาใจใส่จนงานนั้นออกมาเป็นผลสำเร็จ เกิดผลดี และควรตรงต่อเวลาที่กำหนด

จุดประสงค์

1. บอกความหมายของความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ได้
2. อภิปรายถึงผลดีผลเสียของการซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และการไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
3. บอกแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติตนในการเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ได้

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

นักเรียนร่วมกันร้องเพลง

เพลงความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นสมบัติของคนทั่วไป ประพฤติกายใจอย่างตรงไปตรงมา
แม้เรื่องเล็กน้อยเราไม่ต่างพร้อย กาย ใจ วาจา ซื่อสัตย์ตลอดเวลาพระเจ้าสอนว่าเป็นผู้เจริญ

* นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความหมายของเพลงว่ากล่าวถึงอะไร การปฏิบัติตนอย่างไร

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1 ชั้นประสบการณ์

สนทนาร่วมกับนักเรียน นักเรียนซึ่งกำลังอยู่ในวัยเรียนนักเรียนคิดว่านักเรียนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอะไรบ้าง และในการทำหน้าที่ต่างๆควรมีความซื่อสัตย์หรือไม่อย่างไร พร้อมยกตัวอย่างการซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ให้นักเรียนฟัง

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 5 คน (หรือตามความเหมาะสม) นักเรียนร่วมกันระดมความคิดถึงความหมายของคำว่า “ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่” แล้วเล่าประสบการณ์ตัวอย่างของตนเอง

เกี่ยวกับความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ให้เพื่อนภายในกลุ่มฟัง ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของการซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

2.3 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์

นักเรียนร่วมกันในกลุ่มจัดทำนิทานเล่มเล็กเกี่ยวกับความซื่อสัตย์โดยมีข้อกำหนด คือ

1. เป็นนิทานที่แต่งขึ้นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ มีภาพประกอบ
2. ขนาด A4 พับครึ่ง จำนวนไม่น้อยกว่า 10 หน้า ไม่รวมปก
3. ระบุหน้าที่การทำงานของคนในกลุ่มอย่างชัดเจน

ในการปฏิบัติกิจกรรมนิทานเล่มเล็ก นักเรียนระบุได้ว่าสมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบหน้าที่อะไรในการทำงาน และจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง

2.4 ขั้นสรุป

จากกิจกรรมนิทานเล่มเล็ก นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมบ้าง นักเรียนรู้สึกอย่างไร มีปัญหาอะไรและได้แก้ไขอย่างไร (อาจเรียกถามจากตัวแทนกลุ่ม)นักเรียนสรุปเป็นผลดี - ผลเสียของการซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และการไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย

2.5 ขั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

สอบถามจากนักเรียน จากการปฏิบัติกิจกรรมนิทานเล่มเล็ก นักเรียนรู้ทั้งสิ่งที่ดีและปัญหาหรือสิ่งที่ไม่ดีที่นักเรียนควรแก้ไข จะมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไรในการนำไปปรับใช้จริงในชีวิตประจำวัน

2.6 ขั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยเขียนสรุปการทำงานนิทานเล่มเล็ก ตามหัวข้อที่กำหนดให้

3. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ การมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ซักถาม
2. นิทานเล่มเล็ก สรุปการทำงาน
3. ตรวจสอบจากการบันทึกความดี

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. ตัวอย่างนิทานเล่มเล็ก
2. เพลงความซื่อสัตย์

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรมที่ 6

ชื่อ.....

ความหมายของคำว่า “ข้อสัจตย์ต่อหน้าที่ตามความเข้าใจของนักเรียน คือ.....

สรุปกิจกรรมนิทานเล่มเล็ก

นักเรียนเขียนบรรยายสรุปตามสิ่งที่กำหนด มีปัญหาอะไรในการทำงานในหน้าที่ของตนและ
ได้แก้ไขอย่างไร นักเรียนรู้สึกอย่างไร นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง.....

ใบกิจกรรมที่ 7

นักเรียนสรุปผลดี - ผลเสียของการซื้อสัตย์ต่อหน้าที่ และการไม่ซื้อสัตย์ต่อหน้าที่

ผลดีของการซื้อสัตย์ต่อหน้าที่	ผลเสียของการไม่ซื้อสัตย์ต่อหน้าที่
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.

ตัวอย่างและรายละเอียดการทำนิทานเล่มเล็ก

ประกอบด้วย

1. หน้าปก (ชื่อเรื่อง)
2. คำนำ
3. เนื้อเรื่องและภาพประกอบ
4. คุณธรรมที่สอน
5. รายชื่อผู้จัดทำ

เล่มบันทึกการทำงาน (ขนาดใดก็ได้)

ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง รายชื่อผู้จัดทำระบุหน้าที่
2. ตารางการวางแผนการทำงาน
3. ปัญหาที่พบ
4. วิธีการแก้ปัญหา

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 3

คำชี้แจง นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. “การทำงานด้วยความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่บางครั้งต้องผ่านความยากลำบากและความพยายามอย่างมาก” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

4. คนที่มีพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่จะมีผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. การเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่มีผลดีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่เรียน
ได้ 2 คะแนน
- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตได้บ้างไม่ครบถ้วน ได้ 1 คะแนน
- ให้ความหมายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตไม่ได้เลย ได้ 0 คะแนน

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมที่ 4 เมตตา(ความเมตตากรุณา)

จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนිරุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักความหวังดี หรือมีไมตรีจิตที่ดีต่อผู้อื่น เป็นการต้องการให้บุคคลอื่นมีความสุข มีความสำเร็จ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

จุดประสงค์

1. อธิบายถึงความสำคัญของความเมตตากรุณาได้
2. บอกผลดีผลเสียของการมีความเมตตากรุณาได้

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

นักเรียนอ่านคำสอนของนักบุญเปาโล มีใจความว่า

นักบุญเปาโล สอนว่า...

“ท่านเป็นผู้ที่พระเจ้าทรงเลือกสรร เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยรักของพระองค์ จงเห็นอกเห็นใจกัน จงมีความใจดี ความถ่อมตน ความอ่อนโยนและความพากเพียรอดทนเป็นเสมือนเครื่องประดับตน”

สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับบทคำสอนของนักบุญเปาโล

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1 ชั้นประสบการณ์

ครูอ่านพระราชดำรัสของในหลวงดังมีใจความว่า “...ผู้ที่มีจิตใจเมตตากรุณา หมายถึง การที่มีจิตใจเห็นใจผู้อื่น มีจิตใจที่จะเห็นถึงความเดือดร้อน เราจะต้องช่วยเหลือ จิตใจนี้เป็นจิตใจที่มีกำลังมากทั้งอ่อนโยนมาก จิตใจนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้งานการทุกอย่างก้าวหน้าได้ เพราะว่าถ้าคนที่มีเมตตากรุณาในใจและเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น หมายความว่าผู้นั้นเป็นผู้ฉลาด หมายความว่าคนนั้นเป็นคนที่อ่อนโยน ที่จะเห็นอะไรก็ได้ชัดเจน เมื่อคนเรามีความอ่อนโยนและมีความละเอียดอ่อนและเห็นอะไรได้ชัดก็ย่อมจะทำงานของตนที่กำลังทำด้วยความก้าวหน้าสำเร็จ ลุล่วงไปได้ พระราชดำรัสในโอกาสที่สมาคมพ่อค้าทนายเข้าทูลเกล้าฯ ถวายเงินเพื่อโดยเสด็จพระ

ราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันที่ 30 ตุลาคม 2524 (อ้างถึงในหนังสือคำสอนพ่อ) นักเรียนได้ฟังพระราชดำรัสแล้วนักเรียนได้ข้อคิดอะไร

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- หลังจากที่นักเรียนได้ข้อคิดจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว นักเรียนทบทวนการกระทำของตนเองที่เคยมีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่นและไม่มี ความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่นและบอกผลของการกระทำที่เกิดขึ้นลงในแบบใบกิจกรรมที่ 1

- นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 5 คน (หรือตามความเหมาะสม) เล่าเหตุการณ์ของนักเรียนหรือบุคคลที่นักเรียนรู้จักเช่น บิดา มารดา พี่ น้อง หรือเพื่อนที่เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องความเมตตา กรุณา ให้เพื่อนภายในกลุ่มได้รับฟัง และรวบรวมผลของการกระทำที่เหมือนกันเขียนลงในแบบฝึกปฏิบัติ (ใบกิจกรรมที่ 2)

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

หลังจากที่ได้ผลของการกระทำในแต่ละกลุ่มให้ช่วยกันวิเคราะห์ว่าผลดี - ผลเสียของการมีเมตตา กรุณาเป็นอย่างไรบ้าง

2.4 ชั้นสรุป

นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนองานที่ได้ทำกิจกรรม บอกถึงกิจกรรมที่ทำเหมือนกัน บอกถึงผลดี - ผลเสียของความเมตตา กรุณา ช่วยกันสรุป แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ ความสำคัญ ผลดี - ผลเสียของความมีเมตตา กรุณา

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

ตามกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมา นักเรียนช่วยกันอภิปรายความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมและนักเรียนจะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

2.6 ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยการบันทึกการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความเมตตา กรุณาเป็นเวลา 2 สัปดาห์

3. การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ การร่วมกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการอภิปราย สนทนา ซักถาม

3. ตรวจสอบจากการบันทึกความดี

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

ใบกิจกรรมที่ 1 (ทบทวนการกระทำแบบรายบุคคล)

ใบกิจกรรมที่ 2 (ทบทวนการกระทำแบบกลุ่ม)

ใบกิจกรรมที่ 3 (ทบทวนวิเคราะห์ผลดี-ผลเสีย)

ใบความรู้ความเมตตากรุณา

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 3

ความเมตตาากรุณา

ความเมตตาากรุณา หมายถึง ความปรารถนาดีและความสงสารที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์และพบกับความสุขสมหวัง

ลักษณะของคนที่มีความเมตตาากรุณา

1. ไม่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า แต่ชอบช่วยเหลือให้คนเหล่านั้นพ้นทุกข์
2. ไม่อิจฉาริษยา แต่อยากให้ผู้อื่นพบความสุขสมหวัง
3. เป็นคนที่มีความจริงใจกับทุกคน
4. ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรกับทุกคน

แนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นคนที่มีความเมตตาากรุณา

1. ฝึกใจตนเองให้รู้จักสงสารเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
2. เมื่อพบคนที่มีความทุกข์ต้องให้การช่วยเหลือทันที อย่านิ่งดูเฉย
3. แสดงความยินดีด้วยความจริงใจเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ
4. ไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่นทั้งทางวาจา การกระทำ หรือแม้แต่จะคิดก็ไม่ควร
5. ให้ความรักและความปรารถนาดีแก่ทุกคนและสัตว์ทุกชนิด

ประโยชน์ของความเมตตาากรุณา

1. ทำให้ไม่มีเรื่องสับสนวุ่นวายเพราะไม่มีการเบียดเบียนกัน
2. ทำให้มีความสุขใจและได้รับการยกย่องจากผู้อื่น
3. ทำให้ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือคลายความทุกข์ลงหรือมีความสุขเพิ่มขึ้น

แนวคิด

ถ้าทุกคนมีความเมตตาากรุณาอยู่ในจิตใจแล้ว ความทุกข์โศกก็จะหายไป เพราะทุกคนมีความหวังดี และคอยช่วยเหลือกัน

ชื่อ.....

ใบกิจกรรมที่ 8
ทบทวนการกระทำควมมีเมตตากรุณา

คำชี้แจง นักเรียนทบทวนการกระทำของตนเองที่เคยปฏิบัติด้วยความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น และไม่มีควมเมตตากรุณาต่อผู้อื่น และบอกผลที่เกิดขึ้นลงในแบบฝึกการปฏิบัติด้านล่าง

การกระทำที่เคยปฏิบัติ	ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
มีความเมตตา	มีความเมตตา
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
ไม่มีความเมตตา	ไม่มีความเมตตา
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....

กลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก

- 1.
.....
- 2.
.....
- 3.
.....
- 4.
.....
- 5.
.....

ใบกิจกรรมที่ 9

ทบทวนการกระทำควมมีเมตตากรุณา (กลุ่ม)

คำชี้แจง นักเรียนภายในกลุ่มเล่าการกระทำของตนเองที่เคยปฏิบัติด้วยความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น และไม่มีควมเมตตากรุณาต่อผู้อื่นและบอกผลที่เกิดขึ้นให้เพื่อนภายในกลุ่ม และสรุปลงในแบบฝึกการปฏิบัติด้านล่าง

การกระทำที่เคยปฏิบัติ	ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
มีความเมตตา	มีความเมตตา
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
5.....	5.....
ไม่มีความเมตตา	ไม่มีความเมตตา
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....
4.....	4.....
5.....	5.....

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 4

คำชี้แจง นักเรียน กากบาท X ทับคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. บุคคลที่*ไม่*มีความเมตตากรุณาจะมีลักษณะอย่างไร

ก. เป็นคนใจร้อน	ข. เป็นคนใจร้าย
ค. เป็นคนใจอ่อน	ง. เป็นคนใจคอหนักแน่น
2. การมีเมตตากรุณาต่อกันจะมีผลดีอย่างไร
 - ก. ช่วยให้มีฐานะที่ดีขึ้น
 - ข. ช่วยให้มีเกียรติและชื่อเสียง
 - ค. ช่วยให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - ง. ถูกทุกข้อ
3. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับความเมตตากรุณา
 - ก. การเป็นคนที่มีความเมตตากรุณา จะอิจฉาริษยาเพื่อนได้บ้างแล้วแต่โอกาสที่เหมาะสม
 - ข. การเป็นคนที่มีความเมตตากรุณาจะช่วยผู้อื่นเมื่อคนนั้นให้รางวัลหรือชมเชยเราเท่านั้น
 - ค. การเป็นคนที่มีความเมตตากรุณาจะปรารถนาดีต่อผู้อื่นทั้งทางกายวาจาและใจ
 - ง. การเป็นคนที่มีความเมตตากรุณาควรปฏิบัติตามข้อ ก และข้อ ค
4. เราควรช่วยเหลือบุคคลประเภทใด
 - ก. คนที่ไม่ชอบทำงาน
 - ข. คนที่ติดการพนัน
 - ค. คนที่ถูกพายุพัดบ้านพัง
 - ง. คนเมาสุรามากจนเดินไม่ไหว

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 4

5. การกระทำในข้อใดเรียกว่ามีความเมตตา กรุณา

- ก. เอาสุนัขขังไว้ในกรง
- ข. เอาอาหารให้แมวจรจัดกิน
- ค. เอาไม้สัดวีในกรงที่สวนสัตว์
- ง. เอาเชือกผูกหางของสุนัขคนข้างบ้าน

6. ถ้าทุกคนมีความเมตตา กรุณาต่อกันจะเกิดผลต่อสังคมอย่างไร

- ก. เกิดการแก่งแย่งชิงดีกัน
- ข. ไม่มีคนรวยคนจน
- ค. ได้รับความยากลำบาก
- ง. ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. เมื่อเพื่อนบ้านได้รับความเดือดร้อนมาขอความช่วยเหลือจากบ้านของหน่อยแต่หน่อย

ไม่ให้ความช่วยเหลืออะไรเลย การกระทำของหน่อยเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. เหมาะสม เพราะการที่เธอจะให้อะไรกับใครขึ้นอยู่กับตัวของเธอเอง
- ข. เหมาะสม เพราะเพื่อนบ้านที่มาขอความช่วยเหลือไม่เคยให้อะไรที่เธอ
- ค. ไม่เหมาะสม เพราะเมื่ออยู่ร่วมกันคนเราควรแสดงความซื่อสัตย์ต่อกัน
- ง. ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว เมื่อคนอื่นเดือนร้อนควรให้การช่วยเหลือ

8. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของคนที่มีความเมตตา กรุณา

- ก. ไม่อิจฉาริษยา
- ข. ไม่อาฆาตเคียดต่อผู้อื่น
- ค. ไม่ช่วยผู้อื่น
- ง. ไม่ข่มเหงผู้อื่น

9. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการเป็นคนมีความเมตตา กรุณา

- ก. ทำให้ไม่มีเรื่องวุ่นวายเพราะไม่มีการเบียดเบียนกัน
- ข. ทำให้มีความสุขใจเมื่อได้ช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- ค. ทำให้มีฐานะที่ดีขึ้นเนื่องจากการช่วยเหลือผู้อื่น
- ง. ทำให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนคลายทุกข์และมีความสุขมากขึ้น

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 4

10. ข้อใดคือแนวการปฏิบัติของผู้ที่มีความเมตตา กรุณา
- ก. แสดงความยินดีด้วยความจริงใจไม่หวังร้าย เมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ
 - ข. ไม่ข่มเหงรังแกผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ
 - ค. เมื่อพบผู้อื่นที่มีความทุกข์ก็เข้าช่วยเหลือทันทีแล้วค่อยบ่นทีหลัง
 - ง. ให้ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมที่ 5 เมตตาธรรมคำจุนโลก (เมตตากรุณา) จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนีนุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

การมีเมตตากรูณาก็คือ การคิด พูด และกระทำสิ่งดีต่อผู้อื่นไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และเมื่อผู้อื่นเดือดร้อนก็ช่วยเหลือด้วยความจริงใจและการมีเมตตากรูณาสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เราๆ พบ แต่ไม่ใช่ทุกอย่างที่เราได้พบได้เห็น จะเป็นสิ่งที่ดีและต้องกระทำตามทั้งหมด นักเรียนต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ และเลือกที่จะปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกต้อง

จุดประสงค์

1. บอกความหมายของคำว่าเมตตากรูณาได้
2. ยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือการปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับการมีเมตตากรูณาได้
3. บอกประโยชน์ของการเป็นคนมีความเมตตากรูณาและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

สนทนาร่วมกันหลังจากนักเรียนได้ดูรูปภาพ และอ่านเรื่องสั้น เรื่อง เมตตาธรรมคำจุนโลก

วันหนึ่งคุณแม่พาพี่หน้อยและน้องน้อยไปตลาดพบขอทานคนหนึ่งนั่งอยู่ตรงประตูทางออกไม่ห่างเท่าไรนัก คุณแม่หยิบสตางค์ให้ลูกคนละเหรียญเพื่อส่งให้กับคนยากจน

ถ้านักเรียนเป็นเด็ก 2 คนนั้น นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร ด้วยเหตุผลอะไร

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1 ชั้นประสบการณ์

นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยสำรวจประสบการณ์เดิมจากการรับสื่อการดูละคร ภาพยนตร์ว่ามีเรื่องใดตอนใดบ้างที่มีเหตุการณ์ พฤติกรรม และการกระทำที่มีความเมตตา กรุณา ต่อผู้อื่นอย่างไร

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนจับคู่แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมความเมตตา กรุณา ทั้งทางด้านดีและที่เคยผิดพลาดของตนเองที่เคยกระทำและมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง ให้คู่ได้รับฟัง หลังจากนั้นช่วยกันวาดภาพและเขียนข้อคิด แนะนำการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความเมตตา กรุณา

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

นักเรียนแต่ละคนนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองให้เพื่อนๆ ฟังและช่วยกันบอกถึง ประโยชน์ของการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความเมตตา กรุณา

2.4 ชั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติร่วมกันและการปฏิบัติ ตนเป็นผู้มีความเมตตา กรุณา

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

นักเรียนศึกษาจากใบความรู้เรื่องความเมตตา กรุณา และร่วมกันระบุว่า นักเรียนสามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง และนำไปงานที่แต่ละคู่จัดป้ายนิทรรศการ

2.6 ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยการบันทึกความดี

3. การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. จากการสนทนาร่วมกันและการทำงาน / รายงาน

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. แบบบันทึก
2. รูปภาพ

3. เรื่องสั้น

4. บทความ

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 4

คุณธรรมด้านความเมตตากรุณา

ความเมตตากรุณา หมายถึงความรัก ความหวังดี หรือการมีเมตริจิตต่อผู้อื่น เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และมีความสำเร็จในการดำเนินชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น ความเมตตาจึงเป็นความรักที่สูงกว่าความรักทั่วไป

คนที่มีเมตตากรุณาจะเป็นคนที่สุขุม เยือกเย็นมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี ไม่คิดมุ่งร้าย ไม่ข่มเหง ไม่รังแกหรือทำร้ายผู้อื่น เพราะถือคติว่าใครๆ ก็รักความสุข เกลียดความทุกข์กันทั้งนั้น ดังนั้นคนที่มีเมตตาเมื่อพบเห็นใครได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนก็จะเข้าไปช่วยเหลือทันที อย่างไรก็ตามการแสดงความเมตตาต่อผู้อื่นนั้นต้องทำด้วยสติปัญญา คือ ก่อนแสดงความเมตตาหรือให้การช่วยเหลือใครต้องพิจารณาให้รอบคอบ

แนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นคนที่มีเมตตากรุณา สามารถทำได้ดังนี้

1. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราชักความสุข เกลียดความทุกข์เช่นไร คนอื่นก็รักความสุข เกลียดความทุกข์เหมือนกับเราทั้งนั้น ดังนั้นเราจึงควรมีความเมตตาต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และทางใจ ไม่รังแกหรือทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อน
2. อย่างนึงดูตาย เมื่อพบเห็นคนที่มีความทุกข์ ความเดือดร้อน ถ้าเราสามารถให้ความช่วยเหลือได้ก็รีบให้ความช่วยเหลือทันที โดยที่เขาไม่ต้องร้องขอ
3. ฝึกตนเองให้รู้จักรักและสงสาร เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม เราควรมีความรักและสงสารกัน รวมทั้งรู้จักแสดงความยินดีด้วยความจริงใจเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ
4. หมั่นทำความดีและฝึกแผ่เมตตา คือการกระจายความรักความหวังดีของตนให้กว้างขวางออกไปให้แก่คนทุกคน และสัตว์ทุกประเภท โดยไม่จำกัดและไม่หวังผลใดๆ และควรฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย

ความเมตตาเป็นคุณธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมจะมีความสงบสุขได้ ถ้าคนในสังคมมีความเมตตาหรือความรักต่อกัน จึงถือว่าการเมตตาเป็นรากฐานของความสงบร่มเย็นในทุกหนทุกแห่ง คือความเมตตาจะช่วยให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของชีวิตมองเห็นความสำคัญของชีวิต ตลอดจนเคารพคุณค่าของชีวิตถ้าทุกคนมีการพัฒนาความเมตตาให้เกิดขึ้นในชีวิตแล้วคุณธรรมข้ออื่นก็จะตามมา

แหล่งสืบค้น

www.dhammathai.org/articles

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 11
ความเมตตากรุณา

คำชี้แจง นักเรียนช่วยกันวาดรูปภาพเกี่ยวกับความเมตตากรุณาและเขียนแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีความเมตตากรุณา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำชี้แจง นักเรียนใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหน้าข้อที่ถูกและใส่เครื่องหมาย ✗ ในช่องว่างหน้าข้อที่ผิด

1.ความเมตตาากรุณาหมายถึง ความรักความหวังดีหรือความต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข
2.คนที่มีความเมตตาากรุณาต่อผู้อื่นมักจะมีลักษณะที่ใจร้อน หงุดหงิดง่าย
3.เมื่อเห็นผู้อื่นลำบากก็เข้าไปช่วยทุกครั้งเพื่อหวังว่าเขาจะได้เห็นความดีของเราบ้าง
4.คนที่มีจิตใจเมตตาากรุณาเมื่อถูกรังแกจะไม่คิดอาฆาตพยาบาท
5. “ เอาใจเขามาใส่ใจเรา ” เป็นแนวทางปฏิบัติของคนมีความเมตตาากรุณา
6.เมื่อเห็นคนที่มีความทุกข์ มีความลำบากก็รีบเข้าไปช่วย โดยที่ไม่หวังผลใดๆ
ตอบแทน
7.สังคมจะมีความสุขและสงบได้ถ้าคนมีความเมตตาากรุณาหรือมีความรักต่อกัน
8.คนที่มีความเมตตาากรุณาเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ก็ต้องคิดให้รอบคอบก่อน ว่าช่วยแล้วจะได้รับสิ่งใดตอบแทนบ้าง
9.ดวงใจเป็นคนที่มีความสุขุม เยือกเย็นมีจิตใจที่โอบอ้อมอารี ถือว่ามีความเมตตา
กรุณา
- 10.....การเป็นคนที่มีความเมตตาากรุณาต้องฝึกให้เป็นนิสัยและปฏิบัติให้เป็นประจำ
จึงจะดี

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียน

กิจกรรมที่ 6 คิดดี ทำดี มีเมตตา (เมตตากรุณา) จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้จัดทำ นางสาวนිරนุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

ความเมตตากรุณา คือ ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และมีความสุข เราสามารถแสดงความเมตตากรุณาได้ 3 ทางคือ ทางกาย ทางวาจา และใจ ความเมตตากรุณาทางกาย เป็นการแสดงออกซึ่งความหวังดี จริงใจช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นภัย หรือในขณะที่บุคคลอื่นลำบาก ทางวาจาเป็นการแสดงออกทางคำพูดที่มุ่งเกิดผลดี หรือเป็นกำลังใจแก่ผู้ที่รับฟัง ทางใจเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกนึกคิดที่มีความปรารถนาดี ไม่อิจฉา พยาบาท ต่อผู้อื่น

จุดประสงค์

1. อภิปรายความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในการเป็นคนมีความเมตตากรุณาในชีวิตประจำวันได้
2. บอกผลดี - ผลเสียของการเป็นคนมีความเมตตากรุณาในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

อ่านข้อความให้นักเรียนฟัง

ฉันชอบช่วยเหลือเด็กและคนชรา รวมทั้งผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย คนพิการ และคนยากไร้ เพราะเห็นว่าเขาเป็นบุคคลที่ควรได้รับความเมตตากรุณาจากผู้ที่อยู่ในสถานภาพที่ดีกว่า และมีความสามารถที่จะช่วยเหลือให้ความอนุเคราะห์เขาได้

หลังจากที่นักเรียนฟังข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้วรู้สึกอย่างไร

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1 ชั้นประสบการณ์

นักเรียนคิดว่าถ้าเป็นนักเรียน จะทำอย่างไรกับบุคคลในข้อความหรือไม่ เพราะอะไร
 ให้นักเรียนยกตัวอย่างในการปฏิบัติตนเองที่เคยผ่านมาในด้านความเมตตากรุณา

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 10 คน (ตามความเหมาะสม) เล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับความมีเมตตากรุณาทั้งที่ตนเองเป็นผู้กระทำหรือผู้อื่น เพื่อนบุคคลที่เรารู้จักเป็นผู้กระทำแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม หลังจากนั้นให้นักเรียนสร้างสถานการณ์จากที่เพื่อนในกลุ่มเล่าหรือสร้างขึ้น และร่วมกันแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน และแสดงหน้าชั้นเรียน

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

หลังจากที่ได้ชมการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการมีเมตตากรุณาของแต่ละกลุ่มให้นักเรียนช่วยประเมินผลการแสดงของแต่ละกลุ่ม และวิเคราะห์การกระทำจากเรื่องที่เพื่อนๆ แสดง

2.4 ชั้นสรุป

แต่ละกลุ่มสรุปการทำงานการแสดงบทบาทสมมติครั้งนี้ว่ามีแนวคิดการแสดงลักษณะความเมตตากรุณาที่แสดงเป็นอย่างไร ทางกาย วาจา หรือจิตใจ ผู้ที่ได้รับความเมตตากรุณาได้รับผลอย่างไร ผู้ที่กระทำรู้สึกอย่างไร ครูอาจสรุปเพิ่มเติมหากบางประเด็นไม่สมบูรณ์

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

จากกิจกรรมที่ได้กระทำการแสดงนี้นักเรียนจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง กับใครบ้าง

2.6 ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองตนเองโดยการบันทึก และทำแบบฝึกหัด

3. การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. จากการสนทนาร่วมกันและการทำงาน
3. การแสดงบทบาทสมมติ
4. ติดตามจากการทำแบบฝึกหัด

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. ข้อความเกี่ยวกับความเมตตากรุณา
2. แบบบันทึก
3. แบบฝึกหัดเรื่องความเมตตา

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

แบบฝึกหัด เรื่องความเมตตากรุณา

คำชี้แจง นักเรียนอ่านข้อความด้านล่างและแสดงความคิดเห็นต่อข้อความถาม “ถ้าเรามีความตั้งใจจริงที่จะให้ความเมตตาแก่ใครสักคนหนึ่งที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก เมื่อเราได้ช่วยให้เขาพ้นจากความเป็นทุกข์นั้น เขาจะสบายขึ้นหรือมีความสุข เราเองก็จะชื่นใจและมีความสุขเช่นกัน เพราะได้ช่วยให้ผู้อื่นมีความสุขโดยไม่มีใครบังคับหรือร้องขอ”

นักเรียนเห็นด้วยกับข้อความนี้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนเคยมีความสุขและชื่นใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นหรือไม่ ถ้ามีเคยช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไรยกมา 2 ตัวอย่าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 6

คำชี้แจง นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. ความเมตตากรุณาหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณาได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. “การมีเมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่นแม้บางครั้งจะลำบากแต่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็ควรช่วยเหลือกัน” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

4. คนที่มีพฤติกรรมไม่เมตตากรุณาจะมีผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. การเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณาจะมีผลดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความเมตตากรุณาได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่เรียน
ได้ 2 คะแนน
- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความเมตตากรุณาได้บ้างไม่ครบถ้วนได้ 1 คะแนน
- ให้ความหมายเกี่ยวกับความเมตตากรุณาไม่ได้เลยได้ 0 คะแนน

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมที่ 7 การควบคุมตนเอง (ความมีระเบียบวินัยในตนเอง) จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนිරนุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

การมีวินัยในตนเองเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินวิถีชีวิตของบุคคลให้ปรากฏชัดเจนในชีวิตประจำวันและในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งการมีวินัยในตนเองนั้นสามารถกระทำได้หลายพฤติกรรม เช่นการควบคุมตนเอง เพราะถ้าเราสามารถควบคุมตนเองได้ทั้งกาย วาจา และใจให้มีวินัยได้เราก็จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยเช่นกัน

จุดประสงค์

1. สามารถจำแนกพฤติกรรมที่ดี และไม่ดีได้ของการควบคุมตนเอง
2. บอกแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีวินัยตนเองด้านการควบคุมตนเองได้

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

คุณครูสอบถามนักเรียนว่าคนที่อยู่ร่วมกันในสังคมควรมีการปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง จึงจะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ให้นักเรียนช่วยกันตอบ

2. กระบวนการจัดกิจกรรม

2.1 ชั้นประสบการณ์

ให้นักเรียนดูภาพข่าวที่นักเรียนตีกัน และข่าวการช่วยเหลือกัน และช่วยกันวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการกระทำ / พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการรับสื่อ การดูละครโทรทัศน์ว่ามีละครเรื่องใดบ้างที่มีเหตุการณ์ พฤติกรรม การกระทำการควบคุมตนเองอย่างไร หลังจากนั้นให้นักเรียนบอกประสบการณ์ของตนเอง เช่น เวลาที่นักเรียนโกรธนักเรียนควบคุมตนเองได้หรือไม่ และมีวิธีการอย่างไรทำใบกิจกรรมที่ 12 และ 13

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์หาเหตุผลถึงการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ควบคุมตนเองไม่ได้ว่าเพราะอะไร และช่วยกันคิดข้อดีของการควบคุมตนเองได้และผลเสียของการควบคุมตนเองไม่ได้

2.4 ชั้นสรุป

อภิปรายสรุปพร้อมกันเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ร่วมกันถึงความสำคัญของการมีวินัยการควบคุมตนเอง

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

สนทนาร่วมกันถึงประโยชน์ของการมีวินัยการควบคุมตนเองและการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน เขียนลงในกระดาษถึงประโยชน์ของการควบคุมตนเองแล้วติดนำเสนอชิ้นงานในห้องเรียน

2.6 ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยการบันทึกความดีลงในแบบบันทึกความดี ใบกิจกรรมการควบคุมตนเอง

3. การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. จากการสนทนาร่วมกันและการทำงาน/ รายงาน
3. ใบกิจกรรม

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. ใบกิจกรรมที่ 12 และ 13
2. แบบบันทึก

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 4 ความมีระเบียบวินัย

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีจรรยาบรรณ สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และกติกาต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ลักษณะของคนมีระเบียบวินัย

1. มีจิตใจเข้มแข็งที่จะไม่ละเมิดกฎระเบียบต่างๆ
2. ยอมรับและยินยอมที่จะปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบต่างๆ

แนวทางในการปฏิบัติตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย

1. ทำใจให้ยอมรับและศรัทธาในกฎระเบียบต่างๆ
2. มีความเชื่อว่ากฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมี

ความสงบสุข

3. ไม่ทำอะไรตามใจตนเองจนเกินขอบเขต เพราะอาจทำให้คนอื่นต้องเดือดร้อน
4. ต้องควบคุมจิตใจตนเองให้ได้ ไม่ว่าจะทำอะไรต้องคิดก่อนทำเสมอ

ประโยชน์ของความมีระเบียบวินัย

1. ทำให้ชีวิตมีสาระมากขึ้น ไม่ตกเป็นภาระของใคร
2. ทำให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จรวดเร็วขึ้น
3. ทำให้พบความสำเร็จในทุกด้าน เพราะคนที่มีระเบียบวินัยจะไม่นเป็นคนเหลวไหล

แนวคิด

การฝึกตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัยจะทำให้สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และยังทำให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น เพราะคนที่มีระเบียบวินัยจะไม่ทำในสิ่งที่ผิด อันเป็นการละเมิดกฎระเบียบของสังคม

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 12 การควบคุมตนเอง

คำชี้แจง นักเรียนดูรูปภาพแล้วตอบคำถามด้านล่าง

จากรูปภาพนักเรียนคิดว่าผู้ที่มีพฤติกรรมการมีวินัยด้านการควบคุมตนเองได้ มีพฤติกรรมอย่างไร

.....

บอกผลดีของการเป็นผู้มีวินัยด้านการควบคุมตนเอง

.....

จากรูปภาพนักเรียนคิดว่าผู้ที่ไม่ได้มีพฤติกรรมการมีวินัยด้านการควบคุมตนเองได้ มีพฤติกรรมอย่างไร

.....

บอกผลเสียของการเป็นผู้ที่ขาดวินัยด้านการควบคุมตนเอง

.....

ตัวนักเรียนเองจะเลือกเป็นแบบใด เพราะอะไร

.....

.....

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 7

คำชี้แจง นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. การควบคุมตนเองหมายถึงอะไร

.....

.....

.....

2. นักเรียนมีแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

3. การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเองทั้งทางกาย วาจา จิตใจมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

4. คนที่มีพฤติกรรมที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้จะมีผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. การเป็นคนที่ควบคุมตนเองได้มีผลดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับการควบคุมตนเองได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่เรียนได้ 2 คะแนน
- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับการควบคุมตนเองได้บ้างไม่ครบถ้วนได้ 1 คะแนน
- ให้ความหมายเกี่ยวกับการควบคุมตนเองไม่ได้เลยได้ 0 คะแนน

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมที่ 8 การตรงต่อเวลา

จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนිරุช เหลือลัมัย

สาระสำคัญ

การตรงต่อเวลา เป็นส่วนหนึ่งของการมีวินัยในตนเอง การตรงต่อเวลาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในบุคคลเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนเป็นคนตรงต่อเวลาจนเป็นนิสัยจะเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง ย่อมทำกิจกรรมใดๆ ได้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จุดประสงค์

1. อธิบายถึงลักษณะของคนที่มิระเบียบวินัยการตรงต่อเวลาและยกตัวอย่างได้
2. บอกประโยชน์ของการเป็นผู้มีระเบียบวินัยการตรงต่อเวลาได้
3. บอกแนวทางในการนำสิ่งที่เรียนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

ร้องเพลงร่วมกัน เพลงตรงเวลา

ตรง ตรง ตรง

พวกเราเป็นคนตรงต่อเวลา

มา มา มา

พวกเรามาฝึกฝนตั้งใจ

มุ่งมั่นเสร็จทันเวลา (ซำ)

มา มะเถอะมาทำงานร่วมกัน

สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับบทเพลงและการทำงาน

2. กิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ชั้นประสบการณ์

แบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในความหมายของการตรงเวลา

คุณครูอาจเสริมหากนักเรียนไม่เข้าใจในบางส่วน

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน (ตามความเหมาะสม) เล่าเรื่องของตนเองที่เคยตรงเวลาและไม่ตรงเวลารวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอเรื่องราว 1 เรื่องจากที่เล่าภายในกลุ่ม หลังจากนั้นให้นักเรียนช่วยกันสรุปประโยชน์และนำมาเขียนลงในใบกิจกรรม “เล่าเรื่องตนเอง”

2.4 ชั้นสรุป

จากกิจกรรม อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับความตรงต่อเวลาและการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการเป็นคนตรงต่อเวลา คิดว่ามีประโยชน์หรือไม่ และหากในโลกนี้ทุกคนมีระเบียบวินัยด้านตรงต่อเวลาจะดีหรือไม่ หากทุกคนในสังคมไม่มีความตรงต่อเวลาจะเกิดผลอย่างไร

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

จากกิจกรรมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยด้านความตรงต่อเวลาโดยการฝึกทำตารางการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำตารางวางแผนการทำงานทุกครั้ง ก็จะทำให้ให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นคนตรงเวลาได้

2.6 ชั้นประเมินผล

ประเมินตนเองโดยการบันทึกความดี และแบบสำรวจตนเอง

3. การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. จากการสนทนาร่วมกันและการทำงาน
3. ตรวจสอบจากแบบสำรวจตนเอง
4. การทำใบกิจกรรม

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

1. ใบกิจกรรม เล่าเรื่องตนเอง
2. แบบสำรวจตนเอง

บันทึกทำกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 5 ความตรงต่อเวลา

ความตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงตามเวลาหรือเสร็จให้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ตื่นนอนแต่เช้าทุกวันตรงตามเวลาที่กำหนดมาโรงเรียนทันเช้าแถวเคารพธงชาติ ทำการบ้านส่งคุณครูทันเวลาที่กำหนด รีบกลับบ้านหลังเลิกเรียน การเป็นคนตรงต่อเวลาย่อมได้ประโยชน์ทุกๆ เรื่อง และทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ส่วนคนที่ไม่ตรงเวลาในการทำงานให้การทำงานล่าช้าเสียหาย และได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ขาดความรับผิดชอบ เป็นสาเหตุให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือพบเห็นตำหนิได้

วิธีปฏิบัติตนให้เป็นคนตรงต่อเวลา สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. ทำตารางการกำหนดการทำงานและการปฏิบัติตน เริ่มตั้งแต่เริ่มตื่นนอน รับประทานอาหารเช้า ไปโรงเรียน เรียนหนังสือ เลิกเรียน กลับบ้านในตอนเย็น ทำการบ้าน จนกระทั่งเข้านอน เพื่อฝึกฝนให้ปฏิบัติตนตรงต่อเวลา
2. วางแผนการทำงานให้เป็นขั้นตอน การวางแผนที่ดีช่วยให้ทำงานไปตามลำดับที่ควรจะเป็น แต่ถ้าทำงานไม่สำเร็จ ก็ต้องพิจารณาว่าเกิดจากการวางแผนไม่ดีหรือเกิดจากปัญหาอุปสรรคที่เราคาดไม่ถึง ให้บันทึกไว้เพื่อการแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไป
3. ฝึกนิสัยทำงานให้กำหนดทันเวลา งานหรือกิจกรรมทุกอย่างต้องกำหนดเวลาที่ต้องการให้เสร็จไว้ ไม่ติดออด รื้อ หรือผัดวันประกันพรุ่งไปเรื่อยๆ จนเสียนาน
4. ฝึกไปให้ทันนัดหมาย เมื่อได้นัดกับใครไว้ต้องไปให้ทันเวลา อย่าปล่อยให้ผู้ที่เรานัดหมายไว้ เสียเวลาคอย โดยเฉพาะถ้านัดกับผู้ใหญ่ยิ่งต้องระวังไม่ไปสาย ตามปกติควรไปถึงก่อนเวลา 5-10 นาที แต่ถ้ามีเหตุต้องหาหนทางเลื่อนนัดหรือโทรศัพท์แจ้งเหตุให้ทราบว่าจะไปช้าประมาณกี่นาที ด้วยเหตุอะไร พร้อมทั้งกล่าวคำขอโทษหรือขออภัยด้วยผู้ที่มีความตรงต่อเวลาจะประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานเสร็จตามเป้าหมาย ได้รับการยกย่องชื่นชมจากคนทั่วไป ได้รับความไว้วางใจจากคนที่เกี่ยวข้องและยินดีให้ร่วมงาน

ชื่อ.....ชั้น..... เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 12 “เล่าเรื่องตนเอง”

คำชี้แจง นักเรียนเขียนประสบการณ์ที่นักเรียนเคยตรงเวลาและไม่ตรงเวลา รวมทั้งผลของการกระทำที่เกิดขึ้น

เหตุการณ์ที่เคยตรงเวลาในเรื่อง

.....

.....

ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งนี้คือ

.....

.....

ความรู้สึกที่ได้กระทำ

.....

.....

เหตุการณ์ที่เคยไม่ตรงเวลาในเรื่อง

.....

.....

ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งนี้ คือ

.....

.....

ความรู้สึกที่ได้กระทำ

.....

.....

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

ใบกิจกรรมที่ 13
แบบสำรวจตนเอง

รายการปฏิบัติ	ปฏิบัติเสมอ (3)	ปฏิบัติ บางครั้ง (2)	ไม่เคย ปฏิบัติ (1)
1. ตื่นนอนตรงเวลา			
2. รับประทานอาหารเช้าตรงเวลา			
3. มาโรงเรียนก่อนโรงเรียนเข้า			
4. ส่งการบ้านตรงเวลา			
5. รับประทานอาหารกลางวัน ตรงเวลา			
6. กลับถึงบ้านตรงเวลา			
7. ทำการบ้านตรงเวลา			
8. ช่วยงานบ้านตรงเวลา			
9. รับประทานอาหารเย็นตรงเวลา			
10. เข้านอนตรงเวลา			
รวม			

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 8

1. ถ้านัดกับเพื่อนไว้ตอนเที่ยง เราควรไปเวลาใด

ก. หลังเที่ยงเล็กน้อย

ข. ก่อนเที่ยงเล็กน้อย

ค. ตามความสะดวกของเรา

ง. ไปตอนไหนก็ได้

2. เมื่อเราไปโรงเรียนไม่ทันในตอนเช้าเราจะแก้ปัญหาอย่างไรที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ก. ย้ายโรงเรียน

ข. หยิบกุญแจแล้วขับรถไปเอง

ค. ตื่นให้เข้าชั้นแล้วบอกให้คุณพ่อคุณแม่ส่งเข้าชั้น

ง. เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้ก็ไม่จำเป็นต้องแก้ปล่อยให้สายต่อไป

3. การปฏิบัติในข้อใดที่แสดงว่าเป็นคนตรงเวลา

ก. ก็ไปโรงเรียนสายเกือบทุกวัน

ข. กอล์ฟเดินตามครูเข้าห้องเรียน

ค. ก้อยไปโรงเรียนก่อนเวลาเช้าแถว

ง. แก้วไม่มาโรงเรียนเพราะวารถติด

4. การทำงานผัดวันประกันพรุ่งมีข้อเสียอย่างไร

ก. ขาดความอดทน

ข. ทำงานผิดมากขึ้น

ค. ขาดความรับผิดชอบ

ง. งานจะไม่สำเร็จและล่าช้า

5. คนที่มีนิสัยตรงเวลาจะมีลักษณะตามข้อใด

ก. ชอบผัดวันไปเรื่อยๆ

ข. มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น

ค. ทำตัวตามสบายอย่างไรก็ได้

ง. วางแผนการทำงานและทำงานเสร็จตามเวลา

6. ข้อความใดที่ตรงกับความจริง

- ก. สิ่งใดส่งการบ้านตามเวลาที่คุณครูกำหนด
- ข. ต้องชวนน้องทำงานบ้านในวันหยุด
- ค. นุชมาเกือบทันเวลาเคารพธงชาติ
- ง. กลุ่มช่วยคุณครูถือหนังสือเข้าห้องเรียนในเวลา 8.00 น

7. ข้อใดคือความหมายของคำว่าตรงต่อเวลา

- ก. การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกือบทันเวลา
- ข. การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงตามเวลา
- ค. การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามใจชอบไม่ต้องคำนึงถึงเวลา
- ง. การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเวลา

8. ข้อใดคือประโยชน์ของการเป็นคนตรงต่อเวลามากที่สุด

- ก. การเป็นคนตรงต่อเวลาจะทำให้มีเพื่อนมากขึ้น
- ข. การเป็นคนตรงต่อเวลาจะทำให้คนรอบข้างหมั่นได้
- ค. การเป็นคนตรงต่อเวลาจะทำให้ทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
- ง. ถูกทุกข้อ

9. ครูมอบหมายให้นักเรียนทำรายงานส่งนักเรียนควรทำจะทำอย่างไร

- ก. จ้างให้รุ่นพี่ทำให้ที่เรียนเก่งทำให้
- ข. ให้เพื่อนที่เรียนเก่งช่วยทำให้
- ค. ให้คุณครูเตือนก่อนแล้วจึงค่อยทำ
- ง. ทำให้เสร็จตามเวลาที่คุณครูกำหนด

10. การกระทำของคนที่ไม่ตรงต่อเวลาจะมีผลดีหรือผลเสียต่อบุคคลนั้นอย่างไร

- ก. ผลดี เพราะช่วยสร้างความอดทนในการรอคอย
- ข. ผลดี เพราะช่วยให้เกิดความพร้อมเพรียง
- ค. ผลเสีย เพราะทำให้ไม่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไป
- ง. ผลเสีย เพราะทำให้ขาดความสามัคคีในการทำงาน

แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียน

กิจกรรมที่ 9 ความรับผิดชอบ

จำนวน 3 คาบ คาบละ 20 นาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้จัดทำ นางสาวนිරุช เหลือลมัย

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบ หมายถึงการมุ่งมั่นเอาใจใส่ต่องานหรือหน้าที่ การศึกษาเล่าเรียน และความเป็นอยู่ของตนเองตลอดจนยอมรับผลดี – ผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น บุคคลที่มีวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบจะเกิดความสบายใจ งานไม่คั่งค้าง มีความภูมิใจในผลงานตนเองได้รับความสำเร็จในผลงานของตนเองได้รับความสำเร็จ ความก้าวหน้าทางการเรียน และการทำงาน เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่นและเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

จุดประสงค์

1. อธิบายผลดี ของการเป็นคนมีความรับผิดชอบและผลเสียของการเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบได้
2. บอกพฤติกรรมของการเป็นคนมีความรับผิดชอบและไม่รับผิดชอบได้
3. นักเรียนนำความรู้จากกิจกรรมไปฝึกตนเองให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

เพลงงานสิ่งใด

งานสิ่งใด	งานสิ่งใด	แม้ใครละเลยทิ้งปล่อย
มัวแต่คอย ฝ้าแต่คอย		หวังคอยจะเก็งโยนกอง
ไม่มีเสร็จๆรับรอง		จำไว้ทุกคนต้องช่วยกันช่วยกัน

นักเรียนร้องเพลงร่วมกันพร้อมสนทนาถึงความหมายของเพลง

2. กิจกรรมการเรียนรู้

2.1 ชั้นประสบการณ์

นักเรียนสำรวจตนเองเกี่ยวกับวินัยในตนเองด้านความรับผิดชอบโดยการเขียนสิ่งที่นักเรียนเคยปฏิบัติว่าสิ่งใดบ้างที่มีความรับผิดชอบ และสิ่งใดบ้างที่ไม่มีความรับผิดชอบ และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

2.2 ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นักเรียนแบ่งกลุ่มและศึกษาคำกรณียัตถ์ตัวอย่างจากใบกิจกรรม “เพราะมันเป็นวันหยุด” ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาพร้อมช่วยกันตอบคำถาม จากใบกิจกรรม

2.3 ชั้นศึกษาและวิเคราะห์

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์หาเหตุผลว่าทำไมเราแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบ ต้องทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ถ้าไม่ทำจะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

2.4 ชั้นสรุป

นักเรียนช่วยกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการช่วยกันคิดช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม และสรุปผลดี-ผลเสียในเรื่องของความรับผิดชอบ คุณครูสรุปเพิ่มเติม

2.5 ชั้นปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้

นักเรียนนำความรู้และการร่วมกิจกรรมนี้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง และมีการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง

2.6 ชั้นประเมินผล

กิจกรรม ไดอารี่ส่วนตัว

อุปกรณ์ สมุด ปากกา

วัตถุประสงค์ของการฝึกจะช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในด้านต่างๆ มากขึ้นซึ่งบาง อย่างอาจจะยาก เช่น

- จัดโต๊ะให้เรียบร้อย
- ทำความสะอาดรองเท้า
- ทำงานทันเวลา

ให้นักเรียนทำบันทึกในแต่ละวันเขียนสิ่งที่ตั้งใจในเรื่องความรับผิดชอบในตอนเช้า และประเมินว่าได้หรือไม่ในตอนเย็นพร้อมกับบันทึกผลที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

ไดอารี่ส่วนตัว

วันที่	สิ่งที่ตั้งใจ	ทำได้	ทำไม่ได้	ผลที่เกิดขึ้น

3. การประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
2. จากการสนทนาร่วมกันและการทำงาน
3. ตรวจสอบจากไดอารี่ส่วนตัว / ใบกิจกรรม เพราะมันเป็นวันหยุด

4. สื่อในการจัดกิจกรรม

ใบกิจกรรม “เพราะมันเป็นวันหยุด”

บันทึกท้ายกิจกรรม

.....

.....

.....

.....

.....

ใบความรู้ที่ 5 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบหมายถึง ความสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่การงาน เอาใจใส่ติดตามผลไม่ทอดทิ้ง ยอมรับผิดชอบผลของงานที่ตนกระทำทั้งที่ดีและไม่ดี ไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนแก่ผู้อื่น

การปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ เราควรรับผิดชอบต่อหน้าที่ในเรื่องต่อไปนี้

1. หน้าที่ในการศึกษาเล่าเรียน เราจะต้องมีความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียนของตนเอง ด้วยการขยันหมั่นเพียร เพื่อศึกษาหาความรู้จากครู และจากหนังสือเรียนหรือหนังสืออื่นต้องมุ่งมั่นมานะ เพื่อเรียนให้รู้ ปฏิบัติงานให้เกิดผล จนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์

2. หน้าที่ต่อครูและโรงเรียน เราต้องให้ความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของคุณครูจะต้องมีวินัย ยึดมั่นปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด ทั้งปฏิบัติหน้าที่และทำงานที่คุณครูมอบหมายให้เรียบร้อยทันเวลา ช่วยเหลือกิจการงานโรงเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ปฏิบัติตามสภาพหน้าที่ของตน เราจะต้องรับผิดชอบต่อเรื่องความประพฤติของตนเอง กล่าวคือ จะต้องประพฤติให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของตน แต่ละคนมีสถานภาพหลายอย่าง ต้องทำหน้าที่ให้เหมาะสม เช่น เมื่ออยู่บ้านเป็นลูกมีหน้าที่ต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยงานบ้าน เมื่ออยู่โรงเรียนเป็นนักเรียนมีหน้าที่ศึกษาหาความรู้ เคารพเชื่อฟังคุณครู ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน อยู่ในสังคมเป็นประชาชนพลเมืองมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

ยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลว เมื่อเราได้ใช้ความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน หรือการทำงานต่างๆ อย่างเต็มที่แล้วก็ควรเตรียมใจให้พร้อมยอมรับผลที่จะเกิดขึ้น หากผลออกมาดีก็ควรภาคภูมิใจ แต่ถ้าผลออกมาไม่ดีก็ไม่ควรเสียกำลังใจ ให้พิจารณาหาเหตุที่ไม่สำเร็จ และแก้ไขในโอกาสต่อไป

บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะเกิดความสบายใจเพราะงานไม่คั่งค้าง มีความภาคภูมิใจ
ในผลงานของตน ได้รับความสำเร็จ ความก้าวหน้าทางการเรียนและการงาน เป็นที่ไว้วางใจ
ของผู้อื่นและเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

แหล่งสืบค้น

www.nidambell.net

ใบกิจกรรมที่ 14
“เพราะมันเป็นวันหยุด”

เล่าเรื่อง คุณครูสนใจแจ้งเรื่องให้ทุกคนทราบว่า วันอาทิตย์ที่จะถึงนี้ เป็นวันรัฐธรรมนูญ โรงเรียนหยุดชดเชยวันจันทร์เพิ่มอีก 1 วัน รวมกับวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เป็น 3 วัน คุณครูมอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าเรื่องคุณธรรมของการเป็นเด็กดี แล้วให้นักเรียนทุกคนเขียนชื่อหัวข้อหลักธรรม นำส่งครูในวันเปิดเรียน

ออย – แยจ้งไม่ทำหรอก จะไปเที่ยวกับเพื่อน นัดกันไว้แล้วด้วย

อ้อ - เพื่อนๆ วันอาทิตย์นี้ฉันจะไปหาข้อมูลที่วัด จะมีใครไปกับฉันบ้าง

ก้อย – ฉันไม่ไปหรอก ร้อนจะตาย ขอนอนพักผ่อนอยู่บ้านดีกว่า

นิต – มันเป็นวันหยุดของพวกเรานะ ใครอยากทำก็ทำไป ขอบาย

เมื่อถึงวันเปิดเรียน มีเพียงอ้อคนเดียวเท่านั้นที่มีงานส่งคุณครูตรงตามเวลาที่กำหนด ส่วนเพื่อนที่เหลือยังไม่มีใครทำเลยซักคน จึงถูกคุณครูสนใจทำโทษโดยการทำความสะอาดห้องเรียนเป็นเวลา 1 สัปดาห์

คำถามชวนคิด

1. จากเรื่องนี้นักเรียนอ่านใครเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ

.....

2. ใครบ้างที่ไม่มีความรับผิดชอบ

.....

3. ผลของการเป็นคนมีความรับผิดชอบคือ

.....

4. ผลของการเป็นคนไม่รับผิดชอบคือ

.....

5. ถ้าเป็นนักเรียน จะเลือกเป็นแบบใคร.....เพราะ.....

.....

6. ถ้านักเรียนเป็นออย ก้อย นิต จะมีวิธีการปรับปรุงตนเองอย่างไร

.....

คำถามชวนคิดท้ายกิจกรรมที่ 9

คำชี้แจง นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบหมายถึงอะไร

.....

.....

2. นักเรียนมีแนวทางปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

3. “บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะเกิดความสบายใจ งานไม่คั่งค้าง มีความภาคภูมิใจกับผลงานความสำเร็จของตนเอง” นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

4. คนที่มีพฤติกรรมไม่มีความรับผิดชอบจะมีผลเสียต่อตนเองและสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

5. การเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบมีผลดีอย่างไรบ้าง

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนน

- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่เรียนได้ 2 คะแนน
- ให้ความหมายหรือเหตุผลเกี่ยวกับความรับผิดชอบได้บ้าง ไม่ครบถ้วน ได้ 1 คะแนน
- ให้ความหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบเลย ได้ 0 คะแนน

ภาคผนวก ข

แบบวัดคุณธรรมจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ความเมตตากรุณา และความมีวินัยในตนเอง

ประกอบด้วย

- ความรู้เชิงคุณธรรมจริยธรรม
- เจตคติต่อจริยธรรม
- เหตุผลเชิงจริยธรรม
- พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

**แบบวัดความรู้ด้านความซื่อสัตย์ สุจริต
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง 1. แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดความรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต แบบ
ข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ

2. วิธีตอบคำถามให้นักเรียนทำเครื่องหมาย **X** ทับอักษร ก. ข. ค. หรือ ง. ลงใน
กระดาษคำตอบเพียง 1 ตัวเลือกเท่านั้น **ตัวอย่างกระดาษคำตอบ**

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1		X		
2			X	
3	X			

3. หากนักเรียนไม่เข้าใจวิธีทำหรือข้อคำถามใดๆ เรื่องใดๆ ขอให้เรียนถามคุณครูก่อนทำ

-
1. ข้อความใดมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ซื่อสัตย์สุจริต มากที่สุด

ก. เสียสละ	ข. อดทน	ค. สงสาร	ง. จริงใจ
------------	---------	----------	-----------
 2. คนที่ปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตจะได้รับผลดีอย่างไร

ก. มีเพื่อนมาก	ข. มีความสุขทางใจ
ค. มีทรัพย์สินสมบัติมาก	ง. มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
 3. ข้อใดเป็นการกระทำที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มากที่สุด

ก. มาโรงเรียนทันเวลา	ข. รู้จักประหยัดอดออม
ค. ทำการบ้านได้ด้วยตนเอง	ง. แบ่งปันสิ่งของต่างๆ ให้เพื่อน
 4. คนในสังคม ต้องการคบกับคนที่มีความซื่อสัตย์ สุจริตเพราะเหตุใด

ก. มีความเฉลียวฉลาด	ข. มีความเป็นกันเอง
ค. มีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้	ง. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
 5. บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะมีลักษณะตามข้อใด

ก. รักษาสัญญา รักษาคำพูด	ข. พูดแต่ความจริง
ค. ตรงต่อเวลา	ง. ถูกทุกข้อ
 6. บุคคลที่มีพฤติกรรมในข้อใดที่ถือว่ามีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุด

ก. รักษาสัญญา รักษาคำพูด	ข. เล่นกีฬาตามกฎ-กติกา
ค. รักษาสาธารณสมบัติของส่วนรวม	ง. ส่งแบบฝึกหัดตรงเวลา

7. บุคคลที่มีพฤติกรรมในข้อใดที่ถือว่ามีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุด
- แต่งได้รับอนุญาต ให้ยืมจักรยานแล้วจึงนำไปใช้
 - โอ้ หยิบเงินของนวลไปซื้อขนมแล้วนำมาแบ่งให้นวลรับประทานครึ่งหนึ่ง
 - สุดาหยิบปากกาของรัตนามาเขียนก่อนโดยที่รัตนารู้ เมื่อรัตนามาเห็นสุดาจึงกล่าวคำขอขมา
 - ฝ่ายใส่รองเท้าของนิ่มเข้าไปในห้องน้ำ เสริจแล้วจึงนำกลับมาไว้ที่เดิม
8. ข้อใดไม่ใช่ประเภทของความซื่อสัตย์
- ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
 - ซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น
 - ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
 - ซื่อสัตย์ต่อศาสนา
9. ถ้าสังคมมีแต่บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตสังคมจะเป็นอย่างไร
- สังคมจะมีแต่สันติสุข
 - สังคมจะมีเศรษฐกิจที่ดี
 - สังคมมีแต่บุคคลที่เฉลียวฉลาด
 - สังคมจะมีแต่ความรักและความสามัคคีต่อกัน
10. บุคคลในข้อใดถ้าไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วจะทำให้ประเทศชาติเสียหายมากที่สุด
- พ่อค้า แม่ค้า
 - นักเรียน
 - ข้าราชการ
 - ชาวนา
11. ข้อใดมีความหมายตรงข้ามกับความหมายของคำว่าซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุด
- ดีแต่พูด
 - ซื่ออาชญากรรมบังหลวง
 - ปากกับใจตรงกัน
 - สองจิตสองใจ
12. บุคคลที่ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะเกิดผลอย่างไร
- ทำให้สังคมไม่เป็นสุข
 - ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง
 - ทำให้ประเทศชาติไม่เจริญ
 - มีความเจริญในหน้าที่
13. บุคคลใดที่ได้รับผลจากการปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
- คุณครูชื่นชมน้อยที่พูดแล้วปฏิบัติได้จริง
 - นิดไม่สบายใจกลัวเพื่อนรู้ความจริงว่าตนเป็นคนพูดปด
 - เพื่อนในกลุ่มไม่ยอมคบกับน้อยเพราะน้อยพูดจาไม่สุภาพ
 - ครูฝ่ายปกครองเชิญผู้ปกครองของโหนดมาพบเรื่องการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน

14. สุริวสาพบกระเป๋าสตางค์หล่นอยู่บริเวณสนาม สุริวสาควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. นำไปแบ่งกับเพื่อน
ข. นำกลับไปให้คุณพ่อคุณแม่
ค. นำไปให้คุณครูประกาศหาเจ้าของ
ง. นำเงินในกระเป๋าไปซื้อของที่อยากได้
15. เมื่อเราขอยืมสิ่งของของเพื่อนมา แล้วทำหายจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. วางเฉย
ข. ยืนยันว่าได้ส่งคืนแล้ว
ค. บอกเจ้าของให้ทราบความจริงว่าเราทำหาย
ง. ไม่ต้องบอกเจ้าของเดี๋ยวเค้าก็ลืมไปเอง
16. การกระทำข้อใดถือเป็นการซื่อสัตย์ สุจริต
- ก. เก็บของได้แล้วนำกลับบ้าน
ข. เวลาทำผิดแล้วยอมรับความผิดที่ตนได้กระทำ
ค. เมื่อทำของของผู้อื่นหายแล้ว ต้องวางเฉย
ง. แม่ค้าทอนเงินเกินมาถือเป็นเรื่องของเรา
17. การกระทำในข้อใดถือได้ว่าเป็นความซื่อสัตย์ สุจริต
- ก. ทำการบ้านส่งตรงตามเวลา
ข. รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเสมอ
ค. สละของเล่นที่รักมากให้น้องเล่น
ง. ทำผิดแล้วกล้ารับผิด
18. บุคคลในข้อใดที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อตนเอง
- ก. แทนมีเรื่องวิสาสะหยาบของผู้อื่นโดยไม่ขออนุญาต
ข. ไตมอนแอบดูข้อสอบของเพื่อน ในห้องสอบ เวลาที่คุณครูเฉลย
ค. เมย์ขออนุญาตเพื่อนทุกครั้งเมื่อใช้สิ่งของของเพื่อน
ง. แมวไม่ได้ทำการบ้านมา ก็ยอมรับผิดกับคุณครู
19. ข้อใดไม่ใช่แนวทางการปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ก. จริงใจ พูดและปฏิบัติตามสิ่งที่คิดด้วยเป็นความจริง
ข. รับปากหรือสัญญากับใครแล้วต้องทำให้ได้
ค. พูดแต่สิ่งที่ดีแต่แต่งเหตุการณ์ที่เกินความจริง
ง. ไม่เอาเปรียบใครทั้งกาย วาจา ใจ
20. บุคคลที่มีคุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริต ตรงกับข้อความใดต่อไปนี้
- ก. “พูดดีเป็นศรีแก่ปาก”
ข. “ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว”
ค. “มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท”
ง. “คนคนนี้ไว้ใจได้เป็นคนน่าเชื่อถือ”

แบบวัดเจตคติด้านความซื่อสัตย์ สุจริต

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเจตคติคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต จำนวน 20 ข้อในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	ฉันสบายใจเมื่อได้พูดความเป็นจริง แม้ว่าอาจโดนตำหนิ					
2	ฉันเห็นว่าการซื้อของหรืออาหารต่างๆ ควรเข้าแถวในการซื้อตามลำดับก่อนหลัง					
3	ฉันเห็นว่าการลอกการบ้านส่ง ดีกว่าไม่ได้ทำเลย					
4	เมื่อฉันทำผิด ฉันจะยอมรับผิดเสมอไม่ว่าจะโดนดุก็ตาม					
5	ฉันคิดว่าคนที่กล้ายอมรับผิดกับสิ่งที่ตนทำ เป็นคนไม่ฉลาด					
6	ฉันจะไม่ลอกการบ้านหรือลอกข้อสอบเพื่อน ไม่ใช่เพราะว่ากลัวคุณครูจับได้ แต่เพราะรู้สึกละอายใจมากกว่า					
7	ฉันมีโอกาสหยิบสินค้าที่มีราคาสูงจากห้างสรรพสินค้าโดยไม่มีคนเห็น แต่ฉันไม่ทำเพราะกลัวผิดศีลธรรม					
8	ในห้างสรรพสินค้า ถ้าพนักงานเผลอฉันจะหยิบสินค้าโดยไม่จ่ายเงิน					
9	ฉันคิดว่าการโกหกคุณพ่อคุณแม่เป็นเรื่องธรรมดา					
10	ฉันพูดโกหกคุณครูเพื่อปกป้องเพื่อนที่ฉันรัก เป็นพฤติกรรมที่ควรกระทำ					
10	ฉันพูดโกหกคุณครูเพื่อปกป้องเพื่อนที่ฉันรัก เป็นพฤติกรรมที่ควรกระทำ					
11	คนที่สามารถพูดโกหกหรือทำให้คนอื่นหลงเชื่อ โดยไม่สามารถจับผิดได้เป็นคนที่น่าชื่นชม					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่าง
12	ฉันไม่เห็นด้วยที่นิต ทำเจกั้นของคุณครูแตก โดยไม่มีใครรู้ แต่นิตกลับไปบอกให้คุณครูทราบ					
13	ฉันนิยมชมชอบและยอมรับความสามารถของผู้ที่หยิบสิ่งของออกมาจากห้างสรรพสินค้าโดยที่ไม่มีใครรู้					
14	ถึงวันที่เป็นเวรทำความสะอาด ไปวิ่งเล่นก็ไม่เห็นเป็นไร มีเพื่อนทำอีกตั้งหลายคน					
15	ฉันไปโรงเรียนแต่เช้าในวันที่เป็นเวรรักษาความสะอาดห้อง					
16	การทำงานเสร็จตามกำหนดเวลาที่คุณครูสั่ง เป็นสิ่งที่ควรทำ					
17	ถึงแม้เป็นงานของเรา ถ้าเพื่อนอยากช่วย เราก็ให้เพื่อนทำ ให้หมดไม่เห็นจะเป็นอะไร					
18	ในวิชาเรียนที่ไม่ชอบเรียน ฉันมักจะเอางานวิชาอื่นมาแอบทำ					
19	ฉันทำงานและการบ้านที่คุณครูสั่งด้วยตนเองเสมอ					
20	คนที่ข้อสัต์ย์ต่อหน้าของตัวเองจะมีความเจริญ ก้าวหน้า					

**แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกและเหตุผลที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุด

1. ขณะที่กำลังสอบวิชาภาษาไทย จิราภรณ์ทำข้อสอบไม่ค่อยได้ อรจิราซึ่งเรียนเก่งมากและเป็นเพื่อนรักของจิราภรณ์ นั่งอยู่โต๊ะถัดไป จึงเลื่อนกระดาษคำตอบไว้ริมโต๊ะให้จิราภรณ์ดู ขณะนั้นครูไม่อยู่ในห้อง ถ้านักเรียนเป็นจิราภรณ์จะไม่ลอกเพราะ

- ก. ข้าพเจ้าคิดว่าควรทำอะไรด้วยความสามารถของตนเอง เพราะการสอบเป็นการวัดความสามารถที่ได้เรียนไปแล้ว
- ข. รู้สึกว่าเป็นการไม่ซื่อสัตย์ สุจริตทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แม้จะไม่มีใครรู้ใครเห็น แต่ข้าพเจ้าก็รู้และคงรู้สึกผิดตลอดไป
- ค. นักเรียนไม่ควรฝ่าฝืนกฎระเบียบของการสอบ
- ง. ไม่อยากให้อรจิราทวงบุญคุณทีหลัง
- จ. เด็กดีต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. ในการสอบกลางภาคเรียน นิดหน้อยทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้อ่านหนังสือ เพื่อนที่นั่งข้างๆ สงสารจึงส่งกระดาษคำตอบให้ดูในขณะที่คุณครูมองไม่เห็น ถ้านักเรียนเป็นนิดหน้อยจะปฏิบัติตนอย่างไร

- ก. ไม่รับ เพราะกลัวคุณครูจับได้ แล้วตนเองจะถูกทำโทษ
- ข. รับกระดาษคำตอบที่เพื่อนส่งมาให้ และดูข้อที่ทำไม่ได้
- ค. ไม่รับ เพราะกลัวว่าเพื่อนจะเดือดร้อนถ้าคุณครูรู้
- ง. รับ เพราะถือว่าคุณครูไม่รู้ไม่เห็นและทำให้เราสอบผ่านได้
- จ. ไม่รับ เพราะถือว่านักเรียนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน

3. สรรชา ทำแจกันของคุณครูตกแตกโดยที่ไม่มีใครรู้ แต่เขาก็บอกให้คุณครูทราบ และซื้อแจกันใหม่มาให้คุณครู ถ้านักเรียนเป็นสรรชา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. กลัวคุณครูทราบภายหลังจะถูกทำโทษ
- ข. เพื่อให้คุณครูและเพื่อนๆ ชื่นชมว่าตนมีความรับผิดชอบ
- ค. เพื่อไม่ให้เพื่อนคนอื่นต้องมาเดือดร้อนเพราะการกระทำของตน
- ง. เห็นว่าเมื่อทำสิ่งของของคนอื่นเสียหายต้องมีความรับผิดชอบ
- จ. เห็นว่าการกล้ายอมรับความจริงเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง

4. ใ้ยืมหนังสือมาจากห้องสมุด แล้วเขาทำหนังสือขาด เขาคิดว่าถ้าหากเขานำหนังสือไปคืน บรรณารักษ์โดยไม่บอก บรรณารักษ์ก็จะไม่ทราบ ถ้านักเรียนเป็นไอ้ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

- ก. ไม่บอกบรรณารักษ์ เพราะกลัวถูกปรับค่าหนังสือ หรืออาจถูกทำโทษ
- ข. บอกบรรณารักษ์ทราบ เพื่อจะได้รับคำชมเชยว่าเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ
- ค. ไม่บอกบรรณารักษ์ เพราะว่ามีเพื่อนเคยทำแบบนี้ แล้วไม่ถูกปรับค่าหนังสือ
- ง. บอกให้บรรณารักษ์ทราบ เพราะเมื่อเราทำผิดเราก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำ
- จ. บอกบรรณารักษ์ทราบและชดใช้ค่าเสียหาย เพื่อให้คนอื่นได้มีโอกาสได้อ่านเนื้อหาจากหนังสือได้ครบถ้วน

5. สุรียาเก็บกระเป๋าสเงินได้ในบริเวณโรงเรียน แล้วนำส่งคืนคุณครูเพื่อประกาศหาเจ้าของ ถ้า นักเรียนเป็นสุรียา นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

- ก. ไม่นำส่งคืนเพราะกำลังไม่มีเงินใช้พอดี
- ข. นำกระเป๋าสเงินไปส่งคืนโดยแอบหยิบเงินในกระเป๋านั้นออกครึ่งหนึ่งเพราะคิดว่ายังไง คุณครูก็ไม่รู้
- ค. นำส่งคืนเพราะว่าคนเราควรมีความซื่อสัตย์ สังคมจะได้มีความสงบสุข
- ง. นำกระเป๋าสเงินไปส่งคืนคุณครู เพื่อจะได้รับคำชมเชยว่าเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์
- จ. นำกระเป๋าสเงินไปส่งคืนเพราะเห็นใจเจ้าของเงินที่ทำหายจะไม่มีเงินใช้

6. ในวันหยุดไม่มีใครอยู่บ้านวิวัฒน์จึงชวนเพื่อนมาดูโทรทัศน์ที่บ้าน ขณะที่นำน้ำมาให้เพื่อนๆ ดื่มน วิวัฒน์ทำแก้วแตกไป 4 ใบ พอคุณแม่กลับมาบ้านจึงถามลูกๆ ว่าแก้วหายไปในไหน ทุกคนก็ไม่มีใครรู้ แต่วิวัฒน์ก็ไม่สบายใจเลย ถ้านักเรียนเป็นวิวัฒน์จะบอกความจริงเพราะ

- ก. ลูกที่ดีควรบอกความจริงกับพ่อแม่เสมอ
- ข. เมื่อทุกคนทำผิดแล้วควรต้องยอมรับผิด
- ค. ถ้าไม่บอกความจริง อาจทำให้พี่น้องคนอื่น ๆ ถูกดูไปด้วย
- ง. พี่ๆ น้องๆ คงชมว่าข้าพเจ้าเป็นคนกล้าพูดความจริง
- จ. เพื่อนๆ รู้คงจะพอใจในความกล้ารับผิดชอบของข้าพเจ้า เพราะว่าคนเราควรคำนึงถึงความถูกต้องและคำนึงความรู้สึกของผู้อื่น

7. คุณครูได้นำแนวข้อสอบเก่าๆ มาให้นักเรียนได้ดูเพื่อเป็นแนวสำหรับการสอบปลายปีและในการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ โดยมอบหมายนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบให้เอาไปให้เพื่อนๆ ดู ถ้าในห้องเรียนมีเพื่อนที่เราไม่ชอบและเป็นคู่แข่งในเรื่องการเรียนกับนักเรียน นักเรียนจะเอาข้อสอบนี้ให้เพื่อนดูหรือไม่

- ก. เอาข้อสอบให้เพื่อนดูเพราะถึงอย่างไรก็เป็นเพื่อนกัน
- ข. เอาข้อสอบให้เพื่อนดูเพราะกลัวคุณครูทราบที่หลังอาจถูกทำโทษ
- ค. เอาข้อสอบให้เพื่อนดูเพื่อจะได้รับคำชมจากเพื่อนและคุณครู
- ง. แม้จะไม่ค่อยชอบเพื่อนบ้างแต่เมื่อมีสิ่งที่จะต้องช่วยเหลือกันก็ต้องช่วย จึงเอาข้อสอบให้เพื่อนดู
- จ. ในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากคุณครูก็ควรรับผิดชอบและแจกข้อสอบให้ครบทุกคนด้วยความซื่อสัตย์
8. นรีหยิบดินสอของไพลินไปและทำหาย นรีจึงบอกไพลินตามตรงและซื้อดินสอแท่งใหม่ให้กับไพลิน ถ้านักเรียนเป็นนรี นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำอย่างนั้น
- ก. กลัวเพื่อนรู้ทีหลังแล้วจะโกรธ
- ข. เพื่อให้เพื่อนๆ ชื่นชมว่าตนมีความรับผิดชอบ
- ค. เพื่อไม่ให้เพื่อนเดือดร้อนที่ไม่มีของใช้
- ง. คิดว่าเมื่อทำสิ่งของของเพื่อนสูญหายเราควรรับผิดชอบ
- จ. เพราะว่าการกล้ายอมรับผิดในสิ่งที่ตนเองทำเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม
9. นรารกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขาชอบไปขโมยของในห้างสรรพสินค้าเป็นประจำ และในที่สุดนรารก็ถูกจับส่งตำรวจ นรารต้องพักการเรียนไป นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่จะไม่ปฏิบัติตนเหมือนนราร
- ก. กลัวตำรวจจับได้และจะโดนคุณพ่อคุณแม่ลงโทษ
- ข. เพื่อให้ได้รับคำชมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ว่าเป็นพลเมืองที่ดี
- ค. ไม่อยากทำให้ครอบครัวต้องมาเสียชื่อเสียง เพราะการกระทำของนักเรียน
- ง. เห็นว่าการลักเล็กขโมยน้อยเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
- จ. เห็นว่าการนำของผู้อื่นมาเป็นของตนเองจะทำให้สังคมเดือดร้อน
10. น้อยหน้าเป็นเด็กยากจนไม่ค่อยได้รับประทานอาหารกลางวัน วันหนึ่งมีเพื่อนมาชวนไปขโมยข้าวห่อของคนอื่นกิน นักเรียนเป็นน้อยหน้าจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. ไม่ขโมย เกรงว่าคนอื่นมาเห็นแล้วจะถูกทำโทษ
- ข. ไม่ขโมย เพื่อให้ผู้อื่นชื่นชมว่าเป็นคนที่ซื่อสัตย์
- ค. ไม่ขโมย เพราะเจ้าของข้าวห่อต้องเดือดร้อน
- ง. ไม่ขโมยเพราะการลักเล็กขโมยน้อยเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
- จ. ไม่ขโมยเพราะการขโมยเป็นการทำผิดศีลธรรม

11. ในวิชาวิทยาศาสตร์คุณครูให้เตรียมใบไม้เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับส่วนประกอบของใบไม้ นานาทำงานกลุ่มเดียวกับเพลิน นานารับปากเพลินว่าจะนำใบไม้มาเพื่อเพลินด้วยในวันพรุ่งนี้ ในวันรุ่งขึ้นนานาควรทำอย่างไร

- ก. ไม่นำมาเผื่อ เพราะยังไม่ได้นำมาอยู่แล้ว
- ข. นำมาเผื่อ เพราะถ้าเพื่อนรู้จะได้เห็นว่าเราเป็นคนที่มีน้ำใจต่อเพื่อน
- ค. นำมาเผื่อ เพราะว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนที่อยู่ร่วมกลุ่มเดียวกัน
- ง. นำมาเผื่อ เพราะว่าได้รับปากกับเพื่อนก็ต้องทำตามที่ได้พูดไว้
- จ. นำมาเผื่อ เพราะว่าการที่เราพูดอะไรออกไปแล้วก็ต้องรักษาคำพูดและเพื่อนก็จะไม่ได้ไม่
ต้องเดือดร้อน

12. ในการทำงานในวิชาศิลปะ คุณครูสั่งให้ทำงานเดี่ยว เมื่อถึงวันส่งงาน นักเรียนไม่ได้ทำมาส่ง เห็นของเพื่อนที่ไม่ได้มาเรียนในวันนี้อยู่ข้างโต๊ะ เพื่อนในห้องบอกให้เอาไปส่งก่อน นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. บอกปฏิเสธ เพราะเห็นว่าเราควรซื่อสัตย์ต่อเพื่อนที่เป็นเจ้าของ
- ข. ไม่นำของเพื่อนมาส่ง เพราะคิดว่าเราควรเตรียมงานที่ส่งให้พร้อม
- ค. บอกปฏิเสธเพื่อน เพราะกลัวว่าครูจับได้แล้วเพื่อนจะเดือดร้อน
- ง. ไม่กล้านำของเพื่อนมาส่ง เพราะกลัวครูจับได้แล้วจะไม่ได้คะแนน
- จ. ไม่นำของเพื่อนมาส่ง เพราะคิดว่าคนเราควรมีความซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบจึง
จะทำให้เป็นคนที่ดีได้

13. นลินทิพย์ทำปากกาที่คุณพ่อซื้อให้หล่นหายและกำลังพยายามหา จัตุรสุดาเห็นว่าปากกาทิ้งอยู่ที่ไหนจึงบอกนลินทิพย์ ถ้านักเรียนเป็นจัตุรสุดา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำอย่างนั้น

- ก. กลัวเพื่อนรู้ทีหลังว่าเรารู้แล้วไม่บอกจะโกรธ
- ข. เพื่อให้เพื่อนชื่นชมว่าตนเป็นคนซื่อสัตย์และมีน้ำใจ
- ค. เพื่อไม่ให้เพื่อนเดือดร้อนที่ไม่มีของใช้
- ง. สิ่งที่คุณพ่อให้มาเป็นของมีค่าเพื่อนคงอยากได้คืน
- จ. เพราะว่าการเป็นคนซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่น่าชื่นชม

14. มอสขอยืมหมวกดินสอของพลอยไพลินไปและทำหายเมื่อพลอยไพลินมาขอคืน มอสกลับบอก
ว่าไม่รู้ไม่เห็นไม่เคยยืมไป ถ้านักเรียนเป็นมอส นักเรียนจะไม่ปฏิบัติอย่างนั้นเพราะ

- ก. กลัวเพื่อนรู้ทีหลังว่าเราพูดไม่จริงแล้วจะโกรธ
- ข. เพื่อให้เพื่อนๆ รู้ว่าเราพูดความจริงเป็นคนซื่อสัตย์ เพื่อนๆ จะได้ชื่นชม
- ค. เพื่อไม่ให้เพื่อนเดือดร้อนที่ไม่มีของใช้

ง. คิดว่าเมื่อนำสิ่งของของเพื่อนไป ก็ต้องพูดความจริงยอมรับความจริง

จ. เพราะว่าการพูดเท็จเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและอาจทำให้สังคมไม่สงบสุขในสิ่งที่ตนได้พูดความจริงยอมรับความจริงเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม

15. ในเวลาเช้าก่อนโรงเรียนเช้า ศรธรรมเห็นเพื่อนๆ กำลังลอกการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งคุณครูให้เป็นการบ้านไว้เมื่อวาน และกำหนดให้ส่งในช่วงโมงแรกของวันนี้ ศรธรรมก็ยังทำไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นศรธรรมจะปฏิบัติอย่างไร

ก. ไม่ลอกการบ้าน กลัวถูกตีถ้าถูกจับได้

ข. ไม่ลอกการบ้าน นักเรียนมีหน้าที่จะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง

ค. ไม่ลอกการบ้าน ทุกคนควรมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นตัวของตัวเอง

ง. ไม่ลอกการบ้าน เด็กดีควรทำตามคำสั่งสอนของคุณครู ไม่ลอกการบ้านผู้อื่น

จ. ไม่ลอกการบ้าน การลอกทำให้ข้าพเจ้าไม่รู้จักจริง และเพื่อเป็นการฝึกความซื่อสัตย์ สุจริต ต่อคุณครูและตนเอง

16. วิลาสิณี ตั้งใจว่าจะนำการบ้านที่ทำไม่เสร็จไปทำต่อที่โรงเรียนในตอนเช้าเพื่อส่งให้ทันเวลา แต่เมื่อไปถึงโรงเรียนจำได้ว่าเป็นเวรรักษาความสะอาดห้องเรียนของตนเอง เพื่อนสนิทของเธอบอกว่าไม่ต้องไปทำหรอก ยังไงคุณครูก็ไม่รู้ แต่วิลาสิณีก็กลับคิดว่าไม่ควรทำเช่นนั้น เธอจึงทำเวรรักษาความสะอาดก่อนเพราะว่าเป็นหน้าที่ของตน ถ้านักเรียนเป็นวิลาสิณีมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

ก. กลัวเพื่อนตำหนิและอาจถูกทำโทษถ้าคุณครูรู้

ข. เมื่อทำเวรเสร็จแล้วเพื่อนอาจจะให้ลอกการบ้าน

ค. ถ้าห้องเรียนสกปรกเพื่อนๆร่วมเวรอาจโดนตำหนิไปด้วย

ง. เห็นว่าการซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายยอมเป็นสิ่งที่ดี

จ. เห็นว่าการทำงานทุกอย่างควรมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนและต่อซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตนเอง

17. เมื่อวานนี้คุณครูให้การบ้าน และกำหนดให้ส่งในช่วงโมงแรกของวันนี้แต่ว่าเวรก็ยังไม่เสร็จ เนื่องจากติดเล่นเกมกับน้องที่บ้าน เพื่อนสนิทจึงนำการบ้านมาให้เวรลอก ถ้านักเรียนเป็นเวรจะจะไม่ลอกเพราะ

ก. จะไม่ลอกการบ้าน เพราะกลัวถูกตีถ้าถูกจับได้

ข. ไม่ลอกการบ้าน นักเรียนมีหน้าที่จะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเอง

ค. ไม่ลอกการบ้าน เพราะทุกคนควรมีความซื่อสัตย์สุจริต และเป็นต้องรับผิดชอบต่องานของตนเอง

ง. ไม่ลอกการบ้าน เพราะเด็กดีควรทำตามคำสั่งสอนของครู และต้องซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น

จ. ไม่ลอกการบ้าน การลอกทำให้ข้าพเจ้าไม่รู้จริง และเพื่อเป็นการฝึกความซื่อสัตย์สุจริต ต่อครูและเพื่อน

18. แพนเค้ก ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าดูแลเวรทำความสะอาดในวันจันทร์ ทุกครั้งแพนเค้กไม่เคยละทิ้งหน้าที่ของเขา ถ้านักเรียนเป็นแพนเค้ก นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

ก. กลัวถูกน้องและเพื่อนร่วมเวรเดียวกันตำหนิถ้าห้องไม่เรียบร้อย

ข. เพื่อให้เพื่อนๆ และคุณครูเห็นถึงความดีของตนจะได้ชื่นชมว่าเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ

ค. ถ้าเพื่อนๆ ช่วยกันจะทำให้เวรวันนั้นเสร็จอย่างรวดเร็วและเรียบร้อย

ง. เป็นหน้าที่ของทุกคนต้องทำเวรประจำวัน

จ. ถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบห้องเรียนก็จะสะอาดเรียบร้อย

19. สาลินีเป็นคนที่ยื่นหนังสือข่ากว่าเพื่อนและลายมือไม่สวย คุณครูในวิชาภาษาไทยให้เขียนเรียงความ 1 เรื่อง ความยาว 1 หน้ากระดาษ สาลินีจึงวานให้สมาชิกที่เป็นเพื่อนสนิทเขียนให้ ถ้านักเรียนเป็นสมาชิก นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

ก. ไม่เขียนให้ เพราะงานของตนเองก็ต้องทำเองจึงจะถูก

ข. เขียนให้ เพราะว่าเป็นหน้าที่ของเพื่อนต้องช่วยเหลือกัน

ค. เขียนให้ เพราะวาสาลินีจะได้รักและช่วยเหลือเราบ้าง

ง. ไม่เขียนให้ เพราะคนเราต้องรู้จักหน้าที่ของตนเองและต้องซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตนเองด้วย

จ. ไม่เขียนให้ เพราะแต่ละคนมีหน้าที่ของตนเองที่ต้องรับผิดชอบและหากไม่ฝึกหัดด้วยตนเองก็จะลำบากในภายหน้า

20. ลูกน้ำเป็นคนที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทำงานของตนด้วยตนเองจนสำเร็จลุล่วงและตรงต่อเวลาเสมอ ลูกน้ำจึงได้รับคัดเลือกให้เป็นนักเรียนดีเด่น ถ้านักเรียนเป็นลูกน้ำ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

ก. ต้องการงานของตนเองให้สำเร็จ

ข. การทำงานด้วยตนเอง เสร็จตรงเวลาเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ดี

ค. เพราะว่าเป็นนักเรียนดีเด่นจะได้รับการยอมรับและชื่นชมจากเพื่อน คุณครูและพ่อแม่

ง. การทำงานของตนเองด้วยความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ควรกระทำและไม่ต้องทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนเพราะเรา

จ. เพราะการเป็นคนซื่อสัตย์ต่อหน้าที่รับผิดชอบงานที่ตนได้รับเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ได้ประโยชน์ทั้งตัวเราเองและคนรอบข้าง

**แบบวัดพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ข้อสอบแต่ละข้อตัวเลือกไม่มีผิดหรือถูกแน่นอน เพียงต้องการสำรวจตัวนักเรียนว่าแสดงพฤติกรรม/หรือไม่แสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนด ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุดโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

มากที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติเกือบทุกครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยๆ
น้อย	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัตินานๆ ครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนเกือบไม่ปฏิบัติเลย

ข้อ	ข้อความ	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
1	ฉันจะยอมรับผิดเมื่อได้กระทำผิดจริงเท่านั้น					
2	เก็บสิ่งของได้ทุกครั้ง เมื่อไม่มีคนเห็นก็จะเก็บไปใช้เอง ถือว่าเป็นการประหยัด					
3	ฉันจะไม่พูดความจริงเมื่อฉันทำผิด					
4	ฉันเก็บเงินหรือของที่ตกได้ส่งคืนเจ้าของ โดยไม่ทวง บุญคุณหรือเรียกร้องค่าตอบแทน					
5	ฉันจะโยนความผิดที่ตนเองทำไปให้คนอื่น					
6	ฉันจะช่วยเพื่อนก็ต่อเมื่อมีคนอื่นเห็นความดีของฉันด้วย					
7	ฉันจะพูดความจริงและทำตามที่คิดโดยไม่หวังผลตอบแทน					

ข้อ	ข้อความคำถาม	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
8	ฉันขออนุญาตเพื่อนก่อนทุกครั้ง เมื่อจะใช้สิ่งของของเพื่อน					
9	ฉันถือวิสาสะไปหยิบของของผู้อื่น โดยไม่ขออนุญาต					
10	เวลาที่ไม่มีปากกา ฉันก็จะหยิบของเพื่อนมาใช้ โดยที่ไม่ต้องบอกเพื่อน					
11	ฉันไม่ลักขโมยหรือหยิบสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับการอนุญาต					
12	ฉันทำตามสัญญาที่ตกลงไว้กับเพื่อน					
13	ในเวลาอยู่ในห้องสอบ ถ้าฉันเห็นคุณครูเฉลยฉันก็จะดูของเพื่อน					
14	ฉันไปซื้อของและได้รับเงินทอนเกินมา จะนำเงินคืนให้แก่เจ้าของร้าน					
15	ฉันทำงานบ้านตามหน้าที่หรือตามสัญญาให้เรียบร้อยก่อนที่จะออกไปเล่น					
16	ฉันทอดทิ้งหน้าที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ					
17	ฉันตรงต่อเวลาในการทำงานและการส่งงาน					
18	ฉันทำการบ้านไม่เสร็จจึงต้องลอกของเพื่อนส่งคุณครู					
19	คุณครูนัดส่งงานทุกครั้ง ถ้าฉันทำไม่ทันก็จะลอกของเพื่อน					
20	งานทุกชิ้นที่คุณครูสั่งฉันจะทำด้วยตนเองอย่างตั้งใจ					

5. ข้อความใดตรงกับคุณธรรมด้านความเมตตาากรุณา
- “ความทุกข์ของผู้อื่นคือความสุขของเรา”
 - “เราหวังดีกับทุกคน เพื่อที่เค้าจะได้ช่วยเหลือเราบ้าง”
 - “เมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนต้องช่วยเหลือโดยที่ไม่หวังผลตอบแทน”
 - “พยายามทำงานให้เต็มที่ เวลาที่เจ้านายเห็นจะได้เพิ่มเงินเดือน”
6. แนวทางการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมด้านความเมตตาากรุณา ตรงกับข้อใด
- ต้องรู้จักเอาใจเค้ามาใส่ใจเรา
 - นั่งดูตายเมื่อพบคนที่กำลังลำบาก
 - เพื่อนทำไม่ดีกับเรา เราไม่โกรธ แต่จะจำไปตลอดชีวิต
 - เมื่อพ่อ แม่ ญาติพี่น้องเป็นทุกข์ต้องมาขออภัย เราจึงจะช่วยเหลือ
7. บุคคลในข้อใดที่มีความเมตตาต่อสัตว์
- นิตยีนดุสนันท์ที่กำลังเห่า
 - ป้อเอาไม้ไล่ตีจิ้งจกเล่น
 - ตาให้อาหารแมวจรจัด
 - มลนำสัตว์ป่ามาขังกรงเลี้ยงไว้ดูเล่น
8. คนที่มีความเมตตาต่อผู้อื่นจะเป็นอย่างไร
- ชอบเสนอหน้า
 - คล่องแคล่วว่องไว
 - เอาแต่ใจ
 - มีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
9. นักเรียนควรนำสิ่งของเครื่องใช้ไปให้การช่วยเหลือบุคคลใด
- คนที่มาขอที่บ้านบ่อยๆ
 - คนขอทานที่มีร่างกายปกติ
 - คนที่ประสบภัยต่างๆ
 - คนที่ไม่มีงานหรือไม่ทำงานมาขอก็ให้
10. “สุนัขตกน้ำกำลังจะจมน้ำ” “แมวอยู่บนต้นไม้ลงมาไม่ได้” “ไก่พยายามจะเดินข้ามถนน” “แม่ที่กำลังหาอาหาร ให้ลูกนก” ถ้านักเรียนพบเหตุการณ์ดังกล่าว นักเรียนจะเลือกช่วยเหลือสัตว์ตัวใด
- สุนัข
 - แมว
 - ไก่
 - นก
11. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของผู้ที่มีความเมตตาากรุณา
- ไม่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า
 - ไม่รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า
 - ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น
 - ไม่ช่วยเหลือใครโดยไม่ผลตอบแทน
12. เมื่อพบคนที่มีความทุกข์เราจะปฏิบัติอย่างไร
- หาคนอื่นมาช่วย
 - รีบเข้าไปช่วยเหลือเท่าที่ทำได้
 - ทำเฉยๆ ไม่รู้ไม่ชี้ไม่เกี่ยวกับเรา
 - รีบช่วยเพราะกลัวคนอื่นว่าไม่มีน้ำใจ
13. ถ้านักเรียนพบเหตุการณ์ต่อไปนี้นักเรียนจะเลือกช่วยเหลือเหตุการณ์ใดก่อนเป็นอันดับแรก

- ก. คนตาบอดข้ามถนน
ข. คนเจ็บขาข้ามถนน
ค. คนเจ็บตาข้ามถนน
ง. คนเป็นใบ้ข้ามถนน
14. บุคคลในข้อใด มีความเมตตาด้านวาจา
- ก. นิด ให้อภัยผู้อื่นเป็นประจำ
ข. บงกช พุดจาสุภาพอ่อนน้อมกับทุกคน
ค. วรวรรณ เห็นผู้อื่นทำอะไรผิดพลาดจะคอยซ้ำเติม
ง. กุ๊กไก่ ช่วยเหลืองานพ่อแม่โดยไม่เกียจงอน
15. บุคคลในข้อใดมีคุณธรรมด้านความเมตตาทางกาย
- ก. สมศรี เห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับความทุกข์
ข. สมใจ ดักเตือนเพื่อนที่รังแกสัตว์
ค. สมศักดิ์ ชื่นชมเพื่อนที่ทำความดี
ง. สมชาย ช่วยเหลือคุณครูโดยไม่เกียจงอน
16. บุคคลใดขาดคุณธรรมด้านความเมตตาทางใจ
- ก. จอย เห็นแมวตกน้ำจึงรีบเข้าไปช่วย
ข. เจนชอบรังแกสัตว์
ค. จิน่า รอวันที่จะเห็นคนที่เคยแกล้งเธอเป็นทุกข์บ้าง
ง. โจพุดจา ส่อเสียดจนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน
17. ข้อความใดมีความหมายตรงกับ การขาดความเมตตาทางด้านจิตใจ
- ก. “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย”
ข. “เมตตาธรรม คำจุนโลกา”
ค. “พบคนพาล พาลพาไปหาผิด”
ง. “ปากอย่างไร ใจอย่างไร”
18. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับความเมตตา
- ก. วรรณาก ล้วคนอื่นจะหาว่าไม่มีน้ำใจ ถ้าไม่ลุกให้คนชรานั่ง
ข. ลูกน้ำ ชอบช่วยเหลือทุกคนโดยไม่หวังผลใดๆ
ค. นุ่น พุดแต่เรื่องไม่ดีของบุคคลอื่นเป็นประจำ
ง. แสง รวิ มักจะทำดีต่อหน้าคุณครูเพื่อจะได้รับคำชมเชย
19. บุคคลในข้อใดที่มีลักษณะในการขาดความเมตตา กรุณา
- ก. หน้อย ไม่ชมเชยผู้ที่อ่อนแอกว่า
ข. นิด ไม่อิจฉาริษยาเพื่อน
ค. อ้อย เป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส
ง. ไต้ง ชอบจับปลา มาเล่นกับเพื่อน
20. ถ้าเห็นลูกแมวตกน้ำกำลังจะจมน้ำ ซึ่งน้ำในสระลึกพอสมควร นักเรียนควรทำอย่างไร
- ก. มองดูเฉยๆ
ข. ร้องเรียกให้ผู้ใหญ่มาช่วย
ค. เรียกเพื่อนมาดูด้วยความสนุก
ง. กระโดดลงไปช่วยทั้งที่ว่ายน้ำไม่เป็น

**แบบวัดเจตคติด้านความเมตตากรุณา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเจตคติคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	แก๊งน้องดีกว่าแก๊งเพื่อน เพราะอย่างไรน้องก็สู้เราไม่ได้					
2	การแก๊งสัตว์ตัวเล็ก เช่น จิ้งจกไม่ถือว่าเป็นบาป					
3	เมื่อเพื่อนทำผิดพลาดเราก็ซ้ำเติมได้ เพราะเป็นคนที่เราไม่ชอบ					
4	เมื่อมีโอกาสที่จะช่วยเหลือคนที่อ่อนแอกว่า ฉันคิดว่าควรจะทำ					
5	ฉันสบายใจทุกครั้งที่ได้ซ้ำเติมหรือทำร้ายร่างกายเพื่อนที่ไม่ชอบ ตอนที่เค้าทำผิดพลาด					
6	ฉันเห็นด้วยกับคำพูดที่ว่า “ใครทำร้ายฉันต้องเอาคืนให้สาสม”					
7	เมื่อเห็นเพื่อนลำบากฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ควรกระทำ					
8	การพูดจาสุภาพอ่อนน้อมเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมและควรกระทำ					
9	ฉันไม่เห็นด้วยที่จะพูดดีกับคนที่ฉันไม่ชอบ					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
10	ฉันนิยมชมชอบคนที่กล้าว่าเพื่อน เมื่อเพื่อนทำผิดพลาด					
11	ฉันชื่นชมลูกไก่ที่พูดให้กำลังใจกับคนที่กำลังมีทุกข์					
12	ใครที่ไม่ใช่พ่อแม่พี่น้องหรือญาติไม่จำเป็นต้องพูดจาสุภาพ					
13	การไม่ว่าร้ายผู้อื่นเป็นเรื่องที่ถูกต้อง					
14	ความคิดที่ว่า “ใครที่ทำอะไรให้ฉันเจ็บ คนนั้นต้องเจ็บกว่า” เป็นความคิดที่ถูกต้อง					
15	ฉันเห็นด้วยกับต้อยที่คิดให้อภัยเพื่อน เมื่อเพื่อนทำผิดโดยไม่ตั้งใจ					
16	ฉันคิดอยู่เสมอว่าการคิดแต่สิ่งที่ดีจะส่งผลให้เราเป็นคนดีได้					
17	ฉันรู้สึกไม่สบายใจที่ทำให้ผู้อื่นเป็นทุกข์					
18	ฉันรู้สึกไม่ชอบที่เห็นเพื่อนได้รับคำชมจากครูมากกว่าฉัน					
19	ฉันเห็นด้วยกับคำพูดที่ว่า “แค่นี้ต้องชำระ”					
20	ฉันเห็นว่าการอิจฉาริษยาต่อผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดี					

**แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกคำตอบที่ตรงกับความรูสึกและเหตุผลที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุด

.....

1. ภาวรรณเลี้ยงสุนัขที่บ้าน อยู่มาวันหนึ่งสุนัขไม่สบายไม่ยอมกินอาหาร ภาวรรณจึงพามันไปหาสัตวแพทย์เพื่อรักษา ถ้านักเรียนเป็นภาวรรณจะกระทำเช่นนี้เพราะ
 - ก. เพราะสุนัขช่วยเราเฝ้าบ้าน
 - ข. ถ้าเป็นคนอื่นก็ทำเช่นนี้เหมือนกัน
 - ค. ทำตามหน้าที่ของผู้เป็นเจ้าของสัตว์
 - ง. เป็นสัตว์โลกด้วยกันต้องให้ความช่วยเหลือกัน
 - จ. ไม่ทำเช่นนั้นกลัวเพื่อนบ้านจะตำหนิว่าไม่รักสัตว์ของตน
2. ถ้าวางดนตรีคนตาบอดมาเล่นดนตรีเพื่อขอบริจาคเงินจากนักเรียนและครูในโรงเรียน นักเรียนจะร่วมบริจาคครั้งนี้เพราะ
 - ก. จะได้รับคำชมจากครูและเพื่อนๆ
 - ข. ถ้าไม่บริจาคคนอื่นจะกล่าวหาว่าเป็นคนไม่มีน้ำใจ
 - ค. เป็นหน้าที่ของผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ
 - ง. การบริจาคเงินให้คนพิการ เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
 - จ. การบริจาคเป็นการเสียสละอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ให้และผู้รับเกิดความสุขใจ
3. อรพรรณตีแมวที่ตนเลี้ยงเพราะแมวกัดตุ๊กตาตัวโปรดของตนเองขาด ถ้านักเรียนเป็นอรพรรณ จะไม่ทำเช่นนั้นเพราะ
 - ก. ครูเคยสอนว่าการทำร้ายสัตว์เป็นสิ่งที่ไม่ดี
 - ข. คนอื่นๆ เขาก็มีแมวเหมือนกันไม่มีใครตีแมวของตนเอง
 - ค. ไม่ว่าสัตว์หรือมนุษย์ยอมกักรถูกทำร้ายและรักชีวิตของตนเอง
 - ง. เราควรเก็บของให้ดีๆ เพราะแมวเป็นสัตว์ยอมไม่รู้ว่าอะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ
 - จ. การทำร้ายสัตว์เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เราควรพิจารณาว่าเหตุเกิดจากอะไร ถ้าเราเก็บของเรียบร้อยก็คงไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้

4. ขณะที่เคนปั่นจักรยานกลับบ้าน มีสุนัขตัวหนึ่งวิ่งตัดหน้ารถจักรยาน ทำให้รถล้มลง เคนได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย เคนจึงเอาไม้ไล่ตีสุนัขตัวนั้นจนขาหัก ถ้านักเรียนเป็นเคนจะไม่ทำเช่นนั้น เพราะ

- ก. เห็นคุณค่าในชีวิตของสัตว์
- ข. คนที่พบเห็นจะชื่นชมว่าเคนเป็นคนดี รู้จักการให้อภัย
- ค. เป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่รู้จักให้อภัยสัตว์
- ง. กลัวเจ้าของสุนัขจะเอาเรื่องที่ดีสุนัขของเขา
- จ. มีจิตสำนึกให้อภัยเพราะว่าสัตว์มันไม่รู้ว่าจะอะไรผิดอะไรถูก

5. น้องของภาสินีชอบรังแกสัตว์เลี้ยงที่บ้านเสมอ ภาสินีต้องคอยห้ามและสอนน้องให้รู้จักและเมตตาสัตว์เป็นอย่างดี ถ้านักเรียนเป็นภาสินี นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

- ก. กลัวจะถูกตำหนิถ้ารังแกสัตว์
- ข. เพื่อให้ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดีมีเมตตา
- ค. อยากให้สัตว์เลี้ยงอยู่อย่างมีความสุข
- ง. เพื่อกระทำตนให้เหมาะสมกับการเป็นเจ้าของ
- จ. การดูแลเอาใจใส่สัตว์เลี้ยงเป็นการกระทำที่เหมาะสม

6. เพื่อนชวนฟิล์มไปยิงนกข้างวัด ฟิล์มยอมไปด้วย แต่เขากลับทำเสียงดัง เพื่อให้นกได้ยินและบินหนีไป ถ้านักเรียนเป็นฟิล์ม นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

- ก. เห็นว่าการทำลายสัตว์ยอมเป็นบาป
- ข. เกรงว่าเพื่อนจะถูกกรรมตามสนอง
- ค. เพื่อให้เพื่อนชมว่านักเรียนเป็นคนมีเมตตา
- ง. คนที่มีจิตใจที่ดียอมไม่รังแกสัตว์ไม่ควรกระทำตามคนที่ทำผิด
- จ. เห็นว่ามนุษย์และสัตว์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

7. มาริสนำเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วแต่ยังสภาพที่ดีไปร่วมบริจาคให้เด็กยากจน ถ้านักเรียนเป็นมาริสานักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

- ก. เกรงว่าเด็กยากจนจะเดือดร้อนจึงบริจาค
- ข. เพื่อให้ผู้อื่นที่พบเห็นชื่นชมว่าตนเองเป็นคนดีมีเมตตา
- ค. สงสารเด็กยากจนที่ไม่มีเสื้อผ้าใส่
- ง. การอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันก็ควรช่วยเหลือที่กำลังได้รับความเดือดร้อน
- จ. การนำเสื้อผ้าเก่าที่เราไม่ใช้แล้ว แต่สามารถเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ก็ควรจะทำ

8. สมพลเป็นคนพูดจาอ่อนหวาน ไม่เคยดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่น ถ้านักเรียนเป็นสมพล นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. เพื่อให้ผู้อื่นรักใคร่เอ็นดู
- ข. เพื่อให้เพื่อนพูดจาอ่อนหวานกับเราบ้าง
- ค. เพื่อให้พ่อแม่เกิดความภาคภูมิใจในตัวเรา
- ง. เพื่อให้ผู้ฟังสบายใจและมีความสุข
- จ. เพื่อแสดงถึงความสุภาพอ่อนโยน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม

9. เพื่อนๆชอบดูหมิ่นวารี ซึ่งเป็นคนมีฐานะยากจน แต่ณัฐฐาไม่เคยทำเช่นนั้นเลย กลับพยายามให้กำลังใจวารีเสมอ ถ้านักเรียนเป็นณัฐฐา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. ไม่อยากให้คนอื่นเห็นว่าเราเป็นคนไม่ดี
- ข. หากมีคนอื่นมาดูหมิ่นและนินทานักเรียนบ้าง นักเรียนก็คงจะเสียใจ
- ค. เห็นใจณัฐฐาที่มีแต่ความทุกข์ใจ
- ง. เห็นว่าการดูหมิ่นและนินทาลับหลังเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ
- จ. เห็นว่าการดูหมิ่นและนินทาผู้อื่นทำให้คนในสังคมเกิดความแตกแยกได้

10. วัลภาเห็นณัฐฐานั่งอยู่ที่ใต้ต้นไม้เหมือนกำลังจะร้องไห้จึงเดินเข้าไปคุยและพูดปลอบใจ จนณัฐฐาขยับได้ ถ้านักเรียนเป็นวัลภา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

- ก. เกรงว่าถ้าไม่เข้าไปปลอบใจณัฐฐาจะทำได้
- ข. เพื่อให้ณัฐฐาเห็นว่านักเรียนเป็นคนที่มีจิตใจดี
- ค. สงสารอยากให้นัฐฐาหายเศร้า
- ง. เป็นเพื่อนกันต้องมีความเห็นอกเห็นใจกันและช่วยเหลือกัน
- จ. การเดินเข้าไปคุยด้วยแล้วสามารถช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อนได้ก็ควรช่วยเหลือ

11. นพวรรณเห็นโสภิตกำลังนั่งร้องไห้เนื่องจากโดนเพื่อนต่อว่าเรื่องการทำงานกลุ่มอย่างรุนแรง นพวรรณจึงเดินเข้าไปปลอบและให้กำลังใจกับโสภิตและพูดให้โสภิตสบายใจ ถ้านักเรียนเป็นนพวรรณ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

- ก. เพราะถ้าไม่ช่วยเพื่อนโสภิตอาจจะไปบอกเพื่อนคนอื่นว่าเราไม่ดี
- ข. เพื่อให้โสภิตมองตนเองว่าเป็นเพื่อนที่แสนดี
- ค. เห็นใจโสภิตที่โดนกลั่นแกล้งและมีความทุกข์
- ง. เห็นว่าการต่อว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ
- จ. การพูดให้กำลังใจเพื่อนที่กำลังเป็นทุกข์สามารถช่วยให้เค้าผ่อนคลายและสบายใจได้

12. ครอบครัวของก๊วกไ่เป็นคนมีฐานะร่ำรวย พ่อแม่จะซื้อของราคาแพงให้ใช้ทุกอย่าง ก๊วกไ่มักพูดจาดูถูกเพื่อนที่ใช้ของเก่าราคาถูกเสมอ ถ้านักเรียนเป็นก๊วกไ่จะไม่ทำอย่างนั้นเพราะ

- ก. เพราะการดูถูกผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดี
- ข. เพราะเพื่อนคนอื่นอาจว่าได้ว่าเราเป็นเพื่อนที่ไม่ดี
- ค. เป็นเพื่อนกันควรแบ่งปันและไม่ควรใช้คำพูดที่เป็นการดูถูกเพื่อนทำให้เพื่อนไม่สบายใจ
- ง. เพราะว่าการใช้ของเก่าให้คุ้มค่าเป็นการประหยัดและใช้สิ่งของอย่างเกิดประโยชน์
- จ. เพราะไม่ควรแบ่งแยกว่าฐานะร่ำรวย หรือยากจนเพราะเราเป็นคนเหมือนกัน

13. ลิลลี่เป็นเพื่อนกับเจนไปทานข้าวด้วยกัน แต่บังเอิญลิลลี่นำเงินมาไม่พอ แม่ค้าไม่ยอมขายข้าวให้ เจนเห็นเช่นนั้นจึงต่อว่าว่าไม่เตรียมพร้อม ทำให้ลิลลี่เกิดความอับอายและไม่ได้ทานข้าว ถ้านักเรียนเป็นเจน นักเรียนจะไม่ทำอย่างนั้นเพราะ

- ก. จะทำให้ลิลลี่เกิดความอับอาย
- ข. หน้าที่ของเพื่อนต้องคอยช่วยเหลือกันและกัน
- ค. เห็นว่าการไม่ซ้ำเติมผู้อื่นและช่วยเหลือผู้อื่นเป็นการกระทำที่น่ายกย่อง
- ง. การประพฤติตนเป็นคนดีมีเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและควรกระทำ
- จ. เห็นว่าเมื่อเพื่อนลำบาก ควรให้การช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าการซ้ำเติม

14. วิชาวิทยาศาสตร์คุณครูให้ทำงานเป็นคู่ ศิริพรกับสมฤดีเป็นเพื่อนที่ทำงานร่วมกัน เตรียมงานเป็นอย่างดี ในวันส่งงานสมฤดีป่วยกะทันหันจึงไม่สามารถนำงานมาส่งได้ ทำให้ศิริพรไม่พอใจ วันรุ่งขึ้นเมื่อสมฤดีมา ศิริพรจึงต่อว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรง ถ้านักเรียนเป็นศิริพรนักเรียนจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นเพราะ

- ก. เพราะการต่อว่าผู้อื่นด้วยถ้อยคำที่รุนแรงเป็นสิ่งไม่ดี
- ข. เป็นเพื่อนกันควรรับฟังเหตุผล และให้อภัยในความผิดพลาด
- ค. หน้าที่ของเพื่อนที่ดีก็ต้องรับฟังเหตุผลของผู้อื่นด้วยเช่นกัน
- ง. ไม่อยากต่อว่าเพื่อน กลัวว่าเพื่อนๆจะหาว่าเราเป็นคนไม่ดี
- จ. เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมควรรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ไม่กล่าวหาว่าร้ายกันก็จะทำให้สังคมสงบสุขได้

15. สมปองกับสมชายเป็นเพื่อนกันแต่สมปองเรียนเก่งและมีน้ำใจจึงมักจะได้รับคำชมจากคุณครูและเพื่อนๆ เสมอ วันหนึ่งสมปองทำงานผิดพลาด สมชายจึงพูดจาซ้ำเติมทันที ทำให้สมปองต้องอับอาย ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้นเพราะ

- ก. เพราะการพูดจาซ้ำเติมผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดี

- ข. เพราะเพื่อนคนอื่นอาจว่าได้ว่าเราเป็นเพื่อนที่ไม่ดี
- ค. หน้าทีของเพื่อนต้องคอยปลอบใจและให้กำลังใจ
- ง. เป็นเพื่อนกันควรให้อภัยและไม่ควรใช้คำพูดที่เป็นการดูถูกเพื่อนทำให้เพื่อนไม่สบายใจ
- จ. เพราะคนเราทุกคนผิดพลาดกันได้ทั้งนั้นเมื่ออยู่ร่วมกันจึงควรช่วยเหลือกันและไม่ซ้ำเติมกัน จึงจะมีความสุข

16. อารีอยู่ในครอบครัวที่ยากจนมาก สวมเสื้อผ้าเก่าๆที่ได้รับจากการบริจาคมาอีกทีหนึ่ง แต่อารีเป็นคนขยัน และมีความกตัญญูต่ออนุภคารี เพื่อนๆ ในห้องเรียนเดียวกันก็จะช่วยแบ่งปันสิ่งของให้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นของใช้หรือของกิน ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนของอารี นักเรียนมีความคิด ความรู้สึกอย่างไรกับการกระทำของเพื่อนๆ

- ก. ไม่เห็นด้วยเพราะกลัวว่านำสิ่งของมาให้อารีแล้วพ่อแม่จะว่า
- ข. เห็นด้วยกับการนำสิ่งของที่ยังใช้ได้มาบริจาคเพราะสงสารอารีที่มีฐานะยากจน
- ค. เห็นว่าการนำสิ่งของมาให้อารี การบริจาคสิ่งของให้ผู้อื่นที่ยากไร้เป็นการสร้างกุศลอย่างหนึ่ง
- ง. เห็นว่าควรนำเสื้อผ้าที่ใช้แล้วมาบริจาคให้อารีจะได้เหมือนคนอื่น
- จ. เห็นด้วยและควรนำสิ่งของมาบริจาคให้อารีเพราะอารีมีฐานะยากจนและกำลังเดือดร้อน

17. รุ่งกำลังจะไปออกกำลังกายที่สวนสาธารณะนักเรียนคิดอย่างไรหากนักเรียนเป็นรุ่งแล้วเดินไปพบคนตาบอดกำลังจะเดินข้ามถนน

- ก. สงสารคนตาบอดเกรงว่าจะได้รับอันตราย
- ข. เป็นห่วงคนตาบอดแต่เราไม่ว่างคงช่วยไม่ได้
- ค. ควรจะรีบเข้าไปช่วยเพื่อให้ผู้อื่นเห็นว่าเราเป็นคนเมตตา
- ง. ถ้าเราไม่เข้าไปช่วยกลัวคนอื่นที่พบเห็นตำหนิว่าไม่มีน้ำใจถ้าไม่ช่วยเหลือ
- จ. ถ้าคนเราทุกคนในสังคมมีเมตตาโอบอ้อมอารีจะทำให้สังคมมีความสุข

18. เพลินเป็นเพื่อนกับเหม่ม วันนี้เหม่มเล่นกับเพื่อนๆจนเพลิน พอดีคุณแม่มารับแล้วลืมหักกระเป๋า นักเรียนทิ้งไว้ที่สนามเด็กเล่น เพลินมาพบเข้าจำได้ว่าเป็นกระเป๋าของเหม่ม จึงนำกลับคืนให้ที่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นเพลินนักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. เมื่อมีผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน นักเรียนควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้
- ข. กลัวว่าถ้าเหม่มรู้เข้าว่าไม่นำกระเป๋าмаคืนให้ในภายหลังจะโกรธเอา
- ค. เป็นหน้าที่ของเพื่อนที่ดีต้องช่วยเหลือกัน

ง. เพื่อให้เหม่มเห็นว่านักเรียนมีจิตใจที่ดี เป็นเพื่อนแท้

จ. เพื่อให้เหม่มทำการบ้านส่งครูได้ตามกำหนดเวลา

19. ขณะรอผู้ปกครองมารับกลับบ้าน แนนท์เห็นเพื่อนไม่เข้าใจการบ้านที่คุณครูให้ จึงเข้าไปสอนการบ้านให้เพื่อนจนเข้าใจและทำได้ ถ้านักเรียนเป็นแนนท์ นักเรียนปฏิบัติเช่นนั้นด้วยเหตุผลอะไร

ก. ไม่อยากให้เพื่อนสอบตก

ข. นักเรียนที่เรียนเก่งต้องมีจิตใจที่ดีมีน้ำใจช่วยสอนเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่า

ค. เพื่อให้เพื่อนรักเราที่เราได้ช่วยเหลือและเมื่อมีอะไรจะได้แบ่งปันให้เราบ้าง

ง. ถ้าเราทุกคนมีจิตใจที่ดีโอบอ้อมอารีหวังดีต่อกันและกันก็จะทำให้สังคมสงบสุข

จ. กลัวเพื่อนๆ ทำการบ้านไม่ถูกแล้วโดนคุณครูดุ

20. ขณะที่กำลังชุดดินเตรียมปลูกต้นไม้ที่โรงเรียน ชมชนาชุดพลาดถูกทำตนเองได้รับบาดเจ็บ ชนากานต์นั่งอยู่แถวนั้นพอดี ถ้านักเรียนเป็นชนากานต์ นักเรียนจะคิดอย่างไร

ก. ทำเฉยๆ ซะ เพราะไม่ใช่เรื่องของเรา

ข. ควรรีบเข้าไปช่วย เพราะเป็นหน้าที่ของเพื่อน

ค. ควรรีบเข้าไปช่วย เพราะถ้าเป็นเราจะได้มีคนเข้ามาช่วยบ้าง

ง. รีบเข้าไปช่วยเพื่อน เพราะสงสารที่ต้องทรมานจากการบาดเจ็บ

จ. เห็นว่าคนที่อยู่ร่วมกันควรช่วยเหลือกันและกันจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้

**แบบวัดพฤติกรรมด้านความเมตตา กรุณา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณา จำนวน 20 ข้อในแต่ละข้อ จะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ข้อสอบแต่ละข้อตัวเลือกไม่มีผิดหรือถูกแน่นอน เพียงต้องการสำรวจตัวนักเรียนว่าแสดงพฤติกรรม/หรือไม่แสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

มากที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติเกือบทุกครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยๆ
น้อย	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัตินานๆครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนเกือบไม่ปฏิบัติ

ข้อ	ข้อความ	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
1	นักเรียนชอบรังแกทำร้ายสัตว์					
2	นักเรียนข่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น เด็ก เพื่อนๆ ที่อ่อนแอกว่า					
3	เมื่อนักเรียนเห็นผู้ใดผู้หนึ่งตกทุกข์ได้ก็จะช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ					
4	นักเรียนสุภาพอ่อนโยนต่อบุคคลทั่วไป					
5	นักเรียนเกะกะระรานและทำร้ายคนอื่น					
6	นักเรียนเสียสละส่วนแบ่งของตนให้กับผู้ที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นกว่า					
7	เมื่อนักเรียนเห็นผู้อื่นทำอะไรผิดพลาดจะคอยซ้ำเติม					

ข้อ	ข้อความคำถาม	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
8	นักเรียนพูดติเตียนเมื่อเห็นคนที่มีร่างกายบกพร่องหรือผิดแปลก					
9	นักเรียนพูดจาส่อเสียด จนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น					
10	นักเรียนพูดจาสุภาพอ่อนโยนกับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และคนอื่นๆ					
11	นักเรียนแสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้รับความสำเร็จ					
12	นักเรียนพูดปลอบโยนผู้อื่นเมื่อมีทุกข์					
13	นักเรียนพูดจาเป็นการให้กำลังใจแก่เพื่อน					
14	นักเรียนมีความคิดชื่นชมในการทำดีของผู้อื่น					
15	นักเรียนรู้จักให้อภัยผู้อื่น					
16	นักเรียนเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์					
17	นักเรียนอาฆาตเมื่อมีใครก็ตามมาทำให้โกรธหรือเจ็บช้ำน้ำใจ					
18	นักเรียนไม่เคยคิดร้ายกับเพื่อน					
19	เมื่อไหร่ที่มีคนทำอะไรไม่ถูกใจนักเรียน นักเรียนจะรู้สึกโกรธและอาฆาตแค้น					
20	นักเรียนคิดเสมอว่าใครที่ทำให้เราเจ็บจะต้องได้รับผลตอบแทน					

**แบบวัดความรู้ด้านความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง 1. แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดความรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง แบบ
ข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ

2. วิธีตอบคำถามให้นักเรียนทำเครื่องหมาย **X** ทับอักษร ก. ข. ค. หรือ ง. ลงใน
กระดาษคำตอบเพียง 1 ตัวเลือกเท่านั้น ตัวอย่างกระดาษคำตอบ

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1		X		
2			X	
3	X			

3. หากนักเรียนไม่เข้าใจวิธีทำหรือข้อคำถามใดๆ เรื่องใดๆ ขอให้นักเรียนถามคุณครูก่อนทำ

.....

1. ข้อใดเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง

ก. ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน

ข. ช่วยเก็บขยะบริเวณโรงเรียน

ค. ขยันหมั่นเพียรในการศึกษา

ง. จูงคนแก่ข้ามถนนด้วยความ

ระมัดระวัง

2. ถ้าครูนัดพบนักเรียนเวลา 8.00 น. นักเรียนควรไปถึงที่นัดพบเวลาใด

ก. 07.50 น.

ข. 08.00 น.

ค. 08.10 น.

ง. 08.15 น.

3. คนที่ตรงต่อเวลาจะมีลักษณะตรงตามข้อใด

ก. สบายๆอย่างไรก็ได้

ข. ชอบผัดวันประกันพรุ่ง

ค. เป็นคนที่เมตตาสูง

ง. จัดแบ่งกิจกรรมได้สอดคล้องกับเวลา

4. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยอย่างถูกต้อง

ก. ปฏิบัติตามใจ

ข. ปฏิบัติตามเป็นบางครั้ง

ค. ปฏิบัติตามทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ง. ปฏิบัติตามเฉพาะสิ่งที่ตนสามารถปฏิบัติได้

5. คนที่มีระเบียบวินัยในตนเองจะมีลักษณะอย่างไร

ก. เป็นคนเอาแต่ใจตนเอง

ข. เป็นคนที่พิเศษกว่าคนอื่น

ค. เป็นคนที่ปากตรงกับใจ

ง. เป็นคนช่วยเหลือตนเองได้

6. ใครจัดว่าเป็นคนที่มีระเบียบวินัย
- ก. ปีม่วงข้ามถนนได้สะพานลอย
 - ข. นีนารีบวิ่งมาเข้าแถวเพราะมาสาย
 - ค. นิสิตแต่งเครื่องแบบตามที่ทางโรงเรียนกำหนด
 - ง. ดาวเด่นของเล่นเสร็จต้องให้พี่มาเก็บให้
7. ปู่เป่จะซื้ออาหารในโรงเรียนจะต้องปฏิบัติอย่างไร
- ก. เตรียมเงินและแลกเงินมาให้เพียงพอ
 - ข. ปู่เป่มาที่หลังก็ต่อข้างหลังเพื่อน
 - ค. รีบวิ่งไปแซงแถวหน้าเพื่อน
 - ง. ให้เพื่อนมาจองที่ให้ก่อน
8. อุบัติเหตุที่เกิดบนท้องถนน สาเหตุส่วนใหญ่น่าจะเกิดขึ้นจากสาเหตุใด
- ก. มีรถบนถนนเป็นจำนวนมาก
 - ข. ถนนแคบจนเกินไป
 - ค. ฝนตกบ่อยทำให้ถนนลื่น
 - ง. คนส่วนใหญ่ไม่เคารพกฎจราจร
9. เมื่อวันหนึ่งเขาไปโรงเรียนไม่ทันในตอนเช้าเขาสามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร
- ก. บอกให้คุณพ่อตื่นแต่เช้าแล้วจึงรีบมาปลุกเรา
 - ข. ย้ายโรงเรียนมาอยู่ใกล้บ้าน
 - ค. เมื่อรู้ว่าจะสายก็หยุดเรียน
 - ง. พยายามตื่นเช้ากว่าเดิม
10. เพลงใดต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจตรงต่อเวลา
- ก. เพลงสรรเสริญพระบารมี
 - ข. เพลงชาติ
 - ค. เพลงสดุดีมหาราชา
 - ง. เพลงภูมิแผ่นดิน
11. ข้อใดจัดเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง
- ก. นิดาช่วยน้องทำการบ้านจนเสร็จ
 - ข. นิสิตช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านในวันหยุด
 - ค. สุนีย์ทำการบ้านของตนเองเสร็จโดยไม่ต้องให้ใครเตือน
 - ง. สุนัยมีน้ำใจจูงคนตาบอดข้ามถนนหน้าโรงเรียนด้วยความระมัดระวัง
12. ข้อใดแสดงถึงการควบคุมตนเองได้
- ก. สมศรีต่อว่าเพื่อนที่เดินมาเหยียบเท้าตน
 - ข. สมชายโกรธและว่าเพื่อนที่โยนดินสอให้ตน
 - ค. จริยานั่งนิ่งไม่ว่าเพื่อนที่แก้มองตนแต่คิดหาวิธีแก้แค้น
 - ง. อุษาให้อภัยเพื่อนที่เดินมาชนเพราะเป็นอุบัติเหตุ

13. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการเป็นคนมีวินัยในตนเอง
- ทำงานสำเร็จลุล่วงตรงตามเวลา
 - ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
 - ทำให้ชีวิตไม่มีสาระเป็นภาระของผู้อื่น
 - ทำให้กิจกรรมที่ทำสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว
14. พฤติกรรมใดที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
- ช่วยเหลือเพื่อนเท่าที่จะทำได้
 - ช่วยเหลืองานคุณครูเป็นประจำ
 - ดูแลร่างกายตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรง
 - ช่วยเหลือน้องทำการบ้านเป็นประจำ
15. โซติกาเป็นคนใจร้อนชอบทะเลาะกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ไม่ควบคุมจิตใจของตนเอง ถ้านักเรียนเป็นโซติกา นักเรียนจะทำอย่างไร
- ก่อนจะมีเรื่องกับใครต้องวางแผนให้ดีก่อนจะได้ไม่โดนดู
 - ต้องควบคุมจิตใจของตน นับ 1- 10จะได้ใจเย็นลง
 - เป็นคนใจร้อน เป็นไง ก็เป็นกัน
 - ไม่สนใจ ไม่แคร์
16. ข้อใดเป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ
- สัญญาตั้งใจทำงานให้เสร็จก่อนทั้งที่ เพื่อนชวนไปเล่น
 - นารีโกรธเพื่อนทุกครั้งที่ทำอะไรไม่ถูกใจ
 - อริสาไม่พอใจเมื่อถูกคนอื่นตักเตือน
 - พรไพลินไม่ฟังเหตุผลของคนอื่น
17. ข้อใดถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับระเบียบวินัยในตนเอง
- นิดาทำหน้าบึ้งเมื่อถูกผู้อื่นตักเตือน
 - มาริสาเดินออกจากห้องขณะที่คุณครูกำลังสอน
 - รวิภาฯรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มอย่างมีสติ
 - อรจิรา ตั้งใจเรียนวิชาที่ชอบและหนีเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ
18. พฤติกรรมใดที่ไม่ควรปฏิบัติ
- ทำการบ้านเสร็จเรียบร้อยตามกำหนดเวลา
 - มาโรงเรียนเกือบทันเช้าแถวตอนเช้า

- ค. เข้าแถวซื้ออาหารตามลำดับก่อนหลัง
 - ง. เข้าห้องเรียนตรงเวลา
19. ข้อใดไม่เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในตนเอง
- ก. ทำอะไรตามแต่ใจตนเองไม่ต้องฟังผู้อื่น
 - ข. ควบคุมจิตใจของตนเองให้ได้
 - ค. ไม่ฝัดวันประกันพรุ่ง
 - ง. ทำงานตามเวลาที่กำหนด
20. พฤติกรรมในข้อใดถูกต้องเกี่ยวกับการมีวินัยในตนเอง
- ก. น้ำทิพย์เก็บที่นอนของตนเองทุกครั้งหลังจากตื่นนอน
 - ข. สุจิตราเข้าแถวตามคิวเพื่อซื้ออาหาร
 - ค. พัชรกมลไม่เคยมาโรงเรียนสาย
 - ง. ถูกต้องทุกข้อ

**แบบวัดเจตคติด้านความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเจตคติคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1	ฉันจะวางเฉยต่อคำพูดก้าวร้าวของเพื่อน					
2	ฉันเห็นด้วยที่จะโกรธ เมื่อถูกผู้อื่นตักเตือน					
3	เมื่อจำเป็นต้องเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง ฉันก็ปฏิบัติตาม					
4	เมื่อมีคนแสดงความคิดเห็นฉันจะได้แย้งทันที ที่มีความคิดคัดค้านกับฉัน					
5	เมื่อเวลาที่เราโกรธกับผู้อื่น จะใช้วาจาไม่สุภาพ บางทีเป็นเรื่องธรรมดา					
6	เมื่อฉันหยิบของส่วนรวมไปใช้แล้ว ก็นำมาคืนได้ที่เดิม					
7	ไม่ผิดถ้าฉันจะว่าคนที่ฉันไม่ชอบ เพราะเขาเก่งกว่า					
8	การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียนถือเป็นเรื่องที่เขาเข้มงวด					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
9	ฉันปฏิบัติหน้าที่เวรทำความสะอาดห้องเรียน เพราะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ					
10	ในขณะที่ครูสอน ถ้ามีธุระก็เดินออกจากห้องเรียนได้เลย					
11	ฉันไม่เคยส่งคืนหนังสือห้องสมุดตามเวลาที่กำหนด					
12	การทำงานต้องวางแผนว่าจะทำสิ่งใดก่อน หลังงานก็จะเสร็จตามเวลา					
13	ต้องทำการบ้านให้เสร็จเรียบร้อยตามที่กำหนด					
14	นักเรียนที่ดีต้องส่งการบ้านให้ตรงเวลา					
15	เป็นนักเรียนต้องมาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถวตอนเช้า					
16	เข้าห้องเรียนช้าสัก 5 นาทีก็ไม่ใช่ไร ดีกว่าไม่เข้าเลย					
17	คนดีต้องไปตามเวลาที่นัดหมายกับผู้อื่น					
18	นัดเพื่อน 8.30 น. ไปถึงที่นัดเวลา 8.45 น. ก็ไม่เห็นเป็นอะไร					
19	เมื่อรู้ว่าจะไปไม่ทันเวลาก็ต้องรีบโทรไปบอกให้คนที่นัดรู้ตัว					
20	การบ้านวิชาไหนที่ไม่ชอบส่งช้าหน่อยก็ไม่ใช่ไร					

**แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกและเหตุผลที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุด

1. เมื่อพักรับประทานอาหารกลางวัน จิตรารู้สึกหิวมากเพราะไม่ได้รับประทานอาหารเข้ามา ปรากฏว่ามีคนเข้าแถวคอยซื้อเป็นแถวยาวมาก มีเพื่อนบางคนให้สุจิตราแซงคิว ถ้านักเรียนเป็น จิตราจะปฏิบัติอย่างไร

- ก. เข้าแถวตามคิว เพราะเกรงว่าเพื่อนคนอื่นโกรธแล้วทำร้ายร่างกาย
- ข. เข้าแถวตามคิว เพราะอยากให้เพื่อนชมเชยว่าเป็นคนมีระเบียบวินัย
- ค. แซงคิวเพื่อนที่อนุญาตให้แซงคิวได้
- ง. เข้าแถวตามคิว เพราะเป็นกฎระเบียบของโรงเรียน
- จ. เข้าแถวตามคิว เพราะทุกคนก็หิวเหมือนกัน นักเรียนต้องรักษาระเบียบวินัย

2. เกสรมาทันเข้าแถวเคารพธงชาติทุกวัน เขายืนท่าตรงตลอดที่เคารพธงชาติและสวดมนต์ ตั้งใจ ฟังคุณครูอบรมสั่งสอนและเดินเข้าชั้นเรียนอย่างมีระเบียบโดยไม่สนใจเพื่อนที่คุยเล่นอยู่ในแถว ถ้านักเรียนเป็นเกสร นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรจึงปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. เพื่อให้ชั้นเรียนของตนเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นแบบอย่างแก่ชั้นเรียนอื่น
- ข. เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน
- ค. เพื่อให้ได้รับความชมเชยจากคุณครู
- ง. เพื่อไม่ให้ตนเองเป็นผู้ทำให้กลุ่มเสียชื่อ
- จ. เพื่อไม่ให้ครูที่ดูแลถูกตำหนิ

3. ถ้านักเรียนเป็นนักกีฬาฟุตบอลในขณะที่ นักเรียนเลี้ยงลูกฟุตบอลอยู่มีนักกีฬาฝ่ายตรงกันข้าม เข้ามาแย่งลูกเหยียบทำนักเรียนอย่างแรงจนได้รับบาดเจ็บ ในช่วงพักครึ่งการแข่งขัน เพื่อนๆ บอกว่า “เดี๋ยวนาย หาวิธีเหยียบทำคนนั้นให้ได้” นักเรียนจะไม่ทำเช่นนั้นเพราะ

- ก. เล่นตามกฎกติกาของการแข่งขันฟุตบอล
- ข. กลัวกรรมการผู้ตัดสินเห็นแล้วจะไม่ให้เข้าแข่งขัน
- ค. การเล่นกีฬาอย่ามมีการกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา
- ง. ผู้ชมที่ชมการแข่งขันจะชมเชยว่าเป็นคนมีน้ำใจนักกีฬา

๑. การรู้จักให้อภัยผู้อื่นเป็นการทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

4. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ มีการฉายภาพยนตร์ให้นักเรียนชม นักเรียนต่างแย่งกันเข้าชมเบียดเสียดกันแน่น บังเอิญน้อง ป.1 เหยียบเท้าของแก้วตาอย่างแรง แก้วตาก็ไม่ตำหนิน้อง ถ้านักเรียนเป็นแก้วตา ไม่ตำหนิน้องเพราะ

ก. พ่อแม่สอนว่าไม่ให้รังแกน้อง

ข. หน้าที่ของรุ่นพี่ต้องให้อภัยน้องและดูแลน้อง

ค. เพื่อนๆ จะชื่นชมและเอาเป็นตัวอย่าง

ง. เป็นการกระทำโดยไม่ตั้งใจและรู้จักการให้อภัยผู้อื่นเสมอ

๑. การให้อภัยซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม

5. อติกาญเป็นนักกีฬาบาสเกตบอล ในขณะที่นักเรียนกำลังได้ชูถ้วย เพื่อนฝ่ายตรงข้ามวิ่งเข้ามาปิดและชนจนอติกาญล้ม อติกาญโกรธไม่ยอม จึงลุกขึ้นมาทำร้ายเพื่อนคนนั้นทันที จนเกิดการทะเลาะวิวาทกลางสนาม ถ้านักเรียนเป็นอติกาญ นักเรียนจะไม่ปฏิบัติอย่างนั้นเพราะเหตุใด

ก. เล่นกีฬาเราต้องเล่นตามกฎกติกา

ข. กลัวกรรมการหาว่าเรารุนแรงและจะตัดสิทธิ์การแข่งขัน

ค. การเล่นกีฬาย่อมมีการกระทบกระทั่งกันบ้างเป็นธรรมดา

ง. ผู้ที่เข้าชมการแข่งขันจะได้ชื่นชมเราว่าเราเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

๑. การรู้จักการให้อภัยผู้อื่นและควบคุมตนเองได้เป็นการทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

6. วัชรพลมีหน้าที่เป็นเวรทำความสะอาดในวันศุกร์ ทุกครั้งเขาไม่เคยละทิ้งหน้าที่ของเขา ถ้านักเรียนเป็นวัชรพล นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ทำเช่นนั้น

ก. กลัวหัวหน้าเวรและเพื่อนจะตำหนิ

ข. เพื่อให้เพื่อนๆ และคุณครูชื่นชมในความรับผิดชอบ

ค. ช่วยเพื่อนทำเวรจะได้เสร็จเร็วๆ

ง. เป็นหน้าที่ของทุกคนต้องทำเวรประจำวัน เพราะต้องรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง

๑. ถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบต่อห้องเรียน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็จะทำให้ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย

7. วันนี้พี่พงษ์มีหน้าที่ลบกระดานดำ เมื่อครูเข้าห้องสอน เขาลบกระดานดำหน้าชั้นเรียนเสร็จเรียบร้อย ครูจึงสอนได้โดยไม่ต้องรอ ถ้านักเรียนเป็นพี่พงษ์นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. ถ้าหากไม่ลบกระดานดำแล้วจะถูกเพื่อนและครูตำหนิ
- ข. เพื่อให้เพื่อนและครูชื่นชมว่าเป็นคนดี
- ค. เพื่อไม่ให้ต้องเป็นภาระของคุณครูที่ต้องมาลบกระดานดำก่อนที่จะสอน
- ง. เห็นว่าเมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใดๆ แล้วต้องทำให้สำเร็จ
- จ. เห็นว่าเมื่อทุกคนต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันแล้วการทำงานใดๆ ย่อมประสบความสำเร็จ

8. ครอบครัวของศรายุทธจะมีการแบ่งงานให้ลูกทุกคนรับผิดชอบ ทุกครั้งมารีจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ ส่วนสุภาวดีซึ่งมีหน้าที่ล้างจาน จะไม่ล้างเพราะดูทีวีเพลิน จึงถูกพ่อแม่ดุและลงโทษโดยให้งดดูทีวี 1 เดือน ถ้านักเรียนเป็นมารี นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. เพื่อช่วยลดภาระของพ่อแม่ไม่ต้องเหนื่อยมาก
- ข. เพื่อให้พ่อแม่รักและเห็นว่าเราเป็นคนขยัน
- ค. หน้าที่ของลูกที่ดีต้องช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่
- ง. เห็นว่าทุกคนต้องช่วยกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
- จ. เห็นว่าถ้าทุกคนในครอบครัวมีความรับผิดชอบก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

9. อนุชาทำแจกันของครูแตก โดยที่ไม่มีใครรู้ แต่เขาก็บอกให้ครูทราบและซื้อแจกันมาให้ครูใหม่ ถ้านักเรียนเป็นอนุชา นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. กลัวครูทราบภายหลังอาจถูกทำโทษ
- ข. เพื่อให้ครูและเพื่อนๆ ยกย่องว่าเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ
- ค. เพื่อไม่ให้เพื่อนคนอื่นต้องมาเดือดร้อนเพราะการกระทำของตนเอง
- ง. เห็นว่าเมื่อทำสิ่งของคนอื่นเสียหายเราควรมีจิตสำนึกที่ดีในการที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบ
- จ. เห็นว่าการกล้ายอมรับความจริงเป็นสิ่งที่ดีน่ายกย่องและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

10. ธารทิพย์ตื่นนอนเวลา 05.00 น. ทุกวัน หลังจากตื่นนอน ธารทิพย์จะเก็บที่นอนให้เรียบร้อย กวาดและถูบ้าน เมื่อทำเสร็จจึงอาบน้ำ แต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน รับประทานอาหารเช้าแล้วไปโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็นธารทิพย์ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

- ก. เพื่อไม่ให้พ่อแม่โกรธ และถูกทำโทษ
- ข. เพื่อให้พ่อแม่รักมากๆ ที่มีลูกเป็นคนมีระเบียบวินัย
- ค. เพื่อทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่
- ง. เพื่อปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของลูกและการเป็นนักเรียนที่ดี

จ. เพื่อความมีระเบียบวินัยและความสงบสุขของคนในครอบครัว

11. ก้านก๊วยชวนก๊วยไปงานวันเกิดของตนที่บ้านในคืนนี้ โดยมีเพื่อนๆ ร่วมขึ้นไปหลายคน ก๊วยอยากไป เพราะนานๆ จะมีงานวันเกิดของเพื่อนสักครา แต่ก๊วยยังทำการบ้านไม่เสร็จ จึงปฏิเสธที่จะไปร่วมงานวันเกิดครั้งนี้ ถ้านักเรียนเป็นก๊วยนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร

ก. ปฏิเสธ เพราะกลัวครูทำโทษที่ทำการบ้านไม่เสร็จ

ข. ไปงานเลี้ยงวันเกิดเพื่อน เพื่อเพื่อนจะได้มางานวันเกิดของเราบ้าง

ค. ปฏิเสธ เพราะพ่อแม่อยากให้ทำงานให้เสร็จ

ง. ปฏิเสธ เพราะเราเป็นนักเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบหน้าที่ทำการบ้านที่คุณครูสั่ง

จ. ตั้งใจทำการบ้านให้เสร็จ เพื่อไม่ให้พ่อแม่ไม่สบายใจว่านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน

12. อรณพวรรณตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จสิ้นเรียบร้อยทุกครั้ง แม้ว่าจะไม่มีคุณครูคอยคุมอยู่ในห้อง ถ้านักเรียนเป็นอรณพวรรณจะปฏิบัติตนอย่างไร เพราะเหตุใด

ก. ตั้งใจทำงานเพราะว่าการทำความดีควรทำทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ข. ตั้งใจทำงานให้ดี ครูจะได้ให้คะแนนสูง ๆ

ค. ตั้งใจทำงานเพื่อไม่ให้คุณครูเกิดความไม่สบาย

ง. ตั้งใจทำงาน เพราะนักเรียนที่ดีควรทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

จ. ตั้งใจทำงาน เพราะถ้าทำงานไม่เสร็จจะถูกตำหนิหรือถูกทำโทษ

13. ในวันเสาร์เพื่อนๆ นัดกันมาทำงานกลุ่มที่โรงเรียน วิทยุณัฐลักษณ์เป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มนี้ ถ้านักเรียนเป็นวิทยุณัฐลักษณ์ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

ก. มาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มเพราะกลัวว่าเพื่อนจะไปฟ้องคุณครูว่าไม่ช่วยทำงาน

ข. มาช่วยเพื่อทำงานกลุ่มให้เสร็จเพื่อคะแนนกลุ่มจะได้มาก ๆ

ค. ถ้ามก่อนว่าใครมาบ้าง ถ้ามีเพื่อนที่เราถูกใจก็จะไปช่วยทำงาน

ง. ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มก็ควรจะมาช่วยเพื่อนๆ ในกลุ่ม

จ. คิดว่าถ้าทุกคนในกลุ่มช่วยกันและรับผิดชอบต่องานให้เสร็จก็จะส่งผลดีกับทุกคนในกลุ่มจึงมาช่วยเพื่อนทำงาน

14. เมย์ มักกลับบ้านไม่ตรงเวลา จึงถูกคุณแม่ดุเสมอ ต่อมาเขาสำนึกผิดและปรับปรุงตนเอง โดยกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน ถ้านักเรียนเป็นเมย์ นักเรียนมีเหตุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น

ก. เพื่อไม่ให้ถูกแม่ลงโทษ

ข. เพื่อนของนักเรียนส่วนใหญ่ก็กลับบ้านตรงเวลาเช่นกัน

ค. เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านของคุณแม่บ้าง

- ง. เห็นว่าการเป็นคนตรงต่อเวลาทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- จ. เห็นว่าการเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา อาจทำให้คนอื่นเดือดร้อนและเสียเวลาได้
15. โฉมาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถวทุกวันจนได้รับคำชื่นชมจากคุณครู ถ้านักเรียนเป็นไอ้ นักเรียนปฏิบัติเช่นนั้น เพราะเหตุใด
- ก. ถ้ามาไม่ทันจะถูกคุณครูลงโทษ
- ข. รับปากกับเพื่อนที่สนิทไว้
- ค. ในฐานะที่เป็นนักเรียนต้องรู้จักรับผิดชอบในการมาโรงเรียนให้ทัน
- ง. คนส่วนใหญ่ก็มาโรงเรียนทันเวลา
- จ. มาโรงเรียนทันเวลาคุณครูจะได้ไม่ตัดคะแนน
16. กลัวยและส้มนัดพบกันในเวลาเช้าวันหนึ่ง แต่กลัวยมาช้ากว่า 2 ชั่วโมง ทั้งๆ ที่รู้ว่าส้มยืนรออยู่ ถ้านักเรียนเป็นกลัวยนักเรียนจะไม่ทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด
- ก. เพราะรู้สึกสงสารและเห็นใจส้ม
- ข. เพราะว่าการมาช้าจะทำให้เราเสียเวลา
- ค. เดี่ยวส้มไปบอกคนอื่น คนอื่นจะว่าเรามาช้า และเห็นเราเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา
- ง. เพราะว่าการมาช้า อาจทำให้งานหรือธุระที่จะทำเสียหาย
- จ. คิดว่าการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมควรตรงต่อเวลาเพราะเป็นการสร้างสังคมที่ดี
17. การเรียนวิชาศิลปะคุณครูสั่งงานที่ทำเป็นกลุ่มและให้แบ่งงานกันทำ หัวหน้ากลุ่มได้แบ่งงานให้กับทุกคนและกำหนดเวลาในการรวบรวมงาน จอยเป็นหนึ่งในกลุ่มนั้น จอยจะส่งงานตรงเวลาเสมอ ถ้านักเรียนเป็นจอย นักเรียนปฏิบัติอย่างนั้นเพราะเหตุใด
- ก. ถ้าทำงานตามหน้าที่ของตนคะแนนกลุ่มจะได้มาก
- ข. เพื่อที่จะได้มีงานส่งและไม่ถูกคุณครูทำโทษ
- ค. เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มชื่นชมว่าเราเป็นคนตรงต่อเวลา
- ง. ถ้าเราทำงานเสร็จไม่ตรงเวลาจะทำให้เพื่อนเดือดร้อน
- จ. ถ้าทุกคนทำงานตรงต่อเวลาก็จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี
18. บ้านของด้อมอยู่ไกลจากโรงเรียนแต่เขาไม่เคยมาโรงเรียนสายเลย เพราะตั้งใจตื่นนอนให้เช้าขึ้นเพื่อให้มาโรงเรียนได้ทัน ถ้านักเรียนเป็นด้อม นักเรียนปฏิบัติอย่างนั้นเพราะเหตุใด
- ก. เพราะกลัวคุณพ่อคุณแม่จะทำโทษ
- ข. ไม่อยากมาสายเพราะอายเพื่อนๆ
- ค. คุณพ่อคุณแม่จะได้ชื่นชมและรักนักเรียนมากยิ่งขึ้น

ง. เพราะถือว่าเป็นกฎระเบียบของโรงเรียนที่นักเรียนควรจะต้องปฏิบัติ

จ. เพราะการเป็นคนตรงต่อเวลาก็จะทำให้ตนเองและผู้อื่นไม่เดือดร้อน

19. เพ็ญเป็นนักเรียน ป.6 ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง เพ็ญสังเกตเห็นเพื่อนๆ หลายคนไม่ให้ความสำคัญกับการส่งการบ้านให้ตรงเวลา ถ้านักเรียนเป็นเพ็ญ นักเรียนคิดอย่างไรกับการส่งการบ้านตรงเวลา

ก. ต้องทำการบ้านทุกครั้ง เพราะคุณครูจะทำโทษคนที่ส่งงานไม่ตรงเวลา

ข. การบ้านที่ส่งตรงเวลาจะได้คะแนนพิเศษจากคุณครู

ค. ส่งการบ้านตรงเวลาเพราะเพื่อนส่วนใหญ่ทำเช่นนั้นก็มีเพียงไม่กี่คนที่ส่งไม่ตรงเวลา

ง. เห็นว่าการส่งงานตรงเวลาเป็นหน้าที่ของนักเรียนทุกคน

จ. เห็นว่าการส่งการบ้านตรงเวลาทุกครั้งเป็นการสร้างนิสัยที่ดีต่อตนเองและจะได้ประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต

20. เมื่อมีการนัดหมายมาทำงานร่วมกันหรือนัดพบกัน นี่น่าจะมาตรงต่อเวลาเสมอ ถ้านักเรียนเป็นนี่น่า นักเรียนจะปฏิบัติเช่นนี้เพราะเหตุใด

ก. เพราะว่าการเป็นคนตรงต่อเวลาเป็นสิ่งที่นักเรียนควรจะต้องทำ

ข. เพราะว่าเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ดีต้องตรงต่อเวลา

ค. เพราะว่าจะได้รับคำชื่นชมจากคุณครูและเพื่อน

ง. การที่เราเป็นคนตรงต่อเวลาในการทำงานร่วมกับผู้อื่นงานก็จะประสบความสำเร็จได้ดี

จ. เพราะถ้าทุกคนรู้จักรับผิดชอบและตรงต่อเวลาในการทำงาน งานส่วนรวมก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน

**แบบวัดพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง จำนวน 20 ข้อในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือกตอบ 5 ช่อง ข้อสอบแต่ละข้อตัวเลือกไม่มีผิดหรือถูกแน่นอน เพียงต้องการสำรวจตัวนักเรียนว่าแสดงพฤติกรรม/หรือไม่แสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วเลือกตอบช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุดโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่เลือกนั้น

มากที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติเกือบทุกครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัติบ่อยๆ
น้อย	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนปฏิบัตินานๆครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ตรงกับความเป็นจริงที่นักเรียนเกือบไม่ปฏิบัติ

ข้อ	ข้อความคำถาม	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
1	เมื่อโกรธผู้อื่น นักเรียนจะใช้วาจาไม่สุภาพ					
2	นักเรียนไม่ทะเลาะวิวาทหรือกลั่นแกล้งผู้อื่น					
3	นักเรียนเคารพในความเห็นของผู้อื่น					
4	เมื่อนักเรียนเข้าห้องสมุด จะไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น					
5	นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
6	นักเรียนไว้วางใจเสมอเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ					
7	นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบวินัยของโรงเรียน					
8	นักเรียนปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย					

ข้อ	ข้อความคำถาม	เกณฑ์คะแนน				
		มากที่สุด	มาก	ปาน	น้อย	น้อยที่สุด
9	นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ส่วนตัว					
10	นักเรียนปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาด					
11	เมื่อคุณครูมอบหมายงานการบ้านให้ทำ นักเรียนจะผิดวันประกันพ่วง					
12	นักเรียนไม่ชอบทำการบ้านของตนเอง แต่ชอบให้ผู้อื่นทำ					
13	เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานกลุ่ม นักเรียนจะไม่ค่อยร่วมมือ					
14	นักเรียนส่งการบ้าน งานต่างๆ ที่คุณครูสั่งตรงเวลา					
15	นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา					
16	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด					
17	นักเรียนจะไปตามกำหนดนัดหมายเสมอ					
18	เมื่อมีการนัดหมายทำงานร่วมกัน นักเรียนมักจะมาทำงานช้ากว่าเวลานัด					
19	นักเรียนเข้าเรียนตรงเวลา					
20	นักเรียนมาไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ					

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ	ตำแหน่ง
1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุनीย์ เหมะประสิทธิ์	หัวหน้าภาควิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ดร.รุ่งทิภา นามำรุ่ง	อาจารย์ประจำภาควิชาประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ผู้อำนวยการปรีชา จิรวัดมน์	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญโรงเรียนชุมชนบ้าน พุดเตย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
4. อาจารย์สิริวรรณ ฉันทนะสานนท์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีลม
5. อาจารย์วรรณเพ็ญ โตเทศ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคม ศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีลม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพรพรรณ บุญธรรม. 2540. พฤติกรรมของครูในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์. 2545. การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ปริญญาโท กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์. 2545. ปีการศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร, ปริญญาโท กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลลา แสงสีทอง และปาริชาติ สุขุม. 2532. เอกสารการสอนชุดวิชาครอบครัวและสิ่งแวดล้อม. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กวรรณิการ์ พงศ์เลิศวุฒิ. 2546. ผลของการจัดกิจกรรมเล่นนิทานประกอบละครสร้างสรรค์ต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย, ปริญญาโท กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัญญา ประสงค์เจริญ. 2526. ผลการใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความรู้สึกรับผิดชอบ, ปริญญาโท กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัญญา ประสงค์เจริญ. 2526. แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัลยา สุวรรณรอด. 2537. การวิเคราะห์องค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ปริญญาโท กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา ไชยพันธุ์. 2541. กระบวนการกลุ่มทางการศึกษา, ขอนแก่น: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- การศาสนา, กรม. คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. 2535. จริยศาสตร์: ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

- กีรติ บุญเจือ. 2534. *จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. *การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แก่นคุณ วิเศษการ. 2539. *ผลกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- โกเศศ ดัวงอินทร์. 2528. *ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนเกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- ขวัญใจ พลอยล้อมเพชร. 2541. *บทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมให้นักเรียนของครูผู้สอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ชัตติยา กรรณสูต. 2547. *การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรมพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่นโยบาย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. *แผนการศึกษาแห่งชาติ. (2545 - 2559) สำนักนายกรัฐมนตรี.*
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. *มาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2546. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2524. *คู่มือการสอนจริยศึกษาระดับประถมศึกษา*. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรุงเทพมหานคร: องค์การคุรุสภา.

- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. 2546. *การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการคําสอนแห่งประเทศไทย, สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. 2525. *คู่มือครูชีวิตคริสตัง*. เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร: อีระการพิมพ์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2550. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2537. *การสร้างเสริมวินัย คู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จงจรัส แจ่มจันทร์. 2524. *การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนนทบุรี*, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษา) กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จรรยา นาคะรัต. 2527. *ผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*, วิทยานิพนธ์ปรินญาณมหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์ดี ถนอมคล้าย. 2539. *การพัฒนาวินัยในตนเองด้านความอดทนของเด็กปฐมศึกษาที่มีสติปัญญาแตกต่างกันด้วยวิธีการเล่นิทานประกอบหุ่นมือโดยมีการใช้คำถามก่อนระหว่างและหลังการเล่นิทาน*, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิตรา ชนะกุล. 2539. *การศึกษาความมีวินัยในตนเองด้านสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย*, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดา อาจินสมมาพร. 2523. *ศึกษาปัญหาจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 2 ในเขตการศึกษา 2*, ปรินญาณิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จิรพรรณ สุขตลอดชีพ. 2530. ผลของการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร, ปริญญาโท กศม.
(การศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิรภรณ์ วสุวัต. 2540. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลตามแนว
คอนสตรัคติวิสต์โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราพร วัฒนศรีสิน. 2547. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจริยธรรม
ของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข, ปริญญาโท กศม. (มัธยมศึกษา).
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2541. การพัฒนาจริยธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 24
(มกราคม-มิถุนายน): 62-70.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2535. ความรู้คู่คุณธรรม. รวบรวมความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2542. กลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาบุคคล: การเรียนรู้เชิงประสบการณ์. จุลสารพัฒนา
ข้าราชการ 18 (2) (เมษายน - มิถุนายน): 3-14.
- ชัยพร วิชชาวุธ และธีราพร อุวรรณโณ. 2530. แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม:
จริยธรรมกับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. 2524. คุณธรรมและจริยธรรม: หลักและวิธีการพัฒนาจริยศึกษาในสถาบันศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. 2524. หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
กรมศาสนา.
- ณรงค์ศักดิ์ ทะละภักฎ. 2529. วินัยกับการพัฒนาเด็ก การพัฒนาคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร:
ศิวพรการพิมพ์.
- ณัฐพล กล้าหาญ. 2540. การพัฒนาจริยธรรมความมีวินัยในตนเองด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
กรณีศึกษา : นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านดอนลำดวน, วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

- ดวงแก้ว คงเพชรศักดิ์. 2539. ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, วิทยานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาแนะแนว). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย. ฉบับที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523. จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. การพัฒนาจริยธรรม: ตำราทางจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล. เอกสารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดาวนภา กิตติสาโร. 2546. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยา โดยใช้วิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงคาโนนิกอล, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาวเดือน ศาตรภัทร. 2535. การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถวิล คุณเศรษฐ์. 2538. การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศนีย์ เหมะธูลิน. 2533. การพัฒนาแบบวัดความเอื้อเพื่อพ่อแม่และเสียสละสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนัยวรรณ จินตสุธานนท์. 2546. ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลชัยภูมิ อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ทิฆัมพร สุภาพ. 2535. การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ติศนา เขมมณี. 2522. กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บุรพาการพิมพ์.
- ติศนา เขมมณี. 2541. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร:
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ติศนา เขมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทเมธีทัพลี จำกัด.
- ติศนา เขมมณี. 2547. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ ชัยยุทธยรรยง และคณะ. 2539. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับกิจกรรมการ
พิจารณาสร้างเสริมค่านิยมที่มีต่อระดับพัฒนาค่านิยมและเจตคติเชิงจริยธรรมด้านความ
ซื่อสัตย์, ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธิดาพร โตสติ. 2546. การประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบไขว้เพื่อกำหนดแนวทางการ
จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราพร ทับถม. 2538. วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยเน้น
สิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตา ชูโต. 2540. การวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พี.เอ็น.การพิมพ์.
- บุญจง เรื่องสะอาด. 2536. ผลสรุปเบื้องต้น: สภาพการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียน
ประถมศึกษา. วารสารการศึกษาแห่งชาติ (สิงหาคม-กันยายน): 12-15.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การวัดประเมินการเรียนรู้, ศูนย์ศึกษา
ตามแนวพระราชดำริ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาพร มั่นเจริญ. 2544. ผลของการใช้กิจกรรมพัฒนาความรู้สึกร่วมและการใช้ตัวแบบ
สัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประยูร บุญใช้. 2538. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเชื่อเพื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก, ปริญญานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. 2524. การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์, ปริญญานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐไชย สุขสอาด. 2533. การศึกษาความก้าวร้าวในสถานการณ์การกีฬาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- เปรมฤดี คฤหเดช. 2540. การพัฒนาชุดฝึกอบรมเชิงประสบการณ์ เพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมสำหรับนักศึกษาพยาบาล, ปริญญานิพนธ์ กศม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผาณิต เย็นแซ. 2540. ผลของการสอนโดยรูปแบบการเรียนการสอนแบบชิปปาเพื่อการพัฒนาจริยธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฝ่ายงานอภิบาลและธรรมทูตอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร. 2542. คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก: ภาค 3: ชีวิตในพระคริสตเจ้า. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- พงษ์นรินทร์ นัมคณิสรณ. 2540. ปัญหาและข้อเสนอแนะของครูประถมศึกษาในการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรปภัตสร ปริญาญกุล. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างลักษณะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- พรรณิ ช.เจนจิต. 2545. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรตณณ เพชรวิวรรธน์. 2545. การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่นักเรียนประถมศึกษาใน กรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมภรณ์. 2534. ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์และจริยศึกษา ในความรู้คู่คุณธรรม: รวบรวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต). 2523. แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระวรศักดิ์ วรรณโม. 2522. ครูกับศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.
- พนัส หันนาคินทร์. 2520. การศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พนัส หันนาคินทร์. 2523. การสอนค่านิยม. พิษณุโลก: แผนกเอกสารการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินดา จันทร์กรานต์. 2544. ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิกุลทอง ศรีเมือง. 2535. การเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนตามการสอนแบบมโนทัศน์ที่มีต่อผลการสอนสองแบบ, วิทยานิพนธ์ กศม. (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชญ์ ขำมา. 2543. ผลของการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมตามแนวคอนสตรัคติวิซของเด็กวัยอนุบาล โดยการใช้การอภิปรายเพื่อแก้สถานการณ์ที่มีข้อขัดแย้งทางจริยธรรมในนิทานที่มีทางสองแพร่ง, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ไธ ทองไพบูลย์. 2529. การเปรียบเทียบการเรียนรู้พฤติกรรมเอื้อเฟื้อของเด็กจากตัวแบบในนิทานประกอบภาพกับตัวแบบในนิทานประกอบหุ่นมือ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป.). การบำเพ็ญบารมีที่ถูกต้องแนวทาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร, 2524.
- เพชรชมพู เทพพิพิธ. 2532. ความสัมพันธ์ระหว่างความชอบหนังสือการ์ตูน รายการโทรทัศน์และเกมคอมพิวเตอร์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. 2542. *ความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ อยู่สมบุญ. 2539. *การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและนิสัยรักการอ่านในเด็กก่อนวัยเรียน โดยการเล่านิทานแบบไม่จบเรื่องก่อนนอน*, ปรินญาณีพนธ์ กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. 2524. *ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภิกษุญเฑาะว์ เจนเจริญวงศ์. 2530. *การเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมด้านความเมตตาคุณาของนักเรียนจากการอ่านหนังสือภาพที่มีการเสนอพฤติกรรมของตัวละครเอกในทางบวกและทางลบ*, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัส รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. 2531. *จริยศึกษาช่วยพัฒนาประเทศ*. *มิตรครู* (กรกฎาคม-กันยายน): 21.
- มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. 2547. *การปลูกฝังจริยธรรมเด็ก*. *วารสารปฐมวัย* ปีที่ 8 (2) (เมษายน): 9-14.
- มีเกล กาไรซาบาล (บาทหลวง). 2542. *ปรัชญาการศึกษาคาทอลิก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- เมธี โทธิพัฒน์. 2523. *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย*, ปรินญาณีพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ระวี ภาวิไล. 2531. *ศาสนากับปรัชญา*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กะรัต.
- รังสิมา สีนะพงษ์พิพิธ. 2540. *ผลของการใช้ตัวแบบในนิทานหุ้มนือต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน*, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา บำรุงญาติ. 2532. *ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้หุ้มนือการเล่านิทานและการใช้แถบเสียงนิทาน*, ปรินญาณีพนธ์ กศม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัศมี โพนเมืองหล้า. 2543. *การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กปัญญาเลิศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงจากการจัดกลุ่มสัมพันธ์*, ปรินญาณีพนธ์ กศม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- รุจิรี ภู่อาระและคณะ. 2541. แบบเรียนแนวหน้า พัฒนาระบบการ สลน 6. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537. ผลของการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ
เอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร,
ปริญญาานิพนธ์ กศม. (การศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒประสานมิตร.
- ลัดดา คำแก้ว. 2528. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติเกี่ยวกับตนกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา. ในเอกสาร
ประกอบการประชุมการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาครั้งที่ 4, หน้า
ข-120- 7-123. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2539. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2542. การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ละมัย การญจนะประโชติ. 2534. การพัฒนาจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน, ปริญญาานิพนธ์ กศม. (บรรณารักษศาสตร์):
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เลขา ปิยะอัจฉริยะ. 2537. การพัฒนาจริยธรรมของเด็ก: การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณณีนี ราชสงฆ์. 2541. การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมุติ
ที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง, ปริญญาานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วนิดา บุษยะภินิชฐ์. 2532. ผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการกับแบบปกติที่มีต่อทักษะการ
เปรียบเทียบของเด็กปฐมวัย, ปริญญาานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วนิตตา ก้องธนนทร์. 2545. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร:
ศึกษาเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. ปริญญาานิพนธ์ (การ
จัดการโครงการสวัสดิการสังคม). คณะสังคมศาสตร์. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
เฉลิมพระเกียรติ.

- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2541. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: บริษัททันออก 1999 จำกัด.
- วัลลภา จันท์เพ็ญ. 2544. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาชาวอุตสาหกรรม ตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารีย์ นิยมธรรม. 2535. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2, วิทยานิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชาการ, กรม. คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2544. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- วิชาการ, กรม. 2541. คู่มือพัฒนาโรงเรียนด้านการเรียนรู้ เอกสารพัฒนากระบวนการเรียนรู้อันดับที่ 4 โครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชาการ, กรม. 2541. คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิลาวัลย์ เผือกม่วง. 2536. พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อ ความมีระเบียบวินัย และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์(ศิลปะศึกษา) โดยใช้คำถามประกอบ. วิทยานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิโรจน์ วิโรตมปราโมทย์. 2547. การพัฒนารูปแบบโปรแกรมสนทนาออนไลน์ที่ใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่มที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม สำหรับนิสิตบัณฑิตศึกษา, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศินันท์ นิลจันทร์. 2547. ผลของการจัดกิจกรรมเล่านิทานที่มีต่อความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยในชุมชนแออัดคลองเตย, วิทยานิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. จิตวิทยาสังคมทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริวรรณ เจริญจิตติกุล. 2533. ผลของการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้บทบาทสมมติ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริวรรณ ลี้กิจเจริญผล. 2538. ผลของการใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา
การศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีเรือน แก้วกังวล. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัยเล่ม 1-2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมการศาสนา. 2521. คู่มือครูจริยศึกษาฉบับกรมการศาสนา. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมการศาสนา. 2524. การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์การศาสนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมการศาสนา. 2531. วิธีการสอนจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
การศาสนา.
- สกล เทียงแท้. 2524. ผลการใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กชั้น
ประถมปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน, วิทยานิพนธ์ กศม. (หลักสูตร
และการสอน). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมจิตต์ สุวรรณวงศ์. 2542. การศึกษาการจัดสภาพการณ์ส่งเสริมความคิดเชิงคุณธรรมตาม
แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เพื่อพัฒนาวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย, วิทยานิพนธ์ กศม.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบุญ ชิตพงศ์. 2544. การจัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ในการวัดและการประเมิน
ด้านคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2530. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. โครงการตำราคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2530. การสอนจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ สิงหะพล. 2542. เทคนิคการสอนของการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning).
สีมาจารย์ สารสาสนสถานบันราชภัฏนครราชสีมา 13 (25) (มกราคม-มีนาคม): 41-44.
- สันหพัฒน์ อรุณธารี. 2535. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมสร้างเสริมระเบียบวินัยเด็กปฐมวัย
ในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สายพิน ปรงสุวรรณ. 2538. การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ ศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์และเด็กสร้างกฎเกณฑ์, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาโรช บัวศรี. 2523. จริยธรรมไทยในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การสอน.
- สาโรช บัวศรี. 2526. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สิริวรรณ ฉันทนะสานนท์. 2541. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ สีลม กรุงเทพมหานคร, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุดาวดี ไยพิมล. 2533. ความสามารถในการจำแนกพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ ฟังการเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือและการเล่านิทานโดยแสดงบทบาทสมมติประกอบ, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ชินศักดิ์. 2525. การทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็น "แม่แบบ" เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์. 2542. การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคม ของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนันทา ประเสริฐศรี. 2540. การสร้างแบบทดสอบวัดความมีวินัยในตนเอง ชนิดสถานการณ์ที่เป็นภาพ การ์ตูน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ละกำป็น. 2541. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองสำหรับ บ นักเรียนประถมปีที่ 5, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีรัตน์ ฤทธิงชัยเลิศ. 2530. ผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (วิชาประถมศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สุภัก ไหวหากิจ. 2543. *เปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเล่านิทานคติธรรมและเล่นเกมแบบร่วมมือ*, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมณฑา พรหมบุญและคณะ. 2540. *ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2527. *จริยธรรมและค่านิยม: พื้นฐานทางจิตใจของคนไทย*. ใน *กลวิธีสอนจริยศึกษา และการสอนแทรกคุณธรรมในการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา*, หน้า 17-24. กรุงเทพมหานคร: สภาเยาวชนพุทธสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2536. *จิตวิทยากับการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2544. *จิตวิทยากับการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ สุขหมั่น. 2546. *ผลของการใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนาเด็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน จังหวัดขอนแก่น*, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยา การศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิมล ตีรภานันท์. 2542. *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณีย์ วิรัชชัย. 2543. *รายงานผลการวิจัยเรื่องปัจจัยและกระบวนการที่ เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษา มหาวิทยาลัย : การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ*, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2524. *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็กเล่ม 3*. กรุงเทพมหานคร: วิเคเตอร์การพิมพ์.
- ลำเรียง บุญเรืองรัตน์. 2544. *การประเมินผลจริยศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. 2549. *การเพาะกล้าแห่งปัญญาเพื่อได้มาซึ่งสันติ แปลโดย ดร.สุรศักดิ์ หลาบมาลา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เสวี พงศ์พิศ. *ศาสนาคริสต์*. 2531. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เสาวนีย์ ศรีมนตรี. 2539. การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบ และการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบ่อ (นันทวิทยา) อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แสง จันทร์งาม. 2522. การเรียนและการสอนตามหลักพุทธศาสนาในบทบาทของครูสอนจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สมาคมศาสนสัมพันธ์แห่งประเทศไทย.
- แสง จันทร์งาม. 2530. จริยธรรมและภาวะที่ไร้จริยธรรมจะมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์โลกอย่างไร. ใน รายงานการประชุมสัมมนากลวิธีเพื่อหาวิธีบรรลุผลในการพัฒนาบุคลิกภาพและจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา, หน้า 3-6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (ม.ป.ท.).
- อรนันท บัญประสิทธิ์. 2522. ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ไสยวรรณ. 2531. การศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย, ปรินญาณิพนธ์ กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารยา พิสุทธิพงษ์. 2537. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและทักษะกระบวนการวิชา ส 015 จริยธรรมอิสลามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนเน้นทักษะกระบวนการกับการสอนตามปกติ, ปรินญาณิพนธ์ ศศม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อารี พันธุ์ณี. 2534. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ่อนแกรมี.
- อารี สัญหฉวี. 2535. พหุปัญญาและการเรียนรู้แบบร่วมมือ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.
- อลิสา เพ็ชรรัตน์. 2539. การพัฒนาความสามารถในการจับใจความของเด็กอนุบาล โดยใช้เทคนิคการเล่านิทาน แบบเล่านิทานแบบเล่าเรื่องซ้ำ, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ อรรถศิริ. 2516. การศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของผู้สอนระดับปริญญาตรี และนิสิตระดับชั้นปีที่ 1, ปรินญาณิพนธ์ กศม. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา.

เชื้อบุษประเกศ หงสกุล. 2526. *แบบเรียนศีลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

Baker and James Henry. 1977. *A comparison of moral development of ninth and twelfth graders in three school of different types*. 41-42. Dissertation Abstracts International 82.

Bandura, A. 1977. *Social learning theory*. New Jersey : Prentice-Hall.

Bandura, A . & Walters,R. 1997. *Social Learning and Personality Development*. New York: Hlt, Rinehart & Winston.

Bernard, Harold W. 1972. *Psychology of Learning and Teaching*. New York : Mc Graw – Hill.

Bloom, B.S. 1956. *Taxonomy of educational objectives*. Handbook II : Affective domain. New York : Mckay.

Bruner. Jerome S. 1960. *The Process of Education* . New York : Vintage Biiks.

Burry Stock, Judith A. and Other. 1996. Rater Agreement Indexes for Performance Assessment. *Education and Psychological Measurement*. 56 (2) (May): 254-262.

Buteau, Gerard E. 1998. Discourse of Moral Issues In a Third Grade Classroom, *Elementary Schools, Public Education, Ethics*, pp. 109-134. Boston : UMI.

Bwzzelli, Cary A. 1995. The Development of Moral Reflection in the Early Childhood Classroom. *Comtemporary Education* V66N3 (October-December): 143-145.

Colla. B. 1998. Collaborative learning. [Online]. Available from: <http://www.city.pondonmet.ac.uk/deliberations/callav.learning.html>. [2008, March].

Colorado, University. 1998. *The Ribric*. [Online]. Available from: <http://www.cde.state.co.us/cdedepcom/asrubric.html>. [2009, October].

Cynthia Huff. 1997. Cooperative Learning: A Model for Teaching. *Journal of Nursing Education* 36 (November): 434-436.

Dembo M.H. 1994. *Applying Education Psychology in Classroom 5th ed*. New York: Longman.

Fraenkel & Wallen. 2000. *How to Design and Evaluate Research in Education*. San Francisco State University.

- Fr. Renat de Guzman, SDB. 1995. *A Renewed Catechesis for Asia Towards year 2000 and Beyond*. Asia Book.
- Good, C.V. 1973. *Dictionary of Education*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.
- Hamer, Lawrence O. 2000. The additive effects of semi-structured classroom activities on student learning: An application of classroom-based experiential learning techniques, *Journal of Marketing Education*. 22 (1) (August): 25-34.
- Hinman, Lawrence M. 1998. *Ethics: A Pluralistic Approach to Moral Theory*. New York: Harcourt Brace.
- Hogan, Christine. 1992. *Experiential Instruction*. [Online]. Available From: <http://www.thailis-db.car.chula.ac.th/abift/detail.nsp.html> [2009, June].
- Jewell, Paul. 2001. *Measuring Moral Development: Feeling, Thinking, and Doing*: 52-56. Dissertation Abstracts International.
- J. L. Bencze. 2004. *Constructivism learning theory*. [Online]. Available From: <http://www.tortoise.oise.utoronto.ca/lbencze/Constructivism.html> [2009, June].
- John Wilson and Barbara Cowell. 1997. Method Content and Motivation in Moral Education. *Journal of Moral Education* Volume 16 No.1 (January): 90-117
- Kohlberg, Lawrence. 1984. *Moral Stages and Moralization: The Cognitive Development Approach in Moral Development and Behavior: Theory*, New York: Holt Rinehart.
- Kolb David. 1996. *Experiential learning*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Kolb David. 1984. The Theory of Experiential Learning [Online]. Available from: <http://www.cs.tcd.ie/courses/mscitedu/mite/lectures/term1/101/1/html>. [2009, September].
- Kolb David. 2000. *The 20th Century Theories of Learning* [Online]. Available from: <http://www.iteslj.org/Articles/kelly-experientail/html>. [2008, October].
- Kolb David. 2000. *The Kolb Learning Cycle*. [Online]. Available from: <http://www.cs.tcd.ie/users/dswenson/wdb/pagemill/kolb.html>. [2008, October].
- Kolb David. 2002. *Kolb David on experiential learning* [Online]. Available from: <http://www.ined.org/biblio/b-explen.html>. [2009, October].
- Kolb David. 2002. *Kolb learning styles* [Online]. Available from: <http://www.businessalls.com/kolblearningstyles.html>. [2009, October].

- Midlarsky, E., Bryan, J.H., and Brickman. 1973. Aversive Approval : Interactive Effect of Modeling and Reinforcement on Altruism Behavior, *Child Development*, pp. 321-328. New York: Erlbaum.
- Ortando, Kristen Adrienne. 1998. *A reassonaable approcach to moral education*: 44-52. Dissertation Abstracts 78.
- Raths, Louise E., Harmin Merll and Simon, Sidney B. 1966. *Values and Teaching*. Ohio: Charies E. Merrill.
- Richart C. Sprinthall, Norman A. Sprinthall and Sharon N. Oja. 1998. *Educational Psychology a Developmental*. Boston: Mass Mc Graw-Hill.
- Robert E. Slavin. 1999. *Comprehensive Approaches to Cooperative Learning*. [Online]. Available from: <http://www.cdnet2car.chula.ac.th/pdfhtml/00374/ojrz6/xsy.html>. [2009, November].
- Roger T. Johnson and David W. Johnson. 1999. *Cooperative learning*. [Online]. Available from: <http://www.co-operation.org.html>. [2009 September].
- Saylor, J.G.; et al. 1981. *Curriculum planning for Better Teaching and Learning*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Schulze, Craig Blair. 1978. *The Effect of Different Methods of Modeling and Instruction on Honesty behavior in Kindergarten and Second Grade Children*: 43-A. Dissertation Abstracts International 48(1).
- Solrun B. Kristinsdothir. *Constructivism Theories*. [Online]. 1988. Available from: <http://www.starfsfolk.khi.is/solrunb/construc.html>. [2009, November].
- Sottile, James M. 2000. The Impact of An Experiential Instructional Design on College Student Development. *Report Research Presented at the Annual Meeting of the Eastern Education Research*, pp.148-160. Boston: Houghton Mifflin.
- Tater.C., and Hoy, Wayne. 1988. The Content of Trust: Teacher and the Principals. *The High School Journal* (October): 14-18.
- Thiroux, Jacques. 1998. *Ethics: Theory and Practice*. New Jersey: Prentice - Hall.
- Wiggins, Jerry S. and Others. 1971. *The Psychology of Personality Reading*. New York: Addison - Wesley Publishing.

- Williams, Anna Marie Graf. 2001. *Effects of experiential Learnings on Knowledge acquisition, skill mastery and student attitudes*. [Online]. Available from: <http://www.thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp.html/9975721> [2009, November].
- Wring, Colin. 2000. The Diversity of Moral Education. *Journal of Philosophy of Education* (January): 10-15.
- Wright. D. 1975. *The Psychological of Moral Behavior*. Middleres England: Penquin Books.ltd.,

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นางสาวนีนุช เหลือลมัย
วัน เดือน ปีเกิด	18 กันยายน 2519
ที่อยู่ปัจจุบัน	55/111 หมู่ที่ 5 ต.พิมลราช อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11110
การศึกษา	
2541	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขานาฏยศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2544	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
2552	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปัจจุบัน	ครูผู้สอน โรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนต์ สีลม